

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

AKTİF YAŞLANMADA YAPI VE KENT İLİŞKİSİ, İLKELER VE KRİTERLER

ŞİRİN BAYRAM ŞENER

DOKTORA TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hatice KIRAN ÇAKIR

EDİRNE-2023

ŞİRİN BAYRAM ŞENER'in hazırladığı “**AKTİF YAŞLANMADA YAPI VE KENT İLİŞKİSİ, İLKELER VE KRİTERLER**” başlıklı bu tez, tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından Mimarlık Anabilim Dalında bir **Doktora tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. Feride ÖNAL

.....

Doç. Dr. Oya AKIN

.....

Doç. Dr. Hatice KIRAN ÇAKIR

.....

Doç. Dr. Pınar KISA OVALI

.....

Dr. Öğr. Üyesi Nilhan ÜRKMEZ TAŞKIN

.....

Tez Savunma Tarihi: 26/09/2023

Bu tezin Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

İmza

Doç. Dr. Hatice KIRAN ÇAKIR

Tez Danışmanı

.....

Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü onayı

.....

Prof. Dr. Özlem Çetin ERDOĞAN
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

T.Ü. FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK DOKTORA PROGRAMI
DOĞRULUK BEYANI

Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında, tüm verilerin bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini, kullanılan verilerde tahrifat yapılmadığını, tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını, kullanılan tüm literatür bilgilerinin bilimsel normlara uygun bir şekilde kaynak gösterilerek ilgili tezde yer aldığını ve bu tezin tamamı ya da herhangi bir bölümünün daha önceden Trakya Üniversitesi ya da farklı bir üniversitede tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

30/08/2023

Şirin Bayram ŞENER

Doktora Tezi

Aktif Yaşlanmada Yapı Ve Kent İlişkisi, İlkeler Ve Kriterler

T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü

Mimarlık Anabilim Dalı

ÖZET

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de nüfusun yaşlanması, içinde bulunduğumuz yüzyılda ortaya çıkan demografik olgulardan biridir. Gelişmiş ülkelerin sorunu olarak kabul edilen yaşlanma, gelişmekte olan ülkeler açısından da önemle üzerinde durulması gereken bir konu haline gelmiştir. Türkiye’de yapılan istatistiksel çalışmalar ile 65 yaş ve üstü nüfusun yakın gelecekte çarpıcı bir şekilde artacağına dikkat çekilmektedir. Bu artışın beraberinde yaşlanan toplum için yeni sosyal, ekonomik, kültürel, sağlık gibi sorunlar ortaya çıkaracağı ve bu sorunların en önemlilerinden birinin de yaşlı bireylerin barınma gereksinimi olacağı belirtilmektedir.

Nüfusun yaşlanmasının sağlıktan sosyal güvenliğe, sosyo-kültürel yapıya ve aile yaşamına kadar toplumun bütün yönleriyle etkilendiği dikkate alındığında; konunun kent bütününden yapı ölçeğine kadar farklı boyutları ile planlama ve tasarım gündemine taşınması bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda yaşlılara yönelik barınma ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve kamusal alan, yapı-kamusal alan ara yüzü ve mimari boyutu, son derece önem taşımakta ve diğer disiplinlerin verilerinden beslenmektedir. Her insanın olduğu gibi yaşlıların da barınma ihtiyaçlarının karşılanmasında, onların fizyolojik, psikolojik ve sosyal özelliklerinin göz önüne alınarak yaşam çevrelerinin oluşturulması gerekmektedir. Yaşlının özellikleri göz önüne alınarak yapılan tasarımlar ve düzenlemeler yaşlının aktif yaşlanmasını destekler ve onların daha uzun ve daha sağlıklı, mutlu, bağımsız, üretken ve sosyal olmalarını sağlar.

Yaşlı; barındığı yapı ve bulunduğu kent (iç ve dış çevresi) ile kurduğu ilişkide biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak karşılıklı etkileşim halindedir. Yaşlı bireylerin barınma alanlarına yönelik yaşadıkları biyolojik, psikolojik ve sosyolojik sıkıntılardan

hareket ile yaşı, yapı ve kent ilişkilerinin bütünleşik bir bakış açısı ile ele alınmasıyla oluşturulacak planlama ve tasarım kriterlerinin, aktif yaşlanmayı sağlayabilecektir. Çalışma, DSÖ'nün "Aktif Yaşlanma" ilkeleri ve "Yaşlı Dostu Kentler" kriterleri, kapsamında hazırlanmıştır. Bu ilke ve kriterleri daha iyi yönetebilmek, organize edebilmek ve sonuç odaklı bir yaklaşım sunabilmek için çalışmada barınma alanları, çevre ve ulaşım olmak üzere üç üst başlıktan oluşan "Aktif Yaşlanma Planlama ve Tasarım Kriterleri" geliştirilmiştir. Bu kriterler yaşlının, yapı ve kent (çevre) ile kurduğu ilişki ve ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmiştir. Belirlenen kriterlerin varlığının sorgulanması amacı ile üç bölümden oluşan "kontrol listesi" hazırlanmıştır.

Yaşlanan nüfusun barınma taleplerinin kent dışı, çeperi ya da sosyal yaşamdan soyutlanmış mekanlarda sağlanıyor olmasının getirdiği sorunlar, çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Ulusal ve uluslararası literatürden beslenerek gerçekleştirilen çalışma kapsamında; yaşlı barınma kurumlarının tasarımında kent ile bütünleşmesini sağlayacak mekânların hedeflenmesinin izole edilmişlik duygusunu azaltarak, yaşamsal kalitesini artıracak ilkesi benimsenmiştir. Çalışmada, İstanbul ili, Beşiktaş İlçesi'nde yaşayan 65 yaş ve üstü olan yaş grubu ile anket çalışması yapılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen verilere bağlı olarak, problem, talep ve ihtiyaçlar bağlamında önerilen yöntemin uygulanabilir olduğu belirlenmiştir. Çalışma kapsamında 65 yaş ve üstü bireylerin yapı ve kent ile kurduğu biyolojik, psikolojik ve sosyolojik sıkıntılardan doğan veya doğabilecek problemlerin çözümüne yönelik, yaşlıların aktif yaşlanmalarında etkili olan uygun yapı ve kent oluşturulmasına ve sürdürülmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Yıl : 2023

Sayfa Sayısı : 247

Anahtar Kelimeler : Yaşlı, Aktif Yaşlanma, Yaşlı Dostu Kent, Huzurevi, Bütünleşme, Beşiktaş

Doctoral Thesis

The Relationship between Structure and City in Active Aging, Principles and Criteria

Trakya University Institute of Natural and Applied Sciences

Department of Architecture

ABSTRACT

The aging of the population, a demographic phenomenon that has emerged in this century, is one of the significant challenges in our country as it is worldwide. Aging, once considered a problem for developed countries, has become a matter of great importance for developing countries. Statistical studies conducted in Turkey indicate that the population aged 65 and over will increase dramatically in the near future. This increase is expected to bring about new social, economic, cultural, health, and other challenges for the aging population, with one of the most significant issues being the housing needs of the elderly.

Considering that population aging affects all aspects of society, from health to social security, socio-cultural structure, and family life, it becomes necessary to bring planning and design discussions about this issue from the scale of the entire city to the scale of individual buildings. In this context, determining the housing needs of the elderly is of utmost importance, and it draws from data from various other disciplines concerning public spaces, the interface between buildings and public spaces, and architectural aspects. Just like every individual, the living environment for the elderly should be created by taking into account their physiological, psychological, and social characteristics. Designs and arrangements made with the characteristics of the elderly in mind support their active aging and help them lead longer, healthier, happier, independent, productive, and social lives.

The elderly have a mutual interaction with their biological, psychological, and sociological aspects in relation to their living environment, both indoors and outdoors. By adopting an integrated approach to the relationship between the elderly, buildings, and

the city, it is possible to create planning and design criteria that will facilitate active aging based on the difficulties the elderly experience in their biological, psychological, and sociological aspects. The study was prepared within the scope of the World Health Organization's "Active Aging" principles and "Age-Friendly Cities" criteria. In order to better manage and organize these principles and criteria and provide a results-oriented approach, the study developed "Active Aging Planning and Design Criteria" consisting of three main headings: housing spaces, environment, and transportation. These criteria were determined based on the relationship and needs of the elderly with buildings and the city (environment). A "checklist" consisting of three sections was prepared to question the existence of the determined criteria.

The problems arising from the fact that the housing demands of the aging population are met in locations outside the city, on the periphery, or in isolated spaces from social life constituted the starting point of the thesis. By drawing from national and international literature, the study aimed to reduce the sense of isolation by targeting the design of spaces that would integrate with the city in the design of elderly housing institutions, thus increasing the quality of life. In the study, a survey was conducted with the age group of 65 and over living in the Beşiktaş district of Istanbul. Based on the data obtained from the study, it was determined that the proposed method is applicable within the context of problems, demands, and needs. Within the scope of this study, it is aimed to contribute to the creation and maintenance of suitable buildings and cities that are effective in the active aging of the elderly, focusing on solving problems that arise from biological, psychological, and sociological issues related to the relationship between the elderly, buildings, and the city.

Year : 2023

Number of Pages : 247

Keywords : Elderly, Active Aging, Age-Friendly City, Nursing Home, Integration, Beşiktaş

TEŞEKKÜR

Doktora sürecinde kıymetli desteklerini esirgemeyen Tez Danışmanım Doç. Dr. Hatice KIRAN ÇAKIR' a, yapıcı eleştirileri ve önerileri ile tezimin ilerlemesine büyük katkıda bulunan Prof. Dr. Feride ÖNAL'a ve Doç. Dr. Oya AKIN'a, çalışmamı çeşitli aşamalarda değerlendirerek geliştirmemi sağlayan Doç. Dr. Pınar KISA OVALI'ya, Dr. Öğr. Üyesi Nilhan ÜRKMEZ TAŞKIN'a, büyük desteğini her zaman hissettiğim Y. Mimar Yurdanur ÖZSOY'a ve her zaman yanımda olan ve beni destekleyen aileme eşim Dr. Öğr. Üyesi Mimar Güven ŞENER'e, annem Ayfer BAYRAM ve babam Hüseyin BAYRAM'a çok teşekkür ederim.

Vücudun Senden İzin Almaksızın Yaşlanır.

Ruhun İse, Sen İzin Vermedikçe Yaşlanmaz.

KIZILDERİLİ ATASÖZÜ

İnsan İhtiyar Olmaya Karar Verdiği Gün İhtiyardır.

JEAN ANOUILH

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xviii
BÖLÜM 1 GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Problemi	4
1.2. Çalışmanın Amaçları ve Önemi	4
1.3. Çalışmanın Varsayımı (Hipotezi)	5
1.4. Çalışmanın Kapsamı Ve İzlenen Yöntem	5
1.5. Nicel Çalışma, Örneklem Ve Kapsam	8
BÖLÜM 2 TANIMLAR VE AKTİF YAŞLANMA	11
2.1. Yaşlı, Yaşlılık Ve Yaşlanma Kavramı	11
2.2. Yaşlının Yapısı.....	15
2.2.1. Yaşlının Biyolojik Yapısı	16
2.2.2. Yaşlının Psikolojik Yapısı	19
2.2.3. Yaşlının Sosyolojik Yapısı	24
2.3. Yaşlılıkta Sosyal Dışlanma, Ayrımcılık, İstismar Ve İhmal	26
2.3.1. Yaşlılıkta Sosyal Dışlanma	26
2.3.2. Yaşlı Ayrımcılığı (Ageism)	30
2.3.3. Yaşlı İstismarı Ve İhmali.....	31
2.4. Yaşam Kalitesi ve Aktivite Kuramı	34
2.4.1. Yaşam Kalitesi- Kentsel Yaşam kalitesi ve Yaşlılık.....	34
2.4.2. Aktivite Kuramı	37
2.5. Aktif Yaşlanma Kavramı ve Modelinin Belirleyicileri.....	38
BÖLÜM 3 ÇEVRE KAVRAMI VE YAŞLI DOSTU KENTLER- KAMUSAL ALANLAR VE YAPILAR	48

3.1. Çevre Kavramı	48
3.1.1. İç Çevre Kavramı \ Yapı.....	49
3.1.1.1. Evde Barınma.....	51
3.1.1.2. Kurum İçinde Barınma	57
3.1.1.3. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler	59
3.1.2. Dış Çevre	67
3.1.2.1. Mahalle	68
3.1.2.2. Kent, Kent Fizyolojisi ve Sosyolojisi.....	70
3.2. Yaşlı Dostu Kent Kavramı	77
3.2.1. Yaşlı Dostu Kent Kriterleri.....	78
3.2.2. Yaşlı Dostu Kent Kontrol Listesi.....	91
3.3. Yaşlı Gereksinimleri Bağlamında Kent ve Yapılar	93
3.3.1. Yaşlı- Yapı İlişkisi ve Gereksinimler	94
3.3.2. Yaşlı - Kent İlişkisi ve Gereksinimler	101
BÖLÜM 4 İSTANBUL İLİ, BEŞİKTAŞ İLÇESİ İÇİNDE YAŞLI NÜFUS İLE GERÇEKLEŞTİRİLEN ALAN ÇALIŞMASI VE DEĞERLENDİRME	106
4.1. Çalışma Alanının Konumu, Kimliği ve Yaş Grubu Profili	108
4.2. Anket Verileri Analizi, Frekans Dağılımları ve Çapraz Sorgulama	112
4.2.1. Katılımcıların Demografik Yapısı ve Kişisel Bilgilerine İlişkin Veriler	113
4.2.2. Konut ve Çevreye İlişkin Veriler	119
4.2.3. Sosyal İçerikli Sorulara İlişkin Veriler	120
4.2.4. Yaşlı Barınma Mekanlarına İlişkin Veriler	124
4.2.5. Verilerin Analizleri, Çapraz Sorgulama ve Tartışma	139
4.3. Verilerin Değerlendirilmesi	148
BÖLÜM 5 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	174
KAYNAKLAR.....	189
EK 01: BEŞİKTAŞ ÖRNEKLEM ALANI ANKET SORULARI	205
EK-02 KONTROL LİSTESİ.....	211
ÖZGEÇMİŞ	227

KISALTMALAR DİZİNİ

ASHB	: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
EU	: Avrupa Birliği
DSÖ	: (Tr) Dünya Sağlık Örgütü
OECD	: (İng) Organisation for Economic Co-operation and Development
OECD	: (Tr) İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD)
TDK	: Türk Dil Kurumu
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
BM	: Birleşmiş milletler
WHO	: (İng) World Health Organization
HYBRM	: Huzurevleri ve Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri
YYE	: Yaşlı Yaşam Evleri

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1.1. Çalışmanın Akış Diyagramı	7
Çizelge 2.1. Aktif Yaşlanma Bileşenleri ve Belirleyicileri.....	43
Çizelge 3.1. Türkiye’de Yaşlı Bakım Hizmeti Veren Kurumlar	61
Çizelge 3.2. T.C. ASHB’na Bağlı Huzurevi İstatistiği	63
Çizelge 3.3. Kamu Özel, Diğer Kamu Kuruluşlarına Ait Huzurevleri İstatistiği.....	64
Çizelge 3.4. Mahalle Kimliği Bileşenleri.....	70
Çizelge 3.5. Yaşlının Yapısına Uygun Mekan Tasarım Modeli	102
Çizelge 3.6. Yaşlının Yapısına Uygun Kurumsal Mekan Tasarım Modeli	103
Çizelge 3.7. Yaşlının Yapısına Uygun Dış Çevre Tasarım Modeli.....	105
Çizelge 4.1. Beşiktaş Nüfusu Yaş Dağılımı	111
Çizelge 4.2. Beşiktaş Nüfusu Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	112
Çizelge 4.3. Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı	113
Çizelge 4.4. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	113
Çizelge 4.5. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı.....	113
Çizelge 4.6. Katılımcıların Çocuk Sahibi Olmalarına Göre Dağılımları.....	114
Çizelge 4.7. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	114
Çizelge 4.8. Ankete Katılanların Evlerinde Yalnız Yaşayıp Yaşamadıklarına ya da Kimlerle Paylaştıklarına Göre Dağılımı	115
Çizelge 4.9. Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı.....	115
Çizelge 4.10. Katılımcıların Sosyal Güvence Durumlarına Göre Dağılımı.....	116
Çizelge 4.11. Katılımcıların Bilgisayar Kullanım Durumları	116
Çizelge 4.12. Katılımcıların Telefon Kullanımlarına Göre Dağılımı	116
Çizelge 4.13. Katılımcıların Akıllı Telefon Kullanımı Durumları	117
Çizelge 4.14. Ankete Katılanların Sağlık Durumları.....	117
Çizelge 4.15. Sağlık Problemlerinin Yaşam Kalitelerini Etkileme Durumları	117
Çizelge 4.16. Katılımcıların Kendilerini Aktif ve Dinç Olarak Değerlendirme Durumları.....	118

Çizelge 4.17. Katılımcıların Kendilerini Hissettikleri Yaş Durumları	118
Çizelge 4.18. Katılımcıların Kendilerini Mutlu Hissetme Durumları	118
Çizelge 4.19. Katılımcıların Yaşadığı Evlerin Mekansal Durumları.....	119
Çizelge 4.20. Katılımcıların Yaşadığı Evlerin Niteliksel Durumları.....	120
Çizelge 4.21. Sosyal ve Kültürel Etkinliklere Katılma Durumları.....	121
Çizelge 4.22. Katılımcıların Etkinliklere Katılmama Durumları	121
Çizelge 4.23. Katılımcıların Birlikte Olmak İstedikleri Yaş Grupları.....	122
Çizelge 4.24. Yaşlıların Uygun Bir İşte Çalışmayı İsteme Durumları	122
Çizelge 4.25. Katılımcıların Çocuklara Yönelik Projelerde Görev Alma Durumları ..	123
Çizelge 4.26. Katılımcıların Gençlere Yönelik Projelerde Görev Alma Durumları	123
Çizelge 4.27. Katılımcıların Yaşlılara Yönelik Projelerde Görev Alma Durumları	123
Çizelge 4.28. Katılımcıların Çevre ve Hayvanlarla İlgili Projelerde Görev Alma Durumları.....	124
Çizelge 4.29. Katılımcıların Herhangi Bir Yaşlı Barınma Mekanında Kalmayı Düşünme Durumları.....	124
Çizelge 4.30. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Kalınmamasına İlişkin Düşünceleri	125
Çizelge 4.31. Katılımcıların Kurumsal Barınma Mekanlarında Kalma Nedenleri	125
Çizelge 4.32. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemine İlişkin Düşünceleri	126
Çizelge 4.33. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumuna İlişkin Düşünceleri	126
Çizelge 4.34. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Kent ile İlişkisinin Kentten Kopuk Olmasına İlişkin Düşünceleri	127
Çizelge 4.35. Yaşlı Barınma Mekanlarının Kent ile İlişkisinin Kent Merkezinde Olsalar Bile İçeride Dönük ve Dışarıya Kapalı Olması Durumu.....	128
Çizelge 4.36. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Kent ile İlişkisinin Kentlilerle Paylaşabildikleri Ortak Alanlar Bulunmaması Durumu.....	128
Çizelge 4.37. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanları Hakkında Görüşleri.....	128
Çizelge 4.38. Katılımcıların Yaşlı Barınma Kurumunda Evcil Hayvanların Bulunmasına İlişkin Düşünceleri	129

Çizelge 4.39. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarındaki Spor Alanlarının Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri	130
Çizelge 4.40. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurum Bahçesinin Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri	130
Çizelge 4.41. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Yer Alan Kütüphanenin Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri	131
Çizelge 4.42. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Yer Alan Atölyelerin Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri	131
Çizelge 4.43. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Yer Alan Tiyatro ve Toplanıt Salonlarının Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri.....	131
Çizelge 4.44. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Yer Alan Kuaförün Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri	131
Çizelge 4.45. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Yer Alan İkincil Restoran-Kafelerin Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri.....	132
Çizelge 4.46. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Yer Alan Hayvan Bakımevi ve Veterinerlik Hizmetlerinin Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri .	132
Çizelge 4.47. Katılımcıların Yaşlı Barınma Kurumlarında Yer Alan Sosyal Alanların Dışarıdan Kullanımına Olumlu Yaklaşma Sebepleri	133
Çizelge 4.48. Katılımcıların Yaşlı Barınma Kurumlarında Yer Alan Sosyal Alanların Dışarıdan Kullanımına Olumsuz Yaklaşma Sebepleri	133
Çizelge 4.49. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarındaki Sosyal Faaliyetlerde Sorumluluk Almaları İle İlgili Düşünceleri	133
Çizelge 4.50. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarındaki Sosyal Faaliyetlerde Sorumluluk Almasına İlişkin Sebepleri.....	134
Çizelge 4.51. Yaşlı Barınma Mekanlarının Kültür Yapılarına Yakın Olmasının Önemlilik Durumu	135
Çizelge 4.52. Yaşlı Barınma Mekanlarının Sağlık Kurumlarına (Hastane, Sağlık Ocağı Vb.) Yakın Olmasının Önemlilik Durumu	135
Çizelge 4.53. Yaşlı Barınma Mekanlarının Yeme İçme Mekanlarına (Kafe, Restoran Vb.) Yakın Olmasının Önemlilik Durumu	136
Çizelge 4.54. Yaşlı Barınma Mekanlarının “Rekreasyon Alanlarına (Parklara, Piknik Alanlarına, Sahile Vb.)” Yakın Olmasının Önemlilik Durumu.....	136

Çizelge 4.55. Yaşlı Barınma Mekanlarının “Çocuk Parklarına” Yakın Olmasının Önemlilik Durumu	136
Çizelge 4.56. Yaşlı Barınma Mekanlarının Kamu Yapılarına (Banka, PTT, Vb.) Yakın Olmasının Önemlilik Durumu	136
Çizelge 4.57. Yaşlı Barınma Mekanlarının Dini Mekanlara Yakın Olmasının Önemlilik Durumu	137
Çizelge 4.58. Yaşlı Barınma Mekanlarının “Ulaşım Noktalarına (Metro, Otobüs Vb.)” Yakın Olmasının Önemlilik Durumu	137
Çizelge 4.59. Yaşlı Barınma Mekanlarının “Eğitim Kurumlarına (Anaokulu, İlköğr., Lise, Üniversite Vb.)” Yakın Olmasının Önemlilik Durumu	137
Çizelge 4.60. Yaşlı Barınma Mekanlarının “Eğlence Mekanlarına (Bar, Disko, Gece Kulübü Vb.)” Yakın Olmasının Önemlilik Durumu	138
Çizelge 4.61. Yaşlı Barınma Mekanlarının “Alışveriş Mekanlarına” Yakın Olmasının Önemlilik Durumu	138
Çizelge 4.62. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Nasıl Bir Ortamda ve Çevrede Olması Gerektiğine İlişkin Düşünceleri	138
Çizelge 4.63. Katılımcıların Yaş Grupları ve Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının önemine İlişkin Çapraz Sorgulama Verileri	139
Çizelge 4.64. Katılımcıların Yaş Grupları ve Yaşlı Barınma Kurumlarının Konumuna İlişkin Çapraz Sorgulama Verileri	141
Çizelge 4.65. Yalnız Yaşayan/Yaşamayan Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Kalma Düşüncesi ile İlgili Çapraz Sorgulama Verileri	142
Çizelge 4.66. Katılımcıların Yaş Grupları ve Yaşlı Barınma Mekanlarının Nasıl Olması İle İlgili Çapraz Sorgulama Verileri	143
Çizelge 4.67. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemi İrdeleyen Çapraz Sorgulama Verileri	144
Çizelge 4.68. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Yaşlı Barınma Mekanlarının Nasıl Olması Gereğini İrdeleyen Çapraz Sorgulama Verileri	145
Çizelge 4.69. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Kurumda Varolan Kafe ve Restoranların Dışarıdan Kullanım İsteklerini Gösteren Çapraz Sorgulama Verileri	147
Çizelge 4.70. Sağlık Kurumlarına Göre Çapraz Sorgulama Verileri	148

Çizelge 5.1. Aktif Yaşlanma Planlama ve Tasarım İlkeleri.....	185
---	-----

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Doğumdan Ölüme İnsanı Etkileyen Yapılar.....	3
Şekil 1.2. Yaşlı, Yapı ve Kent İlişkisi.....	3
Şekil 1.3. Çalışmanın Yöntemi.....	9
Şekil 2.1. Yaşlanma	13
Şekil 2.2. Yaşlılık	14
Şekil 2.3. Yaşlı, Mekan, Yapı ve Çevre İlişkisi	16
Şekil 2.4. Yaşlının Anatomik Yapısındaki Kısalma	18
Şekil 2.5. Yaşlının Uzanma Mesafesindeki Değişim	18
Şekil 2.6. Yaşlının Oturma Durumundaki Değişim.....	18
Şekil 2.7. Kentsel Yaşam Kalitesine Katkıda Bulunan Faktörlere İlişkin Kavramsal Bir Model.....	36
Şekil 2.8. Aktif Yaşlanma Temel Bileşenleri.....	39
Şekil 2.9. DSÖ Aktif Yaşlanma Modeli	41
Şekil 3.1. Yapının Fiziksel ve Sosyal Dış ve İç Çevre Özellikleri	51
Şekil 3.2. Konut Memnuniyetini Etkileyen Faktörler.....	55
Şekil 3.3. Konut Tasarımında Dikkat Edilmesi Gereken Kriterler.....	56
Şekil 3.4. Çevresel Katkı ve Yaşlılar İçin Tasarım	57
Şekil 3.5. Barınma Hizmeti Veren Kurumların Tasarım İlkesi.....	60
Şekil 3.6. Kamu, Özel ve Diğer Kamu Kuruluşlarına Ait Huzurevleri Sayısı.....	65
Şekil 3.7. Dış Çevre Bileşenleri.....	67
Şekil 3.8. Kent Fizyolojisini Oluşturan Unsurlar	74
Şekil 3.9. DSÖ Dünyada Yaşlı Dostu Kentler Haritası	79
Şekil 3.10. Yaşlı Dostu Kent Kriterleri.....	80
Şekil 3.11. Yaşlı-Yapı-Kent İlişkisi.....	93
Şekil 3.12. Yapının Yaşlıya Etkisi.....	95
Şekil 3.13. Maslow'un Temel İnsan İhtiyaçlarını Hiyerarşik Olarak Düzenleyen Prizmasının Yaşlılara Uyarlanması	97

Şekil 3.14. Gerontolojinin Değişkenleri	98
Şekil 3.15. Kent- Yaşlı İlişkisi	104
Şekil 4.1. İstanbul’da Yaşlı Nüfusun Yoğunlaştığı İlçeler	108
Şekil 4.2. Beşiktaş’ın Kent İçindeki Konumu	109
Şekil 4.3. Beşiktaş’ta Yaşlı Nüfusun Yoğun Olduğu Mahalleler	109
Şekil 4.4. Beşiktaş’ta Yaşa Göre Nüfus Hareketi. Beşiktaş’ta 2020 Nüfus Hareketleri.....	110
Şekil 4.5. Beşiktaş Nüfus Dağılımı.....	110
Şekil 4.6. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....	149
Şekil 4.7. Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı.....	149
Şekil 4.8. Katılımcıların Çalışma Oranlarına Göre Dağılımı.....	150
Şekil 4.9. Katılımcıların Sosyal Güvenlik Durumuna Göre Dağılımı.....	150
Şekil 4.10. Katılımcıların Bilgisayar Kullanım Durumlarına Göre Dağılımı	151
Şekil 4.11. Katılımcıların Akıllı Telefon Kullanım Durumlarına Göre Dağılımı	151
Şekil 4.12. Katılımcıların Akıllı Telefon Özelliklerinden Yararlanma Durumlarına Göre Dağılımı	152
Şekil 4.13. Kendilerini Aktif ve Dinç Hisseden Katılımcılar	153
Şekil 4.14. Katılımcılar Yaş Olarak Kendilerini Nasıl Hissetmekte	153
Şekil 4.15. Katılımcıların Mutluluk Düzeylerine Göre Dağılımı.....	154
Şekil 4.16. Katılımcıların Yaşadıkları Evlerin Mekânsal Durumlarına Göre Dağılımı	155
Şekil 4.17. Katılımcıların Yaşadığı Çevrenin Durumlarına Göre Dağılımı.....	157
Şekil 4.18. Katılımcıların Yaşam Çevrelerinde Bulunmasını İstedikleri Yaş Gruplarının Dağılımı	158
Şekil 4.19. Katılımcıların Çalışma Hayatına İlişkin Bakış Açıları.....	159
Şekil 4.20. Katılımcıların Daha Fazla Zaman Geçirmek İstedikleri Yaş Gruplarının Dağılımı	159
Şekil 4.21. Yaşlı Barınma Mekanında Kalmak İstemeyen Katılımcıların Öncelikli Sebepleri.....	160
Şekil 4.22. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemine İlişkin Görüşleri.....	161
Şekil 4.23. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Kent İle İlişkisine Göre Görüşleri.....	162

Şekil 4.24. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarına İlişkin Görüşleri	162
Şekil 4.25. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Mahallede Yaşayanlar Tarafından Kullanılmasına İlişkin Görüşleri	163
Şekil 4.26. Katılımcıların Kullanım Alanlarının Dışarıdan Gelenlerinde Kullanımına İlişkin Görüşleri.....	165
Şekil 4.27. Katılımcılardan Sosyal Faaliyetlerde Sorumluluk Almayı İsteme Durumları	165
Şekil 4.28. Katılımcıların Sorumluluk Almayı İsteme Nedenlerinin Dağılımı.....	166
Şekil 4.29. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarına Yakın Olmasını İstedikleri Kamu Mekanlarının Dağılımı.....	167
Şekil 4.30. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Ortamına İlişkin Dağılımı	168

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Fiziksel, psikolojik ve sosyal bileşenlerden oluşan karmaşık bir kavram olarak karşımıza çıkan yaşlılık (Salur, 2018, s.9). Yaşlanma süreci içinde doğumdan ölüme kadar geçirilen yaşam döngüsünün son evresidir. Dünya genelinde sağlık alanında yaşanan gelişmeler ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi ile insanların yaşam sürelerinde ve yaşlı oranında hızlı artışlar yaşanmaktadır. 1999 yılında 6 milyar ve 2011 yılında 7 milyara ulaşan Dünya nüfusunun, Kasım 2022 tarihinde 8 milyara ulaşacağı öngörülmektedir (TÜİK, 2021). Dünyada olduğu gibi Türkiye için de nüfus yaşlanması, bulunduğumuz yüzyılda ortaya çıkan demografik olgulardan biridir.

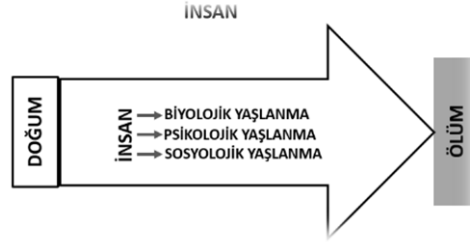
Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2007 yılında hazırladığı Yaşlı Dostu Kentler Kılavuzunda, yaşlılık sınırını 65 olarak belirtmiştir. Gelişmiş ülkelerde de yaşlılık sınırı 65 yaş olarak kabul görürken, az gelişmiş ülkelerde bu sınır 60 yaştır (Şentürk, 2018a). Birleşmiş Milletler ise yaşlılık sınırını kronolojik olarak 60 yaş olarak kabul etmektedir (Akan, 2017). Türkiye’de ise yaşlı sınırı 65 yaş ve üstü olarak kabul görmektedir. Türkiye’de 1950’lerde 50 yaşında bir birey yaşlı olarak kabul edilirken günümüzde orta yaş olarak kabul edilmektedir. 1960’lar da ise Türkiye’de doğuştan beklenen yaşam süresi 45 yaştan 2014’te 75 yaşa yükselmiştir (Kurtkapan, 2018, s.14).

Türkiye’de yaşlı nüfus, 1935 yılında toplam nüfusun %3,9’unu oluştururken 2019 yılında toplam nüfus içinde 2,3 kat artmıştır. Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2030 yılında %12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağı öngörülmektedir (TUİK, 2021). Bu artış ile beraberinde yaşlanan toplum için yeni sosyal, ekonomik, kültürel, sağlık, barınma gibi sorunlar ortaya çıkaracağı ve bu sorunların en önemlilerinden birinin de yaşlı bireylerin barınma gereksinimi olacağı belirtilmektedir (UN, 2009).

Yaşlanmayla ilgili olarak güçsüzlük, yoksulluk, yetersiz barınma, bakım konuları, özerkliğin ve bağımsızlığın yitirilmesi gibi sorunlar; söz konusudur. Yaşam kalitesi, fırsatlar, eğitim, etkinlikler ve roller kadar gelir, barınma gibi diğer maddi faktörlerle de bağlantılıdır. Ancak, toplumda var olan yaşlıların, hasta, bakıma muhtaç, teknoloji ve yenilikleri kullanamama vb. önyargısının aksine eskiye oranla daha aktif, teknolojiyi takip eden, daha bağımsız ve sosyal bir yaşam süren ya da sürmek isteyen kişilerin sayısı hızla artmaktadır. Tüm dünyada bulundukları yerde yaşlanma desteklese de gerek kurumsal hizmet sunan, farklı alternatifleri olan yatılı yaşam mekanlarında kalmayı tercih eden yaşlı sayısı ve yaşlı profili değişmeye başlamıştır.

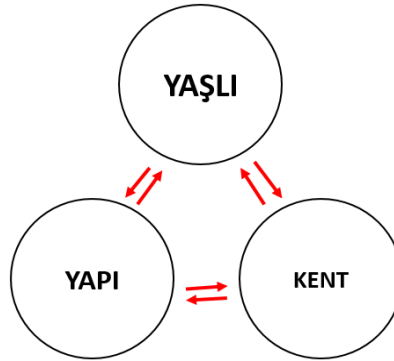
Arber and Ginn (1995) genel olarak dünya çapında yaşlıların barınma ihtiyacını karşılayacak yapılara bakıldığında; erişilebilirlik, güvenlik, bağımsızlık ve konum açısından yaşlı insanların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanmadıkları ya da inşa edilmediğine değinmektedir (Holm, Rogers ve Stone, 1998’den alıntı Tanner, Tilse, Jonge, 2008).

Teymur (1996), yaşlıların yapılaşmış çevrede en yaygın olarak barınma mekanlarıyla etkileşimde olduğunu belirtmektedir. Bu mekanlar, konutlar olabileceği gibi kurumsal hizmet sunan mekanlar da olabilir (Yaşlı barınma mekanları, huzurevleri ve rehabilitasyon merkezleri vb. yaşlı köyleri vb.). Her insanın olduğu gibi yaşlıların da barınma ihtiyaçlarının karşılanmasında, onların fizyolojik, psikolojik ve sosyal özelliklerinin göz önüne alarak yaşam çevreleri oluşturulması gerekmektedir (Balanlı ve Öztürk, 2006) (Şekil 1.1).

Şekil 1.1. Doğumdan Ölüme İnsanı Etkileyen Yapılar (Balanlı ve Öztürk, 2006)

Uluslararası ve ulusal pek çok çalışmada yaşlı bireylerin daha mutlu, huzurlu, sağlıklı, üretken ve uzun yaşamalarının yaşlı dostu bir çevrede aktif yaşlanmaları (yaşlının fiziksel, psikolojik ve sosyolojik açıdan yüksek yaşam kalitesi) ile mümkün olabileceği vurgusu yapılmaktadır. Balanlı ve Öztürk (2006), yapıli çevrelerin insanın yapısına uygun tasarlanmadığında, kullanıcı, yapı ve kent ilişkisinin de doğru kurulamadığını belirtmektedir. Bu doğrultuda yaşlının yapı ve kent (dış çevreyle) ile olan ilişkisinin doğru kurulamaması, aktif yaşlanmanın da önünde bir engel oluşturabilmektedir. Yaşlı, yapı ve yapıli çevre (mahalle, kent vb.) karşılıklı olarak etkileşim içindedir (Şekil 1.2).

Şekil 1.2. Yaşlı, Yapı ve Kent İlişkisi (Yazar tarafından üretilmiştir)

Bu çalışmada DSÖ'nün hazırladığı yaşlı dostu kent rehberi ile yaşlı-kent ilişkisinin doğru kurulmasına yönelik aktif yaşlanma rehberi baz alınarak; yaşlılar için daha yaşanır, kamusal alan ile ilişki kurulabilir mekanlar ve kentlere ilişkin ilkelerin tanımlanması hedeflenmektedir.

1.1.Çalışmanın Problemi

Genel olarak, dünya çapındaki yapılaşmış çevrenin erişilebilirlik, güvenlik, bağımsızlık ve konum açısından yaşlı insanların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanmadığı veya inşa edilmediği belirtilmektedir (Holm, Rogers ve Stone, 1998'den alıntı Tanner vd., 2008). İnsanların yaşadıkları mekanlarda ve çevrelerinde yaşadıkları sorunlar yaşlıların biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapılarını olumsuz etkileyebilmektedir. Yaşlı bireylerin sosyolojik, psikolojik ve fizyolojik durumları göz önünde bulundurulmadan ve kişinin farklı mekansal ilişkileri mikro ve makro ölçekler (mekan, yapı ve kent) gözötilmeden tasarlanan mekanlar;

- Yaşlı bireylerin aktif yaşlanmalarını olumsuz etkilemekte,
- Sağlıklarının erken bozulmasına yol açmakta,
- Kendilerini mutsuz hissetmelerine sebep olmakta,
- Yalnızlaşmalarına yol açmakta,
- Üretkenliklerini engellemekte,
- Kentten ve yakın çevresinden kopuk, kendi içine kapalı bir hayat sunmakta,
- Ülke ekonomisine yük oluşturmaktadır.

Yaşanan bu olumsuz durumun değişmesi yaşlı, yapı ve kent ilişkisinin bütünleşik bir bakış açısıyla ele alınmasıyla sağlanabilir. Yaşlı, yapı ve kent (dış çevre) ilişkisine bütünleşik bir yaklaşımın olmaması, çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2.Çalışmanın Amaçları ve Önemi

Bu çalışmanın kapsamında yukarıda tanımlanan problem çözümüne yönelik, yaşlıların aktif yaşlanmalarında etkili olan, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak kendilerini konforlu ve güvende hissedecekleri, kamusal yaşama kolaylıkla dahil olabilecekleri şekilde tasarlanmış yapılar ve kentsel mekanlar oluşturulmasına ve sürdürülmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

- Yaşlıların biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısının mimari tasarım ve kentsel tasarım arasındaki ilişkiyi saptamak ve yeni bir bakış açısı oluşturmak,
- Yaşlıların yaşadığı, yapı programındaki eksik ya da yanlış uygulamalardan kaynaklanan olumsuzlukları saptamak ve

- Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, tasarımcılara, kurumlara, yönetimlere vb. tasarım sürecinde yardımcı olmak ve kullanabilecekleri bir model oluşturmak çalışmanın diğer amaçlarıdır.

Yaşlı, yapı ve kent ilişkisi dikkate alınarak tasarım ilkelerini tanımlayan bir modelin oluşturulmasıyla;

- Sağlıklı bir yaşlı, yapı ve kent ilişkisi kurulmasına, böylece yaşlıların aktif yaşlanmalarını destekleyerek daha sağlıklı, mutlu, sosyal ve üretken olması,
- Kentlide, yaşlı, yaşlılık ve yaşlanma bilinci oluşturulması,
- Ülke ekonomisine yarar sağlaması,
- Tasarımcıların, yönetimlerin, kurumların bilgilendirilmesine ve yönetmeliklerde ilgili bölümlerin yenilenmesi gibi çıktılarla çalışmanın önemi ortaya konmaktadır.

Böylece, yaşlı, yapı ve kent ilişkisi birlikte ele alınarak, bütünleşmeleri sağlanmış olacaktır.

1.3.Çalışmanın Varsayımı (Hipotezi)

Çalışmanın temel hipotezi; yaşlı bireylerin barınma alanlarına yönelik yaşadıkları biyolojik, psikolojik ve sosyolojik sıkıntılardan hareket ile yaşlı, yapı ve kent ilişkilerinin bütünleşik bir bakış açısıyla ele alınmasıyla oluşturulacak planlama ve tasarım kriterlerinin, aktif yaşlanmayı sağlanabileceği olarak belirlenmiştir.

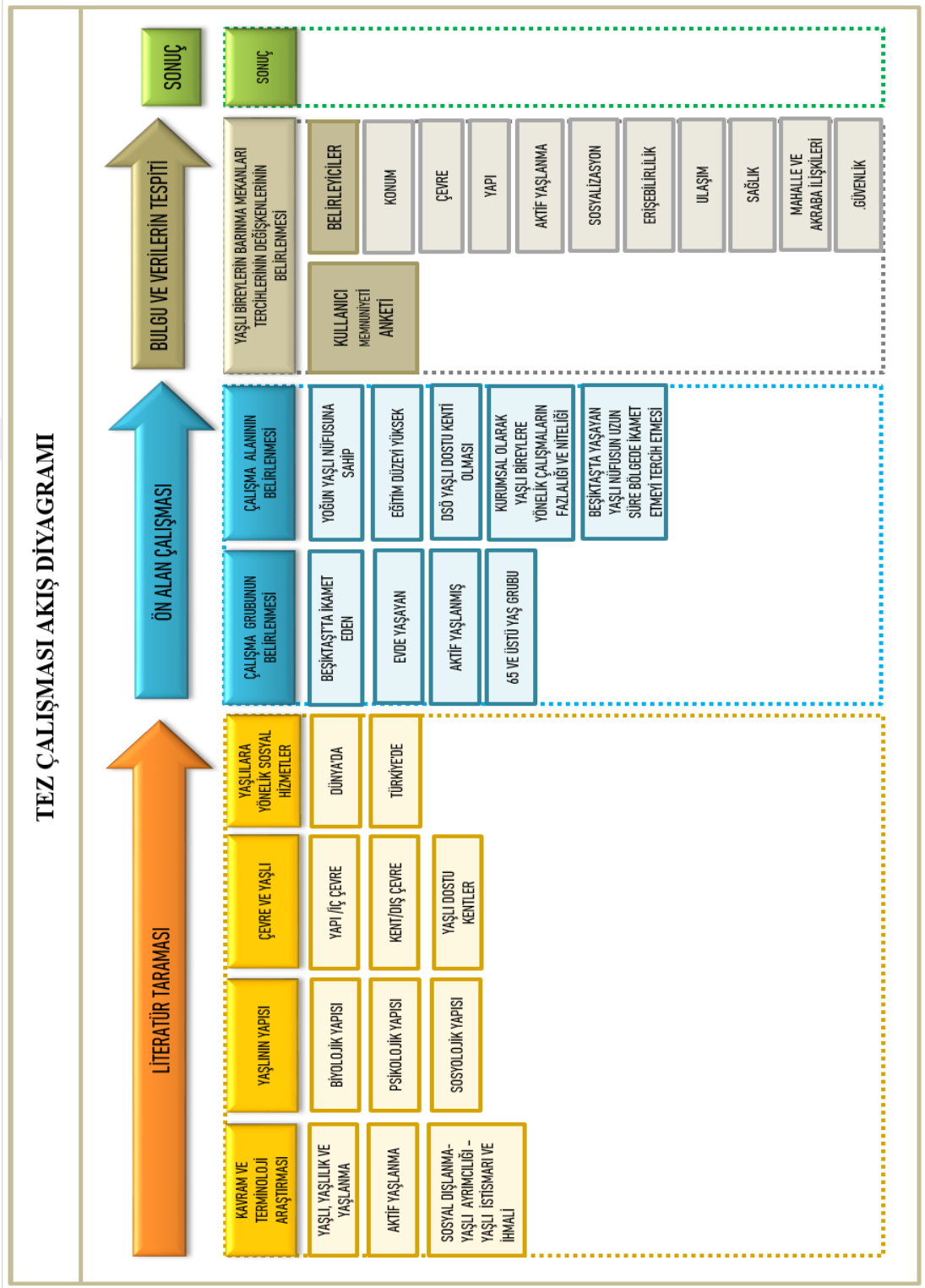
1.4.Çalışmanın Kapsamı Ve İzlenen Yöntem

Türkiye’de mevcut yaşlı barınma kurumlarının çevre ile olan fiziki bağı göz ardı edildiği ve kullanıcıların bulundukları çevreden soyutlanmış olduğu çeşitli kaynaklarda vurgulanmaktadır. Oysa yaşlılara yönelik yapılan çalışmalardan, yaşlı bireylerin izole olmak istemedikleri aksine üretmek ve hayata dahil olmak istedikleri anlaşılmaktadır. Bu nedenle yaşlıların kent ile bütünleşmesini sağlayacak mimari tasarım boyutunda çözümlere ve alternatiflere ihtiyaç vardır. Aktif yaşlanmak için toplumsal hayata katılım, yaşlılık ekonomisi, yaşlı istismarı, yaş dostu kentler vd. önemli kavramlardır.

Bu nedenlerle çalışma getirilecek standartlar, kriterler ve kontrol listeleri ile; mimari tasarım boyutu ve devamında yaşı işgücünün talepleri doğrultusunda sürdürülebilirliği, verimli bir şekilde günlük hayata katılımının sağlanması, yaşlıların aktif yaşlanarak topluma katılmalarını ve kentle bütünleşmelerine olanak sağlamış olacaktır.

Çalışmanın akışı, literatür taraması, alan çalışması, bulgu ve verilerin tesbiti ve yaklaşım kurgusundan oluşmaktadır. Çalışmanın kavramsal çerçevesi içinde yer alan sorun tanımı, kullanıcı memnuniyeti, standartlar, yaklaşım metodolojileri ve örnekler üzerinden yapılan çıkarımlar; uluslararası ve ulusal bilimsel yayın, araştırma, tasarım rehberleri ve uluslararası kuruluşların tavsiye kararları üzerinden kurgulanmıştır. Bu araştırma sürecinden süzülen veriler ile elde edilen parametreler; İstanbul ili, Beşiktaş ilçesi sınırları içinde yaşayan katman, kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak yapılan anket verileri ilişkilendirilerek, öneri modele ulaşılmıştır.

Çizelge 1.1. Çalışmanın Akış Diyagramı

1.5.Nicel Çalışma, Örneklem Ve Kapsam

Çalışmanın kapsamını Beşiktaş ilçesi oluşturmaktadır. Beşiktaş ilçesi, İstanbul merkezinde yer alan ve İstanbul ili içinde yaşlı nüfusunun en yüksek olduğu üçüncü ilçedir. Beşiktaş ilçesi sınırları içerisinde 23 mahallede yaşayan kentliler; İstanbul ortalamasına oranla daha yüksek eğitilmiş, orta ve üst gelir grubuna sahiptirler. Yaşlı nüfusun sosyo-ekonomik statüsü de birçok ilçeye göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bölge içinde lise ve üniversite mezun sayısının yüksek olduğu Beşiktaş, uzun yıllardır yerleşik olan nüfusun nispeten fazla olduğu bir ilçedir. Bu nedenlerle çalışma alanı Beşiktaş ilçesi ile sınırlı tutulmuştur.

Alan çalışması kapsamında araştırmaya dahil edilecek örneklem - odak kullanıcı grubu Beşiktaş ilçesi'nde yaşayan, 65 ve üstü yaş grubunda evde yaşayan, fiziksel olarak bağımsız ya da yarı bağımlı bireylerden oluşmaktadır. Anket çalışması kapsamında;

- Örneklemeye dahil edilen kadın ve erkek katılımcılar ile yüzyüze görüşülmeye çalışılmış pandemi (Covit-19) sebebiyle yüzyüze görüşme yapmak istemeyen yaşlılar ile telefon yoluyla anket formları uygulanmıştır. Görüşme yapılan yaşlı bireylere; Beşiktaş Belediye'si, parklar, sosyal tesisler, mahalle muhtarları, mahalle dernekleri aracılığıyla kartopu yöntemiyle ulaşılmıştır.

- Veri toplama süreci 1. ön saha araştırması, 2. Nicel verinin toplanması ve 3. Nitel verilerin toplanması olarak 3 adımdan oluşmaktadır. Alanda yapılan bu çalışma için önce Beşiktaş Belediyesi, mahalle muhtarlıkları ve semt dernekleri ile görüşülerek adım atılmıştır. Soruların hazırlanması ve hazırlanan soruların uygunluğunun ve pilot verimliliğinin denenmesi için ana çalışma öncesi 20 kişiden oluşan bir pilot anket çalışması yapılmıştır. Yapılan pilot çalışma ve ana anket çalışması için bu konuda uzmanlardan ve psikolog doktorlardan destek alınmıştır.

- Çalışma sonrasında elde edilen nicel veriler bilgisayara aktararak SPSS nicel veri analiz programı kullanılarak hazırlanmıştır.

- Katılımcılara demografik özellikleri, mevcut yaşam alanlarına ilişkin memnuniyet, kamusal hizmetlere erişim olanakları, yapısal çevre özellikleri ve beklentileri, yaşadıkları kent ve yaşlı barınma mekanlarına ilişkin beklentileri, kente entegrasyona ilişkin açık ve kapalı uçlu sorular sorularak, likert skalası doğrultusunda

Yaşlı, kent ve yapı arasındaki ilişki, yaşlının biyolojik sosyolojik ve sosyolojik yapısı ve etkileri göz önünde bulundurularak değerlendirilmiş, aktif yaşlanma, çevre ve yaşlı dostu kentler ile etkileşimleri ışığında ortak kriterler oluşturulmuştur. Çalışmanın yöntemi şematik olarak Şekil 1.3’de ifade edilmiştir.

Çalışmanın, yaşlı barınma mekanlarının mikro ve makro düzeyde yapısal ve kentsel ölçekte mekan kurgularına, yer seçimine, kat yüksekliğine, kent ile kurduğu ilişkisine yönelik yapılacak çalışmalara yön vermesi hedeflenmektedir.

BÖLÜM 2

TANIMLAR VE AKTİF YAŞLANMA

İkinci bölümde, yaşlı, yaşlılık ve yaşlanma kavramları üzerinde durulmuş, yaşlının biyolojik, psikolojik, sosyolojik yapısı ele alınmış ve bu süreçte karşılaşılan sorunlar ortaya konmuştur. Bu kapsamda “Aktif Yaşlanma kavramı”, “Yaşam Kalitesi”, “Yaşlılıkta Sosyal Dışlanma”, “Yaşlı Ayrımcılığı”, “Yaşlı İstismarı ve İhmali” incelenmiştir. Kavramlar arası ilişkilerin araştırıldığı ikinci bölümün, yapılacak çalışmaya veri sağlayacağı düşünülmektedir.

2.1.Yaşlı, Yaşlılık Ve Yaşlanma Kavramı

Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de sağlık alanındaki yaşanan gelişmeler, yaşam standartlarının iyileşmesi gibi durumlar ile birlikte yaşam süresi ve dünya nüfusundaki yaşlı oranı hızla artmaktadır (Beğer, ve Yavuzer, 2012, s.2). Türkiye’de yaşlı nüfusta yaşanan bu hızlı artış ile birlikte yaşlı, yaşlılık ve yaşlanma ile ilgili kavramları daha fazla tartışılmaya ve Gerontoloji ve Geriatri gibi yaşlılıkla ilgili bilim dalları daha fazla gündeme gelmeye başlamıştır.

Gerontoloji/yaşlanma bilimi; yaşlanmayı biyolojik, sosyolojik, ekonomik ve çevresel yönleri ile inceleyen bilim dalıdır. Geriatri/yaşlılık bilimi ise yaşlıların sağlık sorunları, hastalıkları, sosyal ve fonksiyonel yaşamları, yaşam kaliteleri, koruyucu sağlık uygulamaları ile ilgilenen bir bilim dalı olarak çalışmalarını yürütmektedir (İnkaya, 2019).

2006 yılında Akdeniz Üniversitesi'nde, kurulan ilk Gerontoloji bölümü ile Türkiye'de yaşlanma ve yaşlılık olgusuyla bilimsel düzeyde ilgilenilmeye başlanmıştır (Tufan, 2016, s.1). Bu sayede, yaşlılar hakkında toplum yararına kullanılabilir ve sosyal politikalara yön verebilecek bilgiler elde edilmeye başlanmıştır. Yaşlı, yaşlılık ve yaşlanma kavramlarının farklı kaynaklarda birbirinin yerine kullanıldığını görülebilmektedir. Bu çalışma içinde aşağıdaki tanımlar kabul edilmiştir.

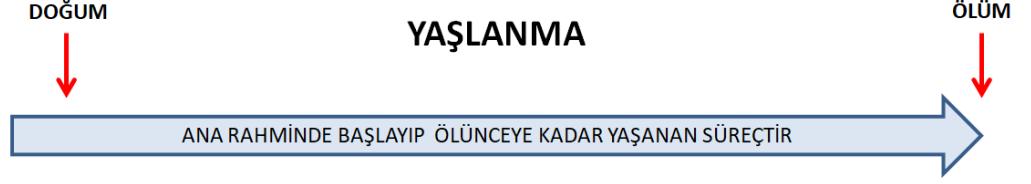
Yaşlı: Yaşlı tanımı kişiye ait bir nitelik belirtir ve toplumdan topluma zaman içinde değişiklik gösterir. Her toplum kişilerin yaşlı olarak görüldüğü bir yaşı kendilerine kriter olarak belirlemektedir. Bundan yola çıkarak yaşın sadece kronolojik bir sıralama olmadığı toplumsal ve kültürel bir olgu olduğunu belirtebiliriz (Baran, vd., 2005, s.24'den aktaran Şentürk, 2018, s.18).

Platon; "Devlet" adlı eserinde yaşlıdan; "bilgi ve tecrübeyi temsil eden bir yaşam evresi" olarak bahsetmektedir. Aynı zamanda yaşlının sahip olduğu özelliklerden dolayı saygı duyulması gerektiği vurgulamaktadır (Şentürk, 2018b). Türk Dil Kurumu Sözlüğü yaşlıyı; "Yaşı ilerlemiş, kocamış, ihtiyar" (TDK, 2021) olarak tanımlamaktadır. 05.04.1987 Tarihli Resmî Gazetede Yayımlanan "Kuruluş Ve Kamu Kurum Ve Kuruluşları Bünyesinde Açılacak Huzurevlerinin İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik'te e)Yaşlı; sosyal veya ekonomik yönden yoksunluk içinde, korunmaya bakıma ve yardıma muhtaç yaşlı statüsündeki kişi" olarak belirtilmektedir (TC. Resmi Gazete, 1987).

Toplumumuzda yaşlılara yönelik huysuz, hasta, üretmeyen gibi olumsuz yaklaşımlar bulunsa da günümüzde yaşlı bireyler üreten ve aktif yaşlanan bireylere dönüşerek bu kalıpların dışına çıkmaya başlamışlardır. Birleşmiş Milletler (BM) 60 yaş ve üstünü yaşlı olarak nitelendirmektedir. DSÖ, OCDE ve Türkiye ise 65yaş ve üstü yaş grubunda olan kişiler "yaşlı" olarak tanımlanmaktadır.

Yaşlanma: Yaşlanma Gerantoloji' ye göre ana rahminde başlayan ve ölünceye kadar devam eden bir süreçtir (Şekil 2.1) (Tufan, 2016). TDK yaşlanmayı yaşı ilerlemek, kocamak, ihtiyarlamak olarak tanımlamaktadır (TDK, 2021). Alkan (2008), kimi kaynakların, "kişinin iş gücünün azalmasına, sağlığının bozulmasına yol açan vücudun yapısal yıkım ve harabiyete neden olan değişikliklerin yaşandığı süreç" olarak

bahsettiğini belirtmektedir (Alkan, 2008). Bu süreç bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyal olarak değişime uğradığı bir gerileme dönemidir.

Şekil 2.1. Yaşlanma (Tufan, 2016, s.9)

Toplumların yapısına göre farklılık gösterebilen yaşlanma; memnuniyet verici, doyurucu, ödüllendirici bir bilgelik deneyimine ya da fiziksel yetersizlikler, hastalıklar ve sosyal dışlanmanın yaşandığı bir sürece de dönüşebilir. Bu bağlamda yaşlanmanın yönünü belirleyen en önemli olgulardan biri sosyal politikalar diğeri yaşlılara yönelik sunulan hizmetlerdir (Özmete ve Hussein, 2017).

Yaşlanma, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik boyutlarıyla ele alındığında anlaşılabilirliği mümkün olan bir olgudur (Tufan, 2016). Yaşam koşulları, barınma, beslenme, sağlık, psikolojik gelişim gibi kültür, ekonomi, göç, yaş, cinsiyet, kır-kent yerleşimi yüzyıllar içinde ortalama yaşam sürelerini doğrudan etkilemiştir.

Dericioğulları ve Akyıldız (2017) yaşlanmayı,

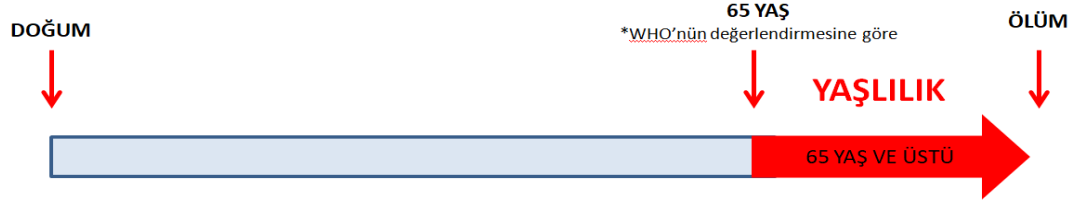
1. Takvim yaşını temel alan kronolojik yaşlanma, (İnsanın doğumundan başlayarak içinde bulunduğu zamana kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Bu süre içindeki yaşlı bireyin, kayıpları takvimsel olarak yıpranmasına ve yaşlanmasına sebep olur (Şentürk, 2018, s:25), doğum yaşı ya da takvim yaşı olarak da ifade edilen süreçtir. Kimi insanların takvim yaşlarıyla biyolojik yaşları arasında 20 yıla varan farklar olan örnekler de bulunmaktadır) (Karakuş, 2018,s:22),

2. Vücudun değişimine bağlı olarak biyolojik yaşlanma,
3. Zihinsel faaliyetlerde ortaya çıkan değişimleri ele alan psikolojik yaşlanma,
4. Toplumsal konumlanıştaki değişimi ele alan sosyolojik yaşlanma olarak dörde ayırmaktadır.

Çeşitli kaynaklarda kronik yaşlanmanın dördüncü bir yaşlanma tipi olarak değerlendirildiği çalışmalar bulunmaktadır. Balanlı, insanın biyolojik, psikolojik ve

sosyolojik üç yapısından bahsetmekte kronolojik yaşlanmayı sosyolojik yaşlanma içinde değerlendirmektedir (Balanlı, Yaşlı biyolojisi hakkında sohbet, 2022). Bu çalışmada da kronolojik yaşlanma biyolojik yaşlanma içinde değerlendirilmiştir.

Yaşlılık; Salur (2018, s.9), yaşlılığı; fiziksel, psikolojik ve sosyal bileşenlerden oluşan karmaşık bir kavram olarak tanımlamaktadır. Yaşlılık, yaşlanma süreci içinde ölümle sonuçlanan yaşam döngüsünün son dönemidir (Şekil 2.2).

Şekil 2.2. Yaşlılık (Tufan, 2016)

Yaşlı bireylerin bu dönemiyle ilgilenen bilim dalı ise Geriatri'dir. Yunanca yaşlılık anlamına gelen “geras” ve hizmet veya bakım anlamına gelen “iatros” kelimelerinden oluşur ve yaşlı kişilerin bakım ve tedavisi anlamına gelmektedir (Ardahan, 2010, s.26). Yaşlı bireylerin sağlıklı yaşlanmalarını hedefleyen Geriatri bu yaş grubunun sağlık sorunları, sosyal ve fonksiyonel yaşamları ve yaşam kaliteleri ile ilgilenen bilim dalıdır

İlkçağlarda yaşlılık, Tanrı'nın özel kişilere verdiği bir ayrıcalık olarak görülürken (Canatan, 2008, s.35-38), modernleşmeyle birlikte yaşlılar otoritelerini yitirmeye başlamışlardır (Canatan, 2013, s.365-367). Ayrıca farklı kültürlerde yaşlılık algısı da farklılık gösterebilmektedir. Endüstrileşmeyle birlikte toplumsal yapıdaki değişimler, göç, kentleşme ve aile yapısındaki dönüşüm yaşlıların yapısal değişimine sebep olduğu görülmektedir.

Yaşlılar fiziksel, psikolojik ve sosyal bağımsızlıklarını yitirmek ve yaşam alanlarında kayıplar yaşamak gibi sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu dönemde yaşanan kayıplar ve yetersizlikler yaşlıların hareketlerini, sosyal ilişkilerini ve gündelik yaşama katılımlarını önemli ölçüde etkilediği gibi çeşitli düzeylerde de sınırlandırmaktadır (Tutal, 2015).

Farklı bileşenden oluşan yaşlılıkla ilgili birçok tanım yapılmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü yaşlılığı; “çevresel faktörlere uyum sağlayabilme yeteneğinin azalması” olarak tanımlamaktadır. Toplum içinde yaşlılık, insanın ölüme yakın olduğu ve bu yüzden ölüm tedirginliğinin ve çeşitli sağlık sorunlarının yaşandığı, çoğu kez de başkalarına muhtaç olunan, yalnız kalınan, üretimin olmadığı sadece tüketilen bir dönem gibi olumsuz bakış açılarında rastlanmaktadır. Oysa 82 yaşına kadar yaşayan ünlü Alman yazar Goethe’ye göre yaşlılık; deneyim ve tecrübelerin zirveye ulaştığı bir dönemdir. Yaşlı birey bu döneme iyi uyum sağlayabilirse aktif bir hayat sürebilmektedir (Er, 2009’dan alıntı Öztürk ve Akkurt, 2016).

Yaşlılık tanımlarına baktığımızda birçok bileşene bağlı olarak (kültüre, zamana, mekana vb.) farklılık gösterdiği görülmektedir. Sosyal ve kültürel boyutları olan yaşlılık, sosyal olgulardan ve tarihsellikten bağımsız düşünülemez (Kurtkapan, 2018). Bu bileşenler yaşlılığın toplumsal ve kültürel bir olgu olduğunu işaret etmektedir (Kalinkara, Aral, Akın, Baran ve Özkan, 2005). Ancak yaşlılıkla ilgili yapılan tanımlarda genelde biyolojik tanımların yapıldığı, kültürel boyutunun eksik bırakıldığı görülmektedir (Kurtkapan, 2018).

2.2.Yaşlının Yapısı

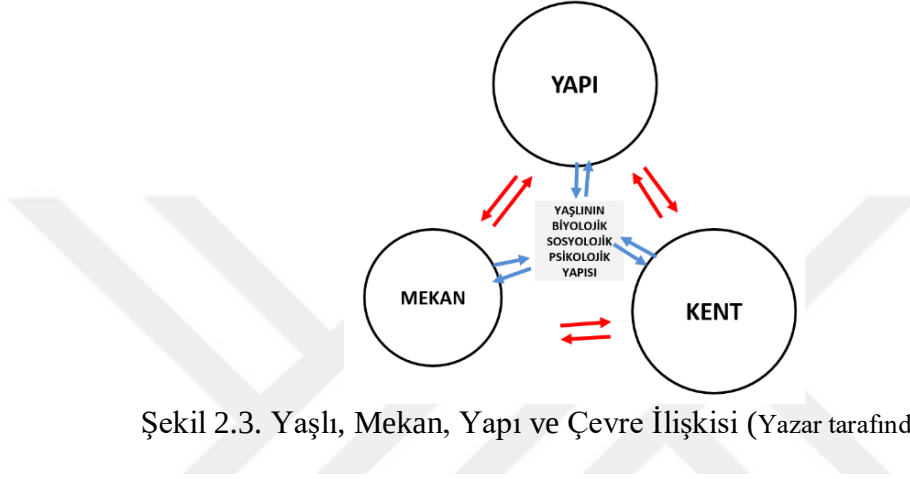
Beğen ve Yavuzer (2012, s.1), yaşlılığı fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutları ile değerlendirilmesi gereken bir süreç olarak belirtmektedir. Bu üç yapı birbirlerinden bağımsız düşünülemez ve bir etkileşim içinde hareket ederler. Her yaş grubunun farklı gereksinimleri vardır ve yaşlılar bu süreçten en etkilenen gruptur (Tufan, 2016).

Öte yandan insanların biyolojik ve psikolojik gelişimi birbirine bağımlıdır. İnsanlar biyolojik gereksinimler, karşılandıktan sonra sosyal gereksinimlerini karşılamaya çalışır ve bu durum her yaş evresinde farklılık gösterir (Balanlı ve Öztürk, 2006, s.15).

Ayrıca, yaşamsal bir zorunluluk olarak yaşlıların temel gereksinimlerinden birisi de yapısal çevresinin onu destekleyici nitelikte olmasıdır. Yaşlılar, kendileri için daha fazla destek sağlayan yakın çevreleri talep etmektedir. Zaman içinde yaşlıların bedensel ölçüleri diğer yaş gruplarına kıyasla daha fazla değişmekte ve vücut uzunluklarında kısalmalar gerçekleşebilmektedir. Bu sebeple mekanlarda donanım ve ekipmanlar

oluşturulurken yaşlıların ergonomisinin göz önünde bulundurulması gerektiği söylenebilir (Damon ve Stoudt, 1963, s.485).

Yaşlı; biyolojik, psikolojik, sosyolojik yapısı ile yaşadığı mekanı, yapıyı ve çevreyi etkilerken yaşanılan mekan, yapı ve çevre de yaşlıyı doğrudan etkilemektedir (Şekil 2.3). Yaşlının biyolojik, sosyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan, mekanlar, yapılar ve kentlerde yaşlı, huzurlu, mutlu ve aktif yaşlanabilir.

Şekil 2.3. Yaşlı, Mekan, Yapı ve Çevre İlişkisi (Yazar tarafından üretilmiştir)

Orhan (2000, s.1) insan vücudunun şekli, ölçüleri ve diğer yapısal özellikleri ile yapılara boyut ve biçim kazandırdığını aynı zamanda yapıların boyut-biçim özelliklerinin yeterliliği, insanın antropometrik ölçülerinden, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısından kaynaklanan gereksinimlerini karşılayarak sağlıklı ortamların oluşmasında etkili olur. Gereksinimleri karşılamayan yapılar nedeni ile insanda biyolojik ve psikolojik zorlanmalar sonucunda çeşitli sağlık sorunları sonradan görülebildiğini beyan etmektedir.

2.2.1. Yaşlının Biyolojik Yapısı

Birren J.E. (1982), fizyolojik boyutuyla yaşlılığı, kronolojik yaşla birlikte görülen değişimler olarak tanımlamaktadır. Biyolojik yaşlanma, insan vücudundaki yapısal ve işlevsel değişimlerdir ve bir sürece karşılık gelir. Şekil 2.4’de süreç içinde fizyolojik rezervlerin azalmasıyla hastalıklara karşı direnç düşer ve gerilemeler (görme, işitme, fizikse güçsüzlük, bilinçsel kayıplar vb. sıralanabilir) görülür.

İnsanın biyolojik yapısı; devinim (iskelet, kaslar), solunum, duyu (görme, işitme, dokunma, koku alma, tad alma) organları, üreme organları, sinir, sindirim, üriner,

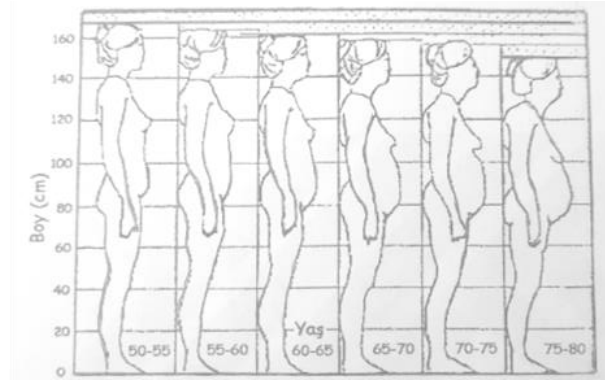
hormon, koruyucu dış tabaka (deri, tırnak, saç) ve bağışıklık sisteminden oluşur (Cumhur, 2001; Balanlı ve Öztürk, 2006).

İnsanın biyolojik yapısına bağlı olarak çeşitli sağlık sorunları yaşayan yaşlılar özellikle iskelet ve kas sisteminden kaynaklı olarak; günlük aktivitelerinde gerileme, yaşam standartlarında düşme, iş göremezlik, erken emekli olma, yalnızlaşma, izolasyon, gelir kaybı, sağlık harcamalarında artış ve hareket kısıtlılığı yaşayabilir baston yürüteç tekerlekli sandalye gibi yardımcı elemanlara ihtiyaç duyabilirler;

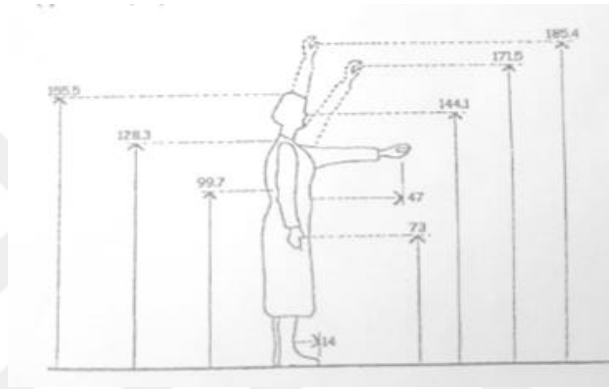
Bunlara bağlı olarak;

- Ergonomik tasarımlar, (Mobilya ve donatı elemanları),
- Daha geniş koridor, kapı genişliği ve mekanlara ihtiyaç duyabilirler,
- Tuvalet ve banyolarda destek barı tırabzan gibi donatı elemanlarına ihtiyaç duyabilirler,
- Daha aydınlık mekanlar,
- Kentte yaşlının hareketini kolaylaştırıcı tasarımlar ve düzenlemeler, (Kentsel donatı, rampa vb.),
- Kent içi rahat, hızlı ve ekonomik ulaşım,
- Yapısal ve ekonomik yaşam ve konaklama imkanları,
- Farklı yaş grupları için dönüştürülebilir tasarım (Bölünebilir mekanlar vb.)
- Tasarımlara ihtiyaç duyulabilir.

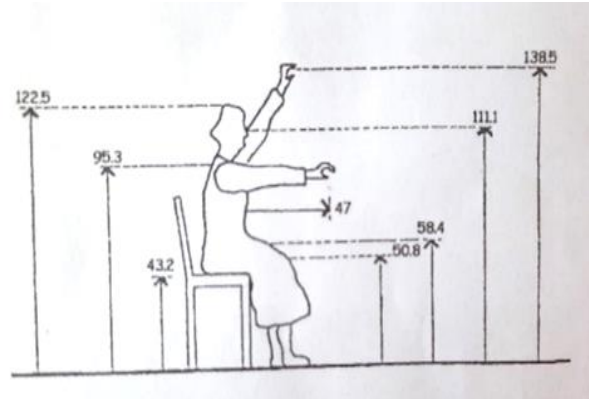
Hareketlerdeki kısıtlanmalar, kişide genç yaşlarına göre beceri ve güç kaybı, bitkinlik hissetme ve daha çabuk yorulma, kas kitlesinde kayıplar, entelektüel becerilerde de azalma, bedensel hastalıklarda artma, zihinsel bulanıklık, hafıza sorunları, duyu organlarında azalma, özellikle görme ve işitme, ciltte kırısklık, sarkma, lekeler vb. dir. Görünüşte oluşan bu değişiklikler sosyal ve psikolojik olarak yaşlıyı olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, anatomik yapıda kısalma (Şekil 2.4) ve uzanma mesafelerinde azalmalar da görülmektedir (Şekil 2.5, Şekil 2.6), (Çakır, 2004, s.9).

Şekil 2.4. Yaşlının Anatomik Yapısındaki Kısalma (Ünal, 1997; Çakır, 2004)

Şekil 2.5. Yaşlının Uzanma Mesafesindeki Değişim (Çakır, 2004, s.13)

Şekil 2.6. Yaşlının Oturma Durumundaki Değişim (Çakır, 2004, s.14)

Şekil 2.5 ve 2.6'da yaşlı bir kadının ayakta ve oturur vaziyette antropometrik ölçüleri ve uzanma mesafeleri gösterilmektedir. Zamanla yaşlıların antropometrik ölçüleri değişmekte ve kısılmalar yaşanmaktadır. Bu değişimler mekânlardaki donatı

ebatlarının etkin kullanılamamasına sebep olmaktadır. Bu sebeple tasarımcıların mikro ve makro ölçekte mobilyaları, donatıları, mekanları, yapıları ve kenti bu değişiklikleri göz önünde bulundurarak tasarlaması önemlidir. Yapı ölçeğinde raflar, tezgâhlar, dolaplar koridorlar kapılar vb. kent ölçeğinde ise, kaldırımlar, yollar, sokaklar, duraklar, yaya geçitleri, parklar, banklar, bankamatikler, wc'ler vb. sayılabilir.

Yaşlıların fiziksel olarak yaşadığı güçlükler, hayat standartlarının düşmesine, çalışamaz duruma gelmelerine, erken emekli olmalarına, gelir kaybına, sağlık harcamalarında artışa, günlük aktivitelerini yerine getirmelerinde sorunlara yol açmakta ya da imkânsız hale getirmesine ve benzeri çeşitli sıkıntılar yaşamasına sebep olabilmektedir. Ayrıca yaşın ilerlemesiyle de kişinin algısında, uyum sağlama kapasitesinde, öğrenmesinde vb. gerilemeler de gözlenebilmektedir. Bu sebeple yaşlıların yaşadıkları ortamın ve çevrenin evrensel tasarım ilkelerine uygun ve yaşlı dostu olması, yaşam konforları açısından önemlidir.

2.2.2. Yaşlının Psikolojik Yapısı

Birren (1982), psikolojik boyutuyla yaşlılığı; algı, öğrenme, psikomotor, problem çözme ve kişilik özellikleri açısından insanın uyum sağlama kapasitesinin kronolojik yaş ilerledikçe değişimi olarak ifade etmektedir. Kısaca; kişinin fiziksel yaşlanmaya uyum süreci psikolojik yaşlanmayı tanımlamaktadır. Her ne kadar, yaşlanmanın fiziksel süreci yaşlıların daha fazla sağlık sorunu yaşamasının sebebi olsa da araştırmalar göstermektedir ki kişisel ve sosyal stres, hastalıkları tetikleyerek yaşlanmanın hızlanmasına sebep olmaktadır. Yakınının kaybetme, emeklilik, sosyal statü kayıpları, ekonomik zorluklar ve yaşam koşullarında yaşanan olumsuzluklar insanın yaşlanma sürecine girmesini hızlandıran öğelerdendir (Zastow ve Kirst-Ashman, 2015, s.288).

Anderson, yaşı ilerleyen kişilerin bu duruma uyum sağlaması için beş aşamalı bir psikolojik süreçten bahsetmektedir. Yaşlı kişilerin deneyimlediği bu süreçler; (Öztop ve Akkurt, 2016, s.46).

- Yaşlılığı kabullenme ve sınırlarının tanımlanması
- Toplumsal ve fiziksel yaşamın yeniden tanımlanması
- Daha önceden sahip olduğu ihtiyaç kaynaklarının değişmesini kabullenmesi
- Kendisindeki değişimi görmesi

- Yaşamın amacını ve hayatın değerlerini yeniden adapte olması olarak sıralanmıştır.

Yaşlanmanın psikolojik olarak kötü yönetildiği ya da yönetilemediği durumlarda yaşlı birey çevresine karşı ilgisizlik, içe kapanma ve yaşamdan zevk almama gibi durumlar yaşaya bilmekte ve kötümserliğe kapılabilmektedir. Psikolojik yaşlanmanın iyi yönetildiği durumlarda, yaşlı birey alternatiflerinin azaldığını görür ve bu konuda tedbirler alır. Yaşlının kalan zamanını daha iyi geçirme çabası yaşlı bireyi hayata bağlayan önemli bir durumdur (Şentürk, 2018, s.29).

Yaşam koşullarındaki önemli olumsuzlardan biri de yaşlının yaşadığı yapı ve çevresidir. Yeterli doğal ışık almayan, nemli ve rutubetli mekanlar, yaşlının yapısına uygun olmayan, ihtiyaçlarını karşılamayan yapılar kadar yapıyı çevresi ile kurduğu ilişkide yaşlının biyolojik ve psikolojik sağlığını da olum ya da olumsuz etkiler. Yaşlının çevresinde karşılaştığı mimari engeller, sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak ortamlara ve mekanlara ulaşamamak ve ihtiyacını görememek de yaşlının psikolojisi ile doğrudan ilişkilidir.

Kısaca, yaşlıların psikolojik gereksinimleri yapının konumundan yapı tipine kadar birçok aşamada önemli bir tasarım kriteridir. Yaşlının yaşadığı psikolojik sorunları, nedenleri, çözüm önerileri ve yaşlının gereksinimleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

Yaşlılar farklı sebeplerle psikolojik sağlık sorunları yaşayabilmekte ve kimi zaman daha kırılgan ve hassas olabilmektedirler. Bunların sebepleri;

- Stress
- Sağlık sorunları, (güç kaybı, görme bozuklukları vd.)
- Sağlık harcamalarındaki artış
- Bakım problemi (Kurumsal ya da bakıcı sorunu)
- İş görememezlik, emekli olmak
- Statü kaybı
- Gelir kaybı, ekonomik sorunlar
- Yakınını kaybetme
- İzole olma, yalnızlaşma
- Sağlıksız yaşam alanları

- Uygun olmayan yaşam koşulları vb. olarak sıralanabilmektedir.

Psikolojik sorunlar yaşayan yaşlılar;

- Günlük aktivitelerinde gerileme
- Yaşam standartlarında düşme
- Sağlıklarında bozulma ya da var olan sorunlarında artma gibi sıkıntılar

yaşayabilirler. Bu sıkıntılar yaşam kalitelerinde ve aktif yaşlanmalarının önünde bir engel oluşturabilir.

Bu sorunlarla baş edebilmeleri için;

- Kendini yeniden değerli hissedecek çalışmalar yapmaları
- Genç kuşaklarla iletişime girmesi ve deneyimlerini paylaşmaları
- Gerek yaşlılarıyla gerek farklı yaş gruplarıyla sosyal bir etkileşim içinde

olmaları

- Yalnız kalmamaları-izole olmamaları
- Güvende hissetmeleri
- Hayattan kopmamaları
- Üretken olmaları
- Kendilerine ait bir alanın bulunması önemlidir. Mekan, yapı ve kent

boyutlarında baktığımızda;

MEKANLAR yaşlılar tarafından rahat kullanılabilmelidir. Bunun için;

- Mekanlar; koridor vb. yaşlı ve engelli bir kişinin rahat dolaşımına uygun ölçülerde olmalı
- Mekanlar kaymaz, düz ve engelsiz olmalı
- Banyo, mutfak yaşlıların ölçülerine ve fiziksel özelliklerine uygun tasarlanmalı, destek barları, alarm butonları vb. bulunmalı
- Gerek tekerlekli sandalye gerek yürüteç vb. destek elemanı ya da mobil makine ve aletler için girişte bir alan tasarlanmalı
- Mekan içlerinde mobilya etrafında yaşlının rahat hareketini sağlayacak genişlikte olmalı
- Sivri ya da keskin köşesi olmayan dengeli tasarımlar
- Tüm tasarım yaşlının ergonomik yapısına uygun olmalıdır.

- Tüm mekanlar kontrol edilebilir şekilde doğal ve yapay olarak havalandırılmalı

- Doğal ve yapay olarak yeterli şekilde aydınlatılmalı
- Doğal ve yapay havalandırma olmalı
- Mekan içinde kullanılan renklere dikkat edilmeli
- Küf, nem vb. yaşlının sağlığını tehdit edecek ortamların olmaması
- Mekanlar balkon, teras ya da bahçe ilişkisi kurulmalı
- Farklı yaş grupları için gerektiğinde ihtiyaca göre dönüşebilmeli (Bölünebilir mekanlar vb.)

YAPILAR yaşlılar tarafından rahat kullanılabilmelidir. Bunun için;

- Yapıların girişlerinin belirgin olması girişlerde saçaklarla iklim şartlarından korunmasının sağlanması

- Girişte rampalar, zeminde özel malzemeler
- Yapı içinde asansörler
- Zeminler; kaymaz, engelsiz ve uygun yerlerde işaretlenmeli
- Merdivenlerin ve asansörlerin yerlerinin belirgin olması
- Asansör ve merdivenlerin birbirine yakın olması
- Asansör genişliklerinin ve merdivenlerin yaşlıların kullanımına uygun olması,
- Sivri ya da keskin köşesi olmayan dengeli tasarımlar
- Wc bulunması ve kolay ulaşılması, yaşlılara uygun olması
- Yangın çıkışlarının yaşlılar düşünülerek tasarlanması
- Kamu yapılarında yaşlılar ve fiziksel engelli kişiler de düşünülerek, banko, bekleme alanı ve donatıları tasarlanmalı tüm tasarlanmalı.

KENT yaşlılar tarafından rahat kullanılabilmelidir. Bunun için;

- Kaldırımlar; engelsiz, düz ve rampayla ulaşılabilir ya da sokak kotunda düzenlenmeli
- Yaya geçitleri ve trafik ışıkları ve süresi yavaş bir yaşlının geçişine göre ayarlanmalı
- Tabelalar okunaklı ve dikkat çekici

- Yapılara, parklara kaldırımlara girişte rampalar, zeminde özel malzemeler kullanılmalı
- Parklarda, duraklarda yollarda yaşlıların dinlenmesine uygun; ergonomik, fark edilebilir, hava şartlarından korunulabilen banklar- oturma elemanlar bulunmalı
- Sivri ya da keskin köşesi olmayan dengeli tasarımlar olmalı
- Yeterli miktarda ulaşılabilir WC bulunmalı
- Ulaşım kolaylık
- Araç sürücüleri eğitilmiş ve bilinçli olmalı
- Araçlar yaşlıların inme ve binmesini kolaylaştırıcı olmalı
- Mekanlar ve sokaklar, aydınlık olmalı
- Kent içi rahat, hızlı ve ekonomik ulaşım sağlanmalı
- Ekonomik konut imlanı olmalı
- Yaşlıların yaşam alanları kent yakınında ya da kent içinde gürültüsüz bir alanda ancak kent yaşamından kopmayacak şekilde tasarlanmalı
- Kent tasarımının bir parçası olarak, kültür yapılarına, kamu yapılarına parklara, sahile vb. yakın olması
- Kentte tüm tasarımlar ve düzenlemeler, (Kentsel donatı, rampa vb.) yaşlının hareketini kolaylaştırıcı olmalıdır.

Tüm bu ilkeler, yaşlıların bağımsız bir şekilde yaşamalarını, kendilerine olan güvenin artmasını, üretken bir hale geçmesini, farklı yaş gruplarıyla iletişime geçmesini, bilgi aktarımını vb. sağlayabilir.

Çevre; yaşamın bütününe değiştirebilirken, kullanıcılarının gereksinmelerini göre biçimlendirilip üretilmelidir. Bu bakış açısıyla, tasarımcı yapıyı biçimlendirirken yapı da içinde yaşayan insanı biçimlendirmektedir. Kısaca tasarımcı, gerek kullanıcının temel ve özel gereksinmelerini gerekse kimliğini yansıtacak tasarımlar yapmalıdır. Tasarımcının, insanların psikolojik gereksinimlerine uygun mekanlar tasarlamadığı durumda; kullanıcının davranışları engellenirken bir yandan da gerginlik ve stres yaratır. Tasarımcılar, kullanıcıların temel gereksinimleri ile birlikte özel gereksinmelerini ve kimliklerini yansıtmalarına olanak tanıyacak şekilde tasarımlar yapmalıdır. İnsanın yaşadığı gerginlik ve stres psikolojik ve fizyolojik tepkilere yol açar, psikopatik somatik hastalıkların görülmesine sebep olur. Güzel ve özenli çevreler insanları olumlu olarak

etkileyebilirken, özensiz, sevimsiz, gürültülü vb. çevreler insanları olumsuz etkileyebilir. (Balanlı ve Öztürk, 2006, s.16). Bu sebeple mekan tasarımlarının insanın psikolojik gereksinmelerine uygun olması önemlidir.

2.2.3. Yaşlının Sosyolojik Yapısı

İnsanlar, biyolojik ve psikolojik yapıları gereği diğer insanlarla da ilişki içindedir. Bu ilişkiler sosyolojik yapıyı meydana getirir. (Grup yaşamı insanın temel özelliklerindendir. İnsan yaşamı bir grup içinde başlar, okul, iş, sosyal hayat vb. yanında sokak, mahalle, kent gibi birbirini içine alan gruplarla yaşamını sürdürür. Grup yaşamı bir zorunluluktur ve İnsanlar tek başlarına hayatlarını sürdüremezler (Durgun, 2015). Sosyolojik açıdan yaşlılığın bir toplumda belirli yaş grubundan beklenen davranışlar ve toplumun o gruba verdiği değerlerle ilgilidir (Birren, 1982).

Biyolojik yaşlanma yumurtanın döllenmesiyle başlayıp ve tüm yaşam boyu sürerken sosyal yaşlılık kültürel duruma ve sosyal özelliklere göre toplumdan topluma değişen bir tanımdır (Güler, 1998, s.1).

Yaşlılar, zamanla ortaya çıkan fiziksel ve psikolojik değişiklikler ile birlikte aile ve sosyal yaşamlarında da önemli değişiklikler yaşayabilirler. Bu değişiklikler yaşlının rolünün farklılaşmasına ya da kaybına sebep olabilmektedir. Çakır (2004), yaşlanma ile beraber yaşanan sorunlar birleştğinde ortaya çıkan sosyal sorunları; toplumdan soyutlanma, köklerden kopma, sosyal bağların azalması, bir işlev içinde olmamak, sosyal yaşamda yetersizlik olarak sıralanmaktadır. Bu bağlamda, insanın toplumsal gereksinimlerinin karşılanmadığında yalnızlık, yabancılaşma, anlaşmazlık dışlanma, uyumsuzluk gibi sorunlar yaşanılması kaçınılmazdır. Yaşlanmayla ortaya çıkan sosyal değişimlerde bahsedilen tüm özellikler ayrıcalıklı bir grup olan yaşlılar için daha da önem kazanmaktadır.

Akın, Özgün Başbüyük ve Sönmez (2015), insanların, grup içinde yaşama, grup oluşturma ve gruplar arası ilişki kurma gereksinimi hissettiklerine değinmiş. Yaşlanma sürecinde bireylerin; toplumsal yaşama aktif katılımı ve uyumu; sosyal ve yapısal çevrenin kendilerine sunduğu imkânlar ile bağıntılı olduğuna vurgu yapmışlardır. Ayrıca; biyolojik olarak iyi durumda olan ve az sorun yaşayan yaşlı bireylerin; uygun olmayan

sosyal yaşam ve çevre koşulları ile sağlıklarının olumsuz etkilendiğini ortaya koyduğunu da belirtmektedirler (Akın vd., 2015, s.141-142'den alıntı Cantekin, 2020 Giriş).

Beğer ve Yavuzer (2012), son yıllarda yaşlılığın yalnızca biyolojik bir süreçten ibaret olmadığı, sosyal ve kültürel değerlerin yaşlılık üzerine etkilerinin olduğunu gösteren çalışmaların sayısında artış olduğuna değinmektedir. Ayrıca; yaşlı sağlığı gelişimi ve iyileştirilmesi açısından yapılan çalışmaların yaşlılığın fiziksel, psikolojik ve toplumsal boyutuyla değerlendirilmesi gereken bir süreç olduğuna vurgu yapıldığını belirtmektedir. Psiko-sosyal açıdan değerlendirildiğinde, başarılı bir yaşlılık sürecinin geçirilebilmesi için öncelikle yaşlı bireylerin aile ve yakın çevresiyle olan ilişkilerinin canlı tutulması yönünde stratejiler geliştirilmesi gerektiğini de eklemektedir (Beğer ve Yavuzer, 2012, s.1).

Sonuç olarak yaşlanma insan hayatında yaşanan hassas bir süreç olarak karşımıza çıkar ve yaşlanma ile birlikte kişinin yaşadığı biyolojik sosyolojik ve psikolojik değişimlerle kişiye özel ihtiyaçlar oluşur, bağlı oldukları grupların yapısı ve normları değişebilir. Bu sebeple kullanıcı gereksinimleri çok iyi belirlenmeli ve yapı tarafından karşılanabiliyor olmalıdır. Mimari tasarımın insanların sosyal ilişkilerini, davranışlarını ve verimliliğini etkilediğini gösteren veriler bulunmaktadır. Güzel ve özenli çevreler insanlarda hoş düşünce ve duyguların oluşmasına, yaşama güçlerinin ve sevinçlerinin artmasını sağlayabilirken özensiz, pis, sevimsiz, gürültülü bir çevrede zarif, duyarlı ve sakin insanların yetişmesi de zordur (İmamoğlu, 1992, s.132).

Balanlı ve Öztürk (2006, s.12), Yapı Biyolojisi adlı kitabında insanın sosyolojik yapısı gereği olarak; grup içinde yaşamının, normlara uymanın, sosyalleşme süreci geçirmenin gereksinimlerinden bahseder ve bu süreçte tasarımcının sorumluluğu olarak da;

- Grubu bütünleştirecek,
- Uyumlu grupları bir araya getirecek,
- Gruplar arasındaki ilişkiyi düzenleyecek,
- Toplumun normlarına ve kültürüne uygun istekleri karşılayacak,
- İnsanların tutum ve ilgilerinin göz önüne alacak,

- Sosyalleşme sürecine katkıda bulunacak bir yapma çevre tasarlama zorunluluğuna değinmektedirler.

Sonuç olarak; insan yaşamı fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutları ile değerlendirilmesi gereken bir süreçtir yaşlılar bu süreçten en etkilenen guruptur. Yaşlılığın getirdiği biyolojik, sosyolojik ve psikolojik değişiklikler; mekan, yapı, kent ve bunların tasarımı ile ilgili konular sadece yaşlı nüfus için değil tüm toplumlar için daha önemli hale gelmektedir.

Yaşlıların fiziksel, psikolojik ve sosyal boyutları göz önüne alan yaşlı dostu mekan ve yapı tasarımı, yaşlı dostu kentler; yaşlıların daha uzun, sağlıklı, mutlu, üretken vb. yaşamlarını yani aktif yaşlanmalarına imkan sağlamaktadır.

2.3.Yaşlılıkta Sosyal Dışlanma, Ayrımcılık, İstismar Ve İhmal

2.3.1. Yaşlılıkta Sosyal Dışlanma

Toplumların en büyük sorunlarından biri olan sosyal dışlanma, tanım olarak ilk 1960’larda Fransa’da yoksullar için kullanılmaya başlanmış (Hatipler, 2019, s.46), özellikle gelişmiş ülkelerde 21. yüzyılın ortalarından sonra mutlak yoksullukla mücadelenin başarılı sonuçlar vermesi ile birlikte gündeme gelen sosyal dışlanma çok boyutlu, dinamik ve ilişkisel bir kavramdır. Üretim, tüketim, kamu hizmetleri ve siyasal yönetime katılım, aile, sosyal destek gibi birçok alan sosyal dışlanmanın konusu olabilir (Demir, 2018).

Hatipler (2019, s.42), sosyal dışlanmayı genel olarak; toplumun bir kesiminin, işsizlik, yoksulluk, eğitimsizlik, yaşlılık, engellilik vb. nedeniyle; sağlık, eğitim ve kültürel kaynaklardan faydalanamaması, kişinin toplum dışına itilmesi, modern yaşamdan uzak tutulması, üretme faaliyetlerinde bulunamaması ve karar alma etkinliklerine katılamaması olarak tarif etmektedir.

Sosyal dışlanmaya ait farklı tanımlara rastlamak mümkündür. Sosyal dışlanmayı, “bir kimseye veya bir gruba yönelik birtakım değerlere dayanarak eşit olmayan, aşağılayıcı, kısmen farkında olmadan veya bilinçli bir şekilde ortaya konulan tutum, önyargı ve duyguları” olarak tarif edilmektedir (Tufan, 2018, s.3). Sosyal dışlanma yaşlı bireylerin yaşadığı en temel sorunlarından biridir (Kahraman, 2016, s.133) ve ekonomik,

siyasi ve sosyal haklardan mahrum edilme veya bu hakların yoksunluğu olarak değerlendirildiği örnekler bulunmaktadır. Bir diğer tanımda sosyal dışlanmanın “mekansal” boyutları da olduğunu belirtmektedir. Sosyal dışlanma mekansal bir boyut da içermektedir. Yaşlının kimi mekanlara ulaşımında ve mekanlardan yararlanmada yaşadıkları sorunlar ve engellerle karşılaşılması sosyal dışlanmanın mekansal boyutunu oluşturmaktadır.

Arslan (2013, s.10), mekânsal boyutun farklı farklı görüntülere sahip olduğunu, kentin dönüşümünde söz sahibi olamamak, kentte kendine yer bulamamak ve giderek kentsel alanlardan dışlanmayı da kapsadığına değinmektedir.

Yaşlıların toplumdan uzak kalmaları ve yalnızlık hissine kapılmaları süreci sosyal dışlanma kavramı üzerinden de okunabilmektedir. Sosyal dışlanma; işsizlik, gelir ve mal varlığı yetersizliği gibi ekonomik nedenler; eğitimsizlik, yaş ve cinsiyet gibi bireysel nedenler; sosyal güvence eksikliği ve toplumsal destek yoksunluğu gibi sosyal ve kurumsal nedenler ve yaşlılık veya özürlülükten dolayı bazı yeteneklerini kaybetmek gibi fizyolojik zorunlu nedenler neticesinde ortaya çıkmaktadır (Genç ve Dalkılıç, 2013, s.464; Beşirli vd., 2016, s.29-32 alıntı Dericioğulları Ergun ve Akyıldız, 2017, s.502).

Yaşlı bireyin bağımsız yaşamdan bağımlı yaşama geçişi; onu sosyal dışlanma riski ile karşı karşıya getirmekte, normal aktivitelerini yapmakta zorlandıkça da sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır. Yaşlı bireyin mal varlığının olmaması ya da yetersizliği, eğitim durumu, cinsiyet faktörü, mental yetersizliği ve teknolojiye ayak uymaktaki zorluk gibi sebepler sosyal dışlanmanın sebepleri olarak sayılabilir. Yaşlı bireyin emekli olup aktif çalışma döneminin sona ermesiyle de yaşlının yakın çevresinden dışlandığını görüyoruz. Yaşlı bireyin aile ortamından ve mahalleden dışlanması yaşlıyı yalnızlık ve terkedilmiş duygusu yaşamasına neden olmaktadır. Sosyal dışlama, yaşlıların sosyal bütünleşmesini olumsuz yönde etkileyen bir unsur olarak kaşımıza çıkmaktadır.

Ziyauddi (2009, s.1), sosyal dışlanmayı karmaşık ve çok boyutlu bir kavram olarak nitelemekte ve sosyal, kültürel, ekonomik ve politik olmak üzere dört boyutta ele almaktadır.

Kahraman (2016, s.134), yaşlıların yaşadığı sosyal dışlanmayı doğuran temel unsurları 4 ana başlıkta ele almıştır. Bunlar;

1. Yaşa bağı özellikler; gelirde azalma, sağıın bozulması, sosyalleşmenin azalması vb.
2. Artarak çoğalan dezavantajlar; içine doğulan ortamlar, sınırlı eğitim vb.
3. Toplumun özellikleri; yaşanan toplumdaki, duyarsızlık, düşüncesizlik, toplumdaki suç oranı, güvensizlik vb.
4. Yaş temelli ayrımcılık; sosyo-ekonomik politikalar, yaştan dolayı önyargı, hareket, kurumsal düzenlemelerdir.

Kneale (2012, s.19), ise yaşlı bireylerin dışlanmasını 7 başlıkta sıralanmıştır.

1. Finansal ürünlerden dışlanma
2. Yaygın tüketim ürünlerinden dışlanma
3. Yerel imkanlardan dışlanma
4. Sosyal ilişkilerden dışlanma
5. Sosyal etkinliklerden dışlanma
6. Makul yerleşimden (İnsana Yakışır Konut-Barınma) ve Toplu taşımadan dışlama
7. Sivil faaliyetlerden (kentsel) ve bilgiye erişimden dışlanma.

Bu literatür araştırmaları göstermektedir ki;

- Yaşlanan ev ya da kurum içinde yaşlının sağılıklı ve güvenli yaşaması için gerekli şartları taşıyan mekanların sunulmaması (mekanın küçük olması, bir başkasıyla paylaşmak zorunda kalması özel alanı bulunmaması, yeterli gün ışığı almaması, soğuk ya da sıcak olması, nem, küf olması, fazla gürültülü olması gibi.)
- Yaşlıların ihtiyaçlarına uygun mekanlar tasarlamaması, var olan mekanları bu ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden elden geçirilmemesi
- Kiracı olan yaşlıların zaman zaman ev sahipleri tarafından evden çıkartılmak için eve gerekli bakımı yapmamaları ve yaşlıları yıldırmaya çalışmaları
- Dış çevrede, gerek sokaklarda gerek ulaşım da dinlenmeleri ve beklemlerine imkan tanıyan donatı elemanları, otobüs durakları ve ulaşım araçlarına inme- binmede kolaylık vb. sağlanması
- Wc'lerin yeterli sayıda bulunmaması ve sayılarının yetersiz olması

- Ekonomik sebeplerle, konum olarak, merkezden uzak, hayattan kopuk bölgelerde yaşamak zorunda kalmak
- Evlerin coğrafik olarak zorlu alanlarda bulunma (merdivenli sokaklar, yokuşlu sokaklar, Yolların ve kaldırımların araç, yürüme için uygun olmaması kaygan zeminler, alt yapısı tamamlanamamış inşaat alanları vb.) gibi nedenler dışlanmanın mekansal karşılıkları olarak sıralanabilir.

Yapılan araştırmalar, sosyal dışlanmanın kendi kendine ihmal biçiminde olabildiğini de göstermiştir. Bu durum, yaşlı bireyin kendi çevresi tarafından ihmal edilmesi üzerine, yaşlılar kendi kendini ihmal etmeye ve sosyal dışlanmışlığı kendi isteğiyle yaşamaya ve onaylamaya başlamaktadır. Sosyal çevreden devamlı yaşlı olduğu mesajı alan yaşlılar da yaşlandıklarını kabul etmeye başlarlar (Baran, 2016). Baran (2016); sosyal dışlanmanın bir insan hakları ihlali olduğunu bu sebeple toplumların, hükümetlerin ve diğer paydaşlarla birlikte yürütülmesi gerekliliğini belirtmektedir. Ayrıca yaşlıların yaşamlarını kolaylaştırmak için sosyal politikaların geliştirilmesinin önemli olduğu ve sosyal dışlanmanın giderilebilmesi için sosyal koruma sistemi de güçlenmesi gerektiğine değinmektedir.

Hatırlar'de (2019, s.47-50), sosyal dışlanmanın yoksulluğa neden olan süreçlerle ve ilişkilerle ilgili olduğundan; insanların uzun dönemli işsiz kalmaları nedeniyle, sosyal hayata katılamama, temel ihtiyaçlarını karşılayamama, sağlık, eğitim vb. imkanlara ulaşamama ve yaşanabilecek konut ve barınma imkanlarına sahip olamama gibi çok boyutlu olduğundan bahsetmektedir. Özellikle ilerleyen yaşla birlikte yaşlıların genelinde gelir düzeylerinde yaşanan düşüş sosyal dışlanma sorunlarının yaşanmasına sebep olabilmekte özellikle yaşanabilecek yaşlılara uygun nitelikli konut ve barınma imkanlarına ulaşım zorlaşabilmektedir.

Sonuç olarak; yaşlı bireylerin bugün ve gelecekte güven içinde bir hayat sürmeleri için, sosyal dışlanma sorununu çözecek yönde adımların atılmasını gerektirmektedir. Yaşlılıkta sosyal dışlanmayı önlemek için gerçeğe uygun algıların yaratılması ve toplumun eğitilmesi bu konu için önemlidir.

2.3.2. Yaşı Ayrımcılığı (Ageism)

Yaşlıların dünya genelinde ayrımcılığa uğradığı görülmektedir. Akdemir, Görgülü ve Çınar (2008), yaşı ayrımcılığını, bir kişiye sadece yaşından dolayı gösterilen farklı tavır, ön yargı, hareket, eylem ve kurumsal düzenlemeler olarak tanımlamaktadırlar.

Yaşı ayrımcılığı ilk defa Amerika Ulusal Yaşlılık Enstitüsü başkanı Robert Butler tarafından 1969 yılında kullanılmıştır. Gerontolog Butler yaşı ayrımcılığını; yaşı insanlara yönelik eyleme dönüşebilen ırk ve cinsiyet ayrımcılığı olarak tanımlamakta ve yaşı ayrımcılığının, ırk ve cinsiyet ayrımcılığından sonra üçüncü sırada yer alan en büyük “ayrımcılık” türlerinden biri olduğunu belirtmektedir. Palmore ise yaşı ayrımcılığını; “ileri yaştaki bireylere yönelik ön yargı, tutum ve davranışlar” olarak tanımlamaktadır. Günümüzde Palmore’un tanımı daha sık kullanılmaktadır (Palmore, 1999, s.3).

Yaşlıların üretimden geri çekilmeleri ile birlikte, toplum açısından sosyal ve ekonomik bir yük, bakım sorunu ve sosyal güvenliğin maliyeti vb. konuları gündeme gelmektedir. Ancak yaşlının birikimi, eğitimi ve deneyimi günümüz kapitalist toplumlarında dikkate alınmamakta, yaşlılar tüketici ve ekonomiye yük olarak görülmeye başlanmıştır.

Yıldız, Ömeroğlu ve Terim (2017, s.316), önyargıların oluşmasında ve yaşı ayrımcılığının gelişmesinde rol oynayan faktörleri aşağıda sıralanmıştır.

- En etkin olanı bireylerin ölüme ve bilinmezliklere karşı duydukları korku (Gerontofobi),
- Yaşlılığın ölümle ilişkilendirilmesi de yaşı ayrımcılığını beraberinde getirebilmektedir.
- Toplumda ekonomik verimliliğe ve üreticiliğe verilen önem de yaşı ayrımcılığının gelişmesinde rol oynayan faktörlerdendir. Fizyolojik bazı gerilemelerin ekonomik üretkenliği ve verimliliği azalttığı düşüncesinden hareketle yaşlılar bağımlı nüfus grubu olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla da ekonomiye bir yük olarak görülen yaşlılara karşı olumsuz önyargılar gelişebilmektedir.
- Medyada gençliğe, bedensel güzelliğe ve cinselliğe verilen önem. Medya; gençlik, dinamizm, üreticilik ve bireysellik gibi kavramlara teşvikler yaparken diğer yandan da yaşlanmayı olumsuz ve istenmeyen bir süreç olarak göstermektedir.

Araştırmalar, sosyal izolasyonun ve yalnızlığın çeşitli fiziksel ve zihinsel yüksek riskler taşıdığını göstermektedir. Bunlar yüksek tansiyon, kalp hastalığı, obezite, zayıflamış bir bağışıklık sistemi, kaygı, depresyon, bilişsel gerileme, Alzheimer hastalığı ve hatta ölüm olarak sıralanabilir (Anonim, 2019).

Toplumlara bağlı olarak yaşlılığın algılaması, tutum ve davranışları, yaşlılara sunulan hizmetlere yansımakta bu da yaş ayrımcılığına sebep olabilmektedir (Baybora, 2019, s.41). Toplumların çoğunda yaşlılık ve yaşlanmayla birlikte yaşanan değişiklikler genelde olumsuz karşılanmaktadır (Kaçan vd., 2018). Yapılan çalışmalar göstermiştir ki, bugünümüzde yaşlı bireylere karşı ayrımcı davranışlar gösterenlerin çoğunluğunu gençler oluşturmaktadır (Güven, Uçkan, Muz, Efe Ertürk, 2012, s.100). Oysa bu günün gençleri yarının yaşlı bireyleri olarak aynı sorunlarla hatta daha fazlasıyla yüzleşme riski taşımaktadırlar. Toplumdaki bireylerin yaşlı bireyleri benimsemesi önemlidir. Bu konuda toplumsal bir bilincin arttırılması gereklidir. Bilimsel çalışmaların ve yasal düzenlemelerin yapılması, eğitimin elden geçmesi önemlidir. Bu konuda medyaya da büyük rol almaktadır.

Yaş ayrımcılığı kişisel, kültürel ve yapısal düzeyde görülebilmektedir. Bu sebeple ortadan kaldırılması içinde bu üç noktada müdahale edilmeli, kaliteli yaşlanmanın önemine dikkat çekilmeli ve sosyal politikalara yansımalıdır (Kaya ve Örsal, 2018, s.1354). Sonuç olarak yaşlı ayrımcılığı, yaşlıların yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemekte ve aktif yaşlanabilmelerini engel oluşturmaktadır.

2.3.3. Yaşlı İstismarı Ve İhmali

Yaşlı istismarı ve ihmali dünya boyutunda tartışılan önemli bir sosyal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Akdemir, Görgülü, Çınar, 2008, s.özet). Özellikle kadın ve çocuk istismarı ve ihmali gündeme getirilmesine karşın yaşlı bireylerin istismarı ancak 1970’li yıllarda toplumun dikkatini çekmiştir (Uysal, 2002, s.1). Yaşlılık dönemindeki fiziksel ve sosyokültürel değişimler ile ekonomik koşullardaki kötüleşme, yaşlının evde veya kurumdaki bakımının yeterince desteklenememesine, istismar ve ihmale neden olan durumlardır (Yeşil, Taşçı, Öztunç, 2016). “Uluslararası Yaşlı İstismarının Önlenmesi Kuruluşu” ve “Dünya Sağlık Örgütü”, Toronto Deklarasyonu’na göre yaşlı istismarını; “güven beklentisi olan herhangi bir ilişkide yaşlıya zarar veren veya strese sokan tek ya

da tekrarlayan uygunsuz davranışlarda bulunulması”, “Yaşlı bireyin sağlık ve iyilik halini tehdit eden veya zarar veren herhangi bir davranış” veya “belli bir zaman dilimi içerisinde bir yetişkin tarafından yaşlının o kültürde kabul edilmeyen bir davranışa maruz kalması” şeklinde de tanımlanmaktadır (Lök, 2015, s.150).

Yaşlı istismarı, şiddetin en sık görülen tipidir (Beşer ve Kıssal, 2016, s.200). Dünya Sağlık Örgütü’nün 2002 yılında hazırladığı “Duyulmayan Sesler Raporu’nda” yaşlı ihmali ve istismarını; fiziksel istismar, sözel, duygusal ve psikolojik istismar, cinsel istismar ve ekonomik istismar olmak üzere beş ana başlık altında toplanmıştır (WHO, 2002b).

Tüm bu saptamalara ek olarak, konutların, zaman içinde büyüyen ve ihtiyaçları farklılaşan ailenin ihtiyaçlarını karşılayamaması eklenebilir.

Yaşlı istismarı ile ilgili belirti ve bulgulardan biri de yaşlıların kendilerini ihmal etmeleridir. Bu durum aşağıdaki şekilde sıralanmıştır (Beşer, Kıssal, 2016, s.208).

1. Aşırı tutumlu olma
2. Uygun olmayan yeme alışkanlıkları
3. Malnütrisyon (Beslenmenin içerik ve miktar açısından yetersiz olması veya tam tersi aşırı besin alımı nedeniyle oluşan sağlık sorunlarını ifade eder), dehidratasyon (Aldığımızdan daha fazla sıvı kullandığınızda ya da kaybettiğinizde ve neticesinde vücutta normal işlevleri yerine getirmek adına yeterli su ve sıvı mevcut olmadığında meydana gelmektedir)
4. Sağlıksız yaşam çevresi
5. Kişisel bakım yetersizliği ve
6. Uygunsuz kıyafetler olarak sıralanabilir.

Şentürk (2018), yapılan çalışmaların yaşlı ihmalinin ve istismarının önde gelen nedenlerini;

1. Yaşam süresinin uzamasıyla yaşlıya bakan kişilere binen maddi-manevi yük
2. Uzun süredir işsiz olmak- ekonomik sorunlar
3. Toplumun yaşlılara verdiği değer ve önem. (Yaşlının Sosyal statüsünün nasıl algılandığı, yaşlıya ilişkin olumsuz düşünceler istismara zemin hazırlamaktadır.)
4. Madde bağımlılığı Veya akıl ruh sağlığı bozukluğu

5. Yalnız yaşayan yaşlı sayısının artışı
6. Yaşlı kadınların gerek sayılarının erkek yaşlılardan fazla olması, gerek kendilerini fiziksel olarak erkek yaşlılar kadar koruyamamaları sebebiyle yaşlı erkeklere göre daha fazla istismara maruz kalmaları
7. Eğitimli ve sosyal ekonomik koşulları iyi olan yaşlıların dezavantajlı yaşlara göre daha az istismara uğramaları ve
8. Ev koşullarının iyi olmaması olarak sıralamaktadır (Şentürk, 2018, s.229).

Bu kapsamda; yaşlıların barınma alanlarında, kamusal alanlarda ve kentte, toplum içinde yaşadıkları zorlukları düşünmeyen, yaşamlarını göz ardı eden eksik ya da hatalı tasarımlar, eksik donatılar, yapı programları tasarımları yaşlıları ihmal ve istismar boyutuna taşımaktadır.

- Yaşlı için özel bir yaşam alanı ayrılması
- Yaşam alanının sağlık koşullarının iyi ya da yetersiz olması. (Güneş almaması, karanlık oda, nemli ve rutubetli olması, hijyen olmaması ve bu durumun düzelmesi için bir gayret gösterilmemesi gibi)
- En küçük alanların yaşlılara ayrılması
- Yaşlıların kendilerine ait eşyaları koyacak ya da kullanabilecekleri alanların bulunmaması,
- Banyo, mutfak tefrişlerinin yaşlılar düşünülerek yapılmamış olması
- Yaşlıların hareketlerini zorlaştıran normlara uygun olmayan koridor, kapı, merdiven, tırabzan vb. donatılar
- Mekanlarda yaşlıların hareketini sağlayacak yeteri boşlukların olmaması
- Yapılarda asansör, merdiven asansör, rampa vb. bulunmaması
- Yeterli ve uygun şartlara sahip ulaşım imkanı tanınmaması
- Dış mekanlarda yeterli aydınlatma, oturma elemanı, wc konmaması

Yaşlı istismarı ve ihmalinde mekan, yapı ve kent ölçeğinde yaşanan sorun başlıkları olarak sıralanabilir.

Sonuç olarak, istismar ve ihmal yaşlıları inciten, yaralayan, yaşam alanlarını daraltan psiko-sosyal sorunlara yol açan önlenebilir bir sorundur. Araştırma sonuçları yaşlı istismar ve ihmalinin tüm dünya için olduğu kadar, ülkemiz içinde önemli bir sorun

olduğuna işaret etmektedir (Lök, 2015). Lök, (2015) ölkemizde yaşlı istismarı konusunda yapılan araştırmaların yetersiz olduğu ve daha fazla örneklemlere ve il genelinde yapılacak çalışmalara gereksinim olduğu ortaya çıktığını söylemektedir.

2.4.Yaşam Kalitesi ve Aktivite Kuramı

Doğumdan ölüme kadar geçen süre içinde yaşlılar biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan zorlanmaktadır. Yaşlıların bu süreci başarılı, sağlıklı ve aktif geçirmeleri ve yüksek bir yaşam kalitesine kavuşmaları önemlidir.

2.4.1. Yaşam Kalitesi- Kentsel Yaşam kalitesi ve Yaşlılık

Yaşam kalitesinin, günümüzde tüm bilimler açısından kabul görecek tek bir tanımı bulunmamaktadır (Bilir, Özcebe, Vazioğlu, Aslan, Subaşı ve Telatar, 2005, s.663).

Wish (1986) Kaliteli yaşamı; kişinin temel ihtiyaçlarını karşıladığı; ruhsal, zihinsel ve kültürel gelişmesi için uygun olanaklara sahip olduğu bir yaşam, yaşam kalitesini ise kısaca, kişinin yaşadığı hayattan memnun olması olarak tanımlamaktadır (Wish, 1986, s.94).

DSÖ “Yaşam Kalitesi’ni”, bireyin içinde yaşadığı kültür ve değer sistemleri bağlamında ve amaçları, beklentileri, standartları ve kaygıları ile ilişkili olarak yaşamdaki konumunu algılaması olarak tanımlar (WHOQOL, 2012).

Hörnquist (1990, s.69) yaşam kalitesini “fiziksel, psikolojik, sosyal, aktivite, maddi ve yapısal alanda ihtiyacın karşılanma derecesi” olarak tanımlarken, Moles (1979) ise yaşam kalitesini, hem objektif hem de sübjektif boyutları olan birey-çevre arasındaki ilişkilerin kalitesi olarak tanımlamaktadır. Yaşam kalitesi genel anlamda, bireyin fiziksel, psikolojik ve sosyal iyilik hali olarak da ifade edilmektedir (Aydiner Boylu, 2013, s.146).

“Geray (1998), için yaşam kalitesi; insanın sağlıklı bir ortamda yaşayabilmesi, beslenme, korunma, barınma gereksinimlerini karşılayabilmesidir. Ayrıca bedensel, tinsel gelişmesine uygun olanakları bulabilmesi, yaratıcı gücünü kullanabilmesi, içinde yaşadığı çevreye ve topluma olumlu katkılarda bulunabilmesi, doğal ve yapay yaşam ortamlarının birbirleriyle dengeli uyumunu yansıtmaları olarak yaşam kalitesini

tanımlamaktadır (Geray, Savaş, 1998, s.327'den alıntı Torlak, Evinç ve Savaş Yavuzçehre, 2008, s.26).

Aydiner Boylu ve Paçacıoğlu (2016, s.144), yaşam kalitesinin, yaşamın tüm alanlarını kapsamakta ve dolayısıyla yaşamın her alanından etkilendiğini söylemişlerdir. Çalışmaların genel olarak kadın olmak, yaşlı olmak, dul veya boşanmış olmak, düşük eğitim düzeyi, düşük gelir düzeyi, zayıf sosyal destek, yaşanan konutun ve özelliklerinin yetersizliği, ıveğen ve/veya süreğen bir hastalığa sahip olmak, düşük iş doyumu ve boş zaman aktivitelerinin yetersiz olması gibi faktörlerin yaşam kalitesini önemli ölçüde düşürdüğünü belirtmektedir.

Yaşam kalitesinde sağlık ve mekan en çok ele alınan iki konudur (Gürel-Üçer, 2009). Bunlar;

Sağlık - Yaşam Kalitesi: Yaşlıların, özörlöülerin ve hastalıkların gerek tedavileri sırasında gerek sonrasında hastaların topluma adaptasyonu psikoloji, tıp ve halk sağlığı alanlarının çalışma konusudur. DSÖ, yaşam kalitesinde fiziki, ruhi ve sosyal tam iyilik hali olarak tanımlanan sağlık; yaşamın ve yaşam kalitesinin tamamını kapsamaktadır (Tekeli, Güler, Vazioğlu, Algan, Dündar, 2003).

Mekan - Yaşam Kalitesi (Boyutu): Yaşam kalitesinin “mekan boyutu” ilk defa Perloff (1969) tarafından ele alınmıştır. Bu çalışmada, doğal ve yapıli çevrenin karşılıklı etkileşmesiyle kentsel alandaki bireylerin yaşam kalitesinin belirlendiğı belirtilmiştir. Mekan boyutu içinde de kentsel yaşam kalitesi önemli bir yer tutmaktadır (Gürel-Üçer 2009, s.19).

Kentsel Yaşam Kalitesi: Kentsel yaşam kalitesine katkıda bulunan faktörler; yaşana bilirlilik, çevre kalitesi ve sürdürülebilirliktir. Ayrıca toplum, çevre ve ekonominin kesişimidir ve Şekil 2.7’de kentsel yaşam kalitesine katkıda bulunan faktörlere ilişkin kavramsal bir model sunulmuştur. Bahsi geçen kavramlar psikoloji, sosyoloji, çevre bilimleri, ekonomi, planlama, mimarlık, sağlık gibi çok sayıda akademik disiplin ve meslek alanının ilgi alanına girmektedir (Gürel Üçer, 2009, s.21).

Kowaltowski, Gomes da Silva (V), Gomes da Silva (V). Pina, Labaki, Ruschel, Moreira (2006, s.1109), yaptıkları çalışmada yaşanan evin-binanın; müstakil, estetik ve evin önünde veya yakınında yeşil alan olmasının yaşam kalitesini artırdığını

saptamışlardır. Hollar (2003, s.99), evin fonksiyonel ve güvenli olması gibi fiziksel özelliklerinin aile yaşam kalitesi açısından önemli olduğu belirtmektedir.

Şekil 2.7. Kentsel Yaşam Kalitesine Katkıda Bulunan Faktörlere İlişkin Kavramsal Bir Model (Gürel-Üçer, 2009, s.21)

Doğumdan ölüme, insanların yaşam kalitesinin azaldığı durumların başında da yaşlılık gelmektedir. Yapılan çalışmalarda 65+ yaşlı bireylerin günlük yaşam aktivitelerinin bir veya daha fazlasında bağımlı oldukları belirtilmektedir. Günlük yaşam aktivitelerinde yaşanan kısıtlılık ve aktivitelerindeki azalma yaşlı bireylerin yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir (King vd., 2002, s.1060; Özyurt vd., 2007, s.117 alıntı Aydın ve Boylu, 2013, s.146).

Oktik (2004), yaşlılıkta yaşam kalitesinin göstergelerini farklı araştırmacıların açıklamaları çerçevesinde,

- ekonomik,
- sosyal,
- psikolojik ve
- sağlık, olarak dört kategoride değerlendirmektedir.

Ayrıca; sosyal göstergelerde, yaşlıların toplum düzeyinde ve gündelik yaşamlarını sürdürmelerine ilişkin değişkenler üzerinde durulur ki bu değişkenlerin içinde en dikkat çekici olanlarından biri de konut koşullarının bireyin yaşamına olan uygunluğudur (Oktik, 2004). Yaşlıların “yaşam kalitesini” arttırmak için “yaşam alanlarının kalitesini”

yani “fiziksel mekan kalitesini” arttırmak önemlidir. Yaşam alanları iyileştirilerek, yaşlıların, sağlık, güvenlik ve konforla mutlu olmaları sağlanabilir (Feng, Chen, Zhu ve Xiong, 2018). Bu nedenle birçok ülkede, “yaşlılar için konut ve sağlık” en önemli problem olarak görülmektedir. Yaşlı ve yapı ilişkisinde sağlanan uygun fiziksel yaşam koşulları yaşlıların hem zihinsel hem fiziksel sağlığın korunmasını sağlamaktadır. Yaşlıların yaşam alanlarının bulunduğu çevre ve bu çevreyle olan kurduğu ilişki yaşam kalitelerini arttıran bir diğer önemli etkidir (Kalınkara ve Kalaycı, 2019).

Dünya genelinde yaşlı nüfusunda görülen artış ile birlikte yaşlı nüfusunun yaşam kalitesinin artırılması büyük önem kazanmaktadır.

2.4.2. Aktivite Kuramı

Aktivite kuramı, yaşlıların pozitif olarak görülen yönlerini ve bu yönlerin daha da geliştirilmesini destekler. Aktivite teorisi en sağlıklı yaşlanmanın etkin bir yaşlanma olduğunu öne sürer. İnsanlar yaşları ilerledikçe tıpkı gençlik ve yetişkinliklerindeki gibi aktif kalmaya devam etmek isterler. Yukarıda da ifade edildiği gibi esasında yaşlılarda aktivitenin azalması toplumsal algıdan kaynaklanmaktadır (Üçok, 2018). Oysa Aktivite kuramı; yaşlı bireylerin yaşlılığa nasıl uyum sağlayabileceklerinden bahsetmekte ve gerek ilişkilerini sürdürebilmeleri gerek çalışmaya devam etmeleri için gerekli davranışları kapsamaktadır (Öztop ve Akkurt, 2016). İlerleyen yaşına karşın kişinin koruduğu, sürdürdüğü ya da geliştirdiği sosyal ilişkiler ve katıldığı etkinlikler, gerek bedensel, gerek zihinsel yaşlanmaya karşı en önemli direnç mekanizmasını oluşturur (Gilleard ve Higgs, 2013).

Aktivite kuramına uygun yapılan uygulamalı araştırmalar, kişisel uyum ve aktivite düzeyleri arasında bir ilişkinin var olduğunu göstermektedir (Varshney, 2007). Etkinlik ve meşguliyetin başarılı yaşlılığa giden yolu gösterdiğini iddia eden bir yaşlılık bakış açısı oluşturmaktadır. Aktivite kuramını destekleyen çalışmalar göstermiştir ki; toplumsal katılım ve üretici roller zihin sağlığını korumakta, yaşlı bireyin yaşamdan tatmin olmasını sağlamaktadır. Bu da yaşlıların, yaşamdan çekilme-geri kalma psikolojisinden uzaklaştırmaktadır (Şentürk, 2018a).

Havinghurst (1972) göre yaşlılık dönemindeki;

- fiziksel güçteki ve sağlıktaki düşüşe uyum sağlama
- emekliliğe ve gelir azalmasına uyum sağlama
- eşinin ölümüne uyum sağlama
- kendi yaş gruplarıyla uyum sağlama
- toplumsal vatandaşlık yükümlölüklerini yerine getirme ve
- yaşamlarında uyumlu, fiziksel düzenlemelerin yapma,

yaşlıların yaşantısını, sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan sağlıklı sürdürebilmesi için gereklidir (Hablemitoğlu, Özmete, 2010'dan alıntı Öztıp ve Akkurt, 2016, s.45).

Bu doğrultuda, yaşlı bireylerin uyum sağlamalarına yardımcı olacak öncelikli çalışmalar; yaşlı bireyleri için uygun etkinlikler sağlanması ile donatma, onları yeni etkinlikler için eğitme ve yaşlılara uygun tedavi ve danışma hizmeti sunmak, (Aydiner Boylu, 2013) yaşlılara uygun makro ve mikro ölçekte kentsel ve mekânsal mimari çözümler sayılabilir. Bu bağlamda DSÖ'de aktif yaşlanmanın desteklenmesi adına “Yaşlı Dostu Kent” kavramını gündeme getirmiş ve yaşlı dostu şehirlerin geliştirilmesi için etkinlikler başlatmıştır (Çifçili, 2012).

2.5.Aktif Yaşlanma Kavramı ve Modelinin Belirleyicileri

Aktif yaşlanma yaşlıların refah içinde sağlıklı, mutlu ve başarılı olumlu yaşamları için önemli kıstaslardan biridir. Kavramda yer alan aktif kelimesi insanların sadece fiziksel olarak iyi durumda oldukları ya da çalıştıkları dönemde değil sosyal, ekonomik, kültürel, manevi ve yurttaşlıkla ilgili konularda süreklilik gösteren bir katılımı ifade etmektedir (WHO, 2002a, s.12). Zaman içinde fiziksel, psikolojik ve sosyal sorunlar sebebiyle hayattan kopan, yaşam konforunu kaybeden ve çeşitli sıkıntılar yaşayan yaşlı bireyler olduğu gibi, tecrübeli, sağlıklı ve aktif bir yaşam süren yaşlı bireyler olduğu da unutulmamalıdır. Toplumdaki kimi olumsuz bakış açısına rağmen; bugün yaşlı bireyler köşesine çekilen, çocuklarıyla ve torunlarıyla yaşayan yaşlı profili dışında, teknolojiye hakim, kendi ihtiyaçlarını karşılayan “aktif yaşlı” bireyler de çok fazla bulunmaktadır. (Baran, 2016).

Aktif yaşlanma kavramı ilk kez 1960'lı yıllarda “Başarılı Yaşlanma” kavramının bir bileşeni olarak literatürde kullanılmaya başlanmış ve temelde “Aktivite Teorisi”

üzerine yapılanmıştır (Foster ve Walker, 2015, s.84). 2002 yılında Madrid’te düzenlenen “Dünya Yaşlanma Toplantısı’nın (United Nations World Assembly on Ageing) ardından Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) “Aktif Yaşlanma” tanımını gündeme getirerek, yaşlı bireylerin topluma katılımlarının desteklenmesini önermiştir. Sağlık teknolojilerinin yaygınlaşması, sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi ve erişimin artırılması yaşam süresinin uzamasını sağlamış bununla birlikte Dünya Sağlık Örgütü, “Aktif Yaşlanma ve Başarılı Yaşlanma” gibi kavramları tartışmaya başlamıştır. Aktif yaşlanmayı “bireyler yaşlanırken yaşam kalitesinin güçlendirilmesi amacıyla sağlık, katılım ve güvenlik için fırsatların optimize edilmesi süreci” olarak tanımlayan DSÖ, 2002 yılında; aktif yaşlanma fikrinin acil olarak politikalarda yer alması gerektiğini açıklamıştır (WHO, 2015; Özmete, 2016, s.24).

Avrupa Birliği 2012 yılını “Aktif Yaşlanma Yılı” ilan etmiş ve ardından Avrupa İstihdam Projesi, Avrupa Sosyal Fonu, Grundtvig Programı, Avrupa Bilgi Toplumunda İyi Yaşlanmak Eylem Planı gibi programlarla süreci desteklemeye başlamıştır. Avrupa Birliği Bakanlığı’nın 2012 yılında hazırladığı Aktif Yaşlanma Yılı raporunda ise Türkiye daha genç ve dinamik olsa da yaşlı nüfusun ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda aktif katılımlarının yeterli olmadığı belirtilmiştir (www.ab.gov.tr, 2011, s.5).

DSÖ (2002) “Aktif Yaşlanma” yaşlanma dönemi boyunca yaşlının sosyal, ekonomik, toplumsal, kültürel, fiziksel, manevi ve siyasal konularda toplumsal yaşama aktif olarak katılımı olarak tanımlamaktadır (WHO, 2002a, s.12). Ayrıca Aktif yaşlanmanın temel bileşenlerini oluşturan sağlık, katılım ve güvenlik olanaklarının geliştirilerek “yaşam kalitesinin” artırılma süreci olarak görmektedir (Şekil 2.8) (WHO, 2002a, s:45).

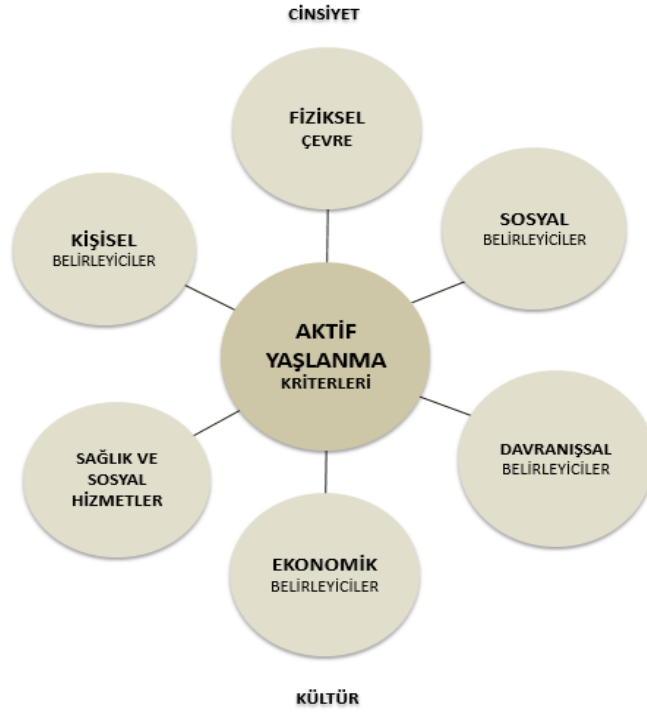
Şekil 2.8. Aktif Yaşlanma Temel Bileşenleri (WHO 2002)

Uyanık ve Başığit (2018), günümüzde DSÖ'nün aktif yaşlanmanın politika çerçevesinde yer alan Sağlıklı ve Aktif Yaşlanma vizyonu; sağlık, sosyal hizmetler, eğitim, istihdam ve işgücü, sürdürülebilir gelişme, finans, sosyal güvenlik, barınma, ulaşım ve kırsal ve kentsel bütün toplumun dâhil olduğu çeşitli sektörlerin eş zamanlı katılımı olarak tanımlamaktadır.

Cicero çalışmasında (İhtiyarlık-De Senectute -2021) yaşlılığı; söylendiği gibi bir düşüş ve kayıp dönemi olmadığını aksine pozitif değişiklik ve üretken çalışmalar için fırsat dönemi olarak tanımlamaktadır. Bu görüşün “aktif yaşlanma” kavramıyla günümüzde yaygınlık kazandığı görülmektedir. Bu sebeple yaşlılık ile ilgili politikalar ve programlar yaşam kalitesini ve genel sağlığı artıracak yönde hazırlanmalıdır. Ayrıca bu çalışmalar; yaşam süresinin uzunluğu, biyolojik ve zihinsel sağlık, bilişsel yeterlik, sosyal yeterlilik ve üretkenlik, kişisel kontrol, yaşamdan zevk alma, katılım, saygınlık, koruma ve kendini gerçekleştirme yönlerini kapsamalıdır (Danış ve Efe, 2016).

Aktif yaşlanma, yaşlı bireylerin sağlıklı, bağımsız ve katılımcı bir yaşam sürdürmelerini teşvik eden bir kavramdır. Aktif yaşlanma, fiziksel, zihinsel ve sosyal olarak aktif olmayı içerir. Bu, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırabilir ve yaşlılık dönemini daha keyifli hale getirebilir.

Dünya Sağlık Örgütü, aktif yaşlanma modelinin belirleyicilerini altı ana başlıkta ele almaktadır. Aktif yaşlanma bu altı başlık yanında kültür ve cinsiyet gibi çapraz belirleyiciler etrafında şekillenmektedir (WHO, 2002a) (Şekil 2.9).

Şekil 2.9. DSÖ Aktif Yaşlanma Modeli (WHO, 2002)

WHO'nun 2002 yılında gerçekleştirdiği Active Ageing A Policy Framework'ten yararlanılarak “Aktif Yaşlanma Bileşenleri ve Belirleyicileri” Çizelge 2.1’de sunulmuştur. Bu çalışmanın ışığında Aktif Yaşlanma Bileşenleri ve Belirleyicileri;

Davranışsal Belirleyiciler (Fiziksel aktivite, gıda tüketimi, sigara, alkol kullanımı vb.): Davranışsal belirleyiciler yaşam tarzı, bireylerin sağlık durumunu etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında çocukluktan itibaren bireyin sağlıklı yaşam biçimini seçmesi ileri yıllar için çok önemli olduğuna değinilmektedir. Uyanık (2020), davranışsal belirleyicileri genel hatları ile alışkanlıklar, fiziksel aktivite, sigara ve alkol kullanımı, sağlıklı ve yeterli beslenme, ağız sağlığı, ilaç kullanımı gibi unsurlardan oluştuğunu belirtmektedir (Uyanık, 2020).

Kişisel Belirleyiciler (Biyolojik, genetik ve psikolojik faktörler): Yaşlanma genetik olarak yaşanan biyolojik bir süreçtir. Yaşlılık döneminde, fiziksel ve bilişsel fonksiyonlarda kayıplar ortaya çıkmaktadır. 20’li yaşlardan sonra insanoğlunda görülen hücre kayıpları 35-40’lı yaşlardan itibaren vücuttaki iş gören hücre kayıplarıyla devam eder. Bu sebeple yaşın ilerlemesiyle biyolojik ve genetik faktörler önem kazanmaktadır.

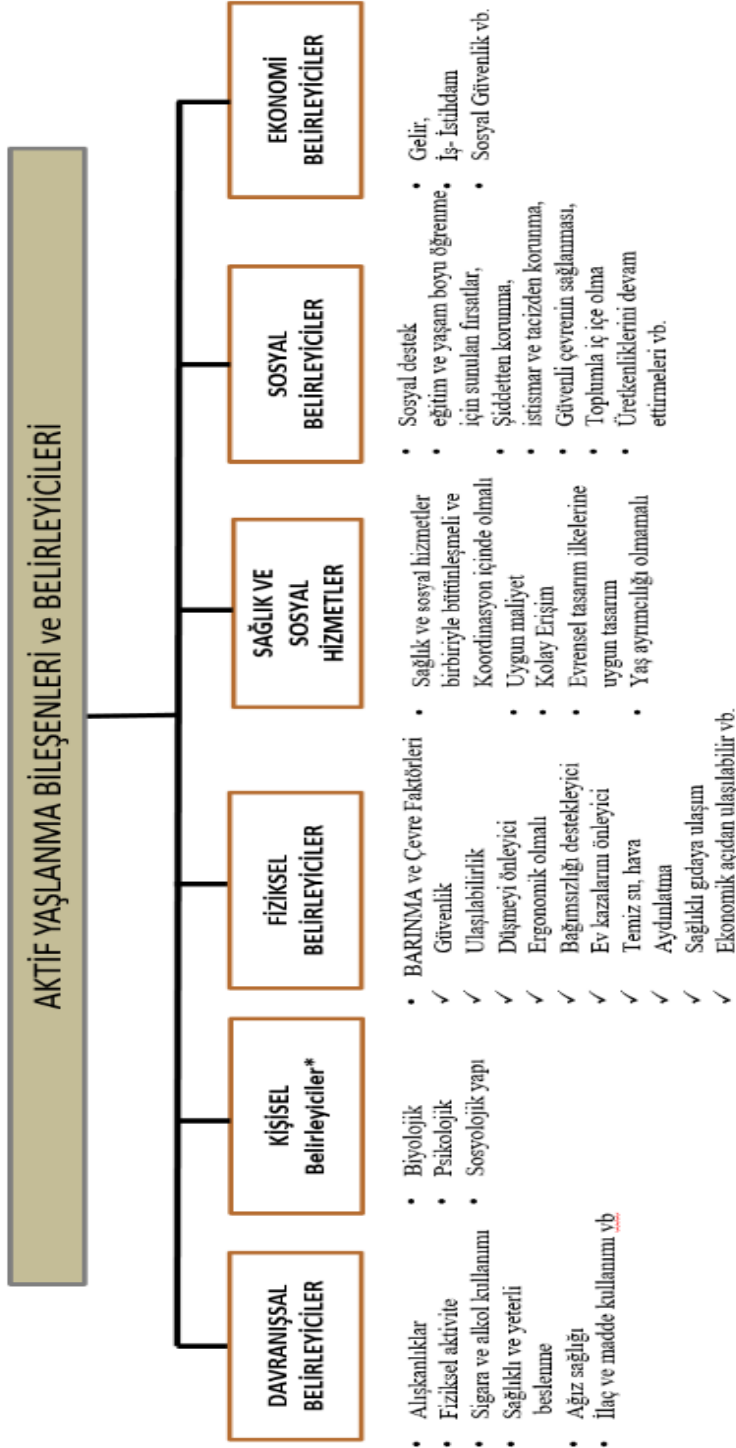
Aktif olarak hareket eden, okuyan, araştıran yaşlıların, bunları yapmayan yaşlılara göre bilişsel kapasitelerinde daha az azalma olduğu görünmüştür. Sosyal ve zihinsel yönden yalıtılmış bir yaşam biçimi yaşlılarda görülen bilişsel etkinliğin azalmasını etkilemektedir (WHO, 2002).

Psikolojik faktörler; zeka dahil psikolojik faktörler ve bilişsel kapasite (örneğin, yetenek, sorunları çözmek ve değişime uyum sağlamak) aktif yaşlanmanın ve uzun bir hayatın güçlü belirleyicileridir (Smits ve diğerleri, 1999'den alıntı WHO, 2002). Bu sebeplerle, yaşlıların hayatın içinde toplumla iç içe olmaları, akranlarıyla birlikte zaman geçirmeleri, aktif olarak üretken olabilecekleri işler yapmaları, sağlıklarının korunması, geliştirilmesi aktif yaşlanma için çok önemlidir (Uyanık, 2020).

Fiziksel Çevre (Yaşlı dostu çevre, konut güvenliği, düşme): Çevre (kamusal alan ile temas) açısından; fiziksel ortamların yaşlı bireyler için; ulaşılabilir, ergonomik vb. yaşlı dostu olması yaşlıların bağımlı ya da bağımsız yaşamaları açısından belirleyici faktörlerdendir. Çünkü güvenli olmayan, fiziksel engeller olan ortamlar yaşlı bireylerin daha az dışarı çıkmasına ve izole olmasına ve bunlardan kaynaklı depresyon, zindelik, hareket güçlüğü gibi sorunlar yaşamasına neden olur (WHO, 2002). Yaşlı bireylerin metabolizma hızının yavaşlaması, psikolojik, biyokimyasal ve benzeri değişimleri de çevresel stres kaynakları ile baş etmeleri zorlaşabilmektedir.

Yaşlı nüfusun giderek artması ile yaşlılara yönelik özel ve kamusal alanlarda yapılacak fiziksel çevre düzenlemelerin yaşlılara uygun ve güvenli çevre ihtiyacı doğurmaktadır. Genler hastalığa sebep olabilirler ancak birçok hastalığın nedeni çevresel etmenlerden kaynaklanabilmektedir.

Çizelge 2.1. Aktif Yaşlanma Bileşenleri ve Belirleyicileri (WHO, 2002)

*Yapılan yayınlarda kişisel faktörler «Biyolojik, genetik ve psikolojik faktörler» olarak bahsedilmiştir. Bu çalışmada Biyolojik, Psikolojik ve Sosyolojik faktörler olarak ele alınmıştır.

Barınma açısından; DSÖ (2002), yaşanılan mekanın güvenli, aile üyelerine, hizmetlere ve ulaşım noktalarına yakın, ev kazalarına karşı düşme vb. önleyici tasarlanmış olması gerektiğini belirtmektedir. Yaşanılan mekanların ve donatıların ergonomik olması önemlidir.

Nöroloji uzmanı Prof. Dr. Dilek Necioğlu Örken, düşme riskinin yaş ile arttığını, 65 yaş üstündeki yaşlıların 1\3 ünün yılda en az 1 kere yarısının ise daha sık düştüğünü belirtmektedir. Düşme; yaşlılarda en sık görülen yaralanmalara, tedavi masraflarına ve ölüme neden olan durumlardan biridir. Yürünen alanın yeteri kadar aydınlatılmaması, zeminin kaygan olması, düzensiz olması ve yeterli tırabzanların bulunmaması düşmeye sebep olmaktadır. Barınma mekanları düşmelerin sıkça görüldüğü yerlerdir oysa alınacak kimi basit önlem ve tasarım yöntemleriyle önlenbilirler.

WHO (2002), dünya genelinde yalnız yaşamayı tercih eden yaşlıların, özellikle dul olan bağımsız kadınların sayısı arttığını belirtmiştir. Ayrıca yaşlı bireylerin bir kısmı istedikleri yerde yaşamayı seçerken bir kısmı kendi seçimi olmadığı halde hazırda kalabalık akrabalarıyla yaşamak zorunda kaldığını ve birçok ülkede göç ile birlikte kentlere gecekondü bölgelerine yerleşen akrabalarının yanında yaşayan yaşlıların sayısı da artmakta olduğunu söylemektedir. Durum böyleyken yaşlılar, bu alanlarda soyutlanma ve kötü sağlık sorunlarıyla karşılaşma riski altındalardır (WHO, 2002).

Sağlık Hizmetleri Ve Sosyal Hizmetleri (Sağlığın geliştirilmesi, hastalıkların önlenmesi, tedavi hizmetleri, uzun süreli bakım, zihinsel sağlık servisi vb.): DSÖ; yaşın ilerlemesi ile birlikte yaşlıların, fiziksel ve bilişsel kapasitelerinin azaldığını ve sosyal destek ağlarının zayıflattığını bu durumda, yaşlıların sağlık hizmetlerine daha fazla ve daha sık ihtiyaç duymasına yol açtığını belirlemektedir. Bu nedenle; yaşlıların gereksinim duydukları sağlık kurumlarına ulaşabiliyor olmasının çok önemli olduğunu belirtmektedir. Erişimi etkileyen faktörleri; yaş, cinsiyet, eğitim, konum ulaşım, sosyal imkânlar ve toplumsal yapı olarak sıralamaktadır (Şekil 2.9). Öte yandan Sağlık sisteminin geliştirilmesi, hastalıkların önlenmesi, tedavi hizmetleri, uzun süreli bakım, zihinsel sağlık servisi vb. aktif yaşlanmayı destekleyen unsurlardandır.

Özmete (2016), Sosyal Hizmetlerin yaşlıların karşılaştıkları sorunlarla baş etme ve problem çözme kapasitelerini arttırmaya yönelik müdahalelerde önemli bir işleve

sahip olduğunu ve kendi kararlarını vermesini sağladığını, sosyal işlevselliği arttırdığını ve yaşam koşullarını iyileştirdiğini belirtmektedir.

Sağlık ve sosyal hizmetler birbiriyle bütünleşmeli, koordinasyon içinde bulunmalı ve uygun maliyetli olmalıdır. Yaşlı bireylerin sağlık ve sosyal hizmetlere zamanında ve kolay erişimi aktif yaşlanmayı destekleyen bir durumdur.

Sosyal Belirleyiciler (sosyal destek, şiddet, eğitim): Sosyal faktörler genel hatlarıyla; eğitim ve yaşam boyu öğrenme için sunulan fırsatlar, şiddet, istismar ve tacizden korunma, güvenli çevrenin sağlanması, sosyal destek gibi bileşenlerden oluşmaktadır (Uyanık, 2020).

Yaşlıların aileleri, akrabaları, arkadaşları ve komşuları ile birlikte ya da yakınlarında olmaları önemlidir. Yakınlarını, arkadaşlarını kaybetmeleri yaşlıların sosyal iletişim ağının daralmasına, sosyal izolasyona, mental ve fiziksel sağlığın bozulmasına neden olmaktadır. Ayrıca, yaşlı bireylerin tek başına yaşamaları, düşük öğrenim düzeyine ve/veya düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olmaları, yaşlı bireyin şiddete ve istismara maruz kalma ve ölüm riskini arttırmaktadır (WHO, 2002).

Ekonomik Belirleyiciler: Yaşlılar için iş ve gelir, sosyal güvenlik ve ekonomik koşullar, barınma, beslenme, sağlık hizmetlerinden yararlanma ve sosyal ihtiyaçlara erişim için çok önemlidir. Ekonomik yetersizlik sebebiyle bu ihtiyaçlarını karşılayamayan sosyal ve kültürel aktivitelere katılamayan, hobileriyle vb. uğraşamayan yaşlı bireylerin sosyal yaşamla ilişkileri kesilebilmektedir. Tüm bunlar da yaşlı bireylerin yalnızlaşmasına sebep olmaktadır. Yoksulluk yaşlıların yalnızlaşmasında en önemli sebeplerdendir (Danış ve Efe, 2016).

Cılga (1994), yapılan araştırmaların sonunda, yaşlıların gelir düzeyi ile aktiviteleri arasında bir ilişki olduğu ve aylık geliri iyi olan yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin, aylık geliri kötü olanlara göre daha iyi durumda olduğu belirtmektedir. Ayrıca, yaşlı kadınların gelişmiş ülkelerde bile gelir düzeylerinin erkeklere oranla daha düşük olduğu tespit edilmiştir (WHO, 2002). Yaşlı bireylerin aktif yaşlanmasını belirleyen unsurları ve bileşenler Çizelge 2.1’de gösterilmiştir.

Sonuç olarak, aktif yaşlanmanın anahtar boyutları;

1. Bireyin kendi tercihlerine ve kurallarına göre günlük yaşamını kontrol edebilmesi. Günlük yaşantısının nasıl olacağına karar verebilmesi ve bu süreç ile başa çıkabilmesi için otonomi sahibi olması.

2. Bireyin bağımsız olabilmesi, günlük yaşamda fonksiyonel olması, toplumda başkalarından yardım almadan ya da az bir yardımla bağımsız bir şekil yaşama kapasitesi.

3. Yaşam kalitesi; bireyin beklentileri amaçlarını standartları ile ilişkili olarak yaşadığı yer değerler sistemi ve kültür yapısında bireyin algıladığı yaşam statüsüdür. Ayrıca, bireyin fiziksel sağlığını, psikolojik durumunu, bağımsızlık düzeyini, sosyal ilişkilerini ve inançlarını gibi boyutları içermektedir.

4. Yaşam beklentisi; engeller ya da hastalıkları olmadan sağlıklı olarak yaşayabileceği yıllar olarak sıralanabilir (Paul, Ribeiro ve Teixeira, 2012).

Sonuç olarak;

Yaşlılar gerek aileleriyle, gerek bir kurumda gerekse tek başlarına yaşasınlar, ideal yaşama ve ideal konfora sahip olmalıdırlar. Bu ideal konfor sadece yaşlıların özel sağlık durumları göz önünde bulundurularak tasarlanması yeterli olmayacaktır. Bu noktada yaşlı yapı ve kent birlikte değerlendirilmelidir.

Yaşlıların barınma imkanları, yaşadıkları evlerin ve çevrenin yaşlı bireylere uygun şekilde düzenlenip düzenlenmediği (kaldırımlar, merdivenler, aydınlatmalar, banklar vb.), yaşadığı ortamın olumlu ya da olumsuz çevre koşullarına sahip olması, (temiz su, temiz hava ve güvenli yiyecekler) ve onlara erişimi, toplu ulaşım noktalarının yaşadıkları alana uzaklığı, sağlık hizmetlerine ve sosyal hizmetlere vb. erişimi aktif yaşlanmayı etkileyen faktörlerdir.

Yaşlanma sürecindeki bireylere sağlık, katılım ve güvenlik açısından fırsatlar sunmayı hedefleyen aktif yaşlanma politikaları sadece bakım ve rehabilitasyon odaklı olmamalı, yaşlanan nüfusa daha fazla fırsat sağlamaya yönelik uygun koşullar sağlanmalı ve yaşam kalitesini yükseltmelidir (Çolak ve Özer, 2015).

Aktif yaşlanma politikalarının desteklenmesi; yaşlı bireylerin toplumun sosyal, kültürel, ekonomik ve politik alanlarında aktif olmalarını, yaşlı bireylerin yaşamla bağının devam etmesini sağlamaktadır. Tüm bunlar kronik hastalıkların ve zamansız ölümlerin azalmasını sağlamaktadır. Ayrıca, yaşlanmanın topluma yüklediği maliyetlerin

azalması yanında, daha aktif ve dinamik bir nüfus yapısının oluşumuna katkı sağlayacaktır (WHO, 2002, s.16'dan alıntı Uyanık, 2020).

Walker and Zaidi (2016) aktif yaşlanmanın, insanın tüm ömrüne eşlik eden dinamik bir süreç olduğunu ve bu sürecin insanların erken yaşta aktif yaşlanmaya hazırlanmaları gerektiği anlamına geldiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, sağlığın korunması, katılım ve sosyal refah sisteminin geliştirilmesi, tüm yaşamları boyunca insanlarla birlikte olması gerektiğini belirtmektedir. Ancak **Yaşlılıkta Sosyal Dışlanma, Ayrımcılık, İstismar Ve İhmal'i** yaşlıları inciten, yaralayan, yaşam alanlarını daraltan psiko-sosyal sorunlara yol açan önlenebilir bir sorunlardır. Yaşlı istismarı ve ihmalinde mekan, yapı ve kent ölçeğinde yaşanan sorun başlıkları olarak sıralanabilir.

“Aktif Yaşam”, “yaşam kalitesi”, “aktivite kuramı” gibi kavramlar da “Aktif Yaşlanma” ile ortak alanlar içermektedir. Aktif yaşlanmanın önündeki en büyük engellerden birinide barınma sorunu oluşturmaktadır. Ancak uygun konutlar ve çevre yaşlıların bağımsız yaşayabilmelerinde etkilidir (European Commission, 2012, s.3). Ayrıca konut ve çevresinde yaşlı için sunulan ortam kişinin yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir (Teymur, 1996).

BÖLÜM 3

ÇEVRE KAVRAMI VE YAŞLI DOSTU KENTLER- KAMUSAL ALANLAR VE YAPILAR

Bu bölümde çevre kavramı üzerinde durulmuş, iç çevre -yapı ve dış çevre mahalle ve kent ölçeğinde ele alınmış fizyolojik ve sosyolojik boyutlarıyla irdelenmiştir. Kent özelinde DSÖ'nün yürüttüğü yaşlı dostu kentler çalışmaya dahil edilmiştir.

3.1.Çevre Kavramı

Farklı kapsam ve içerikler barındıran çevre olgusu geniş bir yelpazeye sahiptir. Coğrafya alanında ya da toplum biliminde farklı alanlara karşılık gelmektedir. T.C. Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği Bakanlığı çevreyi, “insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde bulundukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam” olarak tanımlamaktadır.

Akkul (1998); “çevre doğal, yapay, ekonomik ve insani değerlerle birlikte, canlı ve cansız varlıkların her çeşit eylem ve davranışını etkileyen fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal nitelikteki etkenlerin bütünüdür” olarak ele almıştır. Balanlı ve Öztürk (2006) ise çevreyi, “Bir varlığı saran onunla karşılıklı ilişki ve etkileşim de bulunan bazı durumlarda değişken karmaşık ve çok yönlü olabilen ortam” olarak tanımlamaktadır.

Çevre ile ilgi tüm bu tanımlar insanın içinde yaşadığı, kullandığı ve onu sarmalayan çevrenin değişik katman ve özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Çevre kültürel ve kişisel farklılıklarla zihinde oluşan şemalar sayesinde algılanır. Algılanan bu çevre, kişinin önceden edindiği bilgiler doğrultusunda tanımlanır ve kişi, davranış ve eylemlerini bu çevrede gerçekleştirir (Aygenç, 2020).

Çevre; canlı, cansız, doğal, yapay, sosyal, fiziki, iç ve dış çevre olarak ya da birbirlerinin altında gruplanabileceği gibi bu grupların bir kısmı kendi içlerinde de karşılıklı ilişki içindedir. Ayrıca, güvenli ortamın sağlanması için birey, yaşamının farklı dönemlerinde farklı çevresel etkenlerden korunmalıdır (Açık Öğretim, 2011, s.10-11. hafta). Açık Öğretim ders notlarında güvenli bir çevrenin oluşmasını etkileyen faktörler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;

- **Fiziksel Faktörler;** yaş, fiziksel yeterlik/yetersizlik, duyu organlarının durumu, sağlık durumu enfeksiyona duyarlılık vb.
- **Psikolojik Faktörler;** entellektüel durum, stres düzeyi, endişe, depresyon, bilinçsizlik, kişilik yapısı vb.
- **Sosyo-Kültürel Faktörler;** bireylerde olan güven kavramı, enfeksiyon hastalıklarının yaygınlığı, gruplardaki kaza riski vb.
- **Çevresel Faktörler;** evin durumu/güvenlik standardı, işyerindeki tehlikeler, ev, trafik, iş kazalarının riski, çevre sanitasyonu (besin, su, artıkların yok edilmesi, haşere ve taşıyıcılarla mücadele), iklim vb.
- **Politik ve Ekonomik Faktörler:** güvenlikle ilgili yasaların durumu, çevre kirliliği, savaş vb. konulardaki politik bilinç olarak sıralanmıştır (Açık Öğretim, 2011).

Yapının sınırladığı boşluk yapının “iç çevre” sini, yapının sınırları dışında kalan alanlar yapının “dış çevresini” tanımlar. İç ve dış çevrenin ortak özelliğini ise fiziksel ve sosyal niteliklerin varlığıdır (Balanlı ve Öztürk, 2006).

3.1.1. İç Çevre Kavramı \ Yapı

Akkul’a göre (1998, s.42), Mekan içindeki tüm fiziksel koşullar, doğrudan ya da dolaylı olarak insanın biyolojik ve psikolojik yapısına etki etmektedir. Fiziksel koşulların gereksinilen düzeylerde olmaması, mekan kurgusundan kaynaklanan olumsuzluklar, insanın biyolojik ve psikolojik yapısında zorlanmalara neden olabilmektedir. Yaşanan bu

zorlanma ve gerilimler, olumsuz fiziksel koşulların devamı ile yerini ciddi hastalıklara bırakabilmektedir. Konuya bu yönden bakıldığında, mimarların ve kent tasarımcılarının fiziksel uyarıcıların insan üzerindeki etkilerini bilmeleri gerekmektedir.

Schulz-Norberg (1971), ise mimari mekânı içinde kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinimlerini karşılayan bir uzay parçası olarak tanımlamaktadırlar. Kısaca, insanın yapısını oluşturan biyolojik ve psikolojik yapının yanında sosyolojik yapısı da tasarımda belirleyici bir role sahiptir. Ayrıca çevrenin bir bileşeni olarak yapı ama konut ama kamu yapısı olsun yaşam içinde yerel veya küresel ölçekte çevre ile ilişkilerini sürdürmeye devam etmektedir (Çelebi, Gültekin, Harputlugil, Bedir, Tereci, 2008).

Yapı biyolojisine baktığımızda da yapı kullanıcılarının fiziksel ve psikolojik sağlığını, güvenlik ve konfor koşulları içerisinde, üretkenliğinin devamlılığını sağlayarak, yapılı bir çevre oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, yapı biyolojisi insanların ve yaşama ortamlarının arasındaki ilişkinin tamamının bir organizasyonu olarak tanımlanır. Çünkü insan yapı ile iç içe bir etkileşim içerisinde ve konutlar, işyerleri bize en yakın çevre olarak tanımlanabilir. Yapı Biyolojisi, yapılı çevre, mekân, kullanıcı sağlığı ve konum arasındaki etkileşimin bütünsel bir işleyiştir. Bu bilim dalı, yapıların, iç mekân ve ortamların insan sağlığına olan etkilerini inceler. Aslında evimiz, iş yerimiz birer yapı organizmasıdır (Öztürk, 2020).

Yapının fiziksel özelliklerini, fiziksel çevre/sosyal çevre ve iç çevre/dış çevre belirlemektedir. Gerek fiziksel çevre, gerek sosyal çevre olsun iç ve dış çevreden oluşur. İç çevre özelliklerini de fiziksel ve sosyal çevre özellikleri belirler. Yapma çevre; yollar, yapılar ve binalardan oluşmaktadır. İç çevre; boyutsal, işitsel, görsel, dokunsal ve atmosferik olarak tanımlanır. Yapının fiziksel ve sosyal; dış ve iç çevre özellikleri Şekil 3.1’de gösterilmiştir.

Akkul (1998), bireyin mekanı kendi imkan ve gereksinimlere göre düzenlerken, mekanın da onun kişiliğini biçimlendirdiğini bu nedenle mimarın kurucusu olduğu mekanda, insanların bedensel ve ruhsal sağlıklarını gözetecek düzenlemeler gerçekleştirmesi gerektiğini belirtmektedir. Kuban 1992, mimari mekânın, insan yaşamına ilişkin özelliklerini içermesi gerektiğini, mekânın hareketle, ışıkla var

olabileceğini ve bu niteliklerle beraber ele alınması gerekliliğini vurgulamaktadır (Kuban, 1992).

YAPININ ÇEVRESEL ÖZELLİKLERİ	FİZİKSEL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ	SOSYAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ
DİŞ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ	• Doğal çevre hava, su, toprak ve canlılar • Yapma çevre yapılar (binalar), yollar, parklar, vb.	• Gruplar sokak, mahalle, semt, kent, kurumlar vb. • Normlar din, ahlak, örf ve adet, moda, hukuk • Sosyalleşme süreci
İÇ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ	• Boyutsal ve biçimsel özellikler boyut, biçim • Görsel özellikler ışık, renk, estetik • İşitsel özellikler sesdağılım (akustik), gürültü • Dokunsal özellikler güvenlik, temizlik • Atmosferik özellikler hava niteliği, iklim, elektroiklim	• Gruplar aile, çalışma, iş, takım, dernek, vb. • Normlar din, ahlak, örf ve adet, moda, hukuk • Sosyalleşme süreci

Şekil 3.1. Yapının Fiziksel ve Sosyal Dış ve İç Çevre Özellikleri (Balanlı ve Öztürk, 2004; Akkul, 1998)

Bu çalışmada; iç çevre, yaşlı barınma ihtiyaçları üzerinden ifade edilmekte, evde ve kurum içinde yaşlılara barınma hizmeti sunan mekanlar olarak sıralanmaktadır.

3.1.1.1.Evde Barınma

“Yapıların temel amacı, insanları dış çevredeki tehlike ve konforsuzluktan korumak, yaşam ve insan eylemleri için güvenli ve uygun bir ortam sunmaktır” (WHO, 2002b).

Yapılar taşıdıkları işlevlerine göre konut (barınma), hastane (sağlık), Okul (eğitim), tiyatro (kültür yapısı) vd. olarak sıralanabilir. Bunların arasında barınma mekanları insanların en sık ihtiyaç duydukları ve zaman geçirdikleri yerlerdir.

Rapoport (2004), insanların ihtiyaçlarını karşılamak için var olan konut, çevre bağlamındaki asıl amacının insanın yaşamına en uygun çevreyi oluşturmak olduğundan bahsetmektedir. İnsan için, özellikle de yaşlılar için yaşamsal önemi bulunan konut yapılaşmış çevrenin en önemli ögesi olarak ortaya çıkmaktadır. Barınma mekanları da yaşlıların yapılaşmış çevrede etkileşimde olduğu en yaygın bina tipidir (Teymur,

1996'dan alıntı, Tural, 2016, s.498). Sarp (2007), insanların zamanının %90'ını yapı içinde geçirdiğini, Kalıncara (2010, s.55), yaşlıların aynı konut ve çevrede çok uzun yıllar geçirmekte olduğunu, çevreye kıyasla konut içinde daha çok zaman harcadığına değinmektedir.

Teymur (1996), yaşlıların yapılaşmış çevrede, en yaygın olarak barınma mekanlarıyla etkileşimde olduğu belirtmektedir. Konut ve çevresinde yaşlı için sunulan ortam kişinin yaşam kalitesini doğrudan etkileyecek, yerinde ve sağlıklı yaşlanmayı geliştirebileceği gibi yaşlılık sürecine doğrudan ve dolaylı olarak olumsuz etkiler de yapabilecektir. Bu durum uygun barınma koşullarının yaşlılar için olan önemini vurgulamaktadır.

Konutların insani standart ve temel ihtiyaçlarla birlikte yaşlının gereksinmelerini karşılaması beklenir. Yaşlıların günlük yaşamlarını engelsiz sürdürebilmeleri ve aktif yaşlanabilmeleri için konutlarda iç ortam donatılarının ergonomik tasarlanması düzenlemelerin buna göre yapılması zorunludur (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009, s.132).

Zorlu (2017, s.41); konutların yaşlıların gereksinmelerini karşılamaya yönelik gerekli tasarım prensiplerini;

- 52ekânsal Organizasyon (mekanlar arası ilişki, tek mekanda örgütlenme)
 - donatı/mobilya ekipman ve seçimi (kullanıcı-ekipman uyumu, işlev-ekipman uyumu)
 - fiziksel konfor koşulları (Çevre Faktörleri – görsel, işitsel ve ısısal konfor)
- olarak belirtmiştir.

Ayrıca yaşlıların konut tasarımında gerek mevcut ihtiyaçlarının analizinin yapılması kadar ileride duyabilecekleri ihtiyaçlarının analizinin de yapılması önemlidir. Çünkü yaşlılar aynı konut ve çevrede uzun yıllar yaşar ve konut içinde daha fazla zaman geçirmektedirler. Ev merkezli bir yaşamda yaşlıların fiziksel sağlığı evin fiziksel özelliklerinden de etkilenmektedir (Lino, Igarashi ve Yamagishi, 2005).

Yapı da insan gibi bir değişim süreci geçirir. Bu süreç yapının inşasından yıkımına kadar devam eder ve farklı evrelerden oluşur. Zaman içinde yapılar kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanabilir. Bu süreçten en çok yaşlılar olumsuz etkilenir. Bunlar;

- yapının zamanla eskimesi ve tadilata, bakıma ihtiyaç hissedilmesi. (Eskiye su boruları, elektrik tesisatı, çatı, çürüyen pencereler vb.)

- yapının eskimesi özellikle yaşlı bireyler için ekonomik açıdan bir sorun oluşturmakta, ekonomik imkanları yeterli olmayan yaşlılar eskiyen evlerini tamir ettirememekte bu yüzden eski yaşam konforlarına tekrar sahip olamamaktadırlar.

- kimi yaşlıların bu sebeplerle sağlıksız ve tehlikeli ortamlarda yaşamak zorunda oldukları görülmektedir (Küf/nem/yıkılma tehlike/çatı aktarması vb.).

- fiziki yetersizlikleri sebebiyle yapısal sorunları ve basit tamiratlarla ilgilenememekte ya da boş verebilmektedirler.

- yaşın ilerlemesiyle ev işlerine vb. durumlara yetişemeyen ve evlerine bakamayan yaşlıların daha küçük evleri tercih etmeleri.

- kullanıcının demografik olarak değişim göstermesi. Ailenin genişliyor olması kişinin evlenmesi, çocuk sahibi olması ya da ailenin küçülüyor olması; çocukların evden ayrılması vb.

- kullanıcı profiline değişmesi ve yeni kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verememesi. (Daha büyük bir salon, daha büyük bir mutfak, ebeveyn banyosu, kış bahçesi talebi)

- pandemi gibi süreçlerden sonra doğan ihtiyaçları karşılayamaması. (Temiz kirli ayrımı yapılabilecek bir giriş ya da oda, sessiz bir çalışma odası, balkon vb.)

- günümüzde zorunlu olmasına karşın, yapının yapıldığı dönemde yönetmeliklerde yer almadığı için projede uygulanmamış ama eksikliği yaşlılarca hissedilen durumlar. (Belli bir kattan sonra asansör zorunluluğu, yangın merdiveni gibi)

- bakım gerektiren yaşlıların bakımı için yatılı bakıcı için ayrılması zorunlu bir mekan ihtiyacı

- yaşlıya ait tekerlekli sandalye, yürüteç vb. ekipman için bir oda ihtiyacı

- evde çalışma zorunda olan yaşlılar için çalışma odası ihtiyacı gözlemlenmiştir.

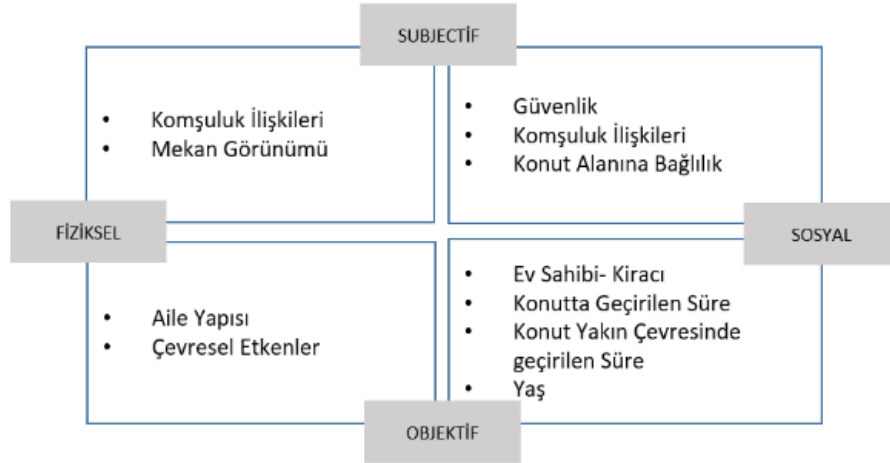
Kişinin yaş almasından kaynaklı; değişen alışkanlıklar, statüsü yaşadığı sağlık problemleri, fiziksel güçsüzlük, kullanıcının ihtiyaçlarının sağlık durumunun değişmesinden kaynaklı sorunlar ya da eksiklikler. Ayrıca yapının yaşlıların fiziksel ihtiyaçlarını karşılayamaması bunlar;

- yapıda asansör olmaması
- yapı girişinde rampa bulunmaması
- ev içinde kapı ve koridorların tekerlekli sandalye ya da bastonla yürümeye uygun olmaması
- evde ki banyo ve mutfak mobilya ölçülerinin ve düzenlerinin yaşlıların anatomisine uygun olmaması (dolap yükseklikleri, tezgâh yüksekliği vb. ara mesafeler)
- banyoda küvet olması, tutunulacak, oturulacak donatıların olmaması gibi.
- ev düzeninin yapılabilecek yapısal bir değişime uygun olmaması gibi sayılabilir
- yürüteç, tekerlekli sandalye, mobil araçlar vb. için uygun bir alan bulunmaması
- hasta yatağı vb. ekipmanın eve taşınması ya da yerleştirilebilecek uygun bir yer olmaması olarak gözlemlenmiştir.

Bu olumsuzluklar; kullanıcıların fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan çeşitli sorunlar yaşamasına sebep olabilmektedir.

Farklı dönemlerde evden memnun olan yaşlılar yaşlarının ilerlemesi ve sağlık sorunları sebebiyle, kendi konutlarına girmek için merdiven çıkmakta zorlanmakta ya da hiç çıkamamakta, tekerlekli sandalyeleri ile evde rahat dolaşamamakta ya da tek başlarına yapıdan kaynaklı eksiklik ve sorunlar yüzünden yaşam konforlarını devam ettirememektedirler. Yaş aldıkça boyları kısalmaya başlayan, uzanma seviyeleri düşen, uzanmakta, çömelmekte, kalkmakta, ayağı kaldırmakta zorlanmaya başlayan yaşlı mutfak, banyo dolaplarına tuvalet, küvet benzeri donatı elemanlarını kullanmalarında, kendi günlük ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanabilmektedirler.

Yaşlıların barınma mekanları her zaman bir konut olmayabilir. Konut tasarımı için gerekli olan tasarım ilkeleri huzurevleri, bakım evleri gibi kurumlar içinde geçerlidir. Konut memnuniyetini etkileyen faktörler Şekil 3.2’te Fiziksel, sosyal, objective ve subjective olarak gösterilmiştir. Barınma mekanlarının yanında günlük yaşam içinde hastane, banka, sinema, Pazar yeri, parklar gibi kamu yapıları da yaşlıların sahip olması gereken yaşam standartlarını destekleyici ve evrensel tasarım ilkelerine uygun olarak tasarlanması gereklidir.

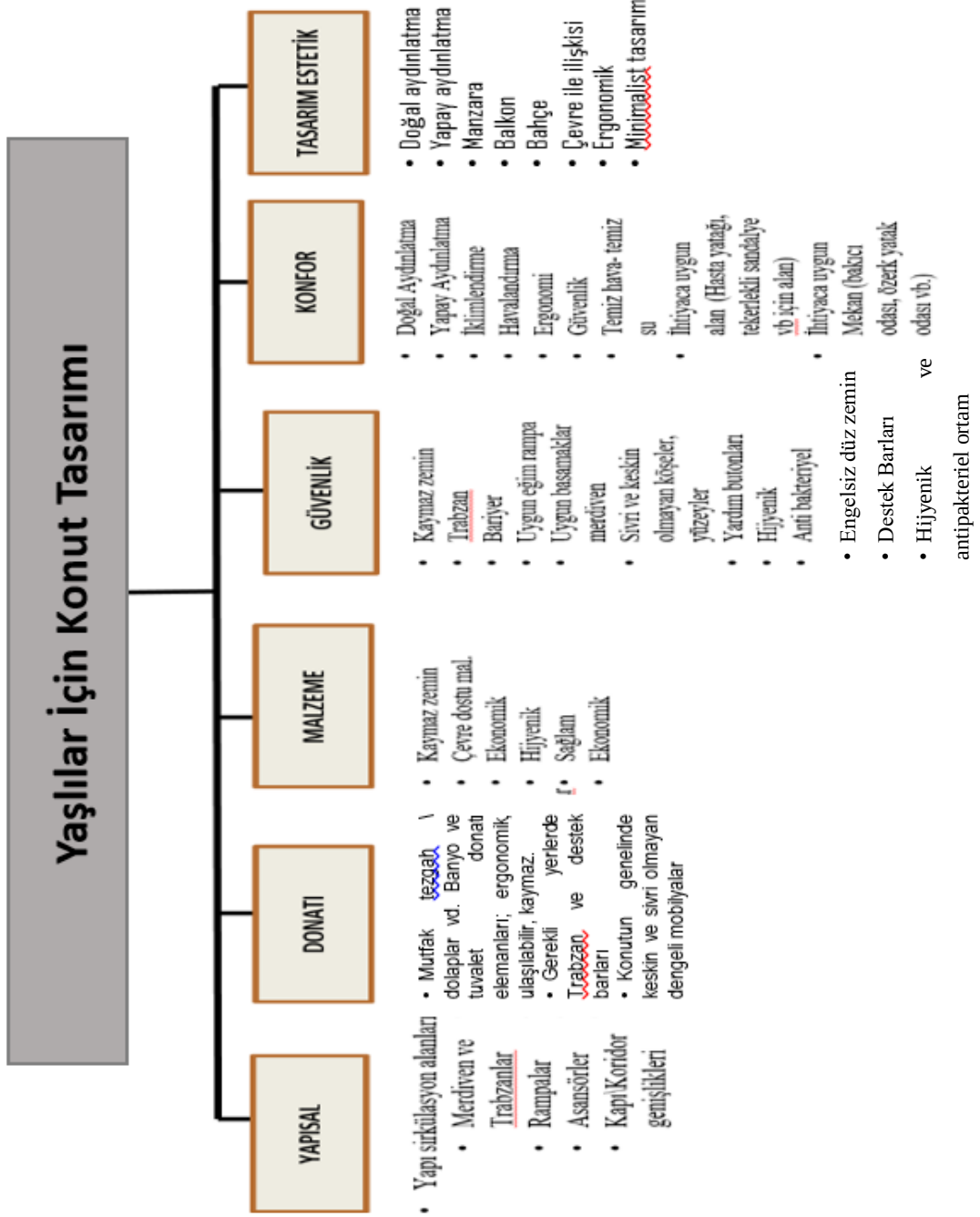

Şekil 3.2. Konut Memnuniyetini Etkileyen Faktörler (Amerigo ve Aragonés, 1990)

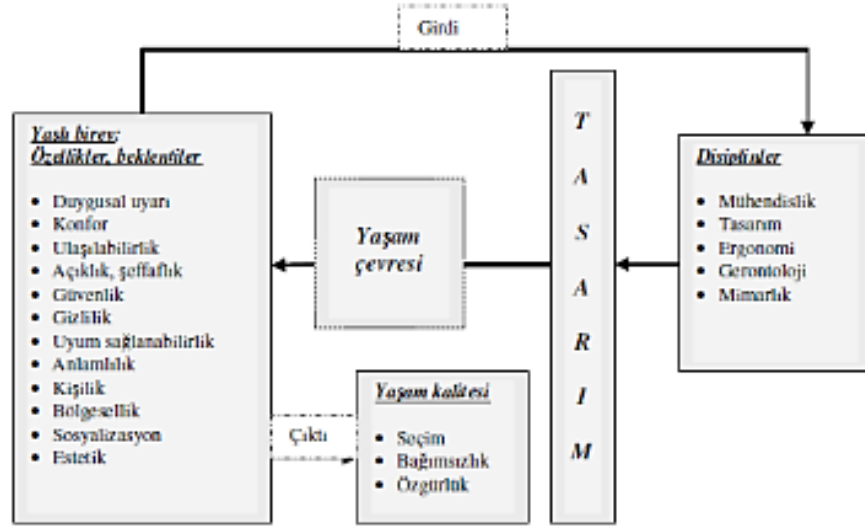
İnceoğlu ve Aytuğ (2009), hazırladığı çevresel katkı ve yaşlılar için tasarım modelinde; farklı disiplinlerin çalışarak yaşlıların yaşam çevrelerini onların özelliklerine ve isteklerine uygun şekilde tasarlayarak bu şekilde yaşlıların yaşam kalitelerinde artış sağlayan bir çıktı sağlayacağı ve bu şekilde yaşlılara seçim, bağımsızlık ve özgürlük şansı tanıdığını belirtmektedir.

Yaşlı bireylerin aktif yaşlanmaları için yapılan yapısal, donatı ve tasarım ve malzeme açısından gerekli standartları yakalamış olması çok önemlidir. Yapı kullanıcısını doğrudan etkilemediği için yaşlıların psikolojik, sosyolojik ve fizyolojik yapılarına uygun tasarımların yapılması ve var olan yapılarda iyileştirmesi gereklidir. Kullanıcı ihtiyaçları ve imkanları göz önünde tutularak tasarlanmalıdır. Şekil 3.3’de konut tasarımı için dikkat edilmesi gerekli yapısal, donatı, malzeme, güvenlik, konfor ve tasarım/estetik ana başlıkları ve ihtiyaçlar gösterilmektedir.

Ayrıca Kalıncara (2010), Şekil 3.4’de “Katkı ve Yaşlılar için Tasarım’ı” belirtmektedir. Yaşlılar için yapılacak yapı tasarımında yapısal özellikler, donatılar, tasarım\este tik ve seçili malzeme onların güvenlikleri, konforları ve aktif yaşlanmaları için büyük önem kazanmaktadır.

Şekil 3.3. Konut Tasarımında Dikkat Edilmesi Gereken Kriterler (Kalınkara, 2010)

Şekil 3.4. Çevresel Katkı ve Yaşlılar İçin Tasarım (Kalınkara, 2010, s.61)

3.1.1.2. Kurum İçinde Barınma

Hassas bir grup olan yaşlıların kendi evlerinde ve yaşam alanlarında yaşlanmalarını desteklense de yaşlılar için özel hazırlanmış dünyada çeşitli barınma modelleri (huzurevi, huzurevi ve rehabilitasyon merkezi, yaşlı evleri vb. kurumlar) de yaşlılara alternatif yaşam alanları sunmaktadır.

Yaşlılar kendi yaşam alanlarında özellikle yemek yapma, ev temizliği, faturaların takibi, ev onarımı ve evin masrafları ya da sağlık ihtiyaçları ve kişisel bakım gibi daha birçok ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk yaşayabilir ya da yapmak istemeyebilirler. Tüm bu durumlar yaşlıları yaşamak için kurumsal bakıma, alternatif yaşam mekanlarına yönlendirebilmektedir.

Yaşlı barınma mekanları, huzurevleri, yaşlı apartmanları, yaşlı hastanelerin (geriatri merkezleri) vb. kurumlara bakış açısında ve kurumların tasarımında son yıllarda önemli değişiklik olduğu gözlenmektedir. Zaman içinde muhtaç, çaresiz, ekonomik güçlük çeken vb. kullanıcı görüntüsünden eğitilmiş, ekonomik olarak sıkıntısı bulunmayan sağlık durumları iyi ve yalnız olmayan yaşlılarında tercih ettiği kurumlara dönüşmeye başlamıştır. Kurumda kalmayı isteyerek tercih eden, eğitilmiş, ekonomik olarak beklenenin ötesinde üst gelir gurupları içinde tercih gören bir yer haline dönüşmeye başladığı görülmektedir.

Türkiye’de hala geleneksel olarak yaşlandıklarında anne ve babalarına çocukların bakacağı görüşü yaygın olsa da, değişen aile yapısı, ekonomik imkanlar, konut içinde yetersiz yaşam alanları, konut sorunu ve çalışmak zorunda olan genç aile üyeleri nedeniyle aileler yaşlılara gereken bakımı vermekte zorlanmaktadır. Tüm bunlar farklı bakım hizmeti seçeneklerine duyulan ihtiyacı da arttırmaktadır (ASPB, 2017).

Bu dönüşümün başlıca sebebi değişen yaşlı görüntüsüne paralel farklı ihtiyaç gruplarına cevap verebilen alternatif mekânlar oluşmaya başlaması ve bu mekanlara karşı değişmeye başlayan algıdır. Gelir ve eğitim seviyesi yüksek yaşlılara hitap eden kurumların sundukları yüksek kalite ve hizmet ile birlikte mekan ve yapı tasarımı kadar, çevre tasarımı da önem kazanmıştır. Ancak, kurumsal yaşamda bireyi özgürleştiren yaşam ortamlarının sağlanması ya da alternatif modellerin geliştirilmesi önemlidir.

Yaşlıların kurumda kalmayı tercih etmelerinin sebepleri;

Kimi yaşlılar kendi yaşadığı evlerinde kalmayı ya da bir yakının yanında (çocuk, kardeş vb.) yaşamayı ve yaş almayı seçerken kimi yaşlılar gerek zorunluluk ve çaresizlikten gerek isteyerek ve tercih kullanarak bir kurumda kalmayı ve vakit geçirmeyi tercih etmektedirler.

Yaşlıların zorunluluk ya da çaresizlikten dolayı kurumda kalma nedenleri:

- yalnızlık, güvenlik, sağlık, ihtiyaçlarını tek başına görememek (Yemek, temizlik, kişisel bakım, alışveriş vb.), daha iyi bakılacağı inancı, ekonomik yetersizlikler
- barınma koşullarının kötü olması (nemli, rutubetli, yetersiz aydınlatma vb.)
- barınma koşullarının yaşam konforlarını desteklememesi
- ailesi tarafından bakılmak istenilmemesi, gidecek yeri bulunmamak
- fiziksel sorunlar
- kendi sağlıkları ile ilgilenememe-tedavi olamama
- istismar, ihmal vb. olarak gözlemlenmiştir.

Yaşlıların isteyerek kurumda kalma nedenleri;

- kendi yaşlılarıyla olma
- sosyalleşme ihtiyacı
- günlük rutin işlerle uğraşmak istememeleri (yemek, temizlik yapmak, vb.)

- sosyalleşme ihtiyacı
- var olan etkinliklere katılma ve tekrar üreten olma ihtiyacı
- kurumun imkanları varsa yüzme havuzu, spor salonu vb.
- yüksek yaşam konforu sunan kurumlar (5 yıldızlı otel konforu)
- sağlık açısından kontrol altında tutuluyor olmak acil durumda anında müdahale edileceği güvencesi
- kimi kurumların bünyelerinde bulunan Geriatri merkezleri olarak gözlemlenmiştir.

Yukarıda bahsedilen yaşlıların kurumları tercih sebepleri aynı zamanda kurumların sahip olması gereken niteliklerden bazılarıdır.

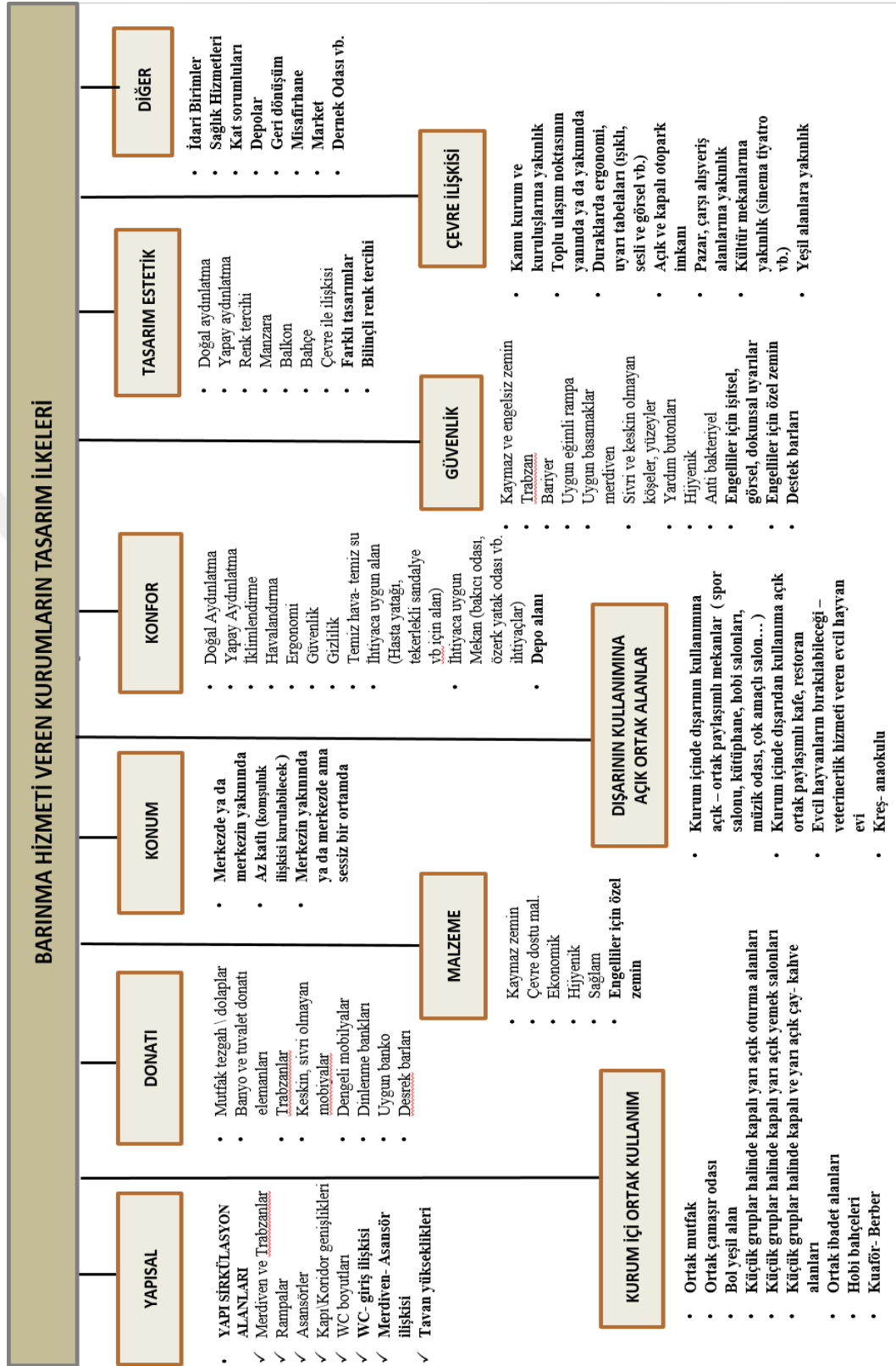
Tüm bu ihtiyaçların ve tercihlerin ışığında ve yapılan çalışmaların sonuçlarına dayanarak kurumsal bakım hizmeti veren yerlerin tasarımında var olan ilkeler Şekil 3.5’de olduğu gibi belirlenmiştir. Bu ilkeler yapısal, donatı, malzeme, yapı için ortak kullanım, dışarının kullanımına açık ortamlar konum, konfor, güvenlik, tasarım ve estetik, çevre ilişkisi ve diğer üst başlıklardan oluşmaktadır ve kullanıcı için detaylandırılmıştır.

3.1.1.3.Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler

Yaşlı nüfusun artışı ve toplumsal ihtiyaçların değişimi, bu alandaki hizmetlerin daha da önemli hale gelmesine ve çeşitlenmesine neden olmuştur. Türkiye’de yaşlılara yönelik sunulan hizmetler; sosyal güvenlik sistemi ve sosyal hizmetler olarak iki başlıkta sınıflayabiliriz;

- Sosyal Güvenlik Sistemi ve
- Sosyal hizmetler olarak iki başlıkta sınıflayabiliriz.

1. **Sosyal Güvenlik Sistemi:** Sosyal güvenlik kurumuna bağlı olarak çalışmış yaşlılar güvenlik kapsamında yer alırlar. Bu kapsan dışında yer alan ancak “2022 sayılı (1976 yılı) 65 yaşını dolduran, muhtaç, güçsüz, kimsesiz Türk vatandaşlarına aylık bağlanması hakkındaki yasa” ile güvence altına alınan kişileri kapsamaktadır (Onat, 2001, Eraslan vd.,1995’dan alıntı Bahar, Bahar ve Savaş, 2009).

Şekil 3.5. Barınma Hizmeti Veren Kurumların Tasarım İlkesi (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

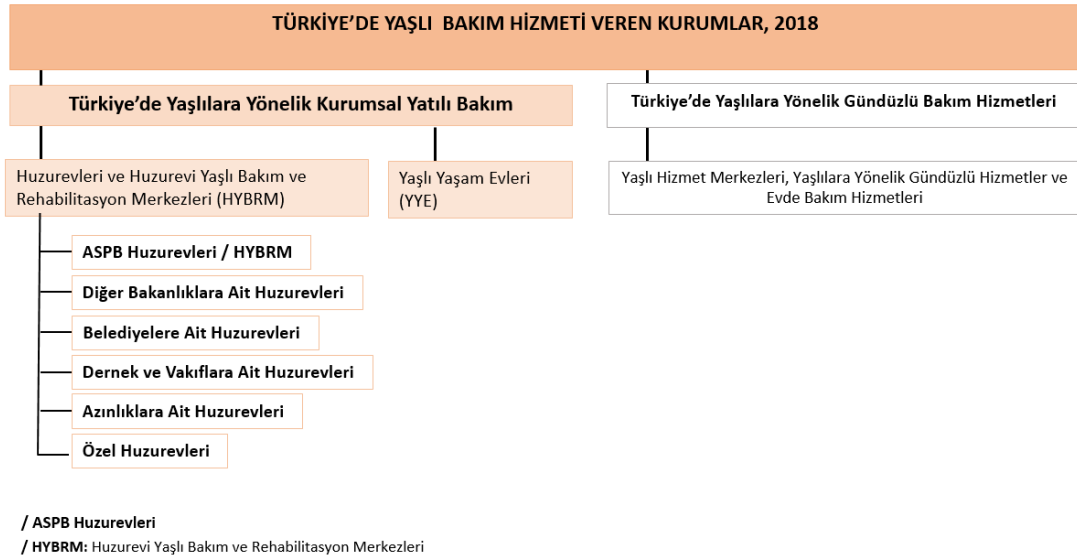
Ayrıca yaşlıların aile ve yakın çevresine, aile içi bakımı desteklemek için bakım aylığı ödenmektedir.

2. Sosyal Hizmetler: Yatılı ve yatılı olmayan kurumsal hizmetleri kapsamaktadır. Çizelge 3.1’de Yaşlı Bakım Hizmet Kurumları Haritası görülmektedir.

Türkiye’de yaşlılara sunulan yatılı hizmetler; Huzurevleri ve Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri (HYBRM), Yaşlı Yaşam Evleri (YYE)’den oluşmaktadır. Ayrıca Engelli Bakım Kuruluşlarından da yaşlılar hizmet alabilmektedirler.

Engelli Bakım Hizmeti Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü engelli ve yaşlı bireylerin bakımından sorumlu kılınmıştır. Her ne kadar bu hizmetler tüm engelli bireyleri kapsıyorsa da, 2012 yılında bu hizmeti alanların yüzde 27’sini 60 yaş ve üzeri yaş grubu oluşturmuştur.

Çizelge 3.1. Türkiye’de Yaşlı Bakım Hizmeti Veren Kurumlar (Karakuş, 2018)

Türkiye’de Yatılı Yaşlı Bakım Kuruluşları; 2018 yılında Karakuş tarafından “Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Hizmetler, Kurumsal Yaşlı Bakımı Ve Kurumsal Yaşlı Bakımında İllerin Durumu” başlıklı yapılan çalışmada mevzuata göre resmî yatılı yaşlı bakım kuruluşları huzurevi ve huzurevi yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezî adıyla

hizmet verirken, özel yatılı yaşlı bakım kuruluşlarının ise özel huzurevi ile huzurevi yaşlı bakım merkezi ismiyle hizmet vermesi öngörülmüştür (Çizelge 3.1). Bununla birlikte özel ve diğer STK'lere ait yatılı yaşlı bakım kuruluşlarının bakımevi, yaşlı bakımevi, yaşlı konuk evi, dinlenme evi, yaşam evi, yaşlı bakım merkezi, yaşlı bakım ve yaşlı hizmet merkezi, yaşlılar köyü gibi isimlerle hizmet verdikleri görülebilmektedir. Yaşlılara yönelik yatılı bakım hizmeti sunulan bu kuruluşların isim farklılıklarına karşın temel fark sundukları hizmetler olduğu söylenebilir. Huzurevlerinde kendi gereksinimlerini karşılayabilen bağımsız yaşlılara hizmet verilirken, diğerlerinde özel/yatılı bakım gerektiren yaşlılara da hizmet verilmektedir. Bu çerçevede yukarıda sayılan kuruluşların ülkemizdeki durumu ve verilen hizmetlere ilişkin veriler bundan sonraki huzurevi, huzurevi yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezî ve yaşlı yaşam evi başlığı altında verilmiştir (Demir, 2016).

- **Huzurevleri;** 60 ve daha büyük yaştaki (özel huzurevlerinde 55 yaş üzeri), sağlıklı ve aktif yaşlılara yatılı olarak uzun süre hizmet sunulan kurumlardır (ASPB, 2017). Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Huzurevi ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Huzurevi ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi; 60 yaş ve üzerindeki yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak, bakmak ve bu kişilerin sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşu olarak tanımlamaktadır. Huzurevlerinin, şehir merkezlerinde, sağlık merkezlerine yakın, şehir içi ulaşımına uygun, düşük kapasiteli (60–100 arası), erişilebilir, kişiselleştirilebilir, bakım ve rehabilitasyon hizmetinin nitelikli ve zamanında verilmesine uygun olması önemsenmektedir. Yeni yapılan huzurevlerinde, kentin ihtiyaç ve özelliklerini verdiği oranda ve bu kriterlere de uyulmaya çalışılarak hizmet verilmektedir. Ancak daha önce yapılmış olan ve Bakanlığa devredilen huzurevlerinde bu kriterlere tam olarak uyulamayabilmektedir (Karakuş, 2018, s.132).

Türkiye’de ASPB, Engelli ve Yaşlı Hizmetler Genel Müdürlüğü’ne bağlı huzurevi sayısı 2002 yılında 63’ten 2020 yılında ASHB ya huzurevi sayısı 158’e artmıştır (AÇSHB, 2020, s.91). Bakanlığa bağlı huzurevlerinde kalan yaşlı sayısı 2002 yılından 2020 yılına kadar 2,8 kat artarak 13.970 olmuştur. Huzurevi kapasitesi ise 2002 yılında 6.477 iken bu sayı 2,4 kat artarak 2020 yılında 15.607 olmuştur (AÇSHB, 2020, s.24).

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre ASHB’na bağlı huzurevi sayısı, kapasitesi ve huzurevlerinde kalan yaşlı birey sayısının yıllara göre dağılımı Çizelge 3.2’de yer almaktadır. ASHB’na bağlı huzurevi sayısı ve kapasitesi 2002 yılına göre yaklaşık 2,4 kat, bakılan yaşlı sayısı ise yaklaşık 2,8 kat artmıştır (www.aile.gov.tr.)

- Resmi huzurevlerine girmek için sırada bekleyen 7.550 yaşlı bireyin de çok büyük kısmını Ege ve İstanbul’da bekleyenler oluşturmaktadır. - Özel huzurevlerinin bölgesel dağılımında da İstanbul, Ankara ve İzmir illeri ön plana çıkmaktadır. Özel huzurevlerinin de yüzde 85’i bu üç ilde bulunmaktadır (Demir, 2016, s.68).

Çizelge 3.2. T.C. ASHB’na Bağlı Huzurevi İstatistiği (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni, 2022, s.91)

Yıllar	Huzurevi Sayısı	Kapasite	Bakılan Yaşlı Sayısı
2022(Eylül)	168	17.499	13.687
2021	165	17.091	12.686
2020	158	15.975	13.970
2019	153	15.385	13.888
2018	146	14.967	13.883
2017	144	14.793	13.692
2016	141	14.412	13.248
2015	132	13.488	12.299
2014	124	12.647	11.688
2013	115	12.241	11.293
2012	106	11.706	10.951
2011	102	9.783	10.590
2010	97	9.260	7.979
2009	81	8.126	7.220
2008	79	8.002	6.773
2007	70	7.552	6.477
2006	69	7.605	6.082
2005	66	7.173	5.603
2004	62	6.760	5.389
2003	63	6.580	5.188
2002	63	6.477	4.952

Alkan (2008, s.37), Huzurevinde yaşayan yaşlı bireylerin yaşam sürelerinin ülke ortalamasının üstünde bulunmaktadır. Ayrıca Lehr’e göre (1991) huzurevleri sayı ve

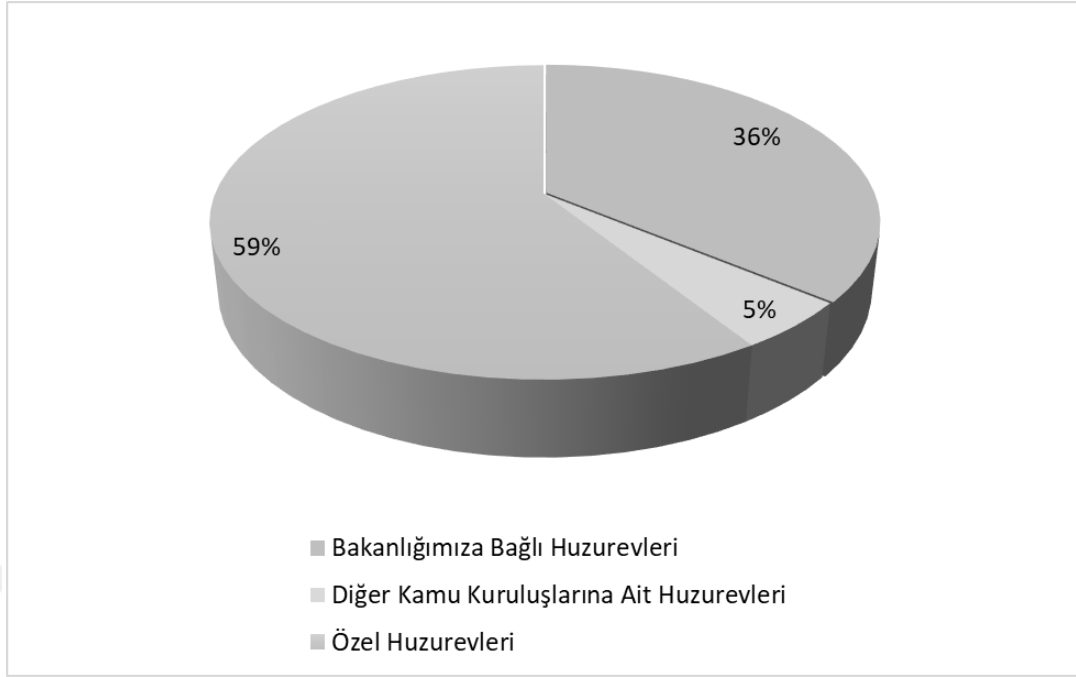
niteliği bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin göstergesi olarak değerlendirilebilir (Asayesh ve Özben, 2019, s.854).

T.C. Aile Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı huzurevi sayısı 2002 yılında 63'den bu sayı 2022 yılı Eylül ayı itibarıyla 168'e ulaşmıştır. T.C. Aile Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı huzurevlerinde bakılan yaşlı sayısı 2002 yılında 4.952'den 2022 yılında 13.687 olmuştur (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni, 2022. s.91), (Çizelge 3.2).

Huzurevlerinin büyük çoğunluğu T.C. Aile Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı huzurevleri ile özel huzurevleri oluşturmaktadır. 2022 yılı verilerine göre toplam huzurevlerinin yaklaşık % 36'sı T.C. Aile Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı huzurevleri, yaklaşık % 59'u ise özel huzurevleridir. Toplam bakılan yaşlı sayısının % 51'i T.C. Aile Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı huzurevlerinde bakım hizmeti almakta iken, yaklaşık % 39'u özel huzurevlerinde bakım hizmeti almaktadır (Çizelge 3.3).

Çizelge 3.3. Kamu Özel, Diğer Kamu Kuruluşlarına Ait Huzurevleri İstatistiği (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni, 2022, s.92)

Yatılı bakım huzurevleri 2022	Huzurevi sayısı	Kapasite	Bakılan kişi sayısı
Bakanlığımıza Bağlı Huzurevleri	168	17.499	13.687
Diğer Kamu Kuruluşlarına Ait Huzurevleri (MEB, Belediyeler)	21	2.981	1.784
Özel Huzurevleri	261	17.252	12.476
TOPLAM	450	37.732	27.947
Bakanlığımıza Bağlı Huzurevleri Kapasitesine Dâhil Olan Yaşlı Yaşamevleri	5	24	15
Yaşlı Gündüz Yaşam Merkezi	37	642	538

Şekil 3.6. Kamu, Özel ve Diğer Kamu Kuruluşlarına Ait Huzurevleri Sayısı (Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni, 2022, s.93)

Yaşlılar için yapılan huzurevleri tasarımı yönetmeliklerle belirlenmiştir. Ünlü (2018, s.44), “Ekolojik Adaptasyon Yaşlılık ve Mimarlık” başlıklı sunumunda belirttiği “Çağdaş Yaşlılar Evi Tasarımı” için olması gereken hususları aşağıdaki gibi listelemiştir.

- yer seçimi
- kent ve toplumla beraberlik
- prostetik çevre ilkeleri
- yaşlı bakım ihtiyaçları/bina programlaması
- farklı yaş grupları ile beraberlikler
- sosyal mekan kurgu ve tasarımı
- uzun koridor ve kurumsal görünüm
- iç bahçe kurgusu/ dış mekan ihtiyacı
- iç mekan renkleri /canlılık
- iç mekan kurgusunda doğal aydınlatma
- tasarımda doğal malzemelerin kullanımı
- bahçede tarım alanları ve rekreasyon alanları

- az katlı / insan ve yaşı ölçeği olarak sıralamaktadır (slayt 44).

Bunlara ek evcil hayvanlarla iletişim ve bakım için alanlar da düşünülebilir.

- **Huzurevi Yaşı Bakım Ve Rehabilitasyon Merkezi Hizmetleri (Hybrm);**

Huzurevi hizmetine ek olarak, yaşı bireylere yaşı bakım ve rehabilitasyon hizmeti de sunan merkezlerdir. Bakım ve rehabilitasyon hizmeti, huzurevi içinde ayrı bir bölüm olarak bulunurlar. Huzurevinde sağlıklı olarak kalan ancak ileri yaşlarda bakıma ihtiyaç duyan 60 ve daha büyük yaştaki (özel huzurevlerinde 55 yaş üzeri), yaşlılara yatılı hizmet veren kurumlardır (ASPB, 2017).

Rehabilitasyon merkezleri içinde, yaşı bireylerin kendi kendilerini idare edebilecek şekilde rehabilitasyonları sağlanarak tedavisi mümkün olmayanlarda gene yatılı olarak özel bakım altına alınmaktadırlar. Kurum içinde, bireysel öz bakım, sağlık, sosyal destek danışmanlık, psikolojik destek-danışmanlık, rehabilitasyon, sosyal aktivite, beslenme, temizlik gibi hizmetler de sunulmaktadır (Karakuş, 2018).

- **Yaşı Yaşam Evleri;** Aile çalışma ve sosyal hizmetler bakanlığı yaşı yaşam evlerini; huzurevlerine bağı ek ünite olarak açılan 3-6 kişi arasında yaşlıların eşleriyle de birlikte kalabilecekleri, tercih edilirse her yaşlının tekbaşına kalabileceğı bir oda, mutfak, banyo ve tuvaletten oluşan, her türlü hizmetin kuruluş müdürlüğünce karşılandığı evler ve apartmanlar olarak tanımlamaktadır. huzurevlerinde sunulan hizmetlerin verildiğı yaşı yaşam evleri, hizmetten yararlanacak yaşlıların ihtiyaçları ve sosyo-kültürel özellikleri dikkate alınarak daha çok şehir merkezlerinde ve toplu yaşam alanlarında tercihen müstakil ev veya apartman olarak tarif etmektedir (ailevecalisma.gov, 2020).

Bir farklı kaynak ise; 2012 yılında uygulanmaya başlayan Yaşı Yaşam Evlerinde, kalan kullanıcı sayısını aynı cinsiyetten 3-4 yaşlının birlikte yaşadığı konutlardır. Yaşı yaşam evlerinin amacı yaşı bakımında aktif yaşlanmayı ve yaşlıların topluma katılımını desteklemek, sosyal dışlanmayı önlemektir. Yaşı yaşam evleri yaşlının yaşamını geçirdiğı mahallede ve sosyal ortamında yaşamını sürdürmesi fikrine dayanmaktadır. Aynı zamanda kışla tipi kurum bakım modeline alternatif olarak oluşturulmuştur. Ev işi, mutfak düzeni ve yemek, yaşlıların kişisel bakımına destek olma gibi işler bakım elemanları tarafından yürütölmekte (ASPB, 2017) ve 24 saatte içinde en az bir bakım personeli hizmet vermektedir. Ayrıca haftada birkaç kez profesyonel meslek elemanları

bu evleri ziyaret etmektedirler (ASPB, 2017). Yaşlı yaşam evlerinin huzurevlerinin olanaklarından ve personelden yararlanması için birbirlerine yakın olması genellikle tercih edilmektedir.

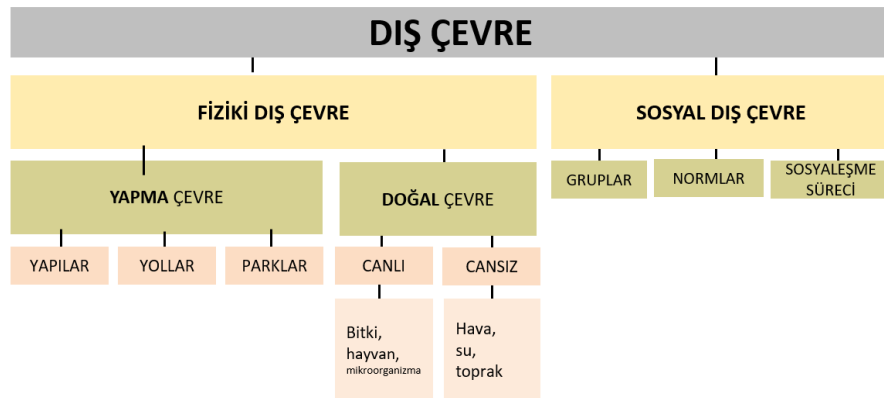
Yaşlıların yaşadığı tüm alanlar özel tasarım gerektirmektedir. Konutlarda olduğu gibi yaşlıların biyolojik, sosyolojik ve psikolojik yapısı gözetilerek tasarımların yapılması ve aktif yaşlanmalarını destekleyici olması gereklidir. Türel (2011, s.29); yaşlı barınma mekanlarında tasarımın gelişmesinden bahsederken, mekânsal kalitenin iyi olduğu yapıların Türkiye genelinde yaygınlaşmış olması gerekliliğinden ve yapılması gereken değişikliklerden biri olarak kent ve kent aktiviteleri ile bağlantılı olmasını gerektiğine değinmektedir.

3.1.2. Dış Çevre

İç çevrenin dışında kalan canlı, cansız, doğal, yapma, fiziksel ve sosyal tüm çevreleri içine alan ortam dış çevreyi oluşturur (Balanlı ve Öztürk, 2006). Yapının dış çevresi fiziki dış çevre ve sosyal dış çevre olarak ikiye ayrılır. Dış çevre bileşenleri Şekil 3.7’de gösterilmiştir.

Yapının Fiziksel Dış Çevresi: “İnsanın biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gereksinmelerini giderdiği doğal ya da yapma ortamlardır (Balanlı ve Öztürk, 1995).

- Doğal Çevre: Canlı çevre; bitki, hayvan ve mikroorganizmalardan ve cansız çevre; hava, su, topraktan oluşur.
- Yapma Dış Çevre; yapılar, yollar ve parklardan oluşur.

Şekil 3.7. Dış Çevre Bileşenleri (Balanlı ve Öztürk, 1995)

Yapının Sosyal Dış Çevresi: Sosyal çevre, insanın biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gereksinmelerini giderdiği doğal ya da yapma ortamları kullanarak birbirleri ile etkileşim içinde bulunan insanların oluşturduğu çevrelerdir (Balanlı ve Öztürk, 1995). Yapının kullanıcılarının özellikleri ile oluşur. Yapının dışında bulunan gruplardan (sokaklar, mahalle, kent, kurumlar vb.), normlara uyum (örf- adet, din, moda, hukuk vb.) ve sosyalleşme sürecine etki özellikleri ile belirginleşir (Balanlı ve Öztürk, 1997).

Dış çevre ve sosyal çevre yapıya olumlu ya da olumsuz etkilerde bulunur. Yapıyı kullanan insanlar da, yapının hem iç hem dış çevresinden etkilenir.

3.1.2.1.Mahalle

Mahalle, 5393 Sayılı Belediye Kanunu'na göre: “Belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idarî birimdir. Kavram olarak yakın komşuluk ilişkilerinin kurulabildiği en küçük sosyal yapı olarak tanımlanmaktadır (Mahallenedir.org). Mahalle bir toplumun kültürel özelliklerini gösteren en küçük birim olarak toplum belleğinde önemli bir yeri vardır. Sokaklar, caddeler, binalar, dükkânlar, evler mahallenin sınırlarını oluşturur ve kent bileşenlerinin daha küçük ölçekte bir araya gelmesinden oluşur (Tuğcu ve Arslan, 2019). Mahalle kültürü içinde dayanışma, komşuluk, güvenlik, benzerlik ve aidiyet gibi kavramlardan meydana gelir. Mahallenin iki önemli bileşeni “mekan” ve “insan”dır. Mekan ve insan, mahalle ile mahalleli karşılıklı etkileşim içindedir ve bir birlerini etkilerler (Alver, 2010).

Galster (2001), mahalleyi oluşturan mekânsal özellikleri;

- Konut ve konut dışı binaların yapısal özellikleri,
- Altyapı özellikleri,
- Yerleşik nüfusun demografik özellikleri,
- Yerleşik nüfusun sınıf durumu özellikleri,
- Vergi/kamu hizmeti özellikleri,
- Çevre özellikleri,
- Yakınlık özellikleri,

- Siyasi özellikler,
- Sosyal etkileşim ve
- Duyusal özellikler olarak sıralamaktadır.

Sokak/mahalle birlikteliğinin oluşturduğu mekânlar, malzeme-renk-doku birleşimi, sınırlayıcılar, duraklar ve yeşil vb. olan ilişkiler bütünü yapıları çevreyi oluşturmaktadır.

Tuğcu ve Arslan (2019, s. 96), mahallenin, geleneksel anlamda dayanışmanın, yardımlaşmanın, birlik olmanın, paylaşmanın ve komşuluğun oluşmasına ortam sağlayan ve aynı zamanda bir toplumun kültürel özelliklerini gösteren en küçük birim olduğunu; fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarıyla bir bütün olarak kent kimliğinde önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir.

Alver (2010), mahalle hayatını; kültür ve yaşam tarzlarının sergilendiği gündelik hayatta; sosyalleşme, komşuluk, dayanışma ve yardımlaşma, mahalle etkinlikleri, mahalle baskısı, dedikodu ve muhabbet, farklılıklar, ayrılıklar, çatışmalar gibi aktivitelerin yer aldığı alanlar olarak tanımlamaktadır .

Ortak mekânların paylaşıldığı, günlük aktiviteler içinde dayanışma ve sosyalleşmenin gerçekleştirildiği yüz yüze ilişkileri içeren komşuluk birimi olan mahalle hayatının en önemli sosyal bileşenlerinden birini oluşturmaktadır (Özbek ve Eren, 2017). Gehl, dış mekân aktivitelerini ve onları etkileyen bazı fiziksel şartları tanımlarken detaylı bir şekilde yürümek, ayakta durmak, oturmak, görmek, duymak ve konuşmak için alanlardan bahsetmektedir Gehl (2004). Mahalleli ve mahallenin sosyo-kültürel özellikleri de mahalleye anlam yüklemektedir. Ayrıca, tanıdık bir yerle kurulan güçlü bağ aidiyet duygusunun gelişmesine de katkıda bulunmakta etkileşim ve alışveriş kullanıcıları arasındaki aşinalığı sağlamakta ve sokaklarla olan etkileşimi de teşvik etmektedir (Ujang, 2008). Yerler, insanların benlik ve grup kimliğini geliştirme ve sürdürmede hayati bir rol oynar (Davenport ve Anderson, 2005).

Tuğcu ve Arslan, (2019), bir yerin fiziksel, sosyal, kültürel, ekonomik ve anlama dair özelliklerinin birçok parametreden meydana geldiğini ve bu parametrelerin birleşimi ile yerin özgün kimliğinin ortaya çıktığını belirtmektedirler. Buraya kadar yapılan

tanımlamalar neticesinde de mahalle kimliğini oluşturan bileşenler Çizelge 3.4’de belirtilmiştir.

Çizelge 3.4. Mahalle Kimliği Bileşenleri (Tuğçu ve Arslan, 2019, s.99)

Fiziksel Kodlar	Sosyal-Kültürel-Ekonomik Kodlar	Anlam
-Doğal Çevre (İklim, Bitki Örtüsü, Topografya, Hâkim Rüzgâr Yönü vb.) -Morfoloji (Ada-Parsel-Sokak ilişkisi, Doku) -Yapılı Ögeler (Binalar, Altyapı Özellikleri) -Biçimsel Özellikler -Tipoloji/Mimari öğeler -Malzeme kullanımı -Yapım türü -Sınırlar/Ölçek -Odak/Kamusal Merkez	-Sosyal ilişkiler (Sosyalleşme, Yardımlaşma, Dayanışma vb.) -Komşuluk -Aktiviteler -Kültürel Özellikler -Değerler -İnançlar -Adetler -Ritüeller -Gelenek ve Görenekler -Sembolik Ögeler -Demografik Özellikler -Politika -Ekonomi -Üretim -Tarihi Doku	-Aitlik -Algı -Aşinalık -Kolektif Hafıza -Ortaklık -Yer duygusu -Yere Bağlılık -Semboller

3.1.2.2.Kent, Kent Fizyolojisi ve Sosyolojisi

Kentlerin ve kentleşme sürecinin insanların yerleşik düzene geçilmesi ile başladığını söylemek mümkündür. Tarihin en köklü ve uzun ömürlü kültür ve medeniyetleri de, her zaman kentlerde ortaya çıkmıştır (Yılmaz ve Çiftçi, 2011, s.257).

Kenti tanımlarken en sık kullanılan kriter “demografik” olanıdır. Demografik verilere göre değerlendirirsek, kentleri belirli nüfus büyüklüğüne ulaşmış yerleşim birimleridir (Özer, 2004’den alıntı, Kent Ve Kent Kuramları: 1. Ünite Slayt 7). Türkiye için bu kişi sayısı 20.000 kişi ve üstü nüfusa sahip olmaktır (Keleş, 2002, s.106’ dan alıntı Kent Ve Kent Kuramları: 1. Ünite Slayt 8). Türkiye’de nüfusun büyük çoğunluğu şehirlerde yaşamaktadır. Tekten Aksürmeli (2017), şehirde yaşayan genç ve orta yaşlıların yaşlanma süreçlerini kentlerde yaşayacaklarını bu sebeple de kentlerin yaşlılar için uygun olup olmadığının tartışmaları Türkiye için önemli olduğu görüşündedir (Tekten Aksürmeli, 2017, s.711-712).

Kentler, insanların toplumsal olarak bir arada yaşama ihtiyacından oluşmuştur ve kentlerdeki yerleşim alanları insanların gerek günlük gerek eğitim, sağlık, barınma, iş, sosyal aktivite gibi birçok ihtiyacını karşılamaktadır. Bunlardan yola çıkarak kentlerin ortaya çıkmasını ve gelişmesini dört temel nedene dayandırmak mümkündür. Bunlar (Güven, 2016, s.24);

1. Siyasal unsurlar,
2. Ekonomik unsurlar,
3. Teknolojik unsurlar,
4. Sosyo-psikolojik unsurlar olarak sıralanabilir.

Ancak kent kavramının ortaya çıkışı uzun yıllar öncesine dayanmasına karşın, modern anlamda kentlerin oluşumu daha yenidir. Ruşen Keleş'e göre kent, sadece fiziki bir unsur değil, kültürün yollarda gezindiği canlı bir organizmadır. Çizgen (1994, s.19) kent kavramını; Kent, mekan, zaman ve hareket kavramlarının sınırlarını belirlediği sokakları, parkları ve insanların bir arada bulundukları mekanları içinde barındıran alanlar olarak tanımlamıştır (Kent ve Kent Kuramları, slayt5).

Sözen ve Tanyeli'de (1986), kent kavramının karmaşık ve çok boyutlu olduğunu, kent'i tanımlamak için sayısız yaklaşım bulunduğunu ayrıca bunları kültürel öğelere ağırlık veren ve sosyo-ekonomik açıdan yapılmış tanımlar olarak iki grupta toplanabileceğini belirtmişlerdir. Kentlerin en geniş ölçekli mimarlık ürünü olarak da tanımlayarak makro mekân oluşuna vurgu yapmışlardır (Kent ve Kent Kuramları, slayt5).

İnsanların birbirleriyle buluştukları yer olan kent aynı zamanda malların takas edildiği ve fikirlerin yayıldığı bir ilişkiler ve kararlar merkezidir (Huot, Thalman,Valbell, 2000). İnceoğlu ve Aytuğ, (2009), Kentsel mekânın bir kentin ana bütünleşme aracı ve kentlilerin ya da değişik kullanıcılarının da kültürel birikimlerini paylaştığı, aktardığı, tekrar öğrendiği yerler olduğunu belirtmişlerdir (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009, s.131).

Carr, Rivlin, Stone, Francis: “Kentsel mekânlar, ihtiyaca cevap veren, demokratik ve anlamlı olmalıdır. İhtiyaca yanıt veren mekânlar, kullanıcıların ihtiyaçlarına hizmet edebilen ve bu şekilde tasarlanan mekânlardır. Kamusal mekânda en öncelikli ihtiyaçlar rahatlık, dinlenme, aktif/pasif katılım, keşfetme ve insani ihtiyaçlarıdır. Demokratik mekânlar, kullanıcı grupların haklarını korur. Bu haklar, tüm gruplar tarafından kullanılabilir/sahip olunur ve hem hareket etme özgürlüğü hem de geçici iddia ve sahiplik/iyelik için imkân sağlar...” demektedirler (Uphoff, N., (1999)'dan alıntı İnceoğlu ve Aytuğ, 2009, s.133).

Bireylerin gündelik yaşamlarını etkileyen sosyal bir alan oluşturan Kent aynı zamanda mekansal ve yönetsel boyutları da içinde barındıran karmaşık bir yapıdır.

İnsan hayatını nüfus eden geniş bir yelpazeye sahiptir günlük aktivite serbest zaman etkinliklerini ve sosyal ilişkilerden oluşur. Kent mekanlarının fiziksel özellikleri yaşlılar için önemli olmakla birlikte onların yaşam kalitelerini de doğrudan etkilemektedir. (alıntı) Yaşlılıkla birlikte ortaya çıkan fiziksel gerilemelere bağlı olarak kentsel mekanlara ulaşılabilmesi yaşlı için önemli bir konudur (Kurtkapan, 2018, s.6).

Akyıldız, (2017, s.162), kentin en önemli mekânlarının, o kentin tüm nüfusunun ortak kullanım alanı olan kamusal alanları olduğunu. Bu kamusal mekânların bireyleri rastlantısal ve istemsiz olarak karşılaştırarak, doğal bir sosyal ortamla kültürel ve sosyal aktivitelerini sağlayacakları, iletişim kurabilecekleri zeminler hazırlayabilen önemli mekânlar olduğunu belirtmiştir. Ayrıca; mimari yapılarda olduğu gibi kentler de özel tasarım gerektiren estetik yapılardır. Kentler artan nüfus talepleri, yeni mekân arayışlarını da dikkate alarak gerek gelişime uygun, gerek eklenebilir şekilde tasarlanmalıdır. Ancak kentler mimari yapılara göre daha büyük bir ölçeğe sahiptir ve binaların aksine yüzlerce hatta binlerce yıl büyüyerek hayatını sürdürebilir olduğuna değinmiştir. Ayrıca, Hastane, adliye, pazaryeri gibi kentli için yaşamsal öneme sahip ortak kullanılan mekanlarının insanların ortak değerlerini gözeterek merkezde yapıldığından bahsetmektedir (Akyıldız, 2017, s.152). Ayrıca Ruşen Keleş Kentleri canlı birer organizmaya benzetmektedir.

Kevin Lynch (1981) ise ideal kentlerden bahsetmekte, ideal kent form için kentin performansını; canlılık, anlaşılabilirlik, erişilebilir, sağlıklı, denetim, etkinlik ve eşitlik olmak üzere temel yedi kavramla açıklamaktadır. Bu yedi kavram, aktif yaşlanmayı destekleyen yaş dostu kentler için de önemli parametrelerdir. Ayrıca Lynch'e göre kentler;

- Canlı kent; Kullanıcıların ihtiyaçlarını güvenli bir biçimde karşılayıp aktivitelerini gerçekleştirdikleri kent.
- Algılanabilir kent; Kent kullanıcılarının kolaylıkla kenti algılabilmelerini desteklemek üzere organize edilmiş kent.
- Erişilebilir kent; Kentin tüm nüfusunu kuşatan ve kamusal alanlara, eğlence-aktivite merkezleri ve ihtiyaç duyulan bilgiye erişime olanak sağlayan kent.
- Sağlıklı kent; Sağlıklı yapıların yanı sıra kamusal alanlar ve iletişim/bilgi döngüsünü sağlayabilen kent.

- Etkin ve adil kent; Aktif, canlı, algılanabilir, erişilebilir ve sağlıklı bir kentin hedeflerinin en az maliyetle gerçekleştirilmesi ve kentsel fonksiyonlarının optimum şekilde dağıtılmasının sağlandığı kent olarak sıralamaktadır (Lynch, 1981).

Kent Fizyolojisi:

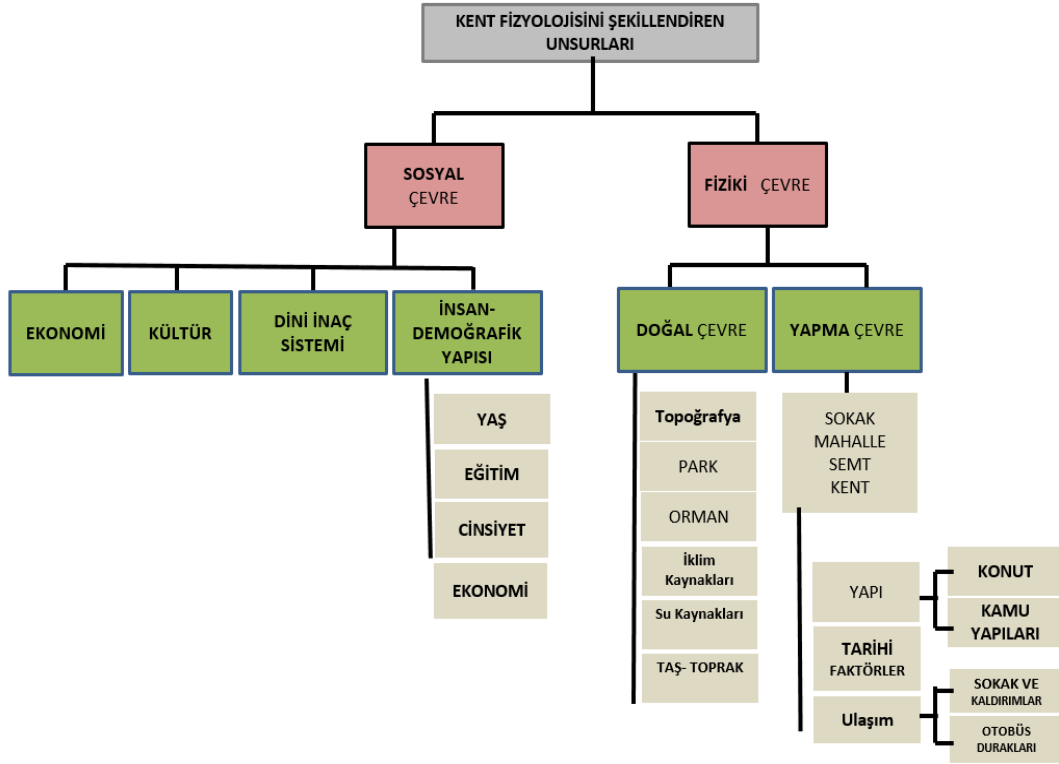
Kent fizyolojisi kenti oluşturan sosyal ve fiziki çevrelerden oluşur (Şekil 3.8).

Sosyal çevre; Ekonomi, kültür, dini inanç sistemi ve insanın demografik yapısından oluşurken,

Fiziki çevre; doğal ve yapma çevreden oluşur.

- Doğal çevre;
 - ✓ Topografya Özellikleri,
 - ✓ Park, Orman,
 - ✓ İklim Özellikleri
 - ✓ Su kaynakları
 - ✓ Taş, Toprak'tan ibarettir.
- **Yapma fiziki çevre kent** ölçeğinde ise
 - ✓ Yapılardan,
 - ✓ Tarihi faktörlerden
 - ✓ Ulaşımdan ibarettir

Akdemir ve İncili (2014), kentlerde kamusal mekânların sayılarının ve şehir içerisindeki dağılışının kent fizyolojisini belirleyen en önemli unsurlardan olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, kamusal mekanların çokluğu şehrin büyük bir nüfus kitlesine hitap ettiğini de göstermektedir. İdari alanlar, ticari alanlar, dini alanlar, eğitim alanları şehir içerisine dağılarak çeşitli fonksiyon alanlarını oluşturur. Ve bu fonksiyon alanlarının yoğunlaştığı yerlerin de şehrin cazibe merkezlerini oluşturduğunu söylemektedirler.

Şekil 3.8. Kent Fizyolojisini Oluşturan Unsurlar

Akman, kent sosyolojisinden bahsederken, açık ve yeşil alanların kenti oluşturan en önemli öğelerden olduğunu ve bu alanların o bölgede yaşayan kent sakinlerini psikolojik açıdan olumlu veya olumsuz yönde etkilendiğini belirtmektedir. İnsanlar bulundukları dış çevre ile bağını 5 duyu ile kurmaktadır. Bu duyarlar ile bireyler bulundukları kentin nöro mimari değerinden etkilenmektedirler (Akman, 2021, Özet).

Kent Sosyolojisi:

Kent sosyolojisi; bir kentsel alanın yapılarını, çevresel süreçlerini, değişikliklerini ve sorunlarını incelemeye ve böylelikle kentsel planlama ve politika oluşturma için girdiler sağlamaya çalışan normatif bir sosyoloji disiplini (Economy-pedia) ve kentlerde yaşayan insanların yaşam biçimlerini ve örgütlenmesini inceler (Güneş, ed. Anonim). Kent sosyolojisi, toplumun kentlerdeki oluşum ve gelişimini inceleyen, değişim ve düzenliliklerini ortaya koyan toplum biliminin adıdır.

Kentlerde ihtisaslaşma ve organizasyon gelişmiştir. Bilgi ve mekâna, sağlık, eğitim gibi imkânlar kolayca ulaşılabilir. Kişiler dar alanda kırsala göre

birbirlerine daha yakın yaşamaktadırlar fakat kültürel farklılıklarından dolayı kırsaldaki gibi sıcak ilişkiler sağlanmaz, zor olabilir. Heterojen bir yapıya sahip olan kentler, bilgi ve teknoloji bakımından gelişmişlerdir. Kentlerde ihtisaslaşma ve organizasyon gelişmiştir. Bilgi ve mekâna ulaşım, sağlık, eğitim gibi imkânlarla kolayca ulaşılabilir.

Kentsel yaşamın getirdiği olumlu özellikler gibi zorluklar ve olumsuzluklarda bulunmaktadır.

Kentsel yaşamdan kaynaklı başlıca

- yoksulluk
- eşitsizlik
- konut ve sağlık ihtiyacı
- suç ve kirlilik
- doğal kaynakların kıtlığı
- yaşam alanlarının kıtlığı
- güvenlik- suç oranları
- kalabalık
- sosyalleşememe
- pahalılık
- trafik
- izolasyon vb. sayılabilir.

Kentsel yaşamdan kaynaklı tüm bu olumsuzluklar, yaşlıların fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik sorunlar oluşturabilmektedir.

Hızla yaşlanan dünya nüfusu ve kentlerde yaşayan yaşlı nüfusundaki artış ile birlikte yaşlanma deneyiminin önemini arttırmaktadır. Yaşlanma deneyiminin ele alınması, yaşlı bireylerin mekan ve kent ile kurduğu ilişkinin ele alınması açısından önemlidir.

Gelişmişliğin, kentleşmenin ve nüfus yaşlanmasının birbiriyle doğrudan ilişkili olduğunu hatta gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfusunun %80'i kentlerde yaşadığını belirtmiştir. Bu durum yaşa uyumlu kentsel çevre ve altyapı ihtiyacını doğurmaktadır. Ayrıca, gelişmiş ülkelerdeki yaşlı nüfusun büyük çoğunluğunun kentlerde yaşadığını, bu durumun demografik değişimle uyumlu bir kentsel çevre ve altyapı yaratma ihtiyacı ortaya çıktığını belirtmektedir (Kalınkara, 2017). Türkiye'de sosyal ve sağlık olanakları nedeniyle kırsal alanda yaşayan yaşlıların kente göç etmeleri daha fazla yaşanmaktadır (Binici, 2021, s.18).

Sanayi ve işgücü, sağlık ve eğitim imkanların gelişmişliği kentleri talep edilir kılarken kentlerin nüfusu kırsal bölgelerden aldığı göçler nedeniyle de çok hızlı artmaktadır. 100 yıl süresince kırsal ve kentsel nüfus oranlarında büyük bir değişim yaşandığı görülmüştür. 1900'lerde kentte yaşam oranı %10 iken 2008'de bu oran %50 ulaşmıştır (Danış ve Aksoy, 2011, s.133). Genelde sanayileşmiş ülke nüfuslarının %75'i kentlerde yaşar. Kalabalık bir nüfus çevre açısından potansiyel bir olumsuzluk faktörüdür (csb.gov.tr).

Kentleşme ilk başlarda sanayi bölgelerine doğru göçü tetiklerken, günümüzde kentlerdeki ekonomik durum ve hizmet alanlarının da gelişmesi yaşlı nüfusun oturumunu arttırmıştır. Bu durum kentlerdeki yaşlı nüfusun kırsala göre daha hızlı artışa neden olmaktadır (Kurtkapan, 2018).

Aynı zamanda bir sosyalizasyon süreci olarak kentleşme, kente gelen insanların kültürel kalıpları ve normları öğrenmeleri anlamına da gelir. Aynı zamanda, kentler üretkenliği, aktifliği ve bağımsızlığı öne çıkartır. Ancak dinamik bir yapı olan kent için yaşlı üretmeyen aksine tüketen görüntüsüyle aslında istenmeyen gruptur.

Philipson (2010), Kentleşme ve nüfusun yaşlanmasının 21. yüzyılı şekillendiren iki büyük küresel eğilim olduğunu söylemektedir (URL.16 WHO, 2007, s.1'den alıntı Kurtkapan, 2018, s.31). Çetiner ve Uygur (2020), kentlerin büyümekte olduğunu, 60 yaş üzeri nüfusun hem sayıca hem de oransal olarak arttığını ancak nüfusun yaşlanmasının, kentlerin nasıl daha erişilebilir ve yaşanabilir olacağı hakkında düşündürmekte olduğunu belirtmişlerdir (Çetiner ve Uygur, 2020, s.3444).

DSÖ kent kavramını aktif yaşlanma ve yaşlı dostu kentler çerçevesinde öne çıkarmaktadır. Yaşlı dostu kentler yaşlıların “yaşam kalitesini” arttırmak, “aktif yaşlanmayı” desteklemek üzere şekillenmektedir.

3.2.Yaşlı Dostu Kent Kavramı

Yaşlının aktif yaşlanmasında yaşlının yapısal özellikleri ve iç çevre (yapı) etkisi kadar çevre faktörleri de etkilidir. Bu kapsamda, DSÖ 2005 yılında Brezilyada düzenlenen uluslararası bir konferansta yaşlı dostu kent gündeme gelmiş ve araştırmalar ilk başta 33 kentin katılımıyla “Yaşlı dostu kent projesine dönüşmüştür. 2007 yılında da Küresel Yaşlı Dostu Kentler rehberi hazırlanmıştır.

Nüfus yaşlanması ve kentleşme, 21. yüzyılı şekillendiren başlıca iki küresel etmendir. Yaşlı bireylerin ev dışında geçirdikleri hayat ile ilgili birçok durum da kentle ve kentsel mekanla ilgilidir (Şentürk ve Altan, 2015, s.13).

Kentlerimiz; kullanıcılarına yani kent sakinlerine; daha iyi, daha ideal, çevre dostu gibi alternatif yaşamlar sunmakta ve bir cazibe noktası oluşturmaktadır. Günümüzde engelli dostu, yaşlı dostu- kadın dostu- çocuk dostu gibi farklı kent anlayışları oluşmuş ve önem kazanmıştır. Yaşlı dostu kent kavramı da bunlardan biridir. Modern kent yaklaşımlarından biri olarak “dost kent“ kavramı, kentsel mekanları, toplumdaki dezavantajlı grupların isteklerine ve önceliklerine göre şekillenmektedir. Yaşlı dostu kentlerde yaşlı bireyler herhangi bir sınırlama ve ayrımcılık olmadan yaşayabilirler. (Dülger,2015: 88)Yaşlı dostu kent, sadece yaşlı bireyleri ilgilendiren bir çalışma değildir. Çocuklar ve engelliler de dahil olmak üzere tüm toplumu kapsar.

Yaşlı Dostu Kent’ler herkesin yararını gözetken ve gerekli tedbirlerin alındığı bir yaşam çevresi oluşturma girişimidir. Bu kentler, yaşlıların aktif olarak kente dahil olduğu, kentte değer gördüğü, altyapı ve çeşitli hizmetlerle desteklendiği yerlerdir. (Van Hoof, Kazak, Perek-Białas, Peek, 2018). Hızla yaşlanan dünya nüfusu beraberinde kentlerde barınma, ulaşım ve güvenlik gibi sorunları da beraberinde getirmekte bu da yaşlı dostu kent kavramını önemli kılmaktadır. Yaşlıların, tüm bireyler gibi, rahat, uygun, güvenli ve sağlıklı bir ortamda yaşama hakları bulunmaktadır. Yaşlıların için özellikle konut çevresi ile kentsel mekanın erişilebilirliği ve kullanılabilirliğine yönelik beklentiler bir bütün olarak yaşlılara yönelik yapılaşmış çevredeki çalışmalar için önemlidir (Yıldızak, 2022).

OECD raporları metropoliten alanlarla, metropoliten olmayan alanların yaşlanma eğilimlerinin farklı olduğunu göstermektedir. Büyük kentsel alanlarda yaşlı nüfus genel nüfusa göre daha hızlı büyümektedir. Bu da aşılması gereken daha fazla sorun olduğunu gözler önüne sunmaktadır. Kentler yaşlı bireyler için daha fazla kaynak ve fırsat sunuyor olsada Smedley; şehirlerin her zaman yaşlı dostu yerler olmadığını şehirlerin yaşlılar için yeniden uyarlanması ve tasarlanmasının gerekli olduğunu söylemektedir (Van Hoof vd., 2018, s.3).

Yaş dostu bir kent;

- yaşlılar arasındaki büyük çeşitliliği tanır
- onların toplum hayatının tüm alanlarına dâhil olmalarını teşvik eder
- yaşlı bireylerin kararlarına, yaşam tarzına saygı duyar
- yaşlanma ile ilgili ihtiyaçları ve tercihleri tahmin eder ve esnek bir şekilde

yanıt verir (London Report, 2007, s.5). Böylece aktif yaşlanmayı destekler. Tüm dünyada kentsel nüfusun yaşlanması ile birlikte “yaş dostu” yaklaşımlar ve uygulamalar şehirlerimizde daha sık görülmektedir (Van Hoof vd., 2018).

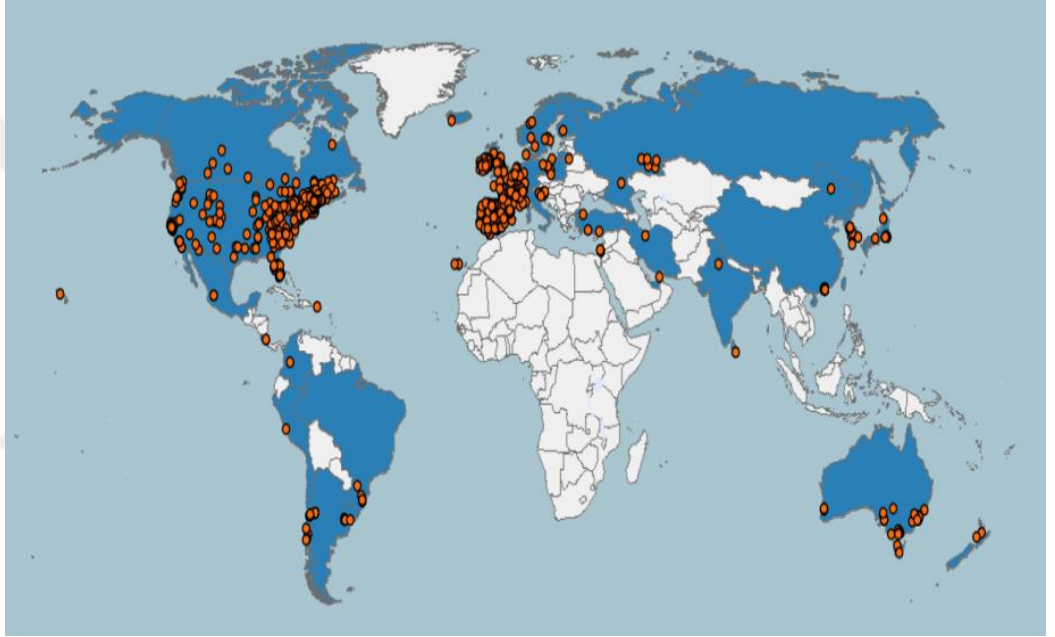
Yaşlı dostu kent kavramı özünde üç ana alanda ele almaktadır bunlar;

1. Var olma; “kişinin, birey olarak kim olduğuna yanıt araması”,
2. Ait olma; “bireyin toplumla ve çevreyle etkileşimi”,
3. Gerçekleştirme; “bireyin yaşamda kendisini tanımlaması” gibi ihtiyaç duyulan eylemleri karşılamaya yönelik girişimler olarak tanımlamaktadırlar (Bölükbaşı, 2007; Saygun, 2008’den alıntı Aslan, 2009, s.2).

3.2.1. Yaşlı Dostu Kent Kriterleri

DSÖ, yaşlı dostu kent projesi, 2005 yılında Brezilya’da düzenlenen uluslararası bir konferansta tasarlamıştır. Yaş dostu araştırmalara doğrudan dahil olan 33 kentin katıldığı küresel “Yaşlı Dostu Kentler” projesine dönüşmüştür. 2007 yılında (Global Age-friendly Cities: A Guide) “Küresel Yaşlı Dostu Kentler Rehberi” hazırlanmıştır. Bu rehber tüm dünyada kullanılabilecek temel kentsel kriterlerden oluşmaktadır (WHO, 2007). DSÖ’nün Yaşlı Dostu Kent projesine dahil olan ve gerekli kriterleri sağlayan, dünya kentleri “yaşlı dostu kent” ünvanı almaya hak kazanmaktadır.

2020 yılında, 41 ülkede 1000 kent “Yaşlı Dostu Kent” ünvanı almaya hak kazanmıştır. Şekil 3.9’e baktığımızda ABD ve Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş ülkelerin bu çalışmaya daha fazla dahil olduğunu görebiliyoruz. Türkiye genelinde yapılan araştırmalara ve çalışmalara baktığımızda Antalya-Muratpaşa 2014 yılında, Kadıköy 2016 ve Mersin 2018 yılında ve Beşiktaş İlçesi ardından birçok belediyenin “Yaşlı Dostu Kent” ünvanı almak için çalışmalara başladığını görebiliriz. Dünya çapında 240 milyondan fazla insanı kapsayan bu çalışmaya ülkemizde Yaşlı Dostu Kentler ağına katılmıştır.

Şekil 3.9. DSÖ Dünyada Yaşlı Dostu Kentler Haritası (WHO, Map)

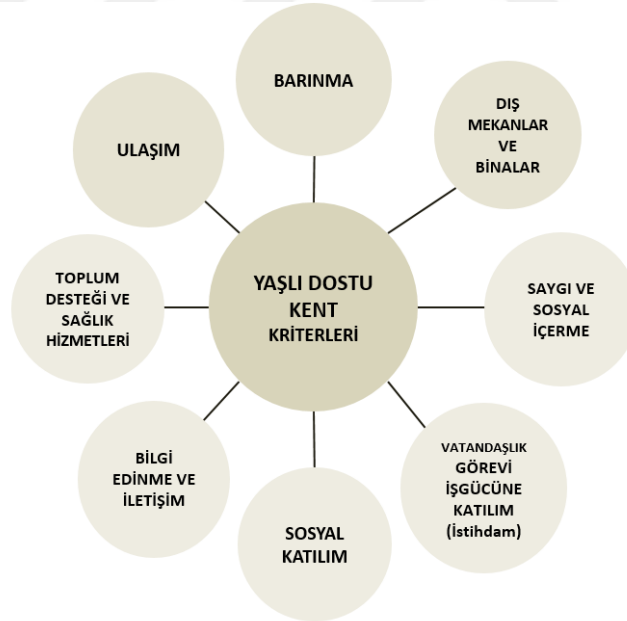
Tüm bu düzenlemeler; yaşlı bireyler için eşit yaşam koşulları oluşturmakta, yaşam kalitelerini olumlu yönde etkilemekte, erişilebilirliklerini, güvenlik kalitelerini ve bağımsızlıklarını arttırmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü, bir kentin yaş-dostu olma düzeyini ölçebilmek amacıyla bir rehber ve kontrol listesi hazırlamıştır. 2007’de Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayınlanan “Yaşlı Dostu Kentler Rehberi” (Global Age-friendly Cities: A Guide) Yaş Dostu Kent adayları için hazırlanan ilk kapsamlı rehber niteliğindedir. Yaşlı Dostu Kentler rehberi; Yaşlı Dostu Kent olabilmek için bir kentin yapması gereken araştırma alanlarından ve denetim listesinden oluşmaktadır.

“Yaşlı Dostu Kentler” projesi ile “yaşlı ve kent ilişkisi” ele alınmış ve yeni bir kent dizaynı anlayışı oluşturulmuştur. DSÖ’ü tarafından oluşturulan bu rehberde yaşlı dostu kent kriterleri 8 başlıktan oluşmaktadır Bunlar;

1. Dış Mekânlar ve Binalar,
2. Ulaşım
3. Barınma,
4. Sosyal katılım
5. Saygı ve Sosyal İçerme
6. Sivil Katılım ve İstihdam
7. Bilgi edinme hakkı ve iletişim
8. Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri’dir (WHO, 2007, s.9).

Bu sekiz kriter yaşlıların ihtiyaçlarına göre, fiziksel çevre, sosyal çevre ve belediye hizmetleri olarak gruplanabilir (Şekil 3.10).

Şekil 3.10. Yaşlı Dostu Kent Kriterleri (WHO, 2007, s.9)

İlk üç konu dış mekanlar ve binalar, ulaşım ve konut, bir şehrin fiziksel çevresinin temel özellikleri olan; kişisel hareketliliği, yaralanmalardan korunmayı, güvenlik, sağlıklı

yaşam ve sosyal katılımı kapsamaktadır. Diğer üç konu ise katılımı ve zihinsel sağlığı etkileyen sosyal çevrenin ve kültürün farklı yönlerini yansıtır.

Saygı ve sosyal içirme, diğer insanların ve bir bütün olarak toplumun yaşlı insanlara yönelik tutum, davranış ve mesajlarıyla, Sosyal katılım, yaşlıların rekreasyon, sosyalleşme ve kültürel, eğitimsel ve manevi faaliyetlere katılımını ifade etmektedir.

Sivil katılım ve istihdam, vatandaşlık, ücretsiz çalışma ve ücretli çalışma fırsatlarını ele alır ve hem sosyal çevre hem de aktif yaşlanmanın ekonomik belirleyicileri ile ilgilidir. Son iki konu iletişim ve bilgi ve toplum desteği ve sağlık hizmetleri, hem sosyal ortamları hem de sağlık ve sosyal hizmet belirleyicilerini kapsamaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün oluşturduğu bu kriterler; öncelikle yaşlı bireylerin, sosyal hayata katılımı sırasında karşılaştıkları engel ve kısıtlamaları ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Tüm bu maddelerin gerekliliklerini sağlayacak kentsel bir yaşam alanı, yaşlı bireyler için ideal bir yaşam çevresi sağlamaktadır. Böylece yaşlılar kentlerin sunduğu imkanlardan daha fazla yararlanabilirler. Ayrıca kamusal mekanlarla olan ilişkiler, erişebilirlik, güvenlik, insan ve doğa ile ilişki kurma, parklara, diğer açık alanlara öncelik vermek “yaşlı dostu” kentler için önemli hususlardır (Kurtkapan, 2018).

DSÖ'ü hazırladığı Yaşlı Dostu Kentler Rehberi (WHO, 2007a, s.9) için oluşturduğu sekiz kriter ve bu çalışmayı destekleyen çeşitli görüşler aşağıda belirtilmiştir.

Dış Mekanlar Ve Binalar

Mevcut açık alanlar ve kamu binaları yaşlı bireylerin bağımsızlığını, hareketliliğini dolayısıyla yaşam kalitelerini ve yaşlanma yeteneklerini etkilemektedir (WHO, 2007a, s.12). Yaşlılar için hoş ve temiz bir çevre, yeşil alanlar, dinlenme alanları, yaşlı dostu kaldırımlar, güvenli yaya geçitleri, güvenli bir çevre, yürüyüş ve bisiklet yolları, tuvalet imkanı ve yaşlı dostu binalar tasarlanmalıdır. Dış mekanlar ve yapılar; erişebilir olmalı ve eşit yaşam koşulları sunmalıdır.

Çevre: Temiz ve gürültüsüz olmalı rahatsız edici kokular olmamalıdır.

Yeşil Alanlar: Yeşil alanlara sahip olmak, en çok bahsedilen yaşlı dostu özelliklerden biridir. Ancak bir çok kentte yaşlıların yeşil alanları kullanabilmelerine imkan vermeyen engeller bulunmaktadır. Oysa, yapılan çeşitli araştırmalar yaşlıların

dışarda geçirdikleri vaktin çok büyük bir kısmını parklarda – yeşil alanda geçirdiği yönündedir. Yeşil alanlara sahip olmak, en çok bahsedilen yaş dostu özelliklerden biridir.

Yeşil alanlar ve yürüyüş yolları:

- Yeterli miktarda bakımlı ve güvenli yeşil alanlar oluşturulmalıdır.
- Tuvaletlere ve oturma alanlarına kolayca ulaşılabilmelidir.
- Yaya dostu yürüyüş yolları engelsiz ve pürüzsüz yüzeye sahip olmalıdır.

Dinlenme Alanları- Açık oturma alanları: Oturma alanları, yaşam için gerekli bir kentsel özelliktir. Birçok yaşlı kendi yaşadıkları bölgelerde dinlenebilecekleri bir yer bulamamaktan şikâyet etmektedirler:

- parklarda, duraklarda ve düzenli aralıklarla yerleştirilmiş açık oturma alanları bulunmalıdır
- oturma yerleri, bakımlı olmalı, güvenliği sağlanmalıdır
- banklar yeteri sayıda ve sık olmalıdır
- iklim şartlarından koruyacak saçaklar bulunmalıdır

Yaşlı dostu kaldırımlar: Kaldırımların durumu yaşlı bireylerin çevrede yürüme kabiliyetlerini olumlu ya da olumsuz etkilemektedir.

Dar, engebeli kaldırımlar, bozuk ve yüksek bordürler vb. potansiyel tehlikeler sunmakta ve tüm bu engeller yaşlılar için takılma, düşme, burkma gibi sorunlar yaratmaktadır.

- Kaldırımlar, tekerlekli sandalyeler için yeterli genişlikte yol seviyesine uygun olmalı, rampalar bulunmalıdır.
- Kaldırımlar, yüzeyleri pürüzsüz olmalı, kaygan olmamalı, bakımlı, engelsiz ve tamamen yaya kullanımı için öncelikli olmalı.
- Kaldırımlarda; sokak satıcıları, çeşitli engeller, park etmiş arabalar, masa ve ağaçlar, saksılar, dubalar gibi yaşlıların hareketlerini kısıtlayıcı ya da engelleyici durumlar yaratılmamalıdır.

Yaya geçitleri: Yollar yaşlı bireylerin güvenle geçebileceği şartlara sahip olmalıdır. Yollarda ve yaya geçitlerinde trafik ışıkları bulunmalı,

- Yeterli sayıda ve yayaların güvenli bir şekilde karşıdan karşıya geçmesine uygun olmalıdır.
- Yollarda ve yaya geçitlerinde trafik ışıkları bulunmalı, Geçiş süreleri yaşlı bireylere göre ayarlanmalı görsel ve işitsel uyarıcılar bulunmalıdır.
- Yaya geçitleri kaymaz olmalıdır.

Erişilebilirlik: Kentler, yaşlı bireyler için uygun tasarlanmalıdır. Erişilebilirliği engellememelidir.

Çevre Güvenliği: Yaşlıların yaşadığı ortamda kendini güvende hissetmeleri hayata olan bağlarını da olumlu bir şekilde etkiler. Ayrıca; güvenlik ve yerel topluluk içinde hareket etmek, bağımsızlıklarını, fiziksel sağlıklarını, sosyal bütünleşmelerini ve duygusal sağlıklarını olumlu yönde etkilemektedir.

- Dış mekân güvenliği polisler tarafından sağlanmalıdır.
- Güvenlik için Caddeler iyi aydınlatılmalıdır ve eğitimli kentli tarafından desteklenmektedir.

Trafik: Trafik kuralları katı bir şekilde uygulanmalıdır. Araçlar yayalara yol vermelidir.

Yürüyüş yolları ve bisiklet yolları: Yürüyüş ve bisiklet yolları her yaş gurubunda olduğu gibi yaşlı bireyler için de sağlıklı yaşamın bir parçasıdır. Ancak Genevre’de olduğu gibi yaşlıların güvenliği için yaya ve bisiklet yollarının ayrı tutulması bisikletler için ayrı bisiklet yolu yapılmalıdır.

Yaşlı Dostu Binalar: binaların yaşlı dostu olması, kullanıcıların bağımsız ve aktif yaşlanmaları için çok önemlidir.

Yaşlı dostu binalar için genel özellikler;

- Binalar erişilebilir olmalıdır.
- Kapılar ve koridorlar geniş olmalıdır
- Yeterli sayıda asansör, rampa, merdivenlerde trabzan ve tabela olmalıdır.
- Merdivenler çok yüksek veya dik olmamalıdır.
- Zeminler kaymaz olmalı, rahat sandalyeli dinlenme alanları olmalıdır.
- Bilgilendirici tabelalar olmalı

- Engellili kullanımına uygun yeterli sayıda tuvalet bulunmalıdır.

Yeterli umumi tuvaletler: önemli yaşlı dostu özelliklerden biride çevrede ulaşılabilir, temiz, uygun şekilde yerleştirilmiş, iyi işaretlenmiş, engelli erişimine uygun tuvaletlerin mevcudiyetidir. Ancak, güvenlik, temizlik, yetersiz bakım, tuvalet imkanının olmaması, oturma elemanlarının yetersizliği yaşlılar için bu mekanların kullanımını zorlaştırmaktadır.

Yaşlı müşteriler: Yaşlıların ihtiyaçlarına değer veren müşteri hizmetleri, yaşlı dostu bir özelliktir. (Meksika’da; kanunlarla belirtilmiş, yaşlılara öncelikli hizmet verilmesi, Jamaika’da kimi işyerlerinde; yaşlı müşterilere tekerlekli sandalye hizmeti ve Portland’da gönüllülerce “yaşlı dostu” iş rehberi ve denetim sistemi geliştirilmesi gibi uygulamalardan bahsedilebilir. Yaşlılara ayrı numara verilmesi, yaşlılara tanınmış özel oturma alanları da örnek olarak gösterilebilir (WHO, 2007).

1. Ulaşım

Toplu taşıma araçlarının erişebilir olması aktif yaşlanma için anahtar bir faktördür. Yaşlıların hareket edebilmeleri sosyal ve kişisel katılım sağlayabilmeleri, sağlık hizmetleri vb. ihtiyaçlardan faydalana bilmeleri için ulaşım önem kazanmaktadır.

Ulaşımın yaşlılar için; kullanılabilir, karşılanabilir, güvenli, sık, ulaşılabilir, yaşlı dostu olması gereklidir. Ayrıca, araç şoförlerinin eğitilmesi, öncelikli koltuk sağlanması, özel araçlar bulunması, durak ve istasyonların yaşlı kullanımına uygun düzenlenmesi, yeterli, fark edilebilir ve anlaşılır bilgi tabelalarının olması önemlidir. Bunların dışında, yaşlılar için uygun taksî, yaşlı araç sahiplerine daha anlayışlı olunması gerek kendi araçları gerek onların araçlarını kullananlar için özel araç parkları da yapılmalıdır. Yaşlıların ulaşım içinde kendilerini her açıdan güvende hissedecekleri tasarımların yapılması gereklidir. Yaşlı bireyler özgürce seyahat edebilmeli ve istedikleri noktalara ulaşabilmelidir. Kentler yaşlılar için erişilebilir olmalı ve diğer kullanıcılarla eşit şartlarda faydalana bilmelilerdir. Bunlara ilişkin Dünya Sağlık Örgütünün oluşturduğu kriterler (WHO, 2007);

Kullanılabilirlik: Gelişmiş ülkelerde toplu ulaşım daha gelişmiş olsa da gene de boşluklar bulunmaktadır. Bu sebeple kentler bu konuda daha yaşlı dostu olmalıdır.

Karşılanabilirlik: Maliyet, yaşlıların toplu taşıma araçlarını kullanımlarını etkileyen önemli bir faktördür. Türkiye’de 65+ ücretsiz toplu ulaşım imkanı sunuluyor olması ya da Cenevre’de yaşlı bir kadına eşlik eden birine ücretsiz ulaşım sağlanması gibi ücretsiz veya sübvansiyonlu imkanlar tanınmaktadır.

Güvenilirlik ve sıklık: Sık ve güvenilir toplu taşıma hizmetlerine sahip olmalıdır.

Variş noktası: Yaşlı bireylerin gitmek istedikleri yere kolayca ulaşmaları ve geri dönmeleri çok önemlidir. Yaşadıkları yerlere kendileri kadar misafirlerinin kolay erişimleri sağlanmalıdır.

Yaşlı dostu araçlar: Yaşlı bireylerin duraklarda, araçlara biniş ve inişlerde yaşadıkları sorunlar gündeme getirilen bir diğer önemli konudur. Yeterli sayıda yaşlı dostu araç bulunmalı, duraklar araçlara iniş ve biniş için yaşlılara uygun olmalıdır.

Yaşlılar için özel hizmetler: Ulaşım araçlarını kullanmakta zorlanan yaşlı bireyler araç bagajlarının tekerlekli sandalye için yeterli olması gereklidir.

Öncelikli koltuk ve yolcu nezaketi: Toplu ulaşım araçlarında yaşlılar için öncelikli oturma alanları ayrılmış olması yaşlıların rahat dolaşımı için çok önemlidir.

Araç Sürücüleri: Araç şoförleri yaşlı bireylere karşı duyarlı ve eğitilmiş olmalıdır. Yaşlı bireyler yerlerine oturmadan hareket etmemeli ve yanaşırken de olması gereken noktalara yanaşmalıdır. Şoförlerin yaşlı bireylere karşı duyarlı olması da önemlidir.

Güvenlik ve konfor: İnsanların toplu taşıma araçlarını kullanırken kendilerini güvende hissedip hissetmemeleri, yaşamları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Ancak özellikle yoğun zamanlarda kalabalık toplu taşıma, hırsızlık veya anti -sosyal davranışlar, itilme, yer vermeme vb. yaşlı bireyler için güvenlik sorunları yaratmaktadır.

Duraklar ve istasyonlar: Durakların tasarımı, konumu ve durumu yaşlılara rahat seyahat imkanı sağlamaktadır. Kolay ulaşılabilir olmaları yanında dinlenme için bankların bulunması ve iyi anlatılıyor olmalıdırlar. Gerekli istasyon ve duraklarda rampalar, yürüyen merdivenler, asansörler ile umumi tuvaletler bulunmalı. Tabelalar açıkça görülebilir ve okunabilir olmalı.

Taksi: Taksi hizmetleri birçok şehirde yaşlı dostu olarak görülmekte ve kimi ülkelerde yaşlı bireyler için taksilerde indirim yapılmaktadır.

Toplu Taşıma: Toplu taşımada sağlanan ücretsiz ulaşım, gönüllü taşıma, marketlerin minibüslerle taşımaları vb. yaşlı dostu bir hizmet olarak kabul edilir.

Türkiye’de İstanbul içinde 65+ yaş grubu için toplu ulaşım ücretsizdir. Kimi yerlerde Pazar alanlarına, tıbbi randevulara gitmek için ücretsiz taşıma imkânı sağlanmaktadır.

Bilgi: Yaşlılara sunulan ulaşım seçenekleri ve nasıl kullanılacağı hakkında hizmetler ve tarifeler hakkında bilgi sahibi olmaları yaşlılara seyahat seçenekleri sunmaktadır.

Sürüş koşulları: Araç kullanmak yaşlı insanlar için temel bir ulaşım seçeneğidir. Ancak bir çok yerde yoğun trafik, yolların kötü durumu, verimsiz trafik cihazları, yetersiz sokak aydınlatması, gizlenmiş yetersiz tabela veya kötü konumlandırılmaları vb. olumsuz durumlar sürüş koşullarını özellikle yaşlılar için zorlaştırmaktadır.

Yaşlı sürücülere nezaket: sürüş koşullarında tanımlanan engellere ek olarak, yaşlı sürücülere gösterilen saygısızlık, birçok yaşlının cesaretini kırmaktadır.

Otopark: Yaşlılar ve engelliler için binaların yakınında indirme ve bindirme için birlikte, öncelikli park yerlerinin olması yaş dostu özelliklerdir.

Yaşlılar istedikleri noktalara rahat ve kolay ulaşmalı, aynı şartlarda yaşadıkları yerlere geri dönebilmelidir. Ulaşım imkanlarının yetersizliği, sağlık sorunları, ekonomik yetersizlikler ve güvenlik gibi sorunlar yaşlı bireyleri yaşadıkları mekanlara hapsedebilmekte özellikle kent merkezlerinden uzak alanlarda yaşlıları sosyal yaşamdan uzaklaştırabilmektedir. Bu ve bunun gibi engeller yaşlıların izole olmalarına sebep olabilmektedir. Kendi ihtiyaçlarını kendisi görememeleri, kendi programlarını yapamamaları istek ve arzuları doğrultusunda yaşayamamaları yaşlıların aktif yaşlanmaları önünde de büyük bir engel oluşturmaktadır. Yaşlıları yalnızlaştırmakta, yaşam alanlarına adeta hapsetmektedir. Yapılan anket çalışmasında yaşlılığı ve huzur evlerini ulaşım sorununu da sebep göstererek hapishane hayatına benzeten yaşlılar ile karşılaşmıştır.

2. Barınma

Barınma insanların her türlü sağılığı ve emniyeti için en temel ihtiyaçtır. DSÖ dünyanın çeşitli yerlerinde görüştüğü insanların barınmaları hakkında yapısal, tasarım, konum hakkında söyleyecekleri çeşitli düşünceleri olduğunu görmüştür. Beklenildiği gibi uygun barınma ve toplumun sosyal servislere erişimi ile yaşlıların bağımsızlığı ve yaşam kalitesi arasında büyük bir bağlantı vardır. DSÖ' nün yaptığı bu görüşmelerin sonunda; barınma koşulları ve desteğe erişim (toplumsal ve sosyal servisler) imkanı, insanların yaşadıkları toplum içinde rahat ve emniyetle yaşlanmaları arasında bir bağ vardır ve bu bağ ünersaldır. Dünyanın her yerinde konut için güvenlik ve esenlik – wellbeing esastır.

Yaşlıların uygun barınma ve erişimleri ile bağımsızlıkları ve yaşam kaliteleri arasında bir bağlantı vardır. Konutlar, yaşlıların ait oldukları topluluk içinde rahat ve güvenli bir şekilde yaşlanmalarına olanak vermelidir (WHO, 2007, s.30). maliyeti de yaşlıların nerede yaşadığını ve yaşam kalitelerini etkileyen önemli faktörlerden biridir. Kentlerdeki konut maliyetleri ve kira bedelleri yaşlıların daha uygun konutlara taşınmasını zorlaştırabilmektedir. Farklı örneklere bakacak olursak; Londra gibi bazı şehirlerde, ücretsiz veya düşük maliyetli toplu konutlar yaş dostu bir avantaj sağlarken, İslamabad kentinde olduğu gibi düşük gelirli için konut eksikliği yaşlı bireyler açısından bir sorun oluşturmaktadır. Kentlerde yaşlıların uygun fiyatlı konutlara ulaşabilmeleri önemlidir (WHO, 2017, s.30). Bunlara ilişkin Dünya Sağlık Örgütünün oluşturduğu kriterler;

- **Uygunluk:** Yaşlıların nerede yaşadıkları ve onların yaşam kalitesi için konut maliyetleri ve masrafları önemli bir faktördür. Kimi zaman yaşlılar farklı sebeplerle yaşadıkları büyük evleri değiştirip küçük bir eve taşınmak istemektedirler. Genelde yaşlıların gelirleri düştüğü için yeri geldiğinde yeni bir mekana taşınmak bile maliyetli olabilmektedir.

- **Temel hizmetler:** Isınma, aydınlatma vb. temel hizmetler yaşlılar için ulaşılabilir olmalıdır. Yüksek maliyetler karşısında gelirin de düşmesiyle yaşlılar ev giderleri için ödeme yapmakta zorlanmakta masrafları karşılayamayan kimi yaşlıların elektrikleri, suları kesilebilmektedir.

- **Tasarım:** Konut tasarımının evde yaşayan yaşlı insanların yeteneklerini etkilediği düşünülmektedir. Yaşlıların uygun malzemelerden yapılmış ve yapısal olarak sağlam konutlarda yaşamaları önemlidir.

Bu tasarımlar; düz yüzeylerden oluşmalı, uygun banyo ve mutfak olanaklarına sahip olmalı, mekanlar rahat hareket imkanı sağlayacak büyüklükte olmalı, yeterli depolama alanına sahip olmalı, geçitler, koridorlar ve kapılar tekerlekli sandalyenin sığabileceği büyüklükte olmalı, çok katlı konaklama ise bir asansör bulunmalı ve ortam çevre koşullarına uygun şekilde donatılmalıdır.

- **Değişiklikler:** Yaşlılar, yaşadıkları alanlarda çeşitli mekânsal sıkıntılar yaşayabilmektedir. Yaşam alanlarında değişiklikler yapabiliyor olmaları yaşlıların daha rahat yaşamalarını ve aktif yaşlanmalarını desteklemektedir.

Özellikle, banyoların tekrar elden geçirilmesi, mutfakların ve tezgahların düzenlenmesi vb. sayılabilir.

- **Bakım:** Zaman içinde yaşadıkları evlerin eskimesi ya da ihtiyaç hissedilen yeni durumlarda (su, elektrik tesisatı vb.) yaşlıların evlerine bakım yapamamaları yaşlılar için büyük bir problem oluşturmaktadır.

- **Servislere ulaşım:** Yaşlı bireylerin kendi evlerinde servislere ulaşabilmeleri çok önemlidir. Bazı şehirlerde bu servislere evde erişimin zorluğu ve pahalılığı dezavantaj oluşturmaktadır. Ancak kimi zaman yaşlı bireyler evlerinden taşınmak yerine evde servis hizmeti almayı tercih etmektedirler.

- **Toplum ve aile bağları:** İnsanların kendilerini toplumun bir parçası olduğunu hissettiren çevrelerindeki tanıdık bildik şeyler (çeşme, bakkal, bilindik bir yapı, park vb.) aynı zamanda bir şehrin yaşlı dostu olmasına da katkı sağlar. Bu sebepten dolayı yaşlı bireyler taşınmayı istemedikleri gibi bu durum da kendilerini psikolojik olarak ta emniyette hissetmektedirler. Kentte yaşanan değişiklikler yaşlı birey açısından tanıdık hissini olumsuz etkilemektedir.

Ayrıca yüksek yapılarda komşularla olan yüz yüze bağlar koptuğu için yaşlı dostu olmaya da bir engel oluşturmaktadır.

Toplum etkileşimini kolaylaştıran tasarımın öne çıkması ve izolasyon hissini azaltmak için ortak kullanım alanlarının oluşturulması önemlidir.

- **Barınma seçenekleri:** Yaşlı dostu kentlerin bir özelliği de yaşlıların değişen ihtiyaçlarını karşılayacak farklı seçenekli barınma imkânları sunmasıdır.

- **Yaşam ortamı:** Yaşlılar için evde yeterli ve özel alan olması önemlidir. Ortalama aile fert sayısı artan ve daha kalabalık hale gelen evlerde yaşayan yaşlılar kendileri için yeterli bir alan bulamamaktadır. Ancak diğer taraftan birçok şehirde yaşlanan insanlar evlerde yalnız yaşamaktan korkmakta ve kendilerini güvende hissetmemektedir. Evlere kameralar koymak, apartman kapılarına kilit takmak gibi kişisel tedbirlerin yanında kurumsal olarak yaşlıların evine bedava emniyet kontrol servisi yapmak, bazı apartmanlara acil müdahale arama monitörleri yerleştirmek gibi önlemler alınabildiğini DSÖ belirtmektedir.

Sonuç olarak; yaş dostu mekânlar; yaşlıların sosyal ve mekânsal katılım düzeylerini arttırarak aktif ve sağlıklı yaşlanmalarını sağlar.

3. Sosyal katılım

DSÖ (2017, s.38), yaptığı çalışmada sosyal katılıma ilişkin görüşlerini aşağıdaki şekilde belirtmiştir. Sosyal katılım ve sosyal destek, insanların esenlik içinde olmaları ile birebir ilişkilendirilmiştir. Toplumdaki hem eğlence, sosyal, kültürel ve ruhani aktivitelere katılmak, hem de toplumda aileye katılmak yaşlıların kendilerine güvenlerini, saygılarını ve yaşam sevinçlerini sürdürebilmeleri açısından önemlidir. Böylece sosyal bir bütünlük sağlamak ve insanların çevresiyle ilişki kurmasına sağlamaktadır. Ancak yaşlıların zaman zaman bu tür aktivitelere ulaşmakta ve haberdar olmakta zorluk yaşadığı görülmektedir. Birçok şehirde yaşlılar böyle aktivitelere katılmalarına rağmen daha fazla olursa daha iyi olacağını belirtmişlerdir ve yaşadıkları yerlere yakın ve çeşitli olmalarını istemişlerdir.

Hem toplumla hem toplumun içindeki diğer kültür ve yaş grupları ile bütünleşmelerini sağlayacak aktivitelerin olması iyi olacağını dile getirmektedir. Ayrıca; yaşlı kişiler bu tür aktivitelere katılmak için yüksek maliyet, ulaşım ve haberdar olamamak gibi sorunlarla karşılaşmaktan endişe duymaktadırlar. Bu tür aktivitelere

katılmak için yeterli desteği olmayan, hareket kısıtlılığı bulunan kişiler için her zaman bir sorun olduğu belirtilmektedir.

4. Saygı Ve Sosyal İçerme

DSÖ'nün hazırladığı bu raporda yaşlıların farklı davranışlarla karşılaştıklarını aile ve toplum içinde kendilerine hem saygı duyulduğunu hem de saygı gösterilmediği belirtilmektedir. Bu çelişkinin, toplumun değişen davranış biçimleri ile kuşaklar arası iletişim ve genel olarak yaşlı kişilerin ihmal edilmesiyle açıklanabilmektedir. Yapılan görüşmeler sonrası, yaşlıların toplumsal hayata dahil edilmesinde sosyal değişimin yanı sıra kültürel, cinsel, sağlık ve ekonomik durumlarında önemli bir etkisi olduğunu anlaşılmıştır. Genelde yaşlı bireylerin sosyal hayata katılmaları istendiğinde yaşlı bireyler de daha fazla topluma katılmak istedikleri vurgulanmaktadır. Genelde yaşlı bireyler sosyal hayata katılımlarında destek gördüklerinde daha istekli olarak katılım göstermektedirler (WHO, 2017).

6. Sivil Katılım ve İstihdam

Yaşlı insanlar emekli oldukları için topluma olan katkıları son bulmaz. Birçoğu aile içinde ve yaşadıkları toplumda gönüllü olarak çalışırlar. Bazı ülkelerde ise yetersiz ekonomik şartlar sebebiyle yaşlı bireyleri emekli olduktan sonrada ücretli olarak çalışmak zorunda kalabilmektedirler. Yaşlı dostu bir toplum yaşlı bireylerin topluma katkılarının devam etmesi için ücretli veya gönüllü olarak çalışmaya devam etmelerini desteklemektedir. Yapılan anket çalışması da yaşlıların bir kısmının çalışmaya devam etmekte ya da fırsat yaratılırsa tekrar çalışmak istediklerini kanıtlamaktadır.

WHO (2017a, s.51) bu projesine katılan yaşlıların büyük kısmı gönüllü olarak çalışmaya devam etmek istediklerini belirtmişlerdir. Gönüllü ya da ücretli çalışma imkanı olan şehirdeki yaşlılar bu katkılarından ötürü kendilerine saygı duyulduğunu hissettiklerini belirtmişlerdir. Yaşlılar kendileri için genelde daha çok iş ve gönüllü çalışma imkanı bulunmasını ve bu işlerin onların ilgi alanları göz önünde bulundurularak imkan sağlamasını talep etmektedir.

Yapılan anket çalışmasında da ankete katılan yaşlıların % tekrar işe dönmeyi ya da farklı bir işte çalışmayı gerek ekonomik gerek sosyalleşmek, faydalı olmak, kendini geliştirmek vb amacıyla istemektedirler.

7. Bilgi edinme hakkı ve iletişim

Kentlerin sunduğu fırsatlara dair bilgilerin yaşlılara ulaştırılması yaş-dostu kent olmanın önemli bir bileşenidir. Ayrıca yaşlı bireylerin bilgi sahibi olmaları gereken, boş zaman aktiviteleri, fuarlar, konserler, park bahçe gibi alanların yaşlılar tarafından öğrenilebilmesi yaşlıların kent yaşamına katılımında ve sosyal ilişkilerini geliştirebilmelerinde yardımcı olmaktadır (Tekten Aksürmeli, 2017).

8. Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri

Kentte yaşayan yaşlıların bilgi edinmesine dair diğer önemli konu sosyal yardım kaynaklarına ulaşabilecekleri kanalların nereler olduğu bilgisidir. Yaşlılar sağlık hizmetlerine kolayca ulaşabilmelidir. Yeterli sağlık hizmeti başta yaşlılar olmak üzere tüm vatandaşların özlük hakkıdır.

Sonuç olarak; açık alanlar ve binalar yaşlıların yaşam kalitesini ve bağımsızlıklarını etkilemektedir. Yapılacak tüm düzenlemeler kent içinde sadece yaşlıların kullanımına değil tüm kullanıcılar için eşit yaşam koşulları oluşturmalıdır. Temel amaç yaşlıların katılım, sağlık ve güvenlikleri için engellerin kaldırılması ve yapılacak çalışmalarla yaşlı bireylerin hayata dahil olmaları tüm bu bakış açısıyla Aktif Yaşlanmayı desteklemek olmalıdır.

3.2.2. Yaşlı Dostu Kent Kontrol Listesi

DSÖ yaşlı dostu kentleri içeren çalışmasında (WHO-2007b - World Healty Organization, 2007). Checklist of Essential Features of Age-friendly Cities) yaşlı dostu kentlerin temel özelliklerinin kontrol edilebileceği 84 maddeden oluşan bir liste hazırlamıştır. Yaşlı dostu kent ünvanı almak ve bu zincire dâhil olmak isteyen kentler bu listedeki ölçütleri gerçekleştirmiş olmak zorundadırlar. Bahsedilen ölçütler, Yaşlı Dostu Kent için belirlenen 8 maddeyi karşılayacak şekilde hazırlanmıştır.

Yaş dostu kentler hareketi tüm dünyada ses getirmiş DSÖ hazırladığı bu kılavuz bir başlangıç noktası oluşturmuştur. DSÖ'nün gündeminde olan “yaşlı dostu ülke”, “yaşlı dostu ve Parklar” gibi yaşlı bireylere yönelik farklı çalışmalarda yapılmaya devam etmektedir. Şehrin peyzajı, binaları, ulaşım sistemi ve konutları, kendinden emin hareketliliğe, sağlıklı davranışa, sosyal beceriye ve kendi kaderini tayin etmeye veya

tersine, korkuyu izolasyona, hareketsizliğe ve sosyal dışlanmaya katkıda bulunur. Ayrıca, sosyal katılım için çok çeşitli fırsatlar sunan kent, güçlü sosyal bağlantıları ve kişisel güçlendirmeyi teşvik eder (WHO, 2007a).

Kent mekânlarının; evrensel tasarım ilkeleriyle yaşlanmayı destekleyecek biçimde planlanması kentlerin, aynı zamanda insan ve mekân ilişkilerini düzenleyen yaş dostu mekânlar haline gelecektir. Yaşlıların; barınma ihtiyaçlarının karşılanması, sosyalleşebilmeleri, sağlık hizmetlerine ulaşabilmeleri ve benzer ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için erişilebilirlik önemlidir.

Sonuç olarak, Yaşlı Dostu Kentler, toplumdaki tüm bireylerin aktif olması ve aktif yaşlanması ilkesinden yola çıkmaktadır. Yaşlıların kent yaşamına aktif katılımları, aktif yaşlanmaları ve kentle bütünleşebilmeleri açısından da büyük önem taşımaktadır (Büyükgümüş ve Şentürk, 2019). Yaştaki demografik dönüşümle birlikte yaşlılık ve mekan, yaşlılık ve kent ilişkisi sorgulanmaya başlanmıştır. Yaş dostu kentler, kentte yaşayan yaşlılarla kent arasında bir bağ kurmaya çalışmakta ve aktif yaşlanmaya olanak sağlayan bir çevreyi işaret etmektedir. Sonuç olarak; yaşlı yetişkinler için şehirler tekrar planlamalı ve düzenlenmelidir. “Yaşlı Dostu Kentlerin” önceliği yaşlı bireylerdir ancak Yaş dostu bir kent ideal olarak kapsayıcı olmalı ve tüm insanlar için fırsatlar sunmalıdır (Van Hoof vd., 2018).

Dünya genelinde yaşlı dostu kentler için yapılan çalışmalar, tüm olumlu bakış açıları ve çalışmaların yanında eleştirel bakış açıları da bulunmaktadır. Dülger yaptığı araştırmada, Yaşlı Dostu kentler için yapılan çalışmalara 3 eleştirel yaklaşımda bulunmaktadır. Bunlar;

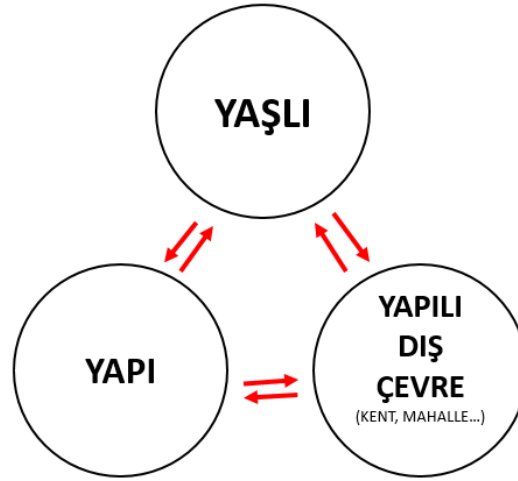
1. Dezavantajlı mahalle ya da şehirler, Zengin bir mahallede yaşayan yaşlı ile fakir bir mahallede yaşayan yaşlının sahip oldukları olanaklar farklıdır.
2. Yaşlı dostu kentlerin, tamamen kent hayatına odaklanmış olması ve kırsal yaşlanmayı görmemezlikten gelmesi.
3. Yaş dostu kentlerin toplumsal cinsiyet konusuna hiç değinmemiş olmasıdır (Dülger, 2015, s.119-120).

3.3. Yaşlı Gereksinimleri Bağlamında Kent ve Yapılar

Bu bölümde yaşlı, yapı ve kent kavramlarının karşılıklı birbirleriyle olan ilişkisi ele alınmış, kullanıcının gereksinimleri üzerinden bir tasarım modeli oluşturulmuştur. Kullanıcı, yapı ve kent ölçeğinden bakılarak; aktif yaşlanma ve yaşlı dostu kent kriterleri göz önünde tutularak tasarım ile ilişkilendirilmiştir. Böylece kapsamlı, bütüncül, sürekliliği olan ve fiziksel planlama çalışmalarında kullanılabilecek somut bir model üretilmesi hedeflenmiştir.

Yaşlı, yapı-mekan (TDK sözlüğe göre; YAPI: 1- Barınmak veya başka amaçlarla kullanılmak için yapılmış her türlü mimarlık eseri, bina. 2- Yapılmakta olan konut, yol, köprü vb. inşaat, konstrüksiyon anlamına gelir. MEKAN: 1- Yer, bulunulan yer. 2- Ev, yurt) ve kent ilişkisinde tüm unsurlar birbirlerinden etkilenmekte ve yaşlı-yapı, yaşlı-kent ve yapı-kent doğrudan bir ilişki içinde bulunmaktadır (Şekil 3.11).

Yaşlı; yapı ve kent ile yani iç ve dış çevresiyle kurduğu ilişkide biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak karşılıklı etkileşim içindedir. Yaşlı iç ve dış çevresini gereksinimleri doğrultusunda etkilerken, kendi de aynı şekilde bu çevreden etkilenmektedir.

Şekil 3.11. Yaşlı-Yapı-Kent İlişkisi (Yazar tarafından üretilmiştir)

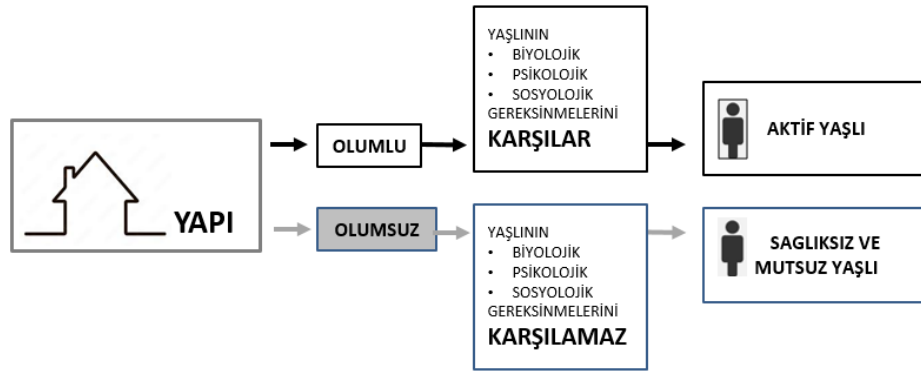
3.3.1. Yaşı- Yapı İlişkisi ve Gereksinmeler

İnsan ile mekan sürekli bir etkileşim içindedir. İnsan ve yapı arasında yaşanan olumlu ve ya olumsuz ilişkilerde; insanın yapı üzerinde etkisi olduğu gibi, yapıların da insan üzerinde etkileri de tartışılmakta ve çözüm aranmaktadır (Balanlı ve Öztürk, 2006, s.45).

İnceoğlu ve Aytuğ (2009), yukarıdaki görüşü desteklemekte mekanların da insanların olduğu gibi kimliği olduğunu bu kimliklerin sürekli etkileşim kurduklarını ve ilişki içinde olduklarını belirtmektedir. Ayrıca kişinin kimliğinin mekana yansıdığı gibi mekanın kimliğini de kişiye yansıdığına değinmektedir. İnsan mekanı etkilerken mekan da insanı etkiler. Bu etkileşim insanın biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısıyla ve gereksinmelerine göre değişim gösterebilmektedir (Şekil 3.13). İnsanların yaşadıkları yerler sadece bir barınak değil onların sosyal ve kültürel değerlerini de yansıtmaktadır (Aygenç, 2020).

İnsanların, insanla ya da nesneyle kurduğu ilişki mekanlarda gerçekleşir. Mekanlar, kullanıcıları tarafından erişilebilir, kullanılabilir ve yaşanabilir olmalıdır (Demirkan, 2015, s.1). Ayrıca, mekanlar, insanların sağlık, güvenlik, refah düzeylerini ve yaşam kalitelerini üst düzeyde tutmalıdır. Yaşlılar tüm yaş grupları içinde engelliler gibi daha hassas bir grup olarak yapı – mekan dan ve çevreden- kentten yoğun şekilde etkilenir ve etkiler. Bozulan doğal çevrenin, sağlığa olumsuz etkileri araştırılırken yapma bir çevre olan yapılarında olumlu ya da olumsuz etkileri değerlendirilmektedir.

Mekanın fiziksel koşulları kullanıcının yapısını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilir. Kullanıcının gereksinmelerini karşılayamayan mekanlar kullanıcıların biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısını zorlar ve zamanla ciddi rahatsızlıklara dönüşebilir (Akkul, 1998). Kullanıcının gereksinmelerini karşılayan yapılar özellikle yaşlı kullanıcıların aktif yaşlanmalarını desteklerken yaşlının gereksinmelerini karşılamayan yapılar yaşlının aktif yaşlanmasının önünde bir engel oluşturabilir (Şekil 3.12).

Şekil 3.12. Yapının Yaşlıya Etkisi (Yazar tarafından üretilmiştir)

Yaşlılarda zihinsel ve fiziki performanslarındaki düşüş yaşlının fiziki ve sosyal koşullarını zorlar. Yaşanan fiziksel ve zihinsel olumsuzluklar; dikkat azalması, tepki süresinde gecikme, algılamada, hatırlamada, duyumsamada ve bellekte zayıflaması gibi sorunlar yaratır. Yaşlının yaşam konforlarının devamı için yapı-mekan tüm bu değişimlere uygun olmalıdır.

Kentte barınma işlevli yapılar, yapılaşmış çevrenin en önemli ögesidir. İster yaşlının yaşadığı konutlar olsun ister kurumsal hizmet veren yapılar (huzurevleri, huzurevi ve rehabilitasyon merkezleri, yaşlı yaşam evleri...) olsun özellikle yaşlılar için yaşamsal önemi vardır. Barınma mekanları yaşlıların yapıli çevrede kullandıkları en yaygın bina tipidir.

Rapoport, (2004), pasif amacı barınma gereksinimini karşılamak olan konutun çevre bağlamında asıl amacının insanın yaşamına en uygun çevreyi yaratmak olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca konutun da yer aldığı yaşam çevrelerinin insanın standart ve temel ihtiyaçları ve gereksinimlerini karşılaması beklenmektedir (Lang, 1994). İnsan ile yapı arasındaki etkileşime bakıldığında, insanın yapıdan sosyolojik, psikolojik ve biyolojik olarak etkilendiği görülmektedir. Bu nedenle yapıdan kaynaklı olumlu ya da olumsuz durumdan kullanıcı doğrudan etkilenmektedir. Yapıdan kaynaklı etkiler sadece malzeme, çevre dostu vb. olmasının yanında yapıların kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayamaması eksik ya da yanlış programlanması da göz ardı edilmemesi gereken bir sorun oluşturmaktadır. Özellikle hassas bir grup olan yaşlılar gerek yaşadıkları konutlar, gerekse kurumsal barınma mekanları olsun çeşitli yapısal sorunlarla karşılaşmaktadır.

İnsan yapısını dikkate almadan yapılan yapılar ve mekanlar kullanıcısı ile uyum sağlamamakta ve kullanıcısının ihtiyaçlarına cevap verememektedir.

Kullanıcı Gereksinimleri:

İnsan- yapı ilişkisinde yapıların- mekanların kullanıcıya uygun tasarlanabilmesi için kullanıcı gereksinimlerinin iyi belirlenmiş olması önemlidir. Özellikle yaşlılar daha hassas bir grup olarak tasarımda daha dikkat edilmesi gereken bir gruptur. İnsanların biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısı ve ihtiyaçları doğrultusunda gereksinimleri de değişmektedir.

Maslow'un (1954) temel insan ihtiyaçlarını hiyerarşik olarak düzenleyen prizmasından yola çıkarak, Munteanu ve Salah'ın yaşlılar için uyarladığı hiyerarşik prizmada (Şekil 3.13) yaşlılar için en temel olan ihtiyaçlar gösterilmektedir (Munteanu ve Salah 2017, s.4).

Yaşlıların ihtiyaçlarının düzenlendiği prizmada en altta yaşlıların en temel ihtiyaçlar bulunmaktadır. En üste gelindiğinde ise tatmin olma kişisel alanlar yer almaktadır. Bu sıralamaya göre, sınıflamadaki öncelikli olarak fizyolojik ve güvenlik gereksinimleri karşılanması gerekmekte, bunlar karşılanmadan daha üst düzey gereksinimlerin önemsenmeyeceği belirtilmektedir.

Şekil 3.13. Maslow'un Temel İnsan İhtiyaçlarını Hiyerarşik Olarak Düzenleyen Prizmasının Yaşlılara Uyarlanması (Munteanu ve Salah, 2017, s.4)

Yaşlı birey, Ergonomi, bilimsel araştırmalar ve teknoloji yani Gerontoloji' nin dört değişkeni bir araya getirilerek sadece yaşlıların yakın çevresi ve konutları değil donanım ve araç gereçler de uygun olarak tasarlanabilir (Şekil 3.14). Gerontolojinin dört değişkeni; yaşlı, ergonomik özellikler, bilimsel araştırma ve teknolojidir (Bölüktaş ed.).

Gerontoloji'nin değişkenlerine göre “tasarım özellikleri” ve “kullanıcı gereksinimleri” belirlenmektedir. Daha sonra tekrar başa dönerek Gerontoloji değişkenleri ile bir döngü oluşur. Tasarımlarda, yaşlıların, denge, kuvvet, görme, işitme kaybı, kognitif (Bilme ve kavrama) bozuklukları vb göz önünde bulundurulmalıdır. Bunların doğrultusunda; insan merkezli tasarımlar yapılmalıdır.

Şekil 3.14. Gerontolojinin Değişkenleri (Bölüktaş ed.)

Yaşlıların gündelik yaşamlarını etkileşim içinde bulundukları yapılaşmış çevre yaşlıların özellikle yerinde ve sağlıklı yaşlanması için çok önemlidir. Bu durum yaşlının konut ve çevresinde sunulan ortam yaşam kalitesini yerinde ve sağlıklı yaşlanmasını olumlu destekleyeceği gibi olumsuz etkide oluşturabilir.

İnsanlar, yaşamlarının çoğunu %90'nı nı karşılıklı etkileşim içinde olduğu yapma iç çevrede yani yapıların içinde geçirmektedir (Asutan, 2007, s.141). Yaşlıların ise bu alanlarda diğer yaş gruplarına göre daha fazla zaman geçirmektedirler. Bu yapma iç çevre, konutlar olduğu gibi yaşlı kurumları da olabilir.

İç mekanlar fiziksel çevre etkileşiminde, doğrudan ve bire bir ilişki içindedir. İnsan hayatının çok büyük bir kısmını (%90) geçirdiği bu alanlarda tüm fiziksel sosyal ve psikolojik gereksinmelerinin karşılanmasını bekler. Bu gereksinimlerin karşılanabilmesi için elverişli iç mekanları tasarlamak ve gerektiğinde değişebilirliğini öngörebilmek gereklidir (Aygenç, 2020).

Konut ve kurumsal yaşam alanlarında yaşlı için sunulan ortam yaşlının yaşam kalitesini doğrudan etkileyecek, aktif yaşlanmasını destekleyeceği gibi yaşlılık gibi zor bir dönemi olumsuz da etkileyebilir. Yapıdan kaynaklı olumlu ya da olumsuz durumdan yaşlılar doğrudan etkilenmektedir. Yapıdan kaynaklı etkiler malzeme, çevre dostu vb. olmasının yanında yapıların kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayamaması eksik ya da yanlış programlanması olarak sıralanabilir.

Yaşlıların, biyolojik yapısı ve bunlardan kaynaklanan gereksinimleri (Sarp, 2007) Kullanıcının biyolojik yapısını; devinim (iskelet ve kaslar), solunum, dolasım, duyu (görme, işitme, dokunma, koku alma) organları, sinir, sindirim, üriner, üreme, hormon, koruyucu dış tabaka (deri, tırnak, saç), bağışıklık sistemleri oluşturur (Cumhur, 2001; Balanlı ve Öztürk, 2006).

Kullanıcının biyolojik yapısından kaynaklanan ihtiyaçları yapı tarafından karşılanabilir. Beklenen kullanıcı gereksinimleri; (Cumhur, 2001; Balanlı ve Öztürk, 2006'dan yararlanarak Asutan, 2007) aşağıda sıralandığı gibi; yaşlı biyolojik yapısının gereği Devinim sistemi (ds) iskelet ve kaslarına bağlı olarak Ergonomik koşullara uygun şekilde hareket edebilmelidir. Yaşlının düşme, çarpma vb nedenlerle oluşacak kırılma, çatlama ezilme, yaralanma vb. durumlara karşı hareket güvenliği sağlanmalı sistemin olumsuz koşullarından etkilenmemesi sağlanmaya çalışılmalıdır (titreme, kas ağrısı, yorgunluk, gerginlik vb. oluşmamalıdır). Solunum sistemine bağlı olarak yeterli oksijenin sağlanmalı, bağıl nem içeren hava kontrol edilmeli vb. Yerine göre doğal ve yapay havalandırma ve temiz hava imkanları sağlanmalıdır. Dolaşım sistemi sağlıklı beslenme, sağlıklı solunum vb. etkilendiği gibi gerginlik, gürültü vb. durumlar da dolaşım sistemini olumsuz etkileyebilmektedir. Duyu organlarına bağlı olarak; uygun koşullarda görme, işitme, dokunma, koku alma, gürültü kirliliği, rahatsız edici görüntüler, rahatsız edici hava koşulları vb. den korunmak için, uygun dış etkilerden koruyucu alanlar oluşturulmalıdır. Sindirim sisteminin işlevlerini yerine getirebilmesi; besinlerden uygun koşullarda yararlanma, yıkama, hazırlama, pişirme vb) ve sindirim eylemlerinin yemeği boşaltması sağlıklı koşullarda gerçekleştirilmelidir. Üriner; boşaltma boşaltım eylemini uygun koşullarda getirebilmeli ve tüm hijyen koşulları uygun olmalıdır. Üreme eylemi uygun koşullarda yerine getirebilmek (gizlilik) vb. dikkat edilerek tasarımlar yapılmalıdır. Bağışıklık sisteminin gereksinimlerinin yerine getirilmesi, bağışıklık sistemi'nin işlevlerini yerine getirebilmesi için, bağışıklık sisteminin sıklıkla devreye girmesine neden olabilecek durumlardan korunması alerjenler ile karşılaşmaması için yapısal önlemlerin alınması çok önemlidir.

Yaşlıların, psikolojik yapısı ve bunlardan kaynaklanan gereksinimleri: kullanıcının yapı tarafından karşılanması beklenen psikolojik gereksinimleri davranışlara bağlı olarak biçimlendiğini belirtilmektedir. Kullanıcının psikolojik yapısına bağlı

davranışlar ve bunlardan kaynaklanan gereksinimler; Psikomotor davranışlar, Duyuşsal davranışlar, bilişsel davranışlar olarak aşağıdaki şekilde belirtilmiştir Asutan (Moles, 1968; Newman, 1972; Gür, 1996; Altıntaş, 2001; Cüceloğlu, 2004'den yararlanarak Sarp, 2007).

Psikomotor davranışlar (yemek yeme, yazı yazma, oyun oynama, dans etme vb. gereksinimleri; davranış özelliklerine uygun yaşayabilme ve yapılması istenen ya da gereken devinimleri yapabilmek.

Duyuşsal davranışlar (Mutluluk, korku, sinirlenme, huzursuzluk vb. Gereksinimleri; Olumlu duygulara sahip olmak: mutlu olma, sevme, huzursuz olmama, sıkılmama, kendini denetim altında hissetmeme, kendini güvende hissetme, korkmama vb. için; evrensel kargaşa içinde yer tanımlama, kargaşaya kendi aklını alabileceği bir düzen getirme, bu düzen içinde kendi yerin belirleme, kendini kaybolmuş hissetmeme, yabancılaşmama, Kendini bu mekana ait hissetme, buraya uyum sağlama, kendine özgü kılma, kimliklendirme, anlamlandırma, denetleme, yabancılara ve dış girişimcilere karşı korunma, mekan aracılığıyla gizliliğini koruma.

Bilişsel davranışlar (düşünme, algılama, duyumsama vb. etkinlik kaynaklı). Gereksinimleri; zihinsel eylemleri (düşünme hatırlama çalışma problem çözme ve benzeri sürdürebilme). Duyumsayabilme, algılayabilme, tepki verme (yönelme, yol bulma, yer ayrımı yapabilme, tanıma vb.) ve duyusal uyum sağlama olarak sıralanmaktadır.

İnsan ile yapı arasındaki etkileşime bakıldığında, insanın yapıdan sosyolojik, psikolojik ve biyolojik olarak etkilendiği görülmektedir. Aynı zamanda insan gerek psikolojik, gerek biyolojik yapısı gereği diğer insanlarla ilişki içindedir ve tüm bunlar insanın sosyolojik yapısını oluşturmaktadır. Kullanıcının sosyolojik yapısı ve gereksinimleri, sosyal yapısına bağlı olarak biçimlenmektedir.

Balanlı ve Öztürk, (2006), gruplar, normlar ve sosyalleşme sürecinin insanın sosyolojik yapısını oluşturduğunu belirtmektedir. Grup; etkileşim durumunda olan, bir arada bulunan, birden çok sayıda insandan kuruluyken (Ozankaya, 1995) (aile, öğrenci, dernek, sokak, mahalle, kent.). Normlar; grup oluşturan kişilerin ortak olarak benimsedikleri değer ve kurallardır. Din, ahlak, örf ve adet, moda, hukuk toplumsal

yaşamın normlarını oluşturma, normlara uyma, insanların normlara uygun biçimde davranmaları sosyalleşme süreci sonunda olur. Normları öğrenmeyi ve bunlara uymayı sağlayan ve toplum içindeki rolleri öğreten sosyalleşme süreci ile birey kendi eylemlerini toplumun isteklerine göre denetleyebilir (Charon, 1986). Bu süreç aynı zamanda toplumsal etkileşim için gerekli becerileri, benlik ve kimlik duygusunu kazandırırken, içinde yaşanılan kültürü içselleştirmede de etkilidir (Balanlı ve Öztürk, 2006).

Günlük yaşamın temel aktivitelerinin kolaylaştırılması, aktif yaşlanmayı desteklemektedir. (Çizelge 3.5, Çizelge 3.6, Şekil 3.15) Yaşanan mekan ve tasarım özelliklerinin yaşlıların fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısıyla örtüşmesi önemlidir. Bunun için; yaşlının yapısına uygun tasarımlar geliştirilebilir ve var olan tasarımlar iyileştirilebilir. Çizelge 3.5’de “yaşlının yapısına uygun konut tasarım modeli” oluşturulmuştur. Kalıncara’nın çalışmalarından uyarlanarak hazırlanan bu modelde, yaşlının fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısı göz önünde tutularak tasarım özelliklerine göre kullanıcı gereksinimleri saptanmış. Bundan sonra tasarım alanları belirlenmiştir. Yapılan çalışmalar konut yaşayan yaşlıların aktif yaşlanması için gerekli ortamları hazırlamaktadır.

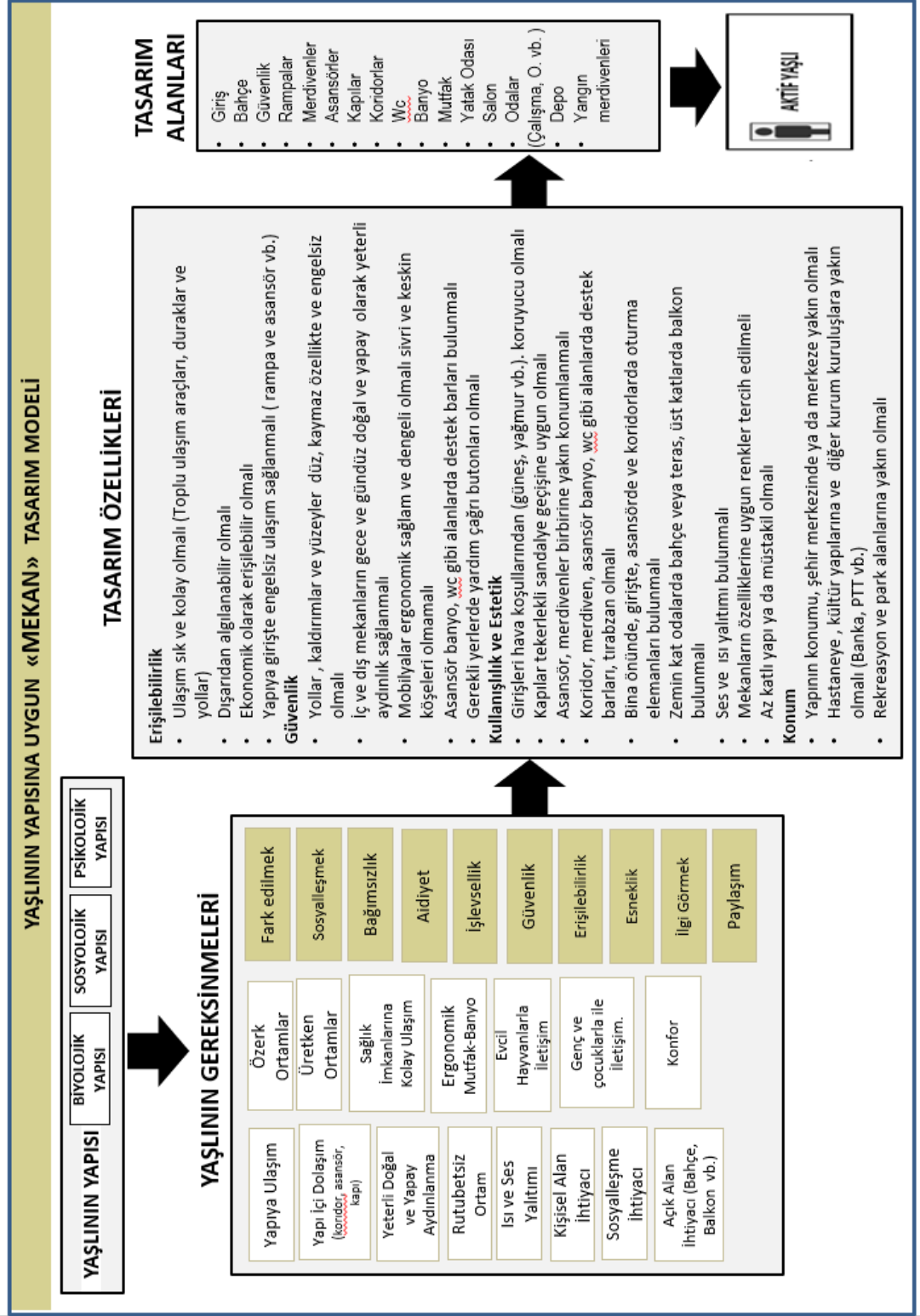
Çizelge 3.6’da “yaşlının yapısına uygun kurumsal yapı tasarım modeli” oluşturulmuştur. Kalıncara’nın çalışmalarından uyarlanarak hazırlanan bu modelde, yaşlının fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısı göz önünde tutularak tasarım özelliklerine göre kullanıcı gereksinimleri saptanmış. Bundan sonra tasarım alanları belirlenmiştir. Yapılan çalışmalar kurumsal bir mekanda yaşayan yaşlıların aktif yaşlanması için gerekli ortamları hazırlamaktadır.

3.3.2. Yaşlı - Kent İlişkisi ve Gereksinimler

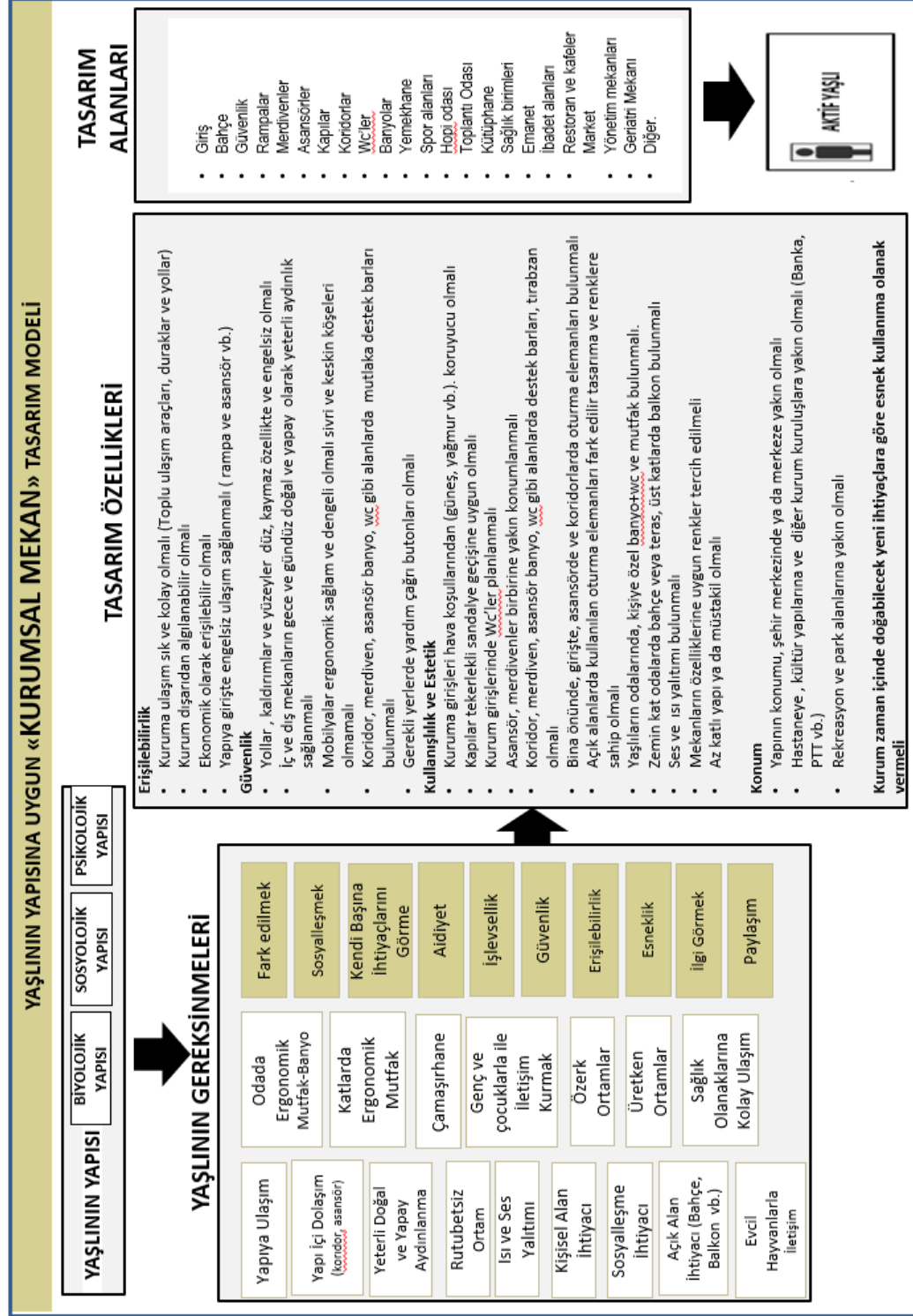
İnsan ve yapı arasında yaşanan bir ilişki olduğu gibi insan–kent arasında da bir ilişki bulunmaktadır. Kent, yapılı ve doğal çevreden oluşur. Bu çevrede sokaklar, mahalleler, yapılar, yeşil alanlar vb.’ den oluşmaktadır. Dış çevre olarak tanımlayabileceğimiz kentte ayrıca sosyal bir çevrede bulunmaktadır.

Yaşlı gerek yapı içinde gerek yapı dışında bulunsun da gene de kentin bir parçasıdır. Yaşlının kent ile kurduğu fiziksel ve sosyal ilişki yaşlıyı sosyolojik, psikolojik ve biyolojik olarak doğrudan etkilerken kentte yaşlıdan olumlu ya da olumsuz etkilenir.

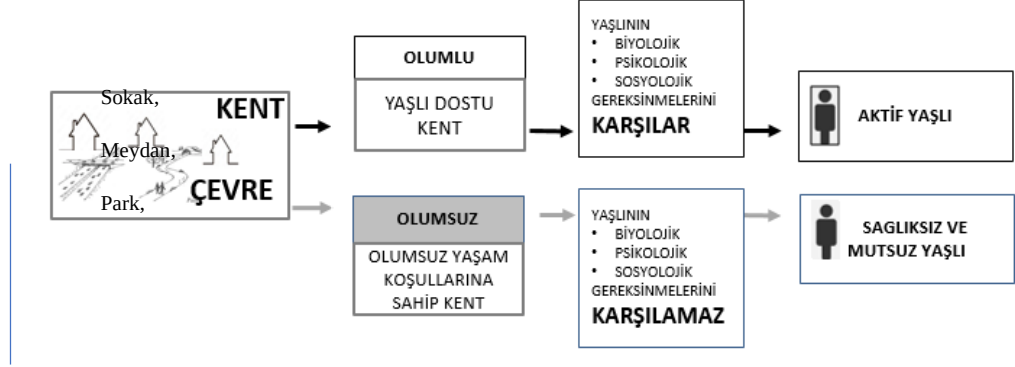
Çizelge 3.5. Yaşlının Yapısına Uygun Mekan Tasarım Modeli (Yazar tarafından hazırlanmıştır)

Çizelge 3.6. Yaşlının Yapısına Uygun Kurumsal Mekan Tasarım Modeli (Yazar tarafından hazırlanmıştır)

Yaşlı dostu kentler yaşlıların biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gereksinimlerini karşılayarak onların aktif yaşlanmalarını destekler. Aktif yaşlanmış bir kişi yaşadığı çevreyi ve kenti olumlu olarak etkiler (Şekil 3.15).

Şekil 3.15. Kent- Yaşlı İlişkisi (Yazar tarafından hazırlanmıştır)

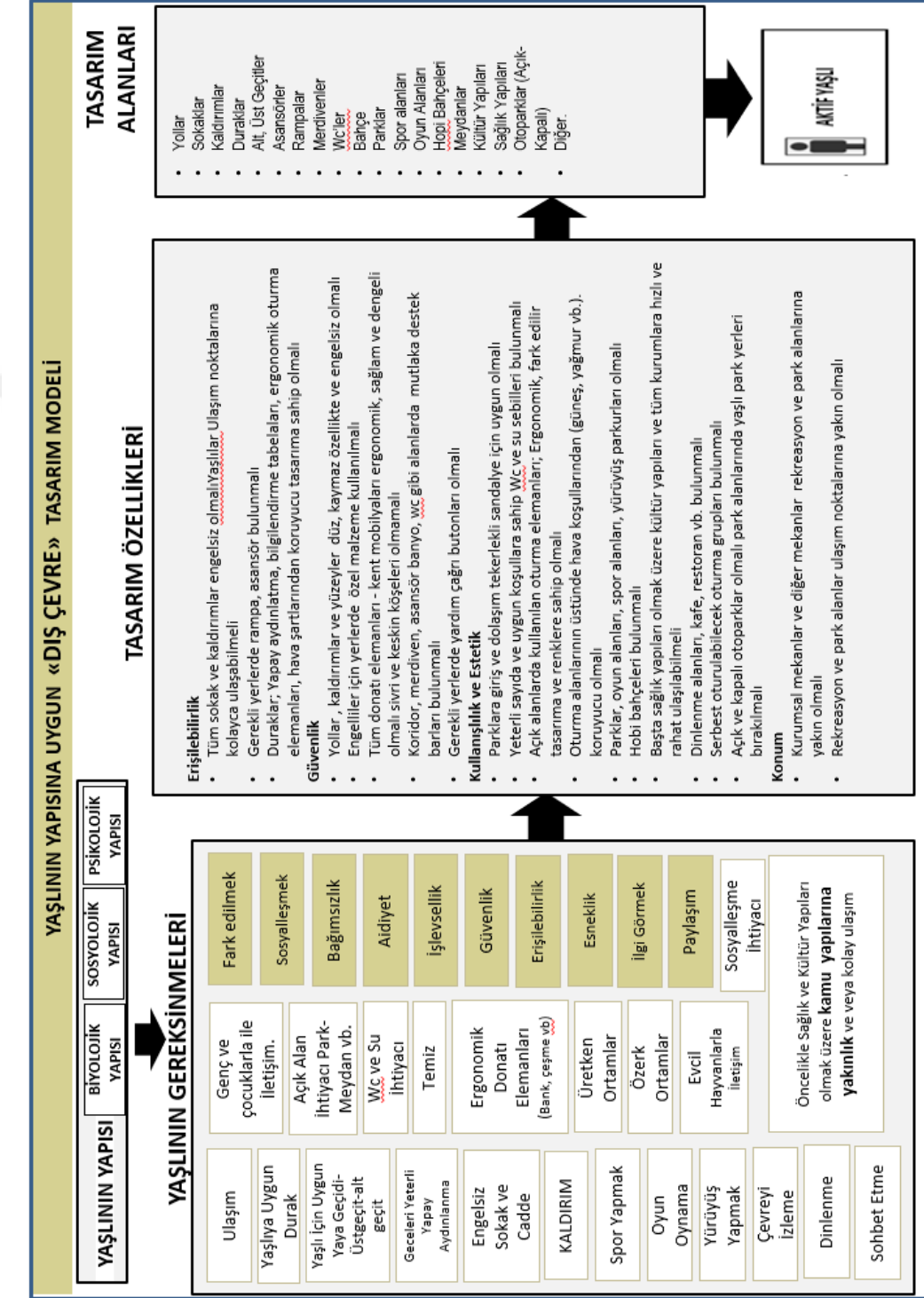
Yaşlılar için erişilebilir, güvenli, sürdürülebilir ve konforlu mekanlar kentsel hareketlilik için çok önemlidir. Yaşlı bireyin özelliklerine uygun yapı tasarım modeli yaşlı dostu çevreler için uygun tasarım alanları ve uygun bir model Çizelge 3.7’de önerilmektedir. Türkiye’de mevzuat, yasa, yönetmelik ve standartlar bulunmasına rağmen kentlerin yaşlılar tarafından kullanılmasında birçok fiziksel, sosyal ve psikolojik engeller bulunmaktadır.

Sonuç olarak;

Yaşlıların yapısı tasarım özelliklerini şekillendirmektedir. Yaşlının yapısına uygun şekillenen tasarımlar yaşlının gereksinimlerini belirler. Yaşlının günlük yaşamının temel aktivitelerini kolaylaştırarak ve bağımsız yaşamı destekleyerek “yaşlı dostu kent” yaşlı dostu yapılar, yaşlı dostu mekanlar geliştirilebilir ve aktif yaşlanmaları sağlanabilir.

Yaşlıların kent ile bütünleşmeleri ve bir araya gelmeleri aktif yaşlanmaları için çok önemlidir. Toplum normlarını ve kültürlerini göz önünde tutacak sosyalleşmelerine katkı sağlayacak bir yapıli çevre tasarlanmalıdır. Çünkü sosyal izolasyon ve yalnızlık aktif yaşlanmanın önünde engel oluşturur. Yaşlı dostu kentler yaşlı ve çevre ilişkisini sağlıklı ve dengeli kurulmasını destekler. Yaşanan mekan ve tasarım özelliklerinin yaşlıların fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısıyla örtüşmesi önemlidir. Bunun için; yaşlının yapısına uygun tasarımlar geliştirilebilir ve var olan tasarımlar iyileştirilebilir.

Çizelge 3.7. Yaşlının Yapısına Uygun Dış Çevre Tasarım Modeli (Yazar tarafından hazırlanmıştır)

BÖLÜM 4

İSTANBUL İLİ, BEŞİKTAŞ İLÇESİ İÇİNDE YAŞLI NÜFUS İLE GERÇEKLEŞTİRİLEN ALAN ÇALIŞMASI VE DEĞERLENDİRME

Yapılan literatür ve kaynak araştırması sonucunda, yaşlı nüfusun aktif yaşlanabilmesi için belirlenen tasarım ve planlama kriterleri yol göstericidir. Bu doğrultuda yapılan araştırma aktif yaşlanma için demografik yapı, konut ve çevre, sosyal yapı ve kurumsal barınma mekanlarına yönelik sorulardan oluşmaktadır. Barınma, ulaşım ve kentsel çevre alt başlıklarında sorgulamalar gerçekleştirilmiştir.

Yapılan araştırmanın Nicel bileşeni İstanbul, Beşiktaş ilçesi sınırları içinde evde yaşayan 65 yaş ve üstü yaş grubu ile gerçekleştirilen bir anket çalışmasıdır. Hem nicel çalışmanın çerçevesini oluşturmak, hem de çalışma sonuçları için kapsamlı bir kaynak çalışması yapılmıştır. Veri toplama süreci 1. Ön saha araştırması, 2. Nicel verinin toplanması ve 3. Nitel verilerin toplanması olarak 3 adımdan oluşmaktadır. Alanda yapılan bu çalışma için önce Beşiktaş Belediyesi, mahalle muhtarlıkları ve semt dernekleri ile görüşülerek adım atılmıştır. Soruların hazırlanması ve hazırlanan soruların uygunluğunun ve verimliliğinin denenmesi için 20 kişiden oluşan bir pilot çalışma yapılmıştır. Yapılan pilot çalışma ve ana anket çalışması soruları için bu konuda uzmanlardan ve psikolog doktorlardan destek alınmıştır. Çalışma sonrasında elde edilen veriler SPSS nicel veri analiz programı kullanılarak sorgulanmıştır.

Niteliksel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada örneklem büyüklüğü 360 olarak hesaplanmış ancak Covit 19 sürecinde dünya bütününde yaşanan pandemi koşullarıyla oluşan kısıtlılık koşulları 127 anket çalışmasını olanaklı kılmıştır. Anket sürecinde görüşülen kişilere kartopu tekniğiyle ulaşılmıştır. Araştırma 160 kişiyle yapılmasına rağmen; gerekli standartları sağlamayan, sorulara çelişkili cevap veren, anket esnasında rahatsızlanan, sıkıntı yaşadığı için çalışmayı bitiremeyen, Covit-19 sebebiyle bulaş olmaktan korktuğu için ya da dolandırılmaktan korktuğu için ya da sadece vazgeçtiği için devam etmek istemeyen kişilere ait toplam 33 anket değerlendirme dışı tutulmuştur. 127 adet anket Beşiktaş ilçesi içinde yer alan 23 mahalleyi kapsayacak ve 65+yaş grubu içinde dengeli cinsiyet dağılımını da içerecek şekilde değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmanın alan çalışması için İstanbul ili, Beşiktaş ilçesi'nin seçilmesinin nedenleri

- İstanbul ilçesi'nin, gerek nüfus büyüklüğü gerek sosyo-ekonomik profili ile ülke bütününden ayrılan bir metropol olması
- İstanbul içinde yaşlı nüfusun en fazla olduğu ilk beş kentten biri olması
- Beşiktaş ilçesi'nin de konum olarak İstanbul'un merkezinde, eğitim, kültür ve sosyo-ekonomik standart açısından en yüksek ilçelerden biri olması
- 65+ yaş gurubu oranı en yüksek ilçelerden biri olması ve bu grubun uzun soluklu Beşiktaş'ta oturuyor olması (Şekil 4.1)
- Beşiktaş İlçesinin DSÖ'nün "Yaşlı Dostu Kentler" unvanını almış olması, olarak sıralanabilir.

Çalışmaya Beşiktaş sınırları içinde evlerinde ikamet eden eğitimli, teknolojiyi kullanan, aktif yaşlılar dahil edilmiştir. Yapılan ankette, kurumda kalan yaşlıların bir kısmının çaresizlik sebebiyle tarafsız yanıt vermeyecekleri göz önünde bulundurularak kurumlarda kalan yaşlılar çalışma dışında tutulmuştur.

Ayrıca, araştırmaların çoğunluğunun huzurevi, bakımevi ya da hastane gibi kurumlarda yapılması toplumun, yaşlıları sürekli bakıma muhtaç olarak algılamasına neden olmuştur. Oysa yaşlı nüfusun sadece %5'i bakıma muhtaçtır ve kurumlarda yaşamaktadır (Çilingiroğlu ve Demirel 2004, s.229). Bu mevcut durum, çalışmaya sadece

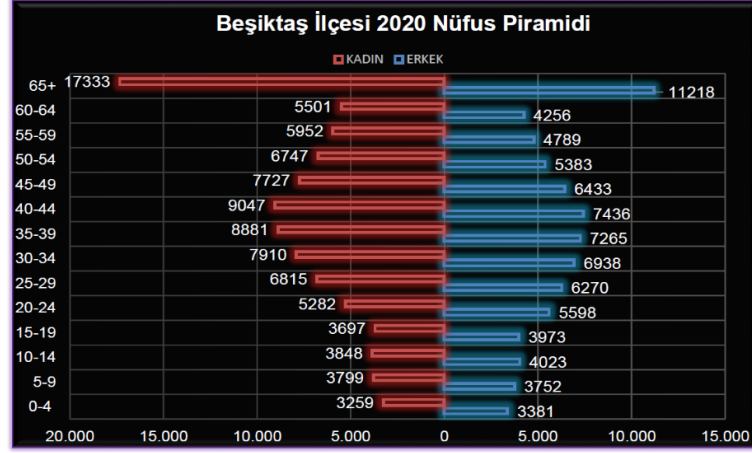
Şekil 4.2. Beşiktaş'ın Kent İçindeki Konumu (Wikipedia, 2009)

Mahalleler bazında nüfusa bakıldığında ise; Akat, Dikilitaş, Etiler, Gayrettepe, Mecidiye, Nispetiye, Konaklar, Ortaköy ve Türkali mahalleleri 65 yaş ve üzeri nüfusun en yoğun yaşadıkları mahallelerdir (Şekil 4.3).

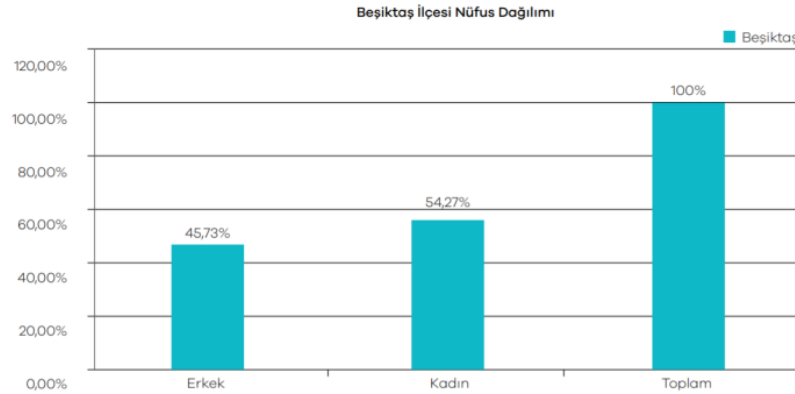
Şekil 4.3. Beşiktaş'ta Yaşlı Nüfusun Yoğun Olduğu Mahalleler (Kısacık ve Tak, 2022)

Uluslararası literatürde yaşlı (65+ yaş grubu) nüfus, Türkiye nüfusunda 65+ yaş grubu oranı %8,9'tur. Beşiktaş ilçesinde ise 65+ yaş grubu oranı nüfusun %16,2'sini oluşturmaktadır. Bu oran da İsveç, İzlanda gibi refah düzeyi yüksek ülkelerdeki ileri yaş birey oranına karşılık gelmektedir.

Şekil 4.4. Beşiktaş'ta Yaşa Göre Nüfus Hareketi. Beşiktaş'ta 2020 Nüfus Hareketleri (Anonim, 2021, s.9)

Şekil 4.5'de Beşiktaş ilçesine ait nüfusun cinsiyet dağılımı görülmektedir. Bu iki grafiği karşılaştırdığımızda Beşiktaş ilçesi sınırları içinde kadın nüfusunun erkek nüfusundan ve İstanbul ortalamasından daha fazla olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.5. Beşiktaş Nüfus Dağılımı (2020-2024 Beşiktaş Belediyesi Stratejik Planı. Beşiktaş Belediyesi, 2019, s.23)

Beşiktaş sınırları içinde yaşayan Erkek nüfusu 11.218 (%39,3), kadın nüfusu 17.333 (%60,7), Beşiktaş genelinde toplamda 65+ nüfus 27.354 kişiden oluşmaktadır. Burada da 65+ kadın nüfusunun erkek nüfusundan daha fazla olduğu dikkat çekicidir (Beşiktaş İlçesi Nüfus Hareketleri- Muhtarlık İşleri Müdürlüğü, Mahalli Araştırmalar Birimi, Şubat, 2021). Beşiktaş Nüfusu Yaş Dağılımı Çizelge 4.1’de, Beşiktaş nüfusu eğitim düzeyine göre dağılım Çizelge 4.2’de sunulmuştur.

Çizelge 4.1. Beşiktaş Nüfusu Yaş Dağılımı (2020-2024 Beşiktaş Belediyesi Stratejik Planı.

Beşiktaş Belediyesi, 2019, s.23)

BEŞİKTAŞ NÜFUSUNUN YAŞ GRUBUNA GÖRE DAĞILIMI (2018)			
Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam
0 - 4 Yaş	3.844	3.617	7.461
5 - 14 Yaş	7.962	7.671	15.633
15 - 39 Yaş	32.310	35.940	68.250
40 - 64 Yaş	27.935	34.441	62.376
65+ Yaş	10.759	16.595	27.354
TOPLAM	82.810	98.264	181.074

Beşiktaş’ta yaşayan bireylerin eğitim düzeylerine baktığımızda ise yüksekokul, fakülte ya da yüksek lisans ve lisansüstü yapmış birey sayısının toplam nüfusun %46,40’sını oluşturduğunu, okuma yazma bilmeyen ya da okuma yazma bilen ancak okul bitirmeyen kişi sayısı ise sadece %5,25’te kaldığını görmekteyiz. Dolayısıyla Beşiktaş ilçesi eğitim düzeyi çok yüksek yaşlı nüfusuna sahip bir ilçemizdir. Bu tabloda en dikkat çeken bir diğer durum, özellikle Yüksekokul/fakülte mezunu ve lise mezunu başta olmak üzere Yüksek lisans ve üstü, lise, ortaokul mezunu, ilköğretim mezunu kadınların sayısının erkeklere oranla daha yüksek olmasıdır.

Beşiktaş Belediye’si kendi bünyesinde yaşlı bireyler için çok farklı kurumsal hizmetler sunmaktadır. Etiler ve Ulus Yaşam Evleri, sağlık, evde bakım, yemek, temizlik ve Beşiktaş Belediyesi tarafından sosyal hizmet binalarında farklı yaş gruplarına hizmet veren çeşitli etkinlikler ve eğitim imkanı sunulmakta ayrıca parklar ve kafeler yaşlı bireyler başta olmak üzere tüm yaş grupları tarafından kullanılmakta ucuz ve kaliteli hizmet sağlamaktadır.

Beşiktaş İlçesi'nde yaşayan yaşlı oranın yüksek olduğu ilçede, sosyo-ekonomik durum ve eğitim düzeyinin yüksek seviyede olması Beşiktaş ilçesinin alan çalışması için seçilme nedenidir. Çalışmalar, teknolojiyi takip eden, okuyan, gezen, üretmek isteyen, aktif yaşlanmayı başarmış yaşlıların yoğun yaşadığı bir ilçe olduğunu göstermiştir.

Çizelge 4.2. Beşiktaş Nüfusu Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı (2020-2024 yılları Beşiktaş Belediyesi stratejik Planı. Strateji Geliştirme Müdürlüğü, 2019, s.24)

BEŞİKTAŞ NÜFUSUNUN EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIMI % (2018)			
Eğitim Durumu	Erkek	Kadın	Toplam
Okuma Yazma Bilmeyen	0,08%	0,59%	0,67%
Okuma Yazma Bilip Okul Bitirmeyen	2,08%	2,51%	4,58%
İlkokul Mezunu	4,98%	6,83%	11,81%
İlköğretim Mezunu	1,60%	1,13%	2,73%
Ortaokul Mezunu	3,84%	4,21%	8,05%
Lise Mezunu	10,83%	13,47%	13,47%
Yüksek Okul ve Fakülte Mezunu	16,01%	19,03%	35,04%
Yüksek Lisans ve Üstü	5,58%	5,77%	11,36%
Bilinmeyen	0,67%	0,79%	1,46%
TOPLAM	45,67%	54,33%	100,00%

4.2.Anket Verileri Analizi, Frekans Dağılımları ve Çapraz Sorgulama

Beşiktaş İlçesi sınırları içinde oturan 65 yaş ve üstü 160 birey ile yüz yüze ve telefonla görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 127 katılımcıya ait tamamlanmış anket değerlendirilmeye alınmıştır.

Beşiktaş ilçesi sınırları içinde oturan 65 yaş ve üstü bireylerle yapılan 127 anket çalışmasından elde edilen verilerin analizi; öncelikle frekans dağılımı tabloları halinde ele alınmaktadır. Daha sonra kullanıcıların demografik yapıları, biyolojik, psikolojik ve sosyal yapıları göz önünde bulundurularak hazırlanan sorular çapraz tablolar yardımı ile karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.

4.2.1. Katılımcıların Demografik Yapısı ve Kişisel Bilgilerine İlişkin Veriler

Yapılacak olan analizlerde ankete katılanların demografik özellikleri; yaş, cinsiyet medeni durumu, eğitim durumu, iş ve gelir durumu, teknoloji kullanımı, sağlık durumu, aktif yaşlanma verileri frekans dağılım tabloları halinde düzenlenmiştir.

Katılımcıların yaşlarına göre dağılımı; % 32,3'ü 65-69 yaş arası, % 44,9'u 70-74 yaş arası, %9,4'ü 75-79 yaş arası ve %13,4'ü 80 ve üstü (Çizelge 4.3), cinsiyetlerine göre % 48,8'i kadın ve % 51,2'si erkek (Çizelge 4.4), medeni durumlarına göre % 59,1'i evli, % 9,4'ü bekar, %29,9'u dul ve %1,6'sının bu soruyu yanıtlamadığı (Çizelge 4.5) ve çocuk sahibi olup olmadıklarına göre ise % 16,5'inin çocuğunun olmadığı, % 81,9'unun çocuğunun olduğu ve %1,6'sının da bu soruya yanıt vermediği anlaşılmaktadır (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.3. Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı

YAŞ	Katılanların Sayısı	Yüzde
65-69	41	32,3
70-74	57	44,9
75-79	12	9,4
80 ve üstü	17	13,4
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.4. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

CİNSİYET	Katılanların Sayısı	Yüzde
Kadın	62	48,8
Erkek	65	51,2
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.5. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

MEDENİ DURUM	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evli	75	59,1
Bekar	12	9,4

Dul	38	29,9
Gizli tutan	2	1,6
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.6. Katılımcıların Çocuk Sahibi Olmalarına Göre Dağılımları

ÇOCUK	Katılanların Sayısı	Yüzde
Yok	21	16,5
Var	104	81,9
Gizli Tutan	2	1,6
Toplam	127	100,0

Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımı; % 5,5'i eğitim almamış, % 22,8'i ilkokul mezunu, %11'i ortaokul mezunu, % 26'sı lise mezunu, %27,6'sı üniversite mezunu ve %7,1'i lisansüstü bir fakülde mezunu olarak görülmektedir (Çizelge 4.7). İlk ve ortaokul mezunu % 33,8 iken , lise mezunu % 26 , üniversite ve üstü bir okuldan mezun katılımcı sayısı ise %34,7'dir. Evlerinde yalnız yaşayıp yaşamadıklarına ya da evlerini kimlerle paylaştıklarına bakıldığında ise; katılımcıların % 29,9'u evde tek başına, % 42,5'i evde eşiyle, %22,8'i evde ailesiyle, % 3,9'u arkadaşıyla yaşadığı görülmektedir (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.7. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

EĞİTİM	Katılanların Sayısı	Yüzde
Yok	7	5,5
İlkokul	29	22,8
Ortaokul	14	11,0
Lise	33	26,0
Üniversite-Yüksek okul	35	27,6
Lisansüstü	9	7,1
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.8. Ankete Katılanların Evlerinde Yalnız Yaşayıp Yaşamadıklarına ya da Kimlerle Paylaştıklarına Göre Dağılımı

Evinizde sizden başka yaşayan varmı? Varsa kim?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evde tek başıma yaşıyorum	38	29,9
Evde eşimle yaşıyorum	54	42,5
Evde ailemle (birden fazla kişiyle) yaşıyorum	29	22,8
Arkadaşım ile yaşıyorum	5	3,9
Toplam	127	100,0

Katılımcıların iş ve gelir durumlarına göre; % 4,7'sinin emekli olmadığı ve çalışmaya devam ettiği, % 66,1'nin emekli olduğu, % 14,4'nin çalışmadığı ve %15'inin emekli olduğu halde çalışmaya devam ettiği (Çizelge 4.9), %19,7'sinin (yaklaşık beşte birinin) halen dışarıda bir işte çalıştığı görülmektedir.

Sosyal güvence durumlarına göre ise; % 20,5'i emekli sandığı, % 66,1'i SSK'lı, %0,8'i yeşil kartlı, % 0,8'i yurtdışından sigortalı olduğu ve %9,4'ünün sosyal güvencesinin olmadığı görülmektedir. Katılımcıların %2,4'ü ise bu soruyu yanıtlamamıştır (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.9. Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı

Çalışma Durumları	Katılanların Sayısı	Yüzde
Emekli Değilim, Çalışıyorum	6	4,7
Emekliyim, Çalışmıyorum	84	66,1
Çalışmıyorum	18	14,2
Emekli Oldum Ama Çalışmaya Devam Ediyorum	19	15,0
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.10. Katılımcıların Sosyal Güvence Durumlarına Göre Dağılımı

Sosyal Güvence Durumu	Katılanların Sayısı	Yüzde
Emekli Sandığı	26	20,5
SSK	84	66,1
Yeşil Kart	1	0,8
Yurtdışı	1	0,8
Sosyal Güvencem Yok	12	9,4
Gizli Tutan	3	2,4
Toplam	127	100,0

Katılımcıların teknolojiyle olan ilişkisinde bilgisayar ve android cep telefonu kullanımlarına göre; % 59,8'inin bilgisayar kullandığı, % 39,4'ünün bilgisayar kullanmadığı ve % 0,8'inin bu soruyu yanıtlamadığı (Çizelge 4.11), % 94,5'inin android cep telefonu kullandığı ve %5,5'inin kullanmadığı görülmektedir (Çizelge 4.12). Akıllı telefon kullanımı ile ilgili cevaplara göre; Katılımcıların % 80,3'ü telefonun özelliklerinden yararlanmakta , % 17,3'ü yararlanmamaktadır , % 2,4 'ü de bu soruyu yanıtlamamıştır (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.11. Katılımcıların Bilgisayar Kullanım Durumları

Bilgisayar Kullanımı	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet Kullanıyorum	76	59,8
Hayır Kullanmıyorum	50	39,4
Gizli Tutan	1	0,8
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.12. Katılımcıların Telefon Kullanımlarına Göre Dağılımı

Akıllı Cep Telefon Kullanıyor musunuz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet	120	94,5
Hayır	7	5,5
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.13. Katılımcıların Akıllı Telefon Kullanımı Durumları

Akıllı Telefon Kullanıyorsa Özelliklerinden Faydalaniyor mu	Katılanların Sayısı	Yüzde
Yararlanıyorum	102	80,3
Yararlanmıyorum	22	17,3
Gizli Tutan	3	2,4
Toplam	127	100,0

Katılımcıların sağlık ile ilgili durumlarına bakıldığında; % 58,3'ü sağlık problemi yaşadığını, % 40,2'si sağlık problemi yaşamadığını belirtmiştir ve %1,6'sı ise bu soruyu yanıtlamamıştır (Çizelge 4.14), % 14,2'si sağlık problemlerinin yaşam kalitelerini etkilediğini, % 85,8'si sağlık problemlerinin yaşam kalitelerini etkilemediğini belirtmektedir (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.14. Ankete Katılanların Sağlık Durumları

Sağlık problemi yaşadığınızı düşünüyor musunuz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet	74	58,3
Hayır	51	40,2
Gizli Tutan	2	1,6
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.15. Sağlık Problemlerinin Yaşam Kalitelerini Etkileme Durumları

Sağlık Probleminiz yaşam kalitenizi etkiliyor mu?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet	18	14,2
Hayır	109	85,8
Toplam	127	100,0

Katılımcıların kendilerini aktif ve dinç, yaş ve mutluluk durumlarına göre; % 85,8'i kendilerini aktif ve dinç, % 13,4'ü bazen aktif ve dinç, %0,8'i kendilerini aktif ve

diñç hissetmedikleri (Çizelge 4.16), % 84,3'ü kendilerini daha genç, % 13,4'ü aynı yaşta, %2,4'ü daha yaşlı olarak gördükleri (Çizelge 4.17), % 32,3'ü her zaman mutlu, % 48,8'i çoğunlukla mutlu, % 15,7'si bazen mutlu % 0,8'i ise kendilerini mutlu hissetmediklerini belirtmektedir. %2,4'ü bu son soruyu yanıtlamak istememiştir (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.16. Katılımcıların Kendilerini Aktif ve Diñç Olarak Değerlendirme Durumları

Kendinizi aktif ve diñç olarak değerlendirir misiniz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet	109	85,8
Bazen	17	13,4
Hayır	1	0,8
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.17. Katılımcıların Kendilerini Hissettikleri Yaş Durumları

Kendinizi yaş olarak nasıl hissediyorsunuz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Daha Genç	107	84,3
Olduğu Yaşta	17	13,4
Daha Yaşlı	3	2,4
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.18. Katılımcıların Kendilerini Mutlu Hissetme Durumları

Kendinizi mutlu hissediyor musunuz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Her zaman	41	32,3
Çoğunlukla	62	48,8
Bazen	20	15,7
Mutlu Hissetmiyorum	1	0,8
Gizli Tutan	3	2,4
Toplam	127	100,0

4.2.2. Konut ve Çevreye İlişkin Veriler

Konut ve çevreye ilişkin kullanıcı odaklı tasarım kriterlerini gösteren frekans ve yüzdelik frekans tabloları aşağıda verilmektedir. Buna göre yaşlıların yaşadığı evlerin ve çevresinin yaşlılara mekânsal olarak uygunluğuna bakıldığında; katılımcıların % 23,6'sı daireye dışarıdan ulaşımın yaşlılar için (asansör, merdiven, rampa vb.) uygun, % 76,4'ü uygun olmadığını; % 70,9'u banyoların yaşlıların kullanım için uygun, % 29,1'i uygun olmadığını; % 70,9'u mutfakların yaşlıların kullanımı için uygun ve % 29,1'i uygun olmadığını, % 68,5'i kapı ve koridor genişliklerinin yaşlıların kullanımı için uygun ve % 31,5'inin uygun olmadığını belirtmektedir (Çizelge 4.19).

Çizelge 4.19. Katılımcıların Yaşadığı Evlerin Mekansal Durumları

Eviniz yaşlılar için uygun mu	Katılanların Sayısı	Evet	Hayır	Evet Yüzde	Hayır Yüzde
Sokaktan evinizin kapısına kadar rahat ulaşabiliyor mu?	127	30	97	23,6	76,4
Banyo kullanımı yaşlılar için uygun mu?	127	90	37	70,9	29,1
Mutfak kullanımı uygun mu?	127	90	37	70,9	29,1
Kapı ve koridor genişlikleri, tırabzanlar vb. yaşlılar için uygun mu?	127	87	40	68,5	31,5

Katılımcıların yaşadıkları dış çevrenin yaşlılar için uygunluğuna bakıldığında; % 25,2'si yaya ve araç yollarının yaşlı ve engelli bireylerin kullanımı için uygun, % 74,8'i uygun olmadığını, % 91,3'ü toplu ulaşım araçlarına yürünebilir mesafe için uygun, % 8,7'si uygun olmadığını, % 55,1'i sokaklarda, parklarda ve duraklarda uyarı ve bilgi tabelalarının yeterli miktarda ve dikkat çekici olduğunu, % 44,9'u olmadığını, % 92,1'i yaşadığı çevrede aydınlatmanın yeterli olduğunu, % 7,9'u yetersiz olduğunu, % 48'i parklarda ve sokaklarda dinlenmek için oturma elemanı bulunduğunu, % 52'si bulunmadığını (Bu soruya evet diyenlerin bir kısmı sokakta esnafların kendilerine oturmaları için yer gösterdiklerinden bahsetmiştir), % 33,9'u güneşten ya da yağmurdan korunmak için dış mekanlarda gölgelik veya ağaç bulunduğunu, % 66,1'i gölgelik veya ağaç bulunmadığını, % 21,3'ü yaşadığı çevrede halka açık tuvalet bulunduğunu, % 78,7'si halka açık tuvalet bulunmadığını, % 67,7'si otobüs vb. seferleri yeterli olduğunu,

% 32,3'ü seferlerin yeterli olmadığını, % 43,3'ü çevrenin temiz olduğunu, % 56,7'si çevrenin temiz olmadığını belirtmişlerdir (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20. Katılımcıların Yaşadığı Evlerin Niteliksel Durumları

Yaşadığınız çevre yaşlı bireyler için uygun mu?	Katılanların Sayısı	Evet	Hayır	Evet Yüzde	Hayır Yüzde
Yaya ve araç yolları yaşlı ve engelli bireylerin kullanımı için uygun mu	127	32	95	25,2	74,8
Toplu ulaşım araçlarına yürünebilir mesafede mi	127	116	11	91,3	8,7
Sokaklarda, parklarda ve duraklarda uyarı ve bilgi tabelaları yeterli miktarda var ve dikkat çekici mi	127	70	57	55,1	44,9
Yaşadığınız çevrede yeterli aydınlatma var mı	127	117	10	92,1	7,9
Parklarda ve sokaklarda dinlenmek için yeterli oturma elemanı bulunuyor mu	127	61	66	48,0	52,0
Güneşten ya da yağmurdan korunmak için gölgelik, ağaç vb. bulunuyor mu?	127	43	84	33,9	66,1
Yaşadığınız çevrede umumi tuvalet bulunuyor mu?	127	27	100	21,3	78,7
Otobüs vb. seferleri yeterli mi?	127	86	41	67,7	32,3
Çevreniz Temiz mi?	127	55	72	43,3	56,7

4.2.3. Sosyal İçerikli Sorulara İlişkin Veriler

Ankete katılanların sosyal ve kültürel etkinliklere katılımı, mahalleli ile olan sosyal ilişkileri, farklı yaş grupları ile ilişkileri, çalışma isteği ile ilgili durumları, sosyal projelerde görev alma tercihlerine ilişkin tasarım kriterlerine göre verileri frekans dağılım tabloları halinde düzenlenmiştir.

Yaşlıların sosyal ve kültürel etkinliklere katılım sıklığına bakıldığında; %52,7'si sosyal ve kültürel etkinliklere katıldığını, % 26'sı arada katıldığını ve % 21,3'ü

katılmadığını belirtmişlerdir(Çizelge 4.21).Katılımcılar gerek mahallesinde oturanlar, gerek esnaf ile olan sosyal ilişkilerini değerlendirirken; % 92,9'u sosyal ilişkilerinin iyi , % 4,7'si sosyal ilişkilerinin fena olmadığını, % 0,8'i sosyal ilişkilerinin bulunmadığını belirtmişler, % 1,6'sı da bu soruyu yanıtlamamıştır (Çizelge 4.22).

Katılımcılardan % 23'ü çocukların , % 30'u gençlerin , % 9'u ortayaş grubunun , % 24'ü kendi yaşlılarının , % 6'sı kendi yaşlarından büyüklerin yaşam çevrelerinde daha çok görmek istediğini belirtmektedir, % 8'i de bu soruya yanıt vermemiştir.Ayrıca, katılımcıların % 53 'ü yaşam çevrelerinde genç ve çocukları görmek istediklerini belirtirken, sadece %6'sı kendinden yaşça büyüklerle olmak istediklerini belirtmiştir. Bu sorudan anlaşılmaktadır ki 65 yaş ve üstü grubu gençleri kendinden büyüklere tercih etmişlerdir (Çizelge 4.23).

Yaşlılara uygun bir işte tam ya da yarı zamanlı çalışma isteklerine bakıldığında; % 33,1'i istediklerini , % 7,1'i olabirliliğini , % 40,1'i istemediklerini ve % 19,7'si ise halen çalıştığını belirtmiştir (Çizelge 4.24).

Çizelge 4.21. Sosyal ve Kültürel Etkinliklere Katılma Durumları

Sosyal ve kültürel etkinliklere katılıyor musunuz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet Katılıyorum	67	52,7
Arada Katılıyorum	33	26,0
Hayır Katılmıyorum	27	21,3
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.22. Katılımcıların Etkinliklere Katılmama Durumları

Sosyal ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Sosyal ilişkilerim iyi	118	92,9
Sosyal ilişkilerim fena değil	6	4,7
Sosyal ilişkim yok	1	0,8
Yanıtlamak İstemeyen	2	1,6
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.23. Katılımcıların Birlikte Olmak İstedikleri Yaş Grupları

Yaşam çevrenizde hangi yaş grubundan insanların daha çok olmasını isterdiniz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Çocuklar	29	23
Gençler	38	30
Orta yaş	12	9
Kendi yaşlılarım	30	24
Yaşça benden büyükler	8	6
Yanıtlamak İstemeyen	10	8
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.24. Yaşlıların Uygun Bir İşte Çalışmayı İsteme Durumları

Size uygun bir işte tam ya da yarı zamanlı çalışmak ister misiniz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet isterim	42	33,1
Olabilir	9	7,1
Hayır istemem	51	40,1
Çalışıyorum	25	19,7
Toplam	127	100,0

Ankete katılanların sosyal projelerde görev almaları ile ilgili durumlarına bakıldığında; çocuklara yönelik projelerde % 26,8'i görev almak istediğini, % 43,4'ü görev almak istemediğini, % 25,9'u bazen görev alabileceğini belirtmiş olup %3,9'u bu soruyu yanıtlamak istemediklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.25). Gençlere yönelik projelerde; %30'u görev almak istediğini, %24,4'ü Bazen görev almak istediğini, % 41,7'si görev almak istemediğini belirtip %3,9'u soruya cevap vermek istememişlerdir. Bu soruda katılımcıların yarısından fazlasının gençlerle ilgili projelerde yer almak istedikleri görülmektedir (Çizelge 4.26).

Katılımcıların yaşlılara yönelik projelerde; %15,7'si görev almak istediğini, % 28,3'ü bazen görev alabileceğini, %49,6'sı görev almak istemediğini ve % 6,4'ünün bu

soruyu yanıtlamak istemediklerini belirtmişlerdir. Bu soruda katılımcıların yarısına yakınının yaşlılarla ilgili projelerde yer almak istemedikleri görülmektedir (Çizelge 4.27).

Çevre ve hayvanlarla ilgili projeler ile ilgili olarak katılımcıların % 24,4'ü görev almak istediklerini, % 26'sı bazen görev almak istediklerini, % 43,3'ü görev almak istemediklerini ve % 6,3'nün bu soruyu yanıtlamak istemediklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.28). Bu soruda ki cevaplara göre katılımcıların %50,7'sinin çevre ve hayvanlar ile ilgili projelere duyarlı olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.25. Katılımcıların Çocuklara Yönelik Projelerde Görev Alma Durumları

Çocuklara yönelik projelerde görev almak ister misiniz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet görev almak isterim	34	26,8
Bazen görev alabilirim	33	25,9
Hayır görev almak istemem	55	43,4
Gizli Tutan	5	3,9
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.26. Katılımcıların Gençlere Yönelik Projelerde Görev Alma Durumları

Gençlere yönelik projelerde görev almak ister misiniz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet görev almak isterim	38	30,0
Bazen görev alabilirim	31	24,4
Hayır görev almak istemem	53	41,7
Gizli Tutan	5	3,9
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.27. Katılımcıların Yaşlılara Yönelik Projelerde Görev Alma Durumları

Yaşlılara yönelik projelerde görev almak ister misiniz	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet görev almak isterim	20	15,7
Bazen görev alabilirim	36	28,3

Hayır görev almak istemem	63	49,6
Gizli Tutan	8	6,4
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.28. Katılımcıların Çevre ve Hayvanlarla İlgili Projelerde Görev Alma Durumları

Çevre ve hayvanlarla ilgili projelerde görev almak istersiniz	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet görev almak isterim	31	24,4
Bazen görev alabilirim	33	26,0
Hayır görev almak istemem	55	43,3
Gizli Tutan	8	6,3
Toplam	127	100,0

4.2.4. Yaşlı Barınma Mekanlarına İlişkin Veriler

Yapılan çalışmada ankete katılanların yaşlı barınma mekanlarına ilişkin görüşlerine ait veriler frekans dağılım tabloları halinde düzenlenmiştir.

Katılımcıların barınma mekanlarına ilişkin tasarım kriterlerini gösteren frekans ve yüzdelik frekans tabloları aşağıda verilmektedir. Buna göre katılımcıların % 47,24'ü herhangi bir yaşlı barınma mekanında kalmayın daha önce düşündüklerini, % 52,76'sı düşünmediklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.29).

Çizelge 4.29. Katılımcıların Herhangi Bir Yaşlı Barınma Mekanında Kalmayı Düşünme Durumları

Herhangi bir yaşlı barınma kurumundakalmayı düşündünüz mü?	Katılanların Sayısı - siz	Yüzde
Evet	60	47,24
Hayır	67	52,76
Toplam	127	100,0

Kurumsal barınma mekanında kalmak istemeyen yaşlıların öncelikli sebepleri; katılımcıların % 47,2'si ailesinin kendilerine bakacağı, % 18,9'u tek başına ihtiyaçlarını karşılayabildiği, % 23,6'sı bu kurumlarda kalanların çaresiz kişiler olduğu, % 3,1'i kural altında yaşayamayacaklarını, % 2,4'ü kalabalık olacağını düşünmeleri, % 2,4'ü ailelerinden, arkadaşlarından, mahallelerinden kopmak istememeleri, % 2,4'ü etrafında yaşlıları görmek istememeleri ve % 2,4'ü kurumda kalmayı düşünmek için erken olduğunu belirtmektedirler (Çizelge 4.30).

Kurumsal barınma mekanında kalmak isteyen yaşlıların öncelikli sebepleri; % 57,7'si sağlık ve bakım hizmeti almak, % 18,78'i güvenlik, % 0,8'i ekonomik sebepler, % 8,7'si arkadaş edinmek, yalnız kalmamak, sosyalleşmek, %3,2'si ailesine yük olmamak, %11,02'si kurumun imkanları özellikleri olarak belirtmişlerdir. (Çizelge 4.31).

Çizelge 4.30. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Kalınmamasına İlişkin Düşünceleri

Yaşlıların barınma mekanlarında kalmayı düşünmemelerinin sebepleri	Katılanların Sayısı	Yüzde
Aileleri ile kalabileceklerini düşünmeleri (çocuklarını bana bakar vb.)	60	47,2
Tek başına ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri	24	18,9
Orada çaresiz kişiler kalır	30	23,6
Kural altında yaşayacaklarını düşünmeleri	4	3,1
Kalabalık olduğunu düşünmeleri	3	2,4
Çevrelerinden kopmak istememeleri (aile, mahale vb.)	3	2,4
Yaşlılarla birlikte olmak istememeleri	3	2,4
Bunu düşünmek için erken olduğunu düşünüyorlardır	3	2,4
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.31. Katılımcıların Kurumsal Barınma Mekanlarında Kalma Nedenleri

Yaşlı barınma kurumlarında kalma sebepleriniz ne olurdu?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Sağlık ve bakım hizmeti almak	73	57.7
Güvenlik	24	18.78

Kurumun imkânları, özellikleri yeri	14	11.02
Ekonomik Sebepler	1	0.8
Arkadaş edinmek, yalnız kalmamak, sosyalleşmek	11	8.7
Aileme yük olmamak için	4	3.2
Diğer	0	0
Toplam	127	100,0

Ankete katılanların % 93,7'si yaşlı barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğunu, % 6,3'ü önemli olmadığını (Çizelge 4.32), yaşlı barınma mekanlarının konumu hakkında; katılımcıların % 33,9'u kent merkezinde, % 47,2'si kent merkezinin yakınında ve % 18,9'u kent merkezinin dışında olmasını istediklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.33).

Çizelge 4.32. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemine

İlişkin Düşünceleri

Yaşlı barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğunu düşünüyor musunuz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet	119	93,7
Hayır	8	6,3
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.33. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumuna İlişkin

Düşünceleri

Yaşlı barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğunu düşünüyor musunuz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Kent Merkezinde	43	33,9
Kent Merkezinin Yakınında	60	47,2
Kent Merkezinin dışında	24	18,9
Toplam	127	100,0

Katılımcıların % 33,9'u barınma mekanlarının kentten kopuk olduğunu, % 2,4'ü genellikle kopuk olduğunu, % 30,7'si kopuk olmadığını, % 31,5'i fikrinin bulunmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların: % 1,6'sı bu soruyu yanıtlamak istememişlerdir. (Çizelge 4.34). Yaşlı barınma kurumları kent merkezinde olsalar bile yaşlı barınma mekanları ile ilgili olarak katılımcıların; % 33,9'u içe dönük ve dışarıya kapalı olduğunu, % 2,4'ü genellikle içe dönük ve dışarıya kapalı olduğunu, % 28,3'ü ise içe dönük ve dışarıya kapalı olmadığını, % 33,9'u fikrinin olmadığını ve % 1,6'sı bu soruyu yanıtlamak istemediğini belirtmişlerdir (Çizelge 4.35). Katılımcıların % 37'si yaşlı barınma mekanlarında kullanıcıların kentlilerle paylaşabilecekleri ortak alanların olmadığını, % 2,4'ü genellikle olmadığını, % 22,8'i ise kullanıcıların kentlilerle paylaşabilecekleri ortak alanların olduğunu, % 35,4'ü bu soru hakkında fikri olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların % 2,4'ü ise bu soruyu yanıtlamamıştır (Çizelge 4.36).

Kendi evlerinde yaşayan yaşlıların kurumlara bakışı, kurumların dışardan algılanışı; Kurumda kalanların kentle bağının kopuk olduğu, kendi içine dönük yapılar olduğu ve kentlilerle ortak alanların bulunmadığı yönündedir.

Çizelge 4.34. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Kent ile İlişkisinin Kentten Kopuk Olmasına İlişkin Düşünceleri

Yaşlı barınma mekanlarının kent ile ilişkisinin kentten kopuk olması	Katılanların Sayısı	Yüzde
Doğru	43	33,9
Genellikle	3	2,4
Yanlış	39	30,7
Fikrim yok	40	31,5
Gizli tutan	2	1,6
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.35. Yaşlı Barınma Mekanlarının Kent ile İlişkisinin Kent Merkezinde Olsalar Bile İçe Dönük ve Dışarıya Kapalı Olması Durumu

Yaşlı barınma mekanlarının kent ile ilişkisinin kent merkezinde olsalar bile içe dönük ve dışarıya kapalı olması	Katılanların Sayısı	Yüzde
Doğru	43	33,9
Genellikle	3	2,4
Yanlış	36	28,3
Fikrim yok	43	33,9
Gizli tutan	2	1,6
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.36. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Kent ile İlişkisinin Kentlilerle Paylaşabildikleri Ortak Alanlar Bulunmaması Durumu

Yaşlı barınma mekanlarının kullanıcıların Kentlilerle paylaşabildikleri ortak alanlar bulunmuyor.	Katılanların Sayısı	Yüzde
Doğru	47	37,0
Genellikle	3	2,4
Yanlış	29	22,8
Fikrim yok	45	35,4
Gizli tutan	3	2,4
Toplam	127	100,0

Katılımcılar yaşlı barınma mekanları nasıl olmalı sorusuna, %62,2 si az katlı bir bina, %37,8'i müstakil ev olarak belirtmişlerdir. Çok katlı yapıda yaşamak isteyen kimse bulunmamıştır (Çizelge 4.37).

Çizelge 4.37. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanları Hakkında Görüşleri

Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalı?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Çok katlı bina	0	0,0
Az katlı bina	79	62,2
Müstakil ev	48	37,8

Toplam	127	100,0
---------------	-----	-------

Yaşlı barınma kurumunda yaşayanların evcil hayvanları ile bir arada olabilecekleri, veterinerlik hizmeti alabilecekleri kurum bahçesinde bir “evcil hayvan evinin” olmasını, % 85,8’i böyle bir mekanı istemekte, % 4,8’i böyle bir mekanın olabileceğini, % 9,4’ü ise kurum içinde böyle bir mekanı istemediklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.38).

Yaşlı barınma kurumunda yaşayanların, evcil hayvanları ile bir arada olabilecekleri, veterinerlik hizmeti alabilecekleri kurum bahçesinde bir “evcil hayvan bakım evinin” olması ile ilgili olarak katılımcıların % 85,8’i kurum bahçesinde evcil hayvanların kabul edilebileceği, gerektiğinde veterinerlik hizmeti de verebilecek hayvanlar için özel bir mekanın varlığını istemektedir. % 4,8’i olabilir derken sadece %9,4 katılımcı kurum bahçesinde dahi olsa hayvanların alınmasına karşı çıkmışlardır.

Çizelge 4.38. Katılımcıların Yaşlı Barınma Kurumunda Evcil Hayvanların Bulunmasına İlişkin Düşünceleri

Yaşlı barınma kurumunda yaşayanların evcil hayvanları ile bir arada olabilecekleri, veterinerlik hizmeti alabilecekleri kurum bahçesinde bir “evcil hayvan evinin” olmasını ister miydiniz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet	109	85,8
Olabilir	6	4,8
Hayır	12	9,4
Toplam	127	100,0

“Yaşlı barınma kurumlarında ortak kullanılan alanların kurum dışından gelenler tarafından da kullanımına açık olması konusunda katılımcıların yaklaşımı:

Spor alanlarını; % 26’sı ortak kullanmayı, % 44,9’u belirli zamanlarda kullanmayı, % 29,1’i ise ortak kullanmayı istemediklerini (Çizelge 4.39), Kurum Bahçesini; % 29,1’i ortak kullanmayı, % 42,5’i belirli zamanlarda kullanmayı, % 28,3’ü ise ortak kullanmayı istemediklerini (Çizelge 4.40), Kurum Kütüphanesini; % 44,9’unun

ortak kullanmayı, % 40,2'si belirli zamanlarda kullanmayı, % 15'i ise ortak kullanmayı istemediklerini (Çizelge 4.41), Atölyeler – müzik odası- bilişim odası vb. alanlarını; % 40,2'si ortak kullanmayı , % 44,1'i belirli zamanlarda kullanmayı, % 15,7'si ise ortak kullanmayı istemediklerini (Çizelge 4.42), Tiyatro ve Toplantı Salonunu; % 40,2'si ortak kullanmayı, % 43,3'ü belirli zamanlarda ortak kullanmayı, % 16,5'i ise ortak kullanmayı istemediklerini (Çizelge 4.43), Kuaför Salonunu; % 27,6'sı ortak kullanmayı, % 30,7'si belirli zamanlarda kullanmayı, % 41,7'si ise ortak kullanmayı istemediklerini (Çizelge 4.44), Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoranı; % 73,2'si ortak kullanmayı, % 8,7'si belirli zamanlarda ortak kullanmayı ve % 18,1'inin ise ortak kullanmayı istemediklerini (Çizelge 4.45), Kurumda oluşturulacak hayvan bakım evi ve veterinerlik hizmetini; % 63'ü ortak kullanmayı, % 13,4'ü belirli zamanlarda ortak kullanmayı, % 23,6'sı ise ortak kullanmayı istemediklerini (Çizelge 4.46) belirtmişlerdir.

Çizelge 4.39. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarındaki Spor Alanlarının Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri

Spor alanları	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet isterim	33	26,0
Evet belirli zamanlarda isterim	57	44,9
Hayır istemem	37	29,1
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.40. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurum Bahçesinin Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri

Kurum Bahçesi	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet isterim	37	29,1
Evet belirli zamanlarda isterim	54	42,5
Hayır istemem	36	28,3
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.41. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Yer Alan Kütüphanenin Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri

Kütüphane	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet isterim	57	44,9
Evet belirli zamanlarda isterim	51	40,2
Hayır istemem	19	15,0
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.42. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Yer Alan Atölyelerin Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri

Atölyeler-Müzik Odası-Bilişim Odası vb.	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet isterim	51	40,2
Evet belirli zamanlarda isterim	56	44,1
Hayır istemem	20	15,7
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.43. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Yer Alan Tiyatro ve Toplantı Salonlarının Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri

Tiyatro ve Toplantı Salonu	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet isterim	51	40,2
Evet belirli zamanlarda isterim	55	43,3
Hayır istemem	21	16,5
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.44. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Yer Alan Kuaförün Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri

Kuaför	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet isterim	35	27,6
Evet belirli zamanlarda isterim	39	30,7

Hayır istemem	53	41,7
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.45. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Yer Alan İkincil Restoran-Kafelerin Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri

Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet isterim	93	73,2
Evet belirli zamanlarda isterim	11	8,7
Hayır istemem	23	18,1
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.46. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Yer Alan Hayvan Bakımevi ve Veterinerlik Hizmetlerinin Dışarıdan Kullanımına İlişkin Düşünceleri

Oluşturulacak hayvan bakım evi ve veterinerlik hizmeti	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet isterim	80	63,0
Evet belirli zamanlarda isterim	17	13,4
Hayır istemem	30	23,6
Toplam	127	100,0

Ankete katılanların, yukarıda belirtilen alanlardan en az birine “evet” demelerinin nedenini belirtmeleri istendiğinde; % 79,5’i farklı yaş gruplarıyla birlikte olabilmek ve deneyim paylaşımı, % 91,3’ü çevrede yaşayanlarla bağ kurmak ve sosyalleşmek, % 80,3’ü hayatlarına bir hareket getireceğini ve daha aktif yaşam sunacağına inandıkları ve % 83,5’i yakın çevrelerinde kurum dışında ki kişilerle temas kurmanın kendilerini mutlu edeceğini için mekanların ortak kullanımına olumlu yaklaştıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 4.47). Ankete katılanların, yukarıda belirtilen alanlardan en az birine “hayır” demelerinin nedenini belirtmeleri istendiğinde; % 26,8’i güvenli olmayacağını, % 43,3’ü hijyenik olmayacağını, % 22,8’i bize yer kalmayacağını, % 35,4’ü karmaşa ve gürültü

olacağını düşündüğü için mekanların ortak kullanımına olumsuz yaklaştıklarını belirtmektedir (Çizelge 4.48).

Çizelge 4.47. Katılımcıların Yaşlı Barınma Kurumlarında Yer Alan Sosyal Alanların Dışarıdan Kullanımına Olumlu Yaklaşma Sebepleri

Katılımcıların 31. soruya evet demelerinin sebepleri	Evet Diyenlerin Sayısı	Yüzde
Farklı yaş gruplarıyla birlikte olabilme ve deneyim paylaşımı	101	79,5
Bu sayede çevremizde yaşayanlarla bağ kurma ve sosyalleşme	116	91,3
Hayatlarına bir hareket getirmesi ve daha aktif bir yaşam sunması	102	80,3
Yakın çevremde kurum dışında kişilerle de temas kurmak beni mutlu edeceği için	106	83,5

Çizelge 4.48. Katılımcıların Yaşlı Barınma Kurumlarında Yer Alan Sosyal Alanların Dışarıdan Kullanımına Olumsuz Yaklaşma Sebepleri

Katılımcıların 31. soruya hayır demelerinin sebepleri	Hayır Diyenlerin Sayısı	Yüzde
Güvenli olmayacağını düşünüyorum	34	26,8
Hijyenik olmayacağını düşünüyorum	55	43,3
Bize yer kalmayacağını düşünüyorum	29	22,8
Karmaşa ve gürültü olacağını düşünüyorum	45	35,4

Yaşlı barınma mekanı içinde uygun ortam ve şartlar sağlandığı takdirde gönüllü olarak sosyal faaliyetlerde sorumluluk almaya katılımcıların % 69,3'ü olumlu, % 30,7'si olumsuz olarak yaklaşmıştır (Çizelge 4.49).

Çizelge 4.49. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarındaki Sosyal Faaliyetlerde Sorumluluk Almaları İle İlgili Düşünceleri

Yaşlı barınma mekanı içinde uygun ortam ve şartlar sağlanacak olursa gönüllü olarak sosyal faaliyetlerde sorumluluk almak ister misiniz?	Katılanların Sayısı	Yüzde
Evet	88	69,3
Hayır	39	30,7

Toplam	127	100,0
--------	-----	-------

Yaşlı barınma mekanı içinde uygun ortam ve şartlar sağlanacak olursa gönüllü olarak sosyal faaliyetlerde sorumluluk almak isteyen katılımcıların neden ya da nedenlerine bakıldığında; % 40,9'u faydalı olma – deneyimlerini paylaşmak, % 18,1'i aktif ve dinç kalmak, % 8,7'si insanlarla birlikte olmak, % 7,9'u kendisini üretken hissetmek için olumlu yaklaşıtlarını, % 24,4'ü ise bu soruyu yanıtlamak istemediklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.50). Katılımcıların çoğu gönüllü olarak sosyal faaliyetlerde bulunmak istemektedir. Bununda ağırlıklı sebebi deneyim paylaşımı ve faydalı olma isteğidir. Ardından aktif ve dinç kalma düşüncesi ağırlıklı olarak katılımcıları gönüllü çalışmaya teşvik ettiği görülmektedir.

Çizelge 4.50. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarındaki Sosyal Faaliyetlerde Sorumluluk Almasına İlişkin Sebepleri

Katılımcıların 34a'cú. soruya evet diyenlerin gönüllü olmak istemelerinin nedeni ya da nedenleri	Evet Diyenlerin Sayısı	Yüzde
Faydalı olma - deneyimlerini paylaşmak	52	40,9
Aktif ve dinç kalmak	23	18,1
İnsanlarla birlikte olmak için	11	8,7
Kendimi üretken hissetmek	10	7,9
Gizli tutan	31	24,4
Toplam	127	100,0

Katılımcıların yaşlı barınma mekanlarının aşağıda sıralanan alanlara yakın olmasının önemi açısından bakıldığında ; “Kültür yapılarına” yakınlığını katılımcıların % 70,9'u önemli, % 17,3'ü önemli olabilir ve % 11,8'i önemli değil (Çizelge 4.51), “Sağlık kurumlarına (hastane, sağlık ocağı vb.)” yakınlığını katılımcıların % 78,7'si önemli , % 15'i önemli olabilir ve % 6,3'ü önemli değil (Çizelge 4.52), “Yeme içme mekanlarına (kafe, restoran vb.)” yakınlığını katılımcıların % 44,1'i önemli , % 37'si önemli olabilir ve % 18,9'u önemli değil (Çizelge 4.53), “Rekreasyon alanlarına (parklara, piknik alanlarına, sahile vb.)” yakınlığını katılımcıların % 74,0'ü önemli, %

18,1'i önemli olabilir ve % 7,9'u önemli değil (Çizelge 4.54), "çocuk parklarına" yakınlığını katılımcıların % 53,5'i önemli , % 25,2'si önemli olabilir ve % 21,3'ü önemli değil (Çizelge 4.55), Kamu yapılarına (banka, PTT, vb.) yakınlığını katılımcıların % 53,5 önemli , % 25,2 si önemli olabilir ve % 21,3'ü önemli değil (Çizelge 4.56), Dini mekanlara (cami, kilise, havra, Cem Evi vb.) yakınlığını katılımcıların % 33,9'u önemli , % 18,9'u önemli olabilir ve % 47,2'si önemli değil (Çizelge 4.57), "Ulaşım noktalarına (metro, otobüs vb.)" yakınlığını katılımcıların % 67,7'si önemli , % 18,1'i önemli olabilir ve % 14,2'si önemli değil (Çizelge 4.58), "Eğitim kurumlarına (anaokulu, ilköğretim, lise, üniversite vb.)" yakınlığını katılımcıların % 25,2'si önemli , % 22,8'i önemli olabilir ve % 52,0'si önemli değil (Çizelge 4.59), Eğlence Mekanlarına (bar, disko, gece kulübü vb.) yakınlığını katılımcıların % 10,2'si önemli , % 7,1'i önemli olabilir ve % 82,7'si önemli değil (Çizelge 4.60), "Alışveriş mekanlarına (AVM, pazar vb.)" yakınlığı için katılımcıların % 40,2'si önemli , % 37,8'i önemli olabilir ve % 22'si önemli değil (Çizelge 4.61) olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 4.51. Yaşlı Barınma Mekanlarının Kültür Yapılarına Yakın Olmasının Önemlilik Durumu

Kültür Yapılarına (sinema, tiyatro, opera vb.)	Katılanların Sayısı	Yüzde
Önemli	90	70,9
Önemli olabilir	22	17,3
Önemli değil	15	11,8
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.52. Yaşlı Barınma Mekanlarının Sağlık Kurumlarına (Hastane, Sağlık Ocağı Vb.) Yakın Olmasının Önemlilik Durumu

Sağlık kurumlarına (hastane, sağlık ocağı vb.)	Katılanların Sayısı	Yüzde
Önemli	100	78,7
Önemli olabilir	19	15,0
Önemli değil	8	6,3
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.53. Yaşlı Barınma Mekanlarının Yeme İçme Mekanlarına (Kafe, Restoran Vb.) Yakın Olmasının Önemlilik Durumu

Yeme içme mekanlarına (kafe, restoran vb.)	Katılanların Sayısı	Yüzde
Önemli	56	44,1
Önemli olabilir	47	37,0
Önemli değil	24	18,9
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.54. Yaşlı Barınma Mekanlarının “Rekreasyon Alanlarına (Parklara, Piknik Alanlarına, Sahile Vb.)” Yakın Olmasının Önemlilik Durumu

Rekreasyon alanlarına (parklara, piknik alanlarına, sahile vb.)	Katılanların Sayısı	Yüzde
Önemli	94	74,0
Önemli olabilir	23	18,1
Önemli değil	10	7,9
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.55. Yaşlı Barınma Mekanlarının “Çocuk Parklarına” Yakın Olmasının Önemlilik Durumu

Çocuk parklarına	Katılanların Sayısı	Yüzde
Önemli	68	53,5
Önemli olabilir	32	25,2
Önemli değil	27	21,3
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.56. Yaşlı Barınma Mekanlarının Kamu Yapılarına (Banka, PTT, Vb.) Yakın Olmasının Önemlilik Durumu

Kamu yapılarına (banka, PTT, vb.)	Katılanların Sayısı	Yüzde
Önemli	68	53,5

Önemli olabilir	32	25,2
Önemli değil	27	21,3
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.57. Yaşlı Barınma Mekanlarının Dini Mekanlara Yakın Olmasının Önemlilik Durumu

Dini mekanlara (cami, kilise, havra, Cem Evi vb.)	Katılanların Sayısı	Yüzde
Önemli	43	33,9
Önemli olabilir	24	18,9
Önemli değil	60	47,2
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.58. Yaşlı Barınma Mekanlarının “Ulaşım Noktalarına (Metro, Otobüs Vb.)” Yakın Olmasının Önemlilik Durumu

Ulaşım noktalarına yakın olması (metro, otobüs vb.)	Katılanların Sayısı	Yüzde
Önemli	86	67,7
Önemli olabilir	23	18,1
Önemli değil	18	14,2
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.59. Yaşlı Barınma Mekanlarının “Eğitim Kurumlarına (Anaokulu, İlköğr., Lise, Üniversite Vb.)” Yakın Olmasının Önemlilik Durumu

Eğitim kurumlarına (anaokulu, ilköğr.,lise,üniversite vb.)	Katılanların Sayısı	Yüzde
Önemli	32	25,2
Önemli olabilir	29	22,8
Önemli değil	66	52,0
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.60. Yaşlı Barınma Mekanlarının “Eğlence Mekanlarına (Bar, Disko, Gece Kulübü Vb.)” Yakın Olmasının Önemlilik Durumu

Eğlence Mekanlarına (bar, disko, gece kulübü vb.)	Katılanların Sayısı	Yüzde
Önemli	13	10,2
Önemli olabilir	9	7,1
Önemli değil	105	82,7
Toplam	127	100,0

Çizelge 4.61. Yaşlı Barınma Mekanlarının “Alışveriş Mekanlarına” Yakın Olmasının Önemlilik Durumu

Alışveriş mekanlarına (AVM, pazar vb.)	Katılanların Sayısı	Yüzde
Önemli	51	40,2
Önemli olabilir	48	37,8
Önemli değil	28	22,0
Toplam	127	100,0

Katılımcıların “yaşlı barınma mekânlarının nasıl bir ortamda-çevrede olması” konusunda verdikleri cevaplara bakıldığında; %31,56’sı canlı ve hareketli bir ortam olmalı, % 64,56’sı hayatın içinde ama gürültüsüz bir ortam olmalı, % 3,9’u gözden uzakta ve izole bir ortamda olması isteklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.62).

Çizelge 4.62. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Nasıl Bir Ortamda ve Çevrede Olması Gerektiğine İlişkin Düşünceleri

Yaşlı barınma mekânları nasıl bir ortamda-çevrede olmalı	Evet Diyenlerin Sayısı	Yüzde
Canlı ve hareketli bir ortam olmalı	40	31,56
Hayatın içinde ama gürültüsüz bir ortam olmalı	82	64.56
Gözden uzakta ve izole bir ortamda olmalı	5	3.94
Toplam	127	100

4.2.5. Verilerin Analizleri, Çapraz Sorgulama ve Tartışma

- Ankete katılan yaşlıların yaş ve yaşlı barınma mekanlarının konumları irdelendiğinde;

Çizelge 4.63. Katılımcıların Yaş Grupları ve Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının önemine İlişkin Çapraz Sorgulama Verileri

			Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Yas	65-69	Count	37	4	41
		% within Yas	90,2%	9,8%	100,0%
		% within Yaşlı Barınma Mekanlarının konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?	31,1%	50,0%	32,3%
		% of Toplam	29,1%	3,1%	32,3%
	70-74	Count	55	2	57
		% within Yas	96,5%	3,5%	100,0%
		% within Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?	46,2%	25,0%	44,9%
		% of Toplam	43,3%	1,6%	44,9%
	75-79	Count	11	1	12
		% within Yas	91,7%	8,3%	100,0%
		% within Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?	9,2%	12,5%	9,4%
		% of Toplam	8,7%	0,8%	9,4%
	80 ve üstü	Count	16	1	17
		% within Yas	94,1%	5,9%	100,0%
		% within Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?	13,4%	12,5%	13,4%
		% of Toplam	12,6%	0,8%	13,4%
Toplam	Count	119	8	127	
	% within Yas	93,7%	6,3%	100,0%	
	% within Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Toplam	93,7%	6,3%	100,0%	

65-69 yaş arasındakileri 41 kişinin 37 (%90,2)'si Yaşlı Barınma Mekanlarının konumlarının önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu soruya cevap veren 70-74 arasındaki 57 kişinin 55(%96,5)'i yine Yaşlı Barınma Mekanlarının konumlarının önemli olduğunu büyük çoğunlukla sonuca yansıtmıştır.

Yaş skalasında 74-79 arası 12 kişinin 11 (%91,7)'i Yaşlı Barınma Mekanlarının konumlarının önemli olduğunu belirtmiştir. 80 ve üstü 17 kişinin 16 (91,4)'sı yaşlı barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğunu belirtmiştir (Çizelge 4.63).

- **Ankete katılan katılımcıların, yaşlı barınma kurumlarının yeri irdelendiğinde değerlendirilen en yüksek değerler;**

65-69 yaş arasındakileri 41 kişinin 19 (%46,3)'u Yaşlı Barınma Mekanlarının “kent merkezlerinin yakınında” olmasının Önemli Olduğunu vurgulamıştır. Bu soruya cevap veren 70-74 arasındaki 57 kişinin 28 (%49,1)'i yine Yaşlı Barınma Mekanlarının “kent merkezlerinin yakınında” olmasının önemli olduğunu büyük çoğunlukla sonuca yansıtmıştır. Yaş skalasında 75-79 arası 12 kişinin 5 (%41.7)'i Yaşlı Barınma Mekanlarının “kent merkezlerinin yakınında” olmasının Önemli Olduğunu belirtmektedir. 80 ve üstü 17 kişinin 8 (%47,1)'i Yaşlı Barınma Mekanlarının “kent merkezlerinin yakınında” olmasının önemli olduğunu vurgulamıştır (Çizelge 4.64).

Çizelge 4.64. Katılımcıların Yaş Grupları ve Yaşlı Barınma Kurumlarının Konumuna İlişkin Çapraz Sorgulama Verileri

		26. Soruya yanıt "Evet" ise nerede olmasını isterdiniz?			Toplam
		Kent Merkezinde	Kent Merkezinin Yakınında	Kent Merkezinin Dışında	
Yas 65-69	Count	14	19	8	41
	% within Yas	34,1%	46,3%	19,5%	100,0%
	% within 26. Soruya yanıt "Evet" ise nerede olmasını isterdiniz?	32,6%	31,7%	33,3%	32,3%
	% of Toplam	11,0%	15,0%	6,3%	32,3%
70-74	Count	18	28	11	57
	% within Yas	31,6%	49,1%	19,3%	100,0%
	% within 26. Soruya yanıt "Evet" ise nerede olmasını isterdiniz?	41,9%	46,7%	45,8%	44,9%
	% of Toplam	14,2%	22,0%	8,7%	44,9%
75-79	Count	4	5	3	12
	% within Yas	33,3%	41,7%	25,0%	100,0%
	% within 26. Soruya yanıt "Evet" ise nerede olmasını isterdiniz?	9,3%	8,3%	12,5%	9,4%
	% of Toplam	3,1%	3,9%	2,4%	9,4%
80 ve üstü	Count	7	8	2	17
	% within Yas	41,2%	47,1%	11,8%	100,0%
	% within 26. Soruya yanıt "Evet" ise nerede olmasını isterdiniz?	16,3%	13,3%	8,3%	13,4%
	% of Toplam	5,5%	6,3%	1,6%	13,4%
Toplam	Count	43	60	24	127
	% within Yas	33,9%	47,2%	18,9%	100,0%
	% within 26. Soruya yanıt "Evet" ise nerede olmasını isterdiniz?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Toplam	33,9%	47,2%	18,9%	100,0%

- Ankete katılan katılımcıların, yalnız yaşama durumlarıyla yaşlı barınma mekanlarının nasıl olması gerektiği irdelendiğinde değerlendirilen en yüksek değerler;

Evde tek başına yaşayan 37 kişinin 19 (%51.4)'u bir yaşlı barınma mekanında kalmayı **düşünmüş**. Evde eşiyle yaşayan 52 kişinin 29 (%55.8)'u bir yaşlı barınma mekanında kalmayı **düşünmüş**. Evde ailesiyle yaşayan 27 kişinin 18 (%66.7)'i herhangi bir yaşlı barınma mekanında kalmayı **düşünmemektedir**. Evde arkadaşıyla yaşayan 4 kişinin 3 (%75)'ü herhangi bir yaşlı barınma mekanında kalmayı **düşünmemektedir** (Çizelge 4.65).

Çizelge 4.65. Yalnız Yaşayan/Yaşamayan Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarında Kalma Düşüncesi ile İlgili Çapraz Sorgulama Verileri

			Herhangi bir yaşlı barınma mekanında kalmayı düşündünüz mü?		Toplam
			Evet	Hayır	
Evinizde	Evde tek	Count	19	18	37
Sizden	başına	% within Evinizde Sizden Başka Yaşayan Var mı? Var ise kimlerdir?	51,4%	48,6%	100,0%
Başka	yaşıyorum	% within Herhangi bir yaşlı barınma mekanında kalmayı düşündünüz mü?	32,8%	28,6%	30,6%
Yaşayan		% of Toplam	15,7%	14,9%	30,6%
Var mı?					
Var ise					
kimlerdir					
?	Evde eşimle	Count	29	23	52
	yaşıyorum	% within Evinizde Sizden Başka Yaşayan Var mı? Var ise kimlerdir?	55,8%	44,2%	100,0%
		% within Herhangi bir yaşlı barınma mekanında kalmayı düşündünüz mü?	50,0%	38,5%	43,0%
		% of Toplam	24,0%	19,0%	43,0%
	Evde ailemle	Count	9	18	27
	yaşıyorum	% within Evinizde Sizden Başka Yaşayan Var mı? Var ise kimlerdir?	33,3%	66,7%	100,0%
		% within Herhangi bir yaşlı barınma mekanında kalmayı düşündünüz mü?	15,5%	28,6%	22,3%
		% of Toplam	7,4%	14,9%	22,3%
	Arkadaşım	Count	1	3	4
	yaşıyorum	% within Evinizde Sizden Başka Yaşayan Var mı? Var ise kimlerdir?	25,0%	75,0%	100,0%
		% within Herhangi bir yaşlı barınma mekanında kalmayı düşündünüz mü?	1,7%	4,8%	3,3%
		% of Toplam	0,8%	2,5%	3,3%
	5,00	Count	0	1	1
		% within Evinizde Sizden Başka Yaşayan Var mı? Var ise kimlerdir?	0,0%	100,0%	100,0%
		% within Herhangi bir yaşlı barınma mekanında kalmayı düşündünüz mü?	0,0%	1,6%	0,8%
		% of Toplam	0,0%	0,8%	0,8%
Toplam		Count	58	63	121
		% within Evinizde Sizden Başka Yaşayan Var mı? Var ise kimlerdir?	47,9%	52,1%	100,0%
		% within Herhangi bir yaşlı barınma mekanında kalmayı düşündünüz mü?	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Toplam	47,9%	52,1%	100,0%

Ankete katılan katılımcıların yaşları ve yaşlı barınma mekanlarının nasıl olması gerektiği irdelendiğinde değerlendirilen en yüksek değerler;

Çizelge 4.66. Katılımcıların Yaş Grupları ve Yaşlı Barınma Mekanlarının Nasıl Olması İle İlgili Çapraz Sorgulama Verileri

			Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalıdır?		Toplam
			Az katlı bir bina	Müstakil evler	
Yas	65-69	Count	28	13	41
		% within Yas	68,3%	31,7%	100,0%
		% within Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalıdır?	35,4%	27,1%	32,3%
		% of Toplam	22,0%	10,2%	32,3%
	70-74	Count	34	23	57
		% within Yas	59,6%	40,4%	100,0%
		% within Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalıdır?	43,0%	47,9%	44,9%
		% of Toplam	26,8%	18,1%	44,9%
	75-79	Count	6	6	12
		% within Yas	50,0%	50,0%	100,0%
		% within Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalıdır?	7,6%	12,5%	9,4%
		% of Toplam	4,7%	4,7%	9,4%
	80 ve üstü	Count	11	6	17
		% within Yas	64,7%	35,3%	100,0%
		% within Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalıdır?	13,9%	12,5%	13,4%
		% of Toplam	8,7%	4,7%	13,4%
	Toplam	Count	79	48	127
		% within Yas	62,2%	37,8%	100,0%

Yaş skalası; 65-69 yaş arası 41 kişinin 28(%68,3)’i Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı binalardan” oluşmasını,70-74 yaş arası 57 kişinin 34(%59,6)’ü Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı binalardan” oluşmasını, Yaş skalası 75-79 arası 12 kişinin 6 (%41,7)’sı Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı” 6 (%41,7)’sı Yaşlı Barınma Mekanlarının “müstakil” olabileceğini belirtmişlerdir. 80 ve üstü 17 kişinin 11 (%64,7)’i Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı mekanlardan” oluşmasını tercih etmişlerdir (Çizelge 4.66).

Ankete katılan katılımcıların eğitimi ve yaşlı barınma mekanlarının konumları irdelendiğinde değerlendirilen en yüksek değerler;

Hiç eğitimi olmayan yaşlılar arasındakileri 7 kişinin 7 (%100)'si Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor. Bu soruya cevap veren ilkokul mevzunları arasındaki 29 kişinin 28 (%59,6)'i yine Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor oluşmasının önemli olduğunu, Yaş skalasında Ortaokul mezunlarının 12 kişinin 6 (%85,7)'sı Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşündüklerini belirtmişlerdir (Çizelge 4.67).

Çizelge 4.67. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemi İrdeleyen Çapraz Sorgulama Verileri

		Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Eğitim	Yok	Count	7	7
		% within Eğitim	100,0%	100,0%
		% within Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?	5,9%	5,5%
		% of Toplam	5,5%	5,5%
	İlkokul	Count	28	29
		% within Eğitim	96,6%	100,0%
		% within Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?	23,5%	22,8%
		% of Toplam	22,0%	22,8%
	Ortaokul	Count	12	14
		% within Eğitim	85,7%	100,0%
		% within Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?	10,1%	11,0%
		% of Toplam	9,4%	11,0%
	Lise	Count	30	33
		% within Eğitim	90,9%	100,0%
		% within Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?	25,2%	26,0%
		% of Toplam	23,6%	26,0%
	Üniversite	Count	33	35
		% within Eğitim	94,3%	100,0%
		% within Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?	27,7%	27,6%
		% of Toplam	26,0%	27,6%
	Lisansüstü	Count	9	9
		% within Eğitim	100,0%	100,0%
		% within Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?	7,6%	7,1%
		% of Toplam	7,1%	7,1%
Toplam		Count	119	127
		% within Eğitim	93,7%	100,0%
		% within Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?	100,0%	100,0%

Lise mezunu 33 yaşlının 30'u (%90) yaşlı barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Lisans mezunu 35 katılımcının (%94,3) 33'ü yaşlı

barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğunu belirtmektedir. Lisans Üstü mezunu 9 katılımcının dokuzu da (%100) yaşlı barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğunu vurgulamıştır. Yaşlıların eğitim seviyesi arttıkça barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğuna dair doğru orantılı artış göstermektedir.

Ankete katılan katılımcıların eğitimi ve yaşlı barınma mekanlarının nasıl olması gerektiği irdelendiğinde değerlendirilen en yüksek değerler;

Çizelge 4.68. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Yaşlı Barınma Mekanlarının Nasıl Olması Gereğini İrdeleyen Çapraz Sorgulama Verileri

			Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalıdır?		
			Az katlı bir bina	Müstakil evler	Toplam
Eğitim	Yok	Count	4	3	7
		% within Eğitim	57,1%	42,9%	100,0%
		% within Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalıdır?	5,1%	6,3%	5,5%
		% of Toplam	3,1%	2,4%	5,5%
	İlkokul	Count	18	11	29
		% within Eğitim	62,1%	37,9%	100,0%
		% within Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalıdır?	22,8%	22,9%	22,8%
		% of Toplam	14,2%	8,7%	22,8%
	Ortaokul	Count	7	7	14
		% within Eğitim	50,0%	50,0%	100,0%
		% within Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalıdır?	8,9%	14,6%	11,0%
		% of Toplam	5,5%	5,5%	11,0%
	Lise	Count	19	14	33
		% within Eğitim	57,6%	42,4%	100,0%
		% within Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalıdır?	24,1%	29,2%	26,0%
				15,0%	11,0%
	Üniversite	Count	23	12	35
		% within Eğitim	65,7%	34,3%	100,0%
		% within Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalıdır?	29,1%	25,0%	27,6%
		% of Toplam	18,1%	9,4%	27,6%
	Lisansüstü	Count	8	1	9
		% within Eğitim	88,9%	11,1%	100,0%
		% within Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalıdır?	10,1%	2,1%	7,1%
		% of Toplam	6,3%	0,8%	7,1%
Toplam	Count	79	48	127	
	% within Eğitim	62,2%	37,8%	100,0%	
	% within Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalıdır?	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Toplam	62,2%	37,8%	100,0%	

Eğitimi olmayan 7 kişinin 4 (%57,1)’ü Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı binalardan” oluşmasını, ilkokul mezunu 29 yaşlının 18’i (%62,1) ise yine Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı binalardan” oluşmasını istemişlerdir. Ortaokul mezunu 14 yaşlının 7’si (%50) Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı ve müstakil” olabileceğini

belirtmişlerdir. Lise mezunu 33 kişinin 19 (%57,6)'u düşüncelerini Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı mekanlardan” olmasından yana belirlemişlerdir. lisans mezunu 35 kişinin 25 (%65,7)'i düşüncelerini Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı mekanlardan” olmasından yana belirlemişlerdir. Yüksek lisans mezunu 35 kişinin 25 (%65,7)'i düşüncelerini Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı mekanlardan” olmasından yana belirlemişlerdir (Çizelge 4.68).

• **Ankete katılan katılımcıların eğitimi, kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoranın irdelendiğinde değerlendirilen en yüksek değerler;**

Eğitimi olmayan yaşlılar arasındakileri 7 kişinin 4 (%57,1)'ü Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran olmasını istediklerini belirtmektedir. Bu soruya cevap veren ilkokul mezunu yaşlıların 29 kişinin 21+4=25 (%62,1+%13,8=%81,9)'i Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran olmasını istediklerini ya da belirlenen zamanlarda istediklerini belirtmektedir.

Ortaokul mezunu 14 kişinin 12+1=13 (%85,7+7,1=%92,8)'i Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran olmasını istediklerini ya da belirlenen zamanlarda istediklerini belirtmektedir. Lise mezunu 33 kişinin 21+1=22 (%63,6+%3=%66,6)'i Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran olmasını ya da belirlenen zamanlarda istediklerini belirtmektedir. Lisans mezunu 35 kişinin 27+4=31 (%77,1+%11,4=%88,5)'si Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran olmasını ya da belirlenen zamanlarda istediklerini belirtmektedir. Lisansüstü mezunu 9 kişinin 8+1=9 (%88,9+%11,1=%100)'u Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran olmasını ya da belirlenen zamanlarda istediklerini belirtmektedir (Çizelge 4.69).

Çizelge 4.69. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Kurumda Varolan Kafe ve Restoranların Dışarıdan Kullanım İsteklerini Gösteren Çapraz Sorgulama Verileri

		Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran				
		Evet İsterim	Evet Belirli Zamanlarda İsterim	Hayır İstemem	Toplam	
Eğitim	Yok	Count	4	0	3	7
		% within Eğitim	57,1%	0,0%	42,9%	100,0%
		% within Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran	4,3%	0,0%	13,0%	5,5%
		% of Toplam	3,1%	0,0%	2,4%	5,5%
	İlkokul	Count	21	4	4	29
		% within Eğitim	72,4%	13,8%	13,8%	100,0%
		% within Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran	22,6%	36,4%	17,4%	22,8%
		% of Toplam	16,5%	3,1%	3,1%	22,8%
	Ortaokul	Count	12	1	1	14
		% within Eğitim	85,7%	7,1%	7,1%	100,0%
		% within Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran	12,9%	9,1%	4,3%	11,0%
		% of Toplam	9,4%	0,8%	0,8%	11,0%
	Lise	Count	21	1	11	33
		% within Eğitim	63,6%	3,0%	33,3%	100,0%
		% within Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran	22,6%	9,1%	47,8%	26,0%
		% of Toplam	16,5%	0,8%	8,7%	26,0%
	Üniversite	Count	27	4	4	35
		% within Eğitim	77,1%	11,4%	11,4%	100,0%
		% within Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran	29,0%	36,4%	17,4%	27,6%
		% of Toplam	21,3%	3,1%	3,1%	27,6%
	Lisansüstü	Count	8	1	0	9
		% within Eğitim	88,9%	11,1%	0,0%	100,0%
		% within Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran	8,6%	9,1%	0,0%	7,1%
		% of Toplam	6,3%	0,8%	0,0%	7,1%
Toplam	Count	93	11	23	127	
	% within Eğitim	73,2%	8,7%	18,1%	100,0%	

- Katılımcıların yaş ve yaşlı barınma mekanlarının sağlık kurumlarına yakınlığı irdelendiğinde;**

65-69 yaş arasındakileri 41 kişinin 29 (%70,7)'unun sağlık kurumları ve yaşlı barınma mekanlarının birbirine yakın olması gerektiğinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu soruya cevap veren 70-74 arasındaki 57 sinin 49 (%86,0)' u yine iki kurumun yakınlığının önemli olduğunu büyük çoğunlukla sonuca yansıtmıştır. Yaş skalasında 74-79 arası 12 kişinin 9 (%75)'unun bu önemi belirttiği ortadadır (Çizelge 4.70).

Çizelge 4.70. Sağlık Kurumlarına Göre Çapraz Sorgulama Verileri

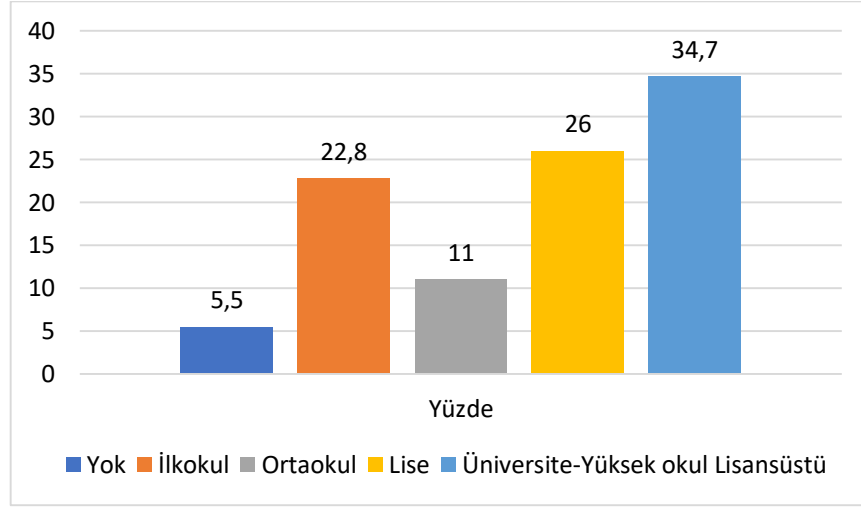
			Sağlık kurumlarına			4,00	Toplam
			Önemli	Önemli Olabilir	Önemli Değil		
Yas	65-69	Count	29	8	3	1	41
		% within Yas	70,7%	19,5%	7,3%	2,4%	100,0%
		% within Sağlık kurumlarına	29,0%	42,1%	50,0%	50,0%	32,3%
		% of Toplam	22,8%	6,3%	2,4%	0,8%	32,3%
	70-74	Count	49	6	1	1	57
		% within Yas	86,0%	10,5%	1,8%	1,8%	100,0%
		% within Sağlık kurumlarına	49,0%	31,6%	16,7%	50,0%	44,9%
		% of Toplam	38,6%	4,7%	0,8%	0,8%	44,9%
	75-79	Count	9	3	0	0	12
		% within Yas	75,0%	25,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		% within Sağlık kurumlarına	9,0%	15,8%	0,0%	0,0%	9,4%
		% of Toplam	7,1%	2,4%	0,0%	0,0%	9,4%
	80 ve üstü	Count	13	2	2	0	17
		% within Yas	76,5%	11,8%	11,8%	0,0%	100,0%
		% within Sağlık kurumlarına	13,0%	10,5%	33,3%	0,0%	13,4%
		% of Toplam	10,2%	1,6%	1,6%	0,0%	13,4%
	Toplam	Count	100	19	6	2	127
		% within Yas	78,7%	15,0%	4,7%	1,6%	100,0%
		% within Sağlık kurumlarına	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Toplam	78,7%	15,0%	4,7%	1,6%	100,0%

4.3.Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmada, Beşiktaş ilçesinde oturan 65 ve üstü yaşlılarla demografik, veriler yardımıyla aktif yaşlanma, yaşlı dostu şehirler ve mekanlar geliştirilmesinde etkili olan konu başlıkları belirlenmiş ve bu başlıklar doğrultusunda anket soruları oluşturulmuştur. Kadın ve erkek katılımcıların sayısının birbirine yakın olmasına dikkat edilmiştir.

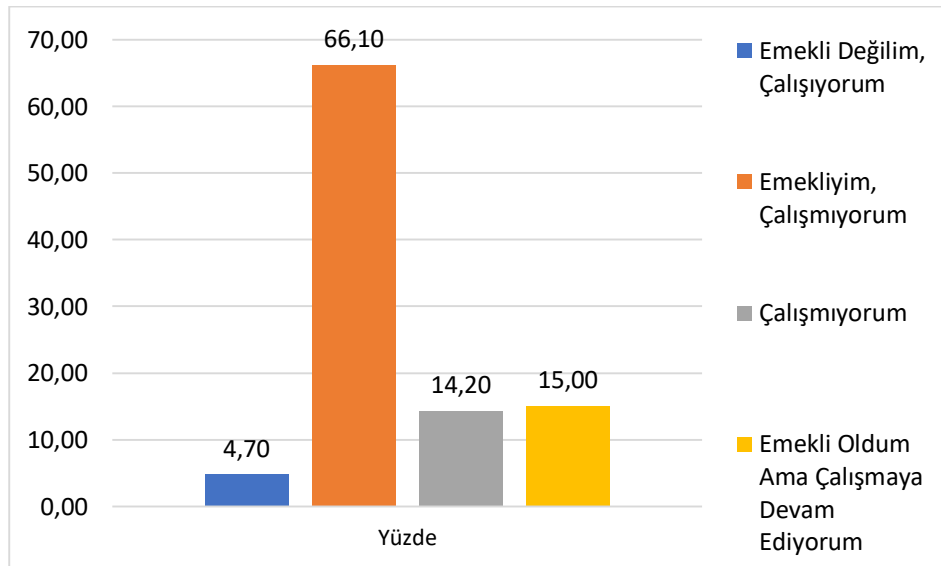
Katılımcıları demografik tablo içinde eğitim durumlarına göre değerlendirdiğimizde (Şekil 4.6), % 67 ‘si gibi yüksek bir oranın lise, üniversite ve üzeri eğitime sahip olduğu izlenebilmektedir. Bir diğer değerlendirme de ise katılımcıların %34,7’si üniversite ve lisansüstü mezunudur (yüksek lisans ve doktora). %5,5’inin

herhangi bir eğitimi olmamasına karşın tüm katılımcılar okuma yazma bilmektedir. Bölgede yaşayan 65+ yaş grubunun %34,7'si yüksek eğitim görmüş kişilerdir.

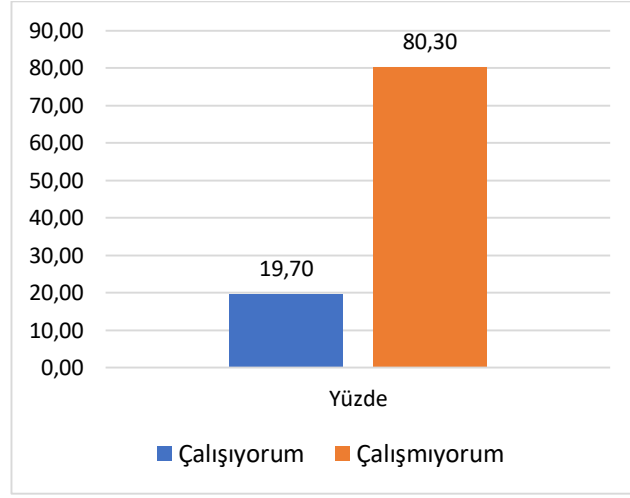
Şekil 4.6. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Katılımcıları çalışma durumlarına göre değerlendirdiğimizde (Şekil 4.7) % 66,10'u emekli olmuş ve başka bir işte çalışmasa da %19,7'si çalışmaya devam etmektedir. Çalışma sebepleri olarak, geçim sıkıntısı, yaptığı işi sevmek, meşgul olmak ve çalışacak güçte olmak gibi sebepler belirtmişlerdir.

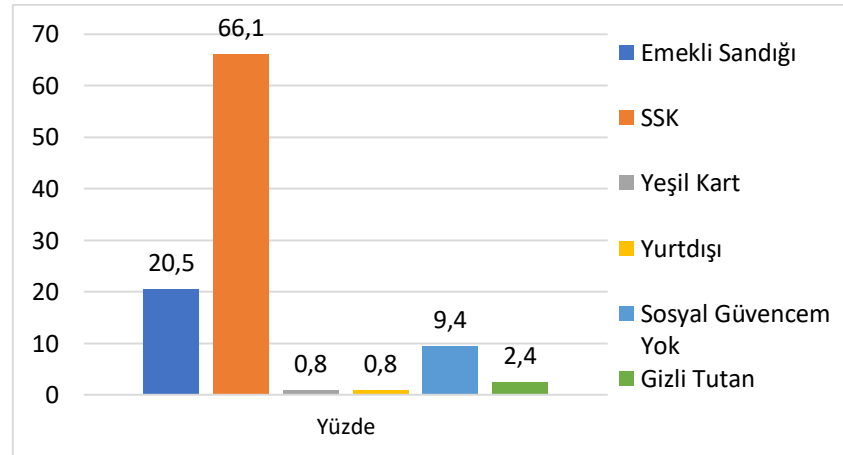
Şekil 4.7. Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı

Bir diğer dikkat çeken sonuç ise (Şekil 4.8) katılımcıların 1/5'inin hale çalışıyor olmasıdır.

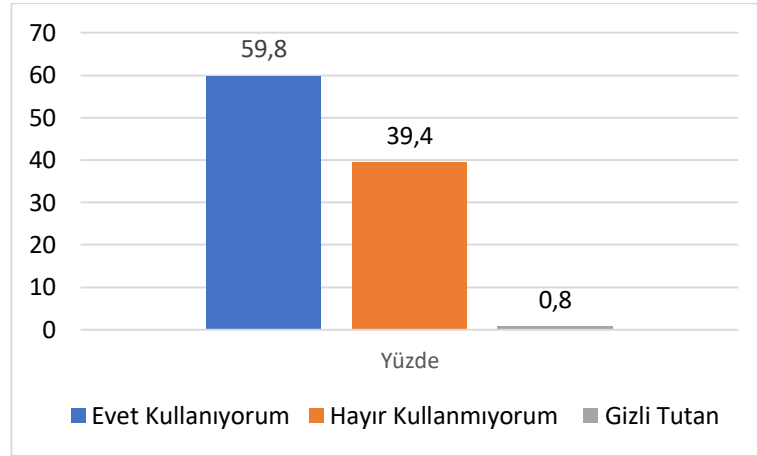
Şekil 4.8. Katılımcıların Çalışma Oranlarına Göre Dağılımı

Katılımcıların sosyal güvencelerinin olup olmadığı sorulduğunda (Şekil 4.9); Katılımcıların en az %88, 2 si geçmişte aktif olarak çalışmış ve belli bir ekonomik sosyal güvenceye sahip kişilerdir. Ancak, % 9,4' ünün sosyal güvencesi olmadığı ve bunların büyük bir kısmının ev kadını ya da zamanında sigortaları bir sebeple yapılmamış yaşlılar olduğu sorgulanmıştır.

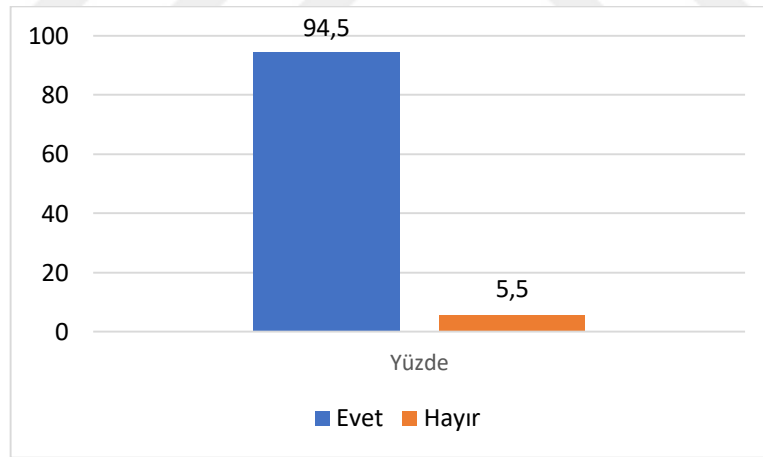

Şekil 4.9. Katılımcıların Sosyal Güvenlik Durumuna Göre Dağılımı

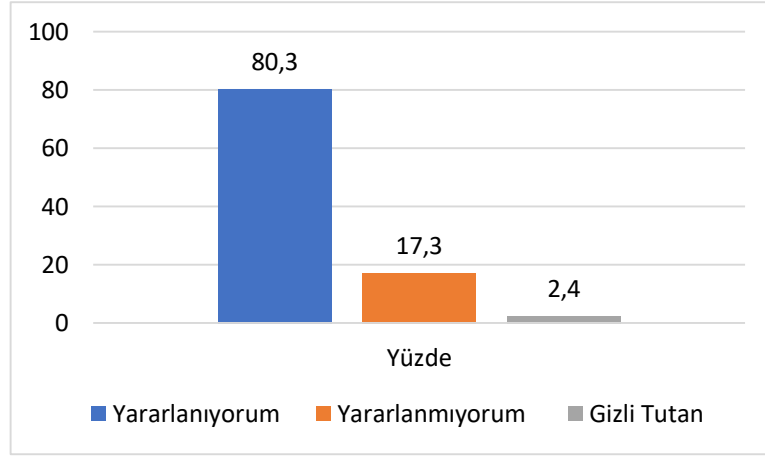
Bir diğer dikkat çekici sonuç, katılımcıların teknolojiyle olan ilişkisi ile olan dağılımıdır. Türkiye’de düşünülenin aksine katılımcıların yarısından fazlası %59,8’i bilgisayar kullanmaktadır (Şekil 4.10, Şekil 4.11, Şekil 4.12). %59,8’i bilgisayar %94,5’i akıllı cep telefonu ve %80,3’ü telefonların farklı özelliklerini kullanıyor olmalarıyla düşünülenin aksine ankete katılan yaşlıların çok büyük bir kısmının aktif şekilde teknolojiyi takip ediyor oldukları görülmektedir.

Şekil 4.10. Katılımcıların Bilgisayar Kullanım Durumlarına Göre Dağılımı

Şekil 4.11. Katılımcıların Akıllı Telefon Kullanım Durumlarına Göre Dağılımı

Şekil 4.12. Katılımcıların Akıllı Telefon Özelliklerinden Yararlanma Durumlarına Göre Dağılımı

Katılımcılara sağlık durumları sorulduğunda;

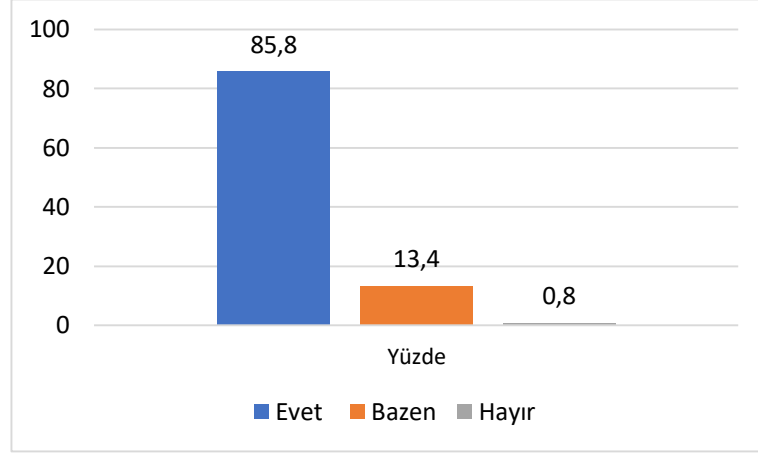
Katılımcıların % 58,3'ü sağlık problemleri olduğunu, % 40,2'si sağlık problemi yaşamadığını belirtmiştir. Sağlık problemi yaşamadığını düşünen yaşlıların bir kısmı kimi görme kaybı, işitme kaybı vb. rahatsızlıkları bir sağlık problemi olarak görmediklerini ya da yaşlılıkta doğal olarak gördüklerini dile getirmişlerdir.

Ağırlıkla yaşam kalitesini etkileyen sağlık sorunları bulunmamaktadır. Katılımcılar arasında yatağa bağımlı hiç kimse bulunmamaktadır. Katılımcıların % 58,3'ü sağlık problemi yaşadığını beyan etmelerine karşın Sadece % 14,2 sinin yaşam kalitelerini olumsuz şekilde etkilediğini söylemiştir. Katılımcıların, sağlık problemlerini hayatlarına olumsuz olarak yansıtmadıkları ve hayatlarını sürdürmeye devam ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların sağlık problemlerinin yaşam kalitelerini nasıl etkilediği sorulduğunda; katılımcıların, ağırlıkla yaşam kalitesini etkileyen sağlık sorunları bulunmamaktadır. Katılımcılar arasında yatağa bağımlı hiç kimse bulunmamaktadır. Katılımcıların % 58,3'ü sağlık problemi yaşadığını beyan etmelerine karşın Sadece % 14,2 sinin yaşam kalitelerini olumsuz şekilde etkilediğini söylemiştir.

Katılımcıların kendilerini nasıl hissettiği sorulduğunda;

Katılımcıların %85,8'i kendilerini aktif ve dinç ve %13,4'ü bazen aktif ve dinç hissettiklerini belirtirken sadece % 0,8 gibi çok küçük bir oranı kendilerini aktif ve dinç hissettiklerini ifade etmişlerdir (Şekil 4.13).

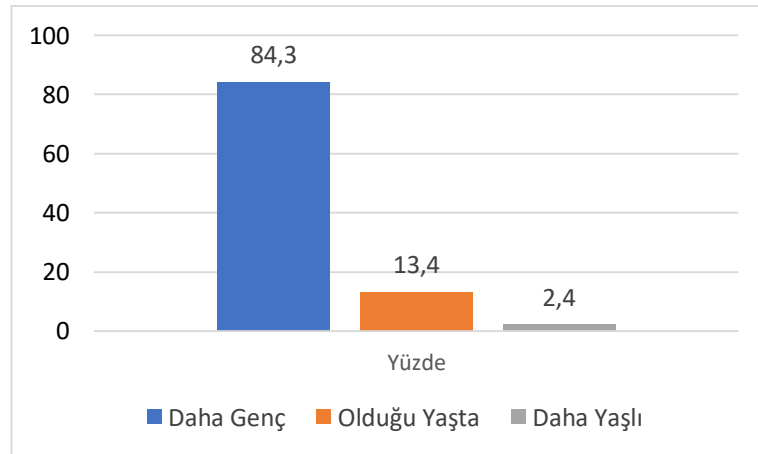

Şekil 4.13. Kendilerini Aktif ve Dinç Hisseden Katılımcılar

Katılımcıların bir kısmının sağlık sorunları olmasına karşın katılımcılarının çoğunun yaşam kalitelerinin etkilemediği, kendilerini aktif, daha genç ve çoğunluğun kendini mutlu hissettiği aktif yaşlanmış kişilerden oluştuğu söylenebilir.

Katılımcıların kendilerini yaş olarak nasıl hissettikleri değerlendirildiğinde;

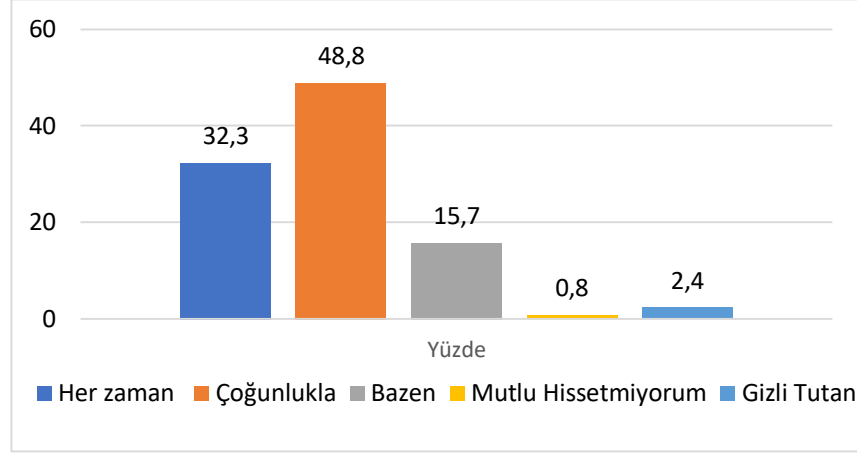
Katılımcıların % 84,3'ü kendini daha genç, %13,4'ü olduğu yaşta, sadece %2,4'ü kendini daha yaşlı hissettiğini ifade etmişlerdir (Şekil. 4.14).

Şekil 4.14. Katılımcılar Yaş Olarak Kendilerini Nasıl Hissetmekte

Yaşlıların mutluluk düzeyleri sorgulandığında;

Katılımcıların %81,1'inin kendini her zaman ve çoğu zaman mutlu hissettiği sadece % 0,8'inin mutlu hissetmediği sonucu çıkmıştır (Şekil. 4.15).

Şekil 4.15. Katılımcıların Mutluluk Düzeylerine Göre Dağılımı

Katılımcıların bir kısmının sağlık sorunları olmasına karşın katılımcıların çoğunun yaşam kalitelerinin etkilemediği, kendilerini aktif, daha genç ve çoğunluğunun kendini mutlu hissettiği aktif yaşlanmış kişilerden oluştuğu görülmektedir.

Katılımcıların, çoğunluğunun yüksek eğitilmiş, geçmişte çalışan bir kısmı hala çalışmaya devam eden, çoğunun sosyal güvencesi olan, teknolojiyi takip eden, kimi rahatsızlıklarını sürecin bir parçası olarak algılayıp sağlık problemi olarak nitelermeyen, sağlık problemlerini büyük çoğunluğun yaşam kalitelerinin etkilenmesine müsaade etmeyen, büyük çoğunlukla kendini aktif ve dinç- daha genç ve kendini mutlu hisseden bir gruptan oluştuğunu söyleyebiliriz. Bu veriler bize çalışmaya katılan yaşlıların aktif yaşlanmış olabileceğine karşılık gelmektedir.

KONUT VE ÇEVREYE İLİŞKİN FREKANS DAĞILIMI TABLOLARI SORGULANDIĞINDA;

Yaşlıların yaşadıkları eve ve çevrenin durumuna bakıldığında;

Katılımcılar, sokaktan evlerinin kapısına rahat ulaşamadıklarını belirtmişler ve bunun sebebini de;

Evlerinin bulunduğu sokağın dik bir yokuş olması, sokaklarının merdivenli bir sokak olması, sokakta dinlenmek için oturabilecekleri bir alanın olmaması, gece sokakların karanlık olması, apartmanlarına girişte rampa bulunmaması, apartmanlarında asansör olmaması olarak belirtmişlerdir.

Banyo kullanımının uygun olmamasının sebebi olarak;

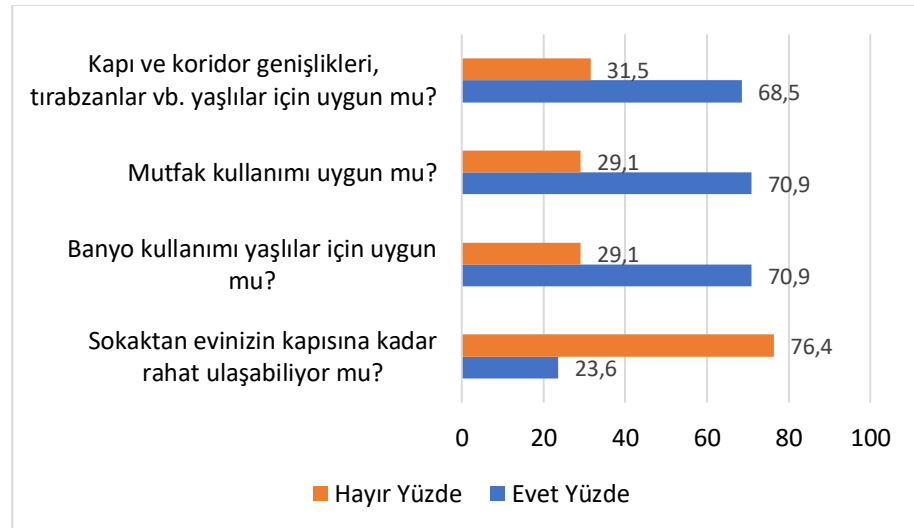
Kapıların dar olması, banyoda küvet bulunması, banyoda destek barlarının bulunmaması, banyonun çok eskimiş olması ama ekonomik sebeplerle yaptıramadıkları ya da ev sahibinin ilgilenmediği gibi nedenler göstermişlerdir.

Mutfağın kullanımının uygun olmamasının sebebi olarak;

Tezgah ve dolap yüksekliklerinin uygun olmaması, çok küçük olması, mutfağın çok eskimiş olması ama ekonomik sebeplerle yaptıramadıkları ya da ev sahibinin ilgilenmediği gibi nedenler göstermişlerdir.

Kapı ve koridor genişlikleri vb. uygun olmamasının sebebi olarak; dar olmaları, tekerlekli sandalye ya da eşya geçemeyeceği gibi nedenler göstermişlerdir.

Genel olarak evlerinin eskimiş olması ve yaşlarına uygun düzenlenmemiş olması dile getirilmiştir. Banyo ve mutfakların tasarımının kendileri için uygun olduğunu söyleyen katılımcılar, mutfak ve banyolarını kendilerine uygun hale getirdiklerini, tadilat yaptırdıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 4.16. Katılımcıların Yaşadıkları Evlerin Mekânsal Durumlarına Göre Dağılımı

Yaşlıların yaşadıkları çevrenin durumuna bakıldığında

17. soruda ankete katılan yaşlıların yaşadığı çevrenin yaşlı bireyler için uygunluğuna bakıldığında;

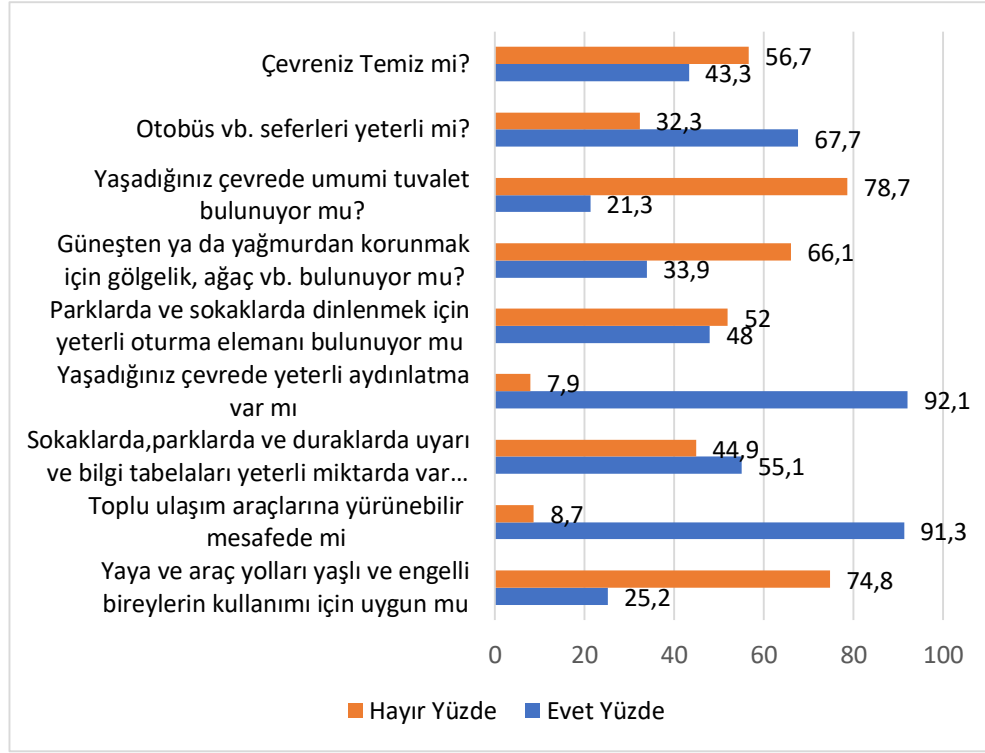
- Katılımcıların % 74,8'i yaya ve araç yollarının yaşlı ve engelli bireylerin kullanımı için uygun olmadığını düşünmektedir. Bu sebeple yaşlı bireyler için park önceliği, kaldırımlarda doku, rampa girişleri, engelsiz ve kaymaz kaldırım zeminleri planlamalı, trafik ışıklarının süresi yaşlıların karşıdan karşıya geçişlerine müsaade edecek şekilde yeniden elden geçirilmelidir.

- Sokaklarda, parklarda ve duraklarda uyarı ve bilgi tabelaları yeterli miktarda var ve dikkat çekici mi? sorusuna; % 55,1'i evet ve % 44,9'u hayır demiştir. Katılımcıların yarıya yakını sokaklarda, parklarda ve duraklarda uyarı ve bilgi tabelaları yeterli miktarda ve dikkat çekici olmadığını düşünmektedir.

- Parklarda ve sokaklarda dinlenmek için oturma elemanı uygunluğunu katılımcılarının % 52'si yetersiz bulmaktadır. Bu soruya evet diyenlerin bir kısmı sokakta esnafların kendilerine oturmaları için yer gösterdiklerinden bahsetmiştir. Dinlenme alanları, yeterli sayıda ve iyi durumda dikkat çekici ve fark edilir olmalıdır.

- Katılımcıların % 66,1 güneşten ya da yağmurdan korunmak için gölgelik, ağaç vb. unsurları yetersiz bulmaktadır.

- Yaşlılar için umumi tuvaletler çok önemlidir. Katılımcıların % 78,7'si Wc'leri yetersiz bulmuştur.

Şekil 4.17. Katılımcıların Yaşadığı Çevrenin Durumlarına Göre Dağılımı

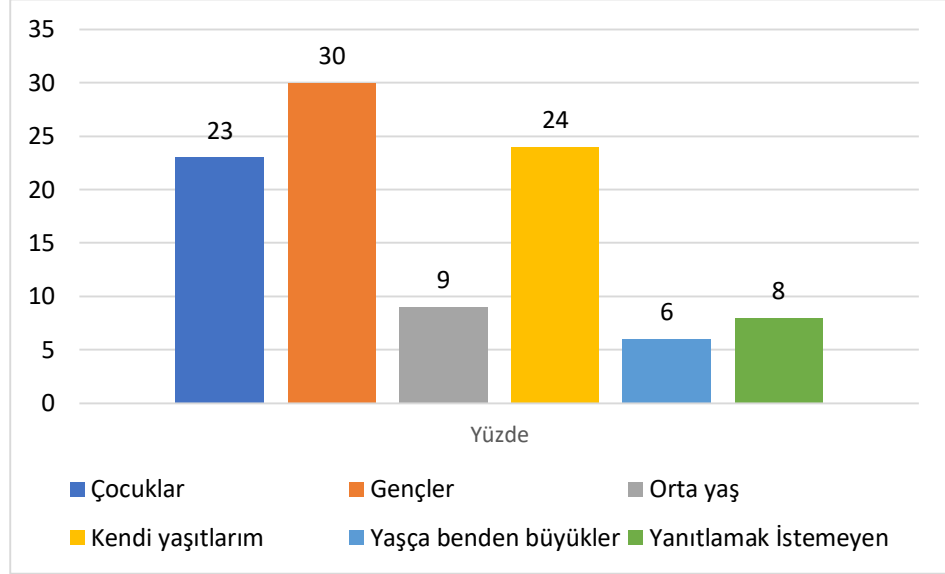
Sokakların ve yolların yaşlıların ihtiyaçlarını tam karşılamaması yaşlıların dışarı çıkmalarında endişe oluşturabilmekte ve kimi örnekler yaşlıların sokağa çıkışını imkânsızlaştırabilmektedir (Dinlenme alanı bulunmaması, wc bulunamaması, yaya yollarının yaşlılar için uygun olmaması gibi). Sokağa çıkamayan yaşlı izole olma tehlikesi yaşayabilmektedir.

Sosyal içerikli sorularda; katılımcıların sosyal ve kültürel etkinliklerle olan ilişkileri ve mahalleli ile birlikte olan sosyal ilişkiler sorgulandığında;

Yaşlıların % 78,7'si sosyal ve kültürel etkinliklere düzenli olarak ya da arada katıldıklarını, katılmayanlar katılmama sebebi olarak ilgilenmedikleri, birlikte gidecek kimselerinin olmaması, ulaşım güçlüğü çekmeleri ve maddi yetersizliği sorun olarak göstermişlerdir.

Bir diğer dikkat çeken sorulardan biride soru 20'de katılımcıların yaşam çevrelerinde hangi yaş grubundan insanların daha çok olmasına verdikleri yanıttır. Yaşlılar %30 gençleri, %23 çocuklar ve %24'ü kendi yaşlıları ile olmayı tercih ettikleri

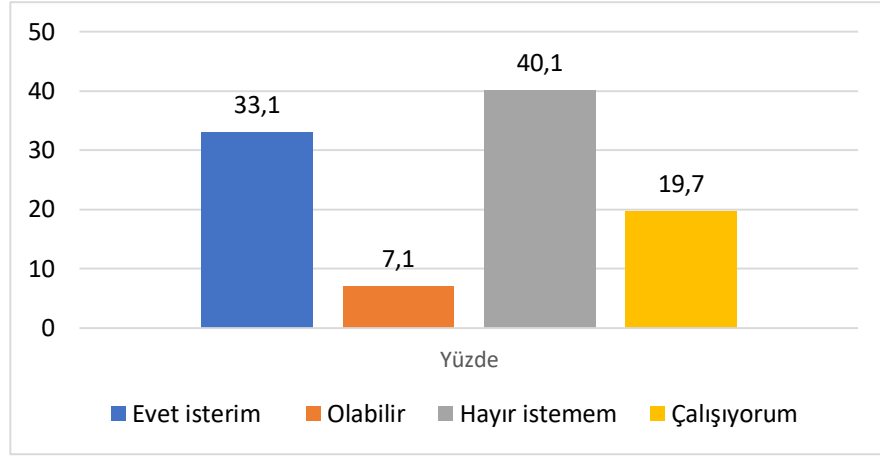
görülmektedir. Gençlerin ve çocukların kendilerine enerji verdiklerini, deneyimlerini paylaşmaktan mutlu olduklarını ancak kendinden büyüklerin ölümden ve ilaçlardan - hastalıktan çok sık bahsettiklerini bu durumun onları mutlu etmediğini belirtmişlerdir.

Şekil 4.18. Katılımcıların Yaşam Çevrelerinde Bulunmasını İstedikleri Yaş Gruplarının Dağılımı

Soru 21: Size uygun bir işte tam ya da yarı zamanlı çalışmak ister miydiniz?

Katılımcıların %40,1'i herhangi bir işte çalışmak istemediklerini belirtirken %40,2'si uygun bir işte ve uygun koşullarda çalışmaya olumlu bakmıştır. Katılımcıların %19,7'si isteyerek ya da zorunluluktan dolayı çalışma hayatına devam etmektedir. Tekrar çalışmaya olumlu yaklaşanların oranı %10,2'dir.

Şekil 4.19. Katılımcıların Çalışma Hayatına İlişkin Bakış Açıları

22. Soruda katılımcıların hangi yaş grubuyla daha fazla zaman geçirmek istedikleri sorulduğunda;

Katılımcıların yarısından fazlasının gençlerle ve çocuklarla ilgili projelerde yer almak istedikleri ancak yaşlılar ile birlikte çalışmaya olumlu bakmadıkları görülmektedir. Soru (soru 22) katılımcıların yarısından fazlasının çocuklarla ilgili projelerde yer almak istedikleri görülmektedir.

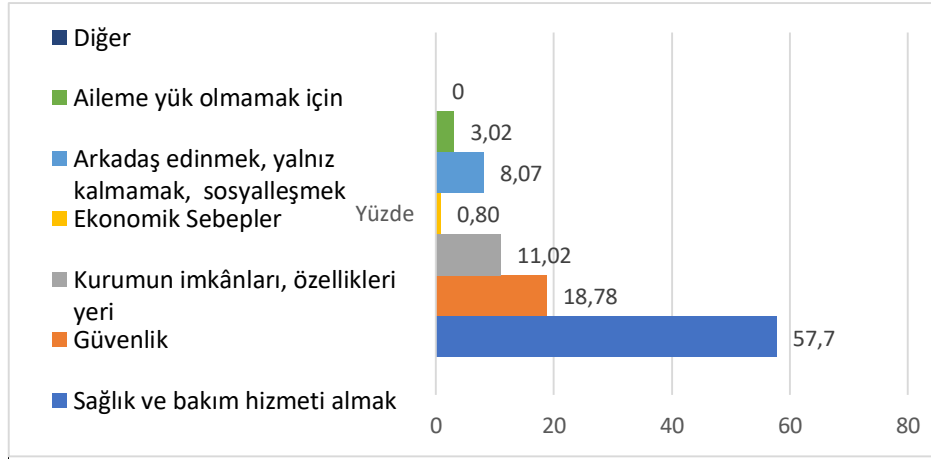

Şekil 4.20. Katılımcıların Daha Fazla Zaman Geçirmek İstedikleri Yaş Gruplarının Dağılımı

YAŞLI BARINMA MEKANLARINA İLİŞKİN SORULAR:

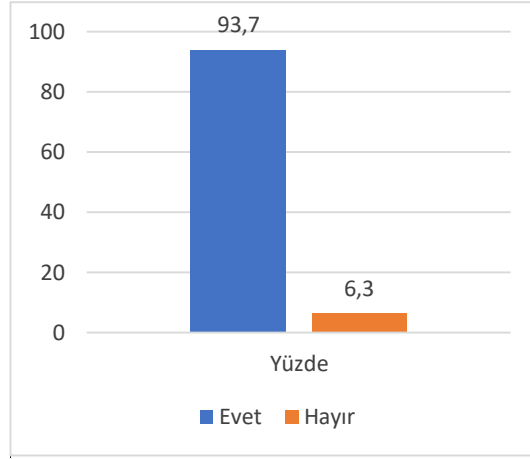
Katılımcılara 23. soruda yaşlılara herhangi bir kurumsal mekanda kalmayı düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda %47,24 ü evet derken %52,76'sı hayır demiştir. Kurumda kalmaya olumlu bakanlarla istemeyenlerin oranı birbirine çok yakındır. Tahmin edilen ya da toplumdaki önyargılardan farklı olarak katılımcı yaşlıların yarısına yakını kurumda kalmaya olumlu yaklaşmaktadır.

Katılımcıların yaşlı barınma mekanlarında kalmak istemelerinin öncelikli sebebi olarak (soru 25) sağlık ve bakım hizmetlerine kolay ulaşım, güvenlik ve kurumun sunduğu imkanlar olarak sıralanmaktadır.

Şekil 4.21. Yaşlı Barınma Mekanında Kalmak İstemeyen Katılımcıların Öncelikli Sebepleri

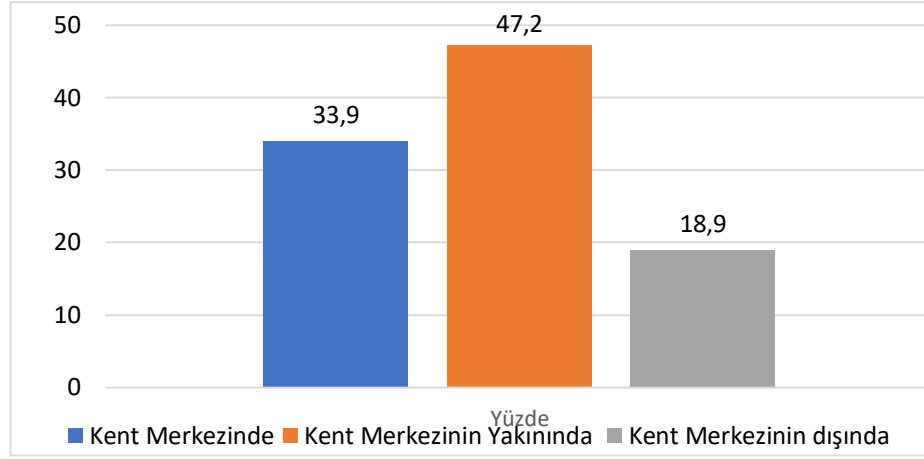
Katılımcılar tamamına yakını (%93,7) barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğunu belirtmektedir.

Şekil 4.22. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemine İlişkin Görüşleri

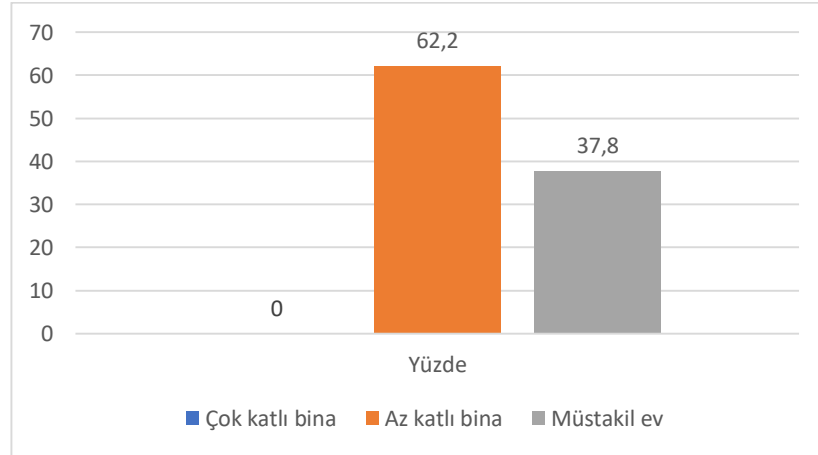
27. soruda katılımcılar yaşlı barınma mekanları için % 33,9'u kent merkezinde, %47,2'si kent merkezinin yakınında yaşamak istediklerini belirtmişlerdir. Bu soruya verdikleri cevapla yaşlıların hayattan kopmak ve izole olmak istemediklerini görüyoruz. Kent merkezinde ve yakınında yaşamak isteyenler %81,1 iken kent merkezinin dışında bir ortamda bulunmayı sadece % 18,9'u tercih etmiştir.

Bu soruda katılımcıların sadece %18,9'u yaşlı barınma mekanlarının kent merkezinin dışında olması gerektiğini düşünürken %81,1 'i kurumların kent merkezinde ya da yakınında olması gerektiğini düşünmektedir. Katılımcıların kentten kopuk yaşamak istemediklerini vurgulamaktadır.

Şekil 4.23. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Kent İle İlişkisine Göre Görüşleri

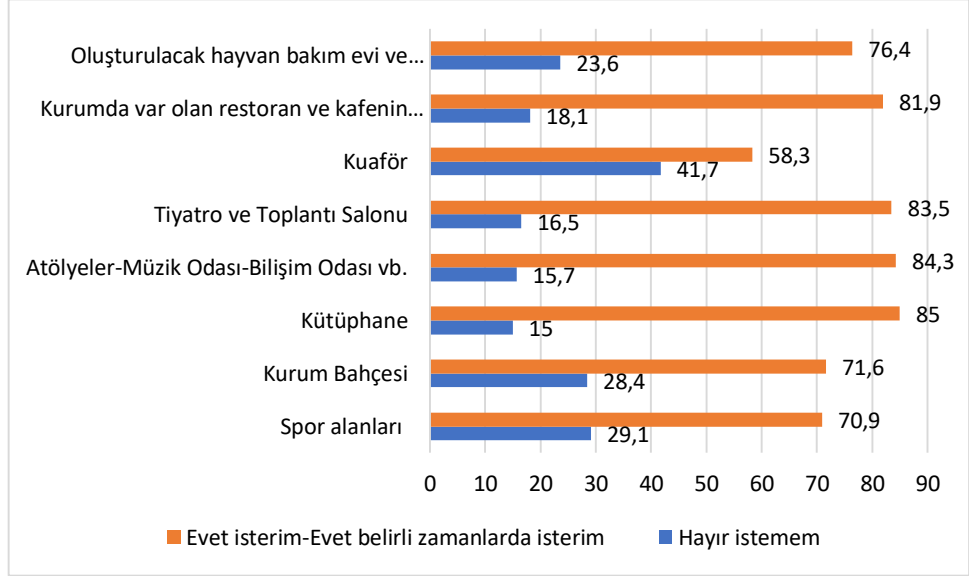
29.cu soruda katılımcılar yaşlı barınma mekanlarının nasıl olması gerektiği konusunda; % 62,2'si az katlı apartman, % 37,8'i müstakil evleri tercih etmektedir. Katılımcılar arasında çok katlı bina tipolojisini tercih eden kimse bulunmamaktadır.

Şekil 4.24. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarına İlişkin Görüşleri

Katılımcılar az katlı binalarda komşuluk ilişkisi kuracakları için az katlı apartmanları tercih ettiklerini, müstakil binalarda yalnız kalacaklarını düşünmelerinin yanında, çok fazla iş yükü, tamirat ve bakım onarım masrafı getireceği söylemişlerdir.

31. Soruda yaşlı barınma kurumlarında yaşayan kullanıcılar, ortak kullanım alanlarının kurum dışından gelenlerinde kullanmasına olumlu yaklaşmışlardır (Şekil 4.25).

Şekil 4.25. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Mahallede Yaşayanlar Tarafından Kullanılmasına İlişkin Görüşleri

Katılımcıların 31. Soruya verdikleri cevaplara dayanarak ;

- Spor alanlarını paylaşmak isteyen ve bu duruma olumlu bakanların yüzdesi 70,9 dur. % 29,1'i hayır paylaşmak istemem demiştir.
- Kurum bahçesini paylaşmak isteyen ve duruma olumlu bakanların yüzdesi 71,6 dır. Bunun yanında yüzde 28,3'ü hayır istemem demektedir.
- Kütüphane alanının paylaşımı ile ilgili olumlu düşünenlerin yüzdesi 85,1 dir. Bunun yanında olumsuz düşünenlerin % 15,0 olduğu görülmüştür.
- Kurumdaki Atölyeler – müzik odası-bilişim odası vb. paylaşımları açısından olumlu bakan katılımcıların yüzdesi 84,3 olup, hayır diyen katılımcılar % 15,7 olarak görülmektedir.
- Katılımcıların Kurum Tiyatro ve toplantı salonunun ortak kullanımı isteyen ve bu duruma olumlu bakanların yüzdesi 83,5'tir. İstemeyenler % 16,5 olarak görülmektedir.

- Kuaför salonunun ortak kullanımını tercih eden ve bu duruma olumlu bakan katılımcıların yüzdesi 58,3 olup aynı zamanda istemeyenlerin % 41,7 şeklinde olduğu görülmektedir.

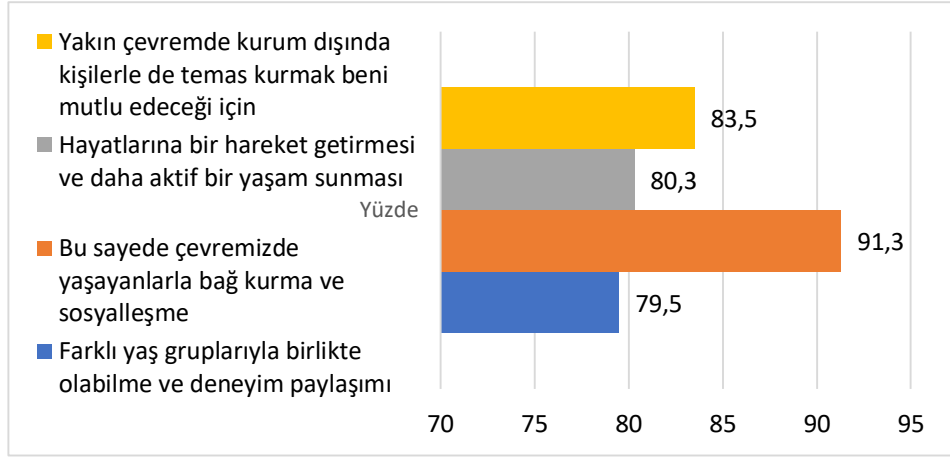
- Kurumdaki restoran ve cafe alanlarının ortak kullanılması tercihlerinin olumlu yüzdesi 81,9 dur. Olumsuz bakan katılımcıların yüzdesi 18,1 dir.

- Katılımcıların Kurumda oluşturulacak veterinerlik hizmetinin ortak kullanımı açısından isteyen ve bu fikre sıcak bakan katılımcıların yüzdesi 76,4 ve olumsuz düşünenlerin yüzdesinin 23,6 olduğu görülmektedir.

Yukarıda adları sayılan mekanlarda kuaför salonu hariç (%41,7) katılımcıların kurum içindeki mekanları (sosyalleşmek, paylaş, faydalanmaları, kuruma gelir kalacağı düşüncesi v.b.) mahallede yaşayanlar tarafından paylaşmayı istemekte ya da olumlu bakmaktadırlar. Mekanların farklı yaş gruplarıyla paylaşılması yaşlıların sosyal katılımı ve sosyalleşmeleri açısından çok önemlidir. Yaşlıların aktif yaşlanmalarını doğrudan olumlu olarak destekler.

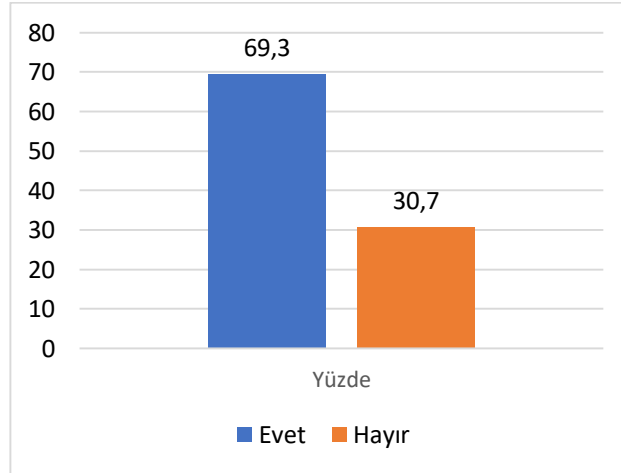
Katılımcıların kullanım alanlarının kurum dışından gelenlerinde kullanmasına olumlu yaklaşılmasının sebeplerine baktığımızda;

- % 91,3'ü çevrede yaşayanlarla bağ kurmak ve sosyalleşmek için
- % 83,5'i yakın çevrelerinde kurum dışında ki kişilerle temas kurmanın kendilerini mutlu edeceğini düşündüğü için
- % 80,3'ü hayatlarına bir hareket getireceğini ve daha aktif yaşam sunacağına inandıkları için ve
- % 79,5'i farklı yaş gruplarıyla birlikte olabilmek ve deneyim paylaşımı için mekanların ortak kullanılmasını istemekte ya da olumlu yaklaşmaktadır. (Tüm seçenekler yaşlıların aktif yaşlanmasını doğrudan olumlu olarak etkilemektedir). Sosyalleşmek, çevreyle iletişim içinde olmak, tüm bunlardan mutlu olmak, farklı yaş gruplarıyla iletişim içinde olmak, farklı yaş grupları ile iletişim içinde olmak ve deneyim paylaşmak.

Şekil 4.26. Katılımcıların Kullanım Alanlarının Dışarıdan Gelenlerinde Kullanımına İlişkin Görüşleri

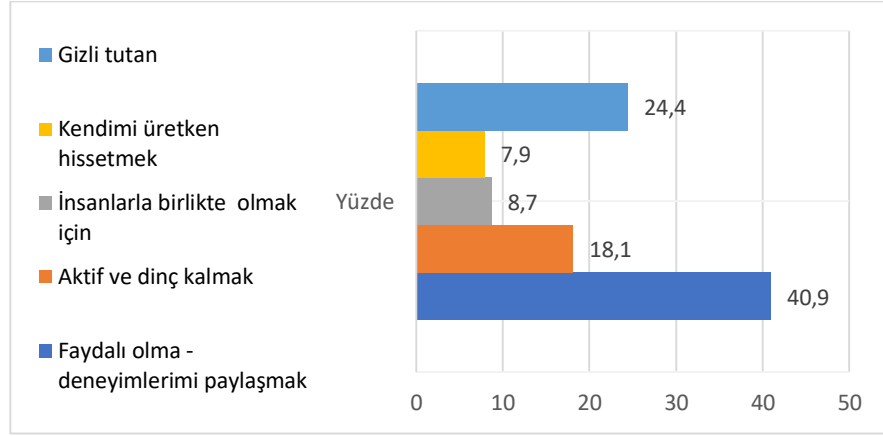
Katılımcılar yaşı barınma mekanı içinde uygun ortam ve şartlar sağlanacak olursa gönüllü olarak sosyal faaliyetlerde sorumluluk almak isteyenlere baktığımızda (soru 34); katılımcıların % 69,3'ü sorumluluk almak istemektedir.

Şekil 4.27. Katılımcılardan Sosyal Faaliyetlerde Sorumluluk Almayı İsteme Durumları

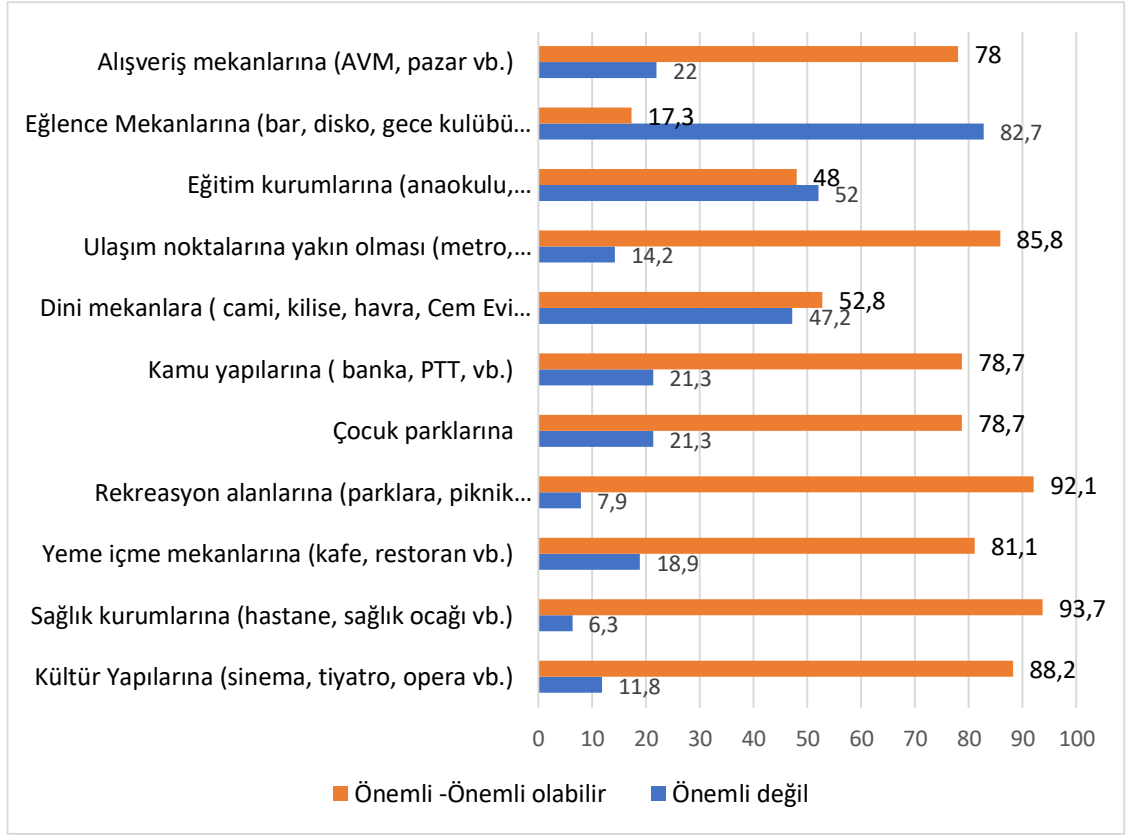
Yaşı barınma mekanlarında uygun ortam ve şartlarda gönüllü olarak çalışma gerçekleştirmek isteyenlere nedenleri sorulduğunda % 40,9 oranla faydalı olmak, %18,1'i aktif ve genç kalmak için olduğunu belirtmişlerdir. Yaşama, geleceğe dair hedeflerin olması, paylaşım isteği yaşlının aktif yaşlanması için önemli unsurların başlarında

gelmektedir. Aynı şekilde aktif ve dinç kalma beklentisi ve bu hedefle yapılan aktiviteler yaşlının daha sağılıklı ve dinç kalmasında etkili olmaktadır.

Şekil 4.28. Katılımcıların Sorumluluk Almayı İsteme Nedenlerinin Dağılımı

Katılımcılar 35. soruda yaşlı barınma mekanlarının yakın olması gerektiğini, düşündüğü kamu mekanlarını aşağıdaki gibi sıralanmakta

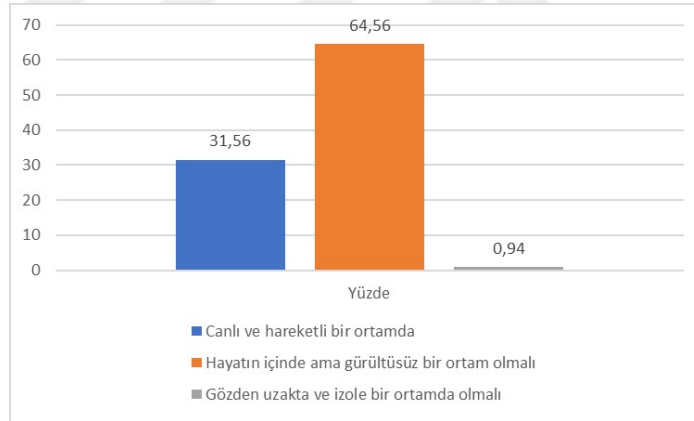
Şekil 4.29. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarına Yakın Olmasını İstedikleri Kamu Mekanlarının Dağılımı

Bunun dışında 78,7 ile Sağlık kurumlarına (hastane, sağlık ocağı vb.), %74 Rekreasyon alanlarına (parklara, piknik alanlarına, sahile vb.), 70,9 ile kültür yapılarına (sinema, tiyatro, opera vb.), %67,7 ulaşım, %53,5 çocuk parklarına, %53,5 kamu yapılarına, %44,1 yeme içme mekanlarına (kafe, restoran vb.), % 40,2 AVM'lere, yaşlı barınma mekanlarının yakın olmasının önemli olduğunu düşünmektedir. Bu detaylar katılımcıların birçok işlerin kendi başlarına yapmak istediklerini, hayatın içinde ve bağımsız olmayı tercih ettiklerini göstermektedir. Ayrıca; önem sırasına göre baktığımızda sağlık mekanlarından sonra en çok sanat ve kültüre çabuk ve kolay ulaşmak istedikleri görülmektedir. Katılımcıların sadece %17,3'ü barınma mekanlarının eğlence mekanlarına yakın olmamasının önemli ya da önemli olmasını istemiştir.

Hem fikirken %82,7'si bunun önemli olmadığını düşünmektedir. % 82,7'si kurumlara yakın olmasının çok önemli olmadığını düşünmektedir. %50 si katılımcıların

yarısı eğitim binalarına yakın olmasını çok önemli olmadığını düşünmektedir. Buradan yaşlıların sağlıklarına öncelik verdiklerini, ardından rekreasyon alanlarına.

Katılımcıların yarısından fazlası 36. soruda **Yaşlı barınma mekanlarının ortamlarına ilişkin soruya**; bu soruda katılımcıların % 96,12'i "Gözden uzakta ve izole bir ortamı" tercih etmediği görülmektedir. Katılımcılar hayatın içinde %64,56 ya da canlı bir ortamda %31,56 olmayı tercih etmişler izole ve gözden uzak bir yaşamı istememişlerdir. Yaşlıların aktif yaşlanmaları için hayatın içinde olmaları, sosyalleşebilecekleri ortamlar sağlamaları, kendi işlerini yapabilmeleri ve kendilerine yetebilmeleri vb. önem arz etmektedir. Hayatın içinde olmak sadece sosyalleşme ve bağımsız yaşamalarını desteklemek dışında sağlık yapılarına yakın olmak demek, yaşlıların yaptığı bu tercih yaşlılarda duyulan hastane, hastalık ve ölüm korkusu için duydukları endişeyi de göstermektedir. Merkezde ya da merkeze yakın bir noktada yaşamak sağlık yapılarına ve bakım imkanlarına kolay ulaşmak için gereklidir.

Şekil 4.30. Katılımcıların Yaşlı Barınma Mekanlarının Ortamına İlişkin Dağılımı

- **Ankete katılan yaşlıların yaş ve yaşlı barınma mekanlarının konumları irdelendiğinde;**

65-69 yaş arasındakileri 41 kişinin 37 (%90,2)'si yaşlı barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu soruya cevap veren 70-74 arasındaki 57 kişinin 55 (%96,5)'i yine yaşlı barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğunu büyük çoğunlukla sonuca yansıtmıştır.

Yaş skalasında 74-79 arası 12 kişinin 11 (%91,7)'i yaşlı barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğunu belirtmiştir. 80 ve üstü 17 kişinin 16 (%91,4)'sı yaşlı barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğunu belirtmiştir.

Genel itibariyle yaşlılar için yaşlı barınma mekanlarının konumları çok önemlidir. Belirtilen yaş grupları için bu oran %90'nın üstüne çıkmıştır. Kurumların konumları, onların özgürleştirebilecek, bağımsız olmalarını sağlayacak ve yaşlının kolay ulaşımına imkan tanıyacak kriterlerde olmalıdır. Kendi işlerini ve ihtiyaçlarını görebilir, sağlık ile ilgili ihtiyaçlarını vb. karşılayabilirler.

Ankete katılan katılımcıların, yaşları ve yaşlı barınma kurumlarının yeri irdelendiğinde değerlendirilen en yüksek değerler;

65-69 yaş arasındakileri 41 kişinin 19 (%46.3)'u Yaşlı Barınma Mekanlarının “kent merkezlerinin yakınında” olmasının Önemli Olduğunu vurgulamıştır. Bu soruya cevap veren 70-74 arasındaki 57 kişinin 28 (%49.1)'i yine Yaşlı Barınma Mekanlarının “kent merkezlerinin yakınında” olmasının önemli olduğunu büyük çoğunlukla sonuca yansıtmıştır. Yaş skalasında 75-79 arası 12 kişinin 5 (%41.7)'i Yaşlı Barınma Mekanlarının “kent merkezlerinin yakınında” olmasının Önemli Olduğunu belirtmektedir. 80 ve üstü 17 kişinin 8 (%47,1)'i Yaşlı Barınma Mekanlarının “kent merkezlerinin yakınında” olmasının önemli olduğunu vurgulamıştır.

Genel itibariyle yaşlılar için Yaşlı Barınma Mekanlarının yerleri çok önemlidir. Her yaş grubu yaşlı için “Kent Merkezinin Yakınında” olması öngörülmüştür. 2. Öncelikli yer “Kent Merkezi” tercih edilirken en düşük yüzdeyle son tercih olarak Kent merkezini dışındaki alanlar tercih edilmiştir. Kurumların kent merkezinin yakınında ya da kent merkezinde olması, onların kent ile olan bağlarının sıkılaşmasını, kendi işlerini yapabilmelerini, sosyalleşmelerini vb. gerçekleştirmelerine yardımcı olabilecek, yaşlı özgürleştirebilecek, bağımsız olmalarını sağlayacak ve yaşlının istediği mekanlara ve yerlere kolayca ulaşımını sağlayacaktır. Böylece yaşlı kişinin aktif yaşlanmasına olumlu etki sağlayacaktır.

- **Ankete katılan katılımcıların, yalnız yaşama durumlarıyla yaşlı barınma mekanlarının nasıl olması gerektiği irdelendiğinde değerlendirilen en yüksek değerler;**

Evde tek başına yaşayan 37 kişinin 19 (%51,4)'u bir yaşlı barınma mekanında kalmayı **düşünmüştü**. Evde eşiyile yaşayan 52 kişinin 29 (%55,8)'u bir yaşlı barınma mekanında kalmayı **düşünmüştü**. Evde ailesiyle yaşayan 27 kişinin 18 (%66,7)'i herhangi bir yaşlı barınma mekanında kalmayı **düşünmemektedir**. Evde arkadaşıyla yaşayan 4 kişinin 3 (%75)'ü herhangi bir yaşlı barınma mekanında kalmayı **düşünmemektedir**.

Evde tek başına yaşayan ya da eşiyile yaşayanlar katılımcılar “Yaşlı Barınma Mekan” kalmayı düşünmekteyken evlerinde aile ile kalan yaşlılar bir yaşlı barınma kurumunda kalmayı düşünmemektedirler. Ailesiyle yaşayanlar aynı yaşam düzenini devam edeceğini ve çocuklarının kendilerine bakacaklarını düşünürken, yalnız ya da eşiyile yaşayan yaşlılar çocukları olsun ya da olmasın bir yaşlı barınma mekanında kalmayı düşünmekteledir.

Ankete katılan katılımcıların yaşları ve yaşlı barınma mekanlarının nasıl olması gerektiği irdelendiğinde değerlendirilen en yüksek değerler;

Yaş skalası; 65-69 yaş arası 41 kişinin 28 (%68,3)'i Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı binalardan” oluşmasını, 70-74 yaş arası 57 kişinin 34 (%59,6)'ü Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı binalardan” oluşmasını, Yaş skalası 75-79 arası 12 kişinin 6 (%41,7)'sı Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı” 6 (%41,7)'sı Yaşlı Barınma Mekanlarının “müstakil” olabileceğini belirtmişlerdir. 80 ve üstü 17 kişinin 11 (%64,7)'i Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı mekanlardan” oluşmasını tercih etmişlerdir.

Bu soruya yaşlı barınma mekanlarının “yüksek katlı binalardan” oluşmalı diyen hiçbir katılımcı olmamıştır. Katılımcılar az katlı binaları müstakil binaları %62,2 ile tercih etmişlerdir. Bu tercih sorulduğunda,

1. Az katlı binalarda komşuluk ilişkisi kurulabileceği için tercih sebebi olmuştur,
2. Az katlı binaların müstakil binalara göre daha güvenli olması
3. Müstakil binalar içinde izole olunacağını düşünülmesi,
4. Müstakil binaların bakım masraflarının fazla olacak olması ve bir o kadar uğraş gerektirmesi,
5. Müstakil binaların daha fazla ev işi ve yükü getirecek olması nedenler olarak gösterilmiştir.

Ankete katılan katılımcıların eğitimi ve yaşlı barınma mekanlarının konumları irdelendiğinde değerlendirilen en yüksek değerler;

Yaşlıların sosyalleşebilecekleri, kendilerini güvende hissedebilecekleri mekanlara ihtiyaçları vardır. Yaşlanmayla, emeklilikle gelen gelir kaybı, fiziksel güçsüzlük vb nedenler yaşlıları ev ortamında hayatlarını güçleştirmektedir.

Hiç eğitimi olmayan yaşlıların %100'ü Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor. Bu soruya cevap veren ilkökul mezunları arasında %59,6'sı yine Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşünüyor, Yaş skalasında Ortaokul mezunlarının %85,7'si Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşündüklerini belirtmişlerdir.

Lise mezunu yaşlıların %90'ı Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli Olduğunu Düşündüklerini belirtmişlerdir.

Lisans mezunlarından %94,3'ü Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının Önemli olduğunu düşünmektedir

Lisans üstü mezunlarının %100'ü Yaşlı Barınma Mekanlarının Konumlarının önemli olduğunu vurgulamıştır.

Yaşlıların Eğitim seviyesi arttıkça Barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğuna dair doğru orantılı artış görülmektedir.

Yaşlıların Eğitim seviyesi arttıkça Barınma mekanlarının konumlarının önemli olduğuna dair doğru orantılı artış göstermektedir.

• Ankete katılan katılımcıların eğitimi ve yaşlı barınma mekanlarının nasıl olması gerektiği irdelendiğinde değerlendirilen en yüksek değerler;

Eğitimi olmayan 7 kişinin 4 (%57,1)'ü Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı binalardan” oluşmasını ilkökul mezunu yaşlıların 29 kişinin 18 (%62,1)'i ise yine Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı binalardan” oluşmasını istemişlerdir. Ortaokul mezunu 14 kişinin 7 (%50)'i Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı ve 7 (%50)'i müstakil” olabileceğini belirtmişlerdir. Lise mezunu 33 kişinin 19 (%57,6)'u düşüncelerini Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı mekanlardan” olmasından yana belirlemişlerdir. Lisans mezunu 35 kişinin 25 (%65,7)'i düşüncelerini Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı

mekanlardan” olmasından yana belirlemişlerdir. Yüksek lisans mezunu 35 kişinin 25 (%65,7)’i düşüncelerini Yaşlı Barınma Mekanlarının “az katlı mekanlardan” olmasından yana belirlemişlerdir.

Yaşın yaşlı barınma mekanlarının tercihinde etkili olmadığı görülmektedir.

• **Ankete katılan katılımcıların eğitimi, kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoranın irdelendiğinde değerlendirilen en yüksek değerler;**

Eğitimi olmayan yaşlılar arasındakileri 7 kişinin 4 (%57,1)’ü Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran olmasını istediklerini belirtmektedir. Bu soruya cevap veren ilkokul mezunu yaşlıların 29 kişinin 21+4=25 (%62,1+%13,8=%81,9)’i Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran olmasını istediklerini ya da belirlenen zamanlarda istediklerini belirtmektedir.

Ortaokul mezunu 14 kişinin 12+1=13 (%85,7+%7,1=%92,8)’i Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran olmasını istediklerini ya da belirlenen zamanlarda istediklerini belirtmektedir. Lise mezunu 33 kişinin 21+1=22 (%63,6+%3=%66,6)’i Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran olmasını ya da belirlenen zamanlarda istediklerini belirtmektedir. lisans mezunu 35 kişinin 27+4=31 (%77,1+%11,4=%88,5)’si Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran olmasını ya da belirlenen zamanlarda istediklerini belirtmektedir. Lisansüstü mezunu 9 kişinin 8+1=9 (%88,9+%11,1=%100)’ü Yaşlı Barınma Mekanlarında Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran olmasını ya da belirlenen zamanlarda istediklerini belirtmektedir (Çizelge 4.69).

Kurumlarda böyle bir mekanın varlığı mevcut değildir. Ancak böyle ortak bir mekanın bulunması yaşlının çevre arasında bağ kurmasını, deneyimlerini paylaşmasını

sağlar daha üretken kılabilir. Farklı yaş gruplarıyla iletişime geçen yaşlı bireyin sosyalleşmesini sağlayacaktır. Zaman zaman kendilerine bu ortam içinde çalışma imkanı bulabilen yaşlılar aynı zamanda aktif yaşlanmalarının önünde önemli adımlardan biri olabilir. Kurumda kalan kişilerin kendilerini mekana daha fazla ait hissetmelerini de sağlayabilir. Bu örnek soruda en üst noktada eğitim almış yaşlıların bu ortak mekanı % 100 desteklemişlerdir.

- **Katılımcıların yaş ve yaşlı barınma mekanlarının sağlık kurumlarına yakınlığı irdelendiğinde;**

65-69 yaş arasındakileri 41 kişinin 29 (%70,7)'unun sağlık kurumları ve yaşlı barınma mekanlarının birbirine yakın olması gerektiğinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu soruya cevap veren 70-74 arasındaki 57 sinin 49 (%86,)’sı yine iki kurumun yakınlığının önemli olduğunu büyük çoğunlukla sonuca yansıtmıştır. Yaş skalasında 74-79 arası 12 kişinin 9 (%75,0)’unun bu önemi belirttiği ortadadır. Genel itibariyle yaşlılar için önemli olan ve yakın olması itibari ile de kolaylık sağlayan sağlık kuruluşlarına mesafe olabildiğince az olmalıdır.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya nüfusundaki yaşlı oranı ve yaşam süresi hızla artmaktadır. Bu artışın beraberinde yaşlanan toplum için yeni sosyal, ekonomik, kültürel, sağlık gibi sorunları ortaya çıkaracağı ve bu sorunların en önemlilerinden birinin de yaşlı bireylerin barınma gereksinimi olacağı belirtilmektedir (UN Programme on Ageing, 2009).

Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de yaşlı nüfusta yaşanan bu hızlı artış ile birlikte yaşlı, yaşlılık ve yaşlanma ile ilgili kavramlar daha fazla tartışılmaya başlanmıştır. Yaşlı tanımı kişiye ait bir nitelik belirtmekte ve toplumdan topluma zaman içinde değişiklik göstermektedir. Yaşlanma Gerantoloji’ye göre ana rahminde başlayan ve ölünceye kadar devam eden bir süreçtir. Biyolojik, psikolojik ve sosyolojik boyutlarıyla ele alındığında anlaşılabilmesi mümkün olan bir olgu olan yaşlanma farklı beslenme, sağlık, psikolojik gelişim, yaşam koşulları, barınma, kültür, cinsiyet, ekonomik koşullar, kır-kent yerleşimi vb.’den etkilenmektedir. Yaşlılık ise yaşlanma süreci içinde ölümle sonuçlanan yaşam döngüsünün son dönemidir ve biyolojik, psikolojik, sosyolojik boyutları ile değerlendirilmektedir.

Bu üç yapı birbirlerinden bağımsız düşünülemez ve bir etkileşim içinde de hareket ederler. Her yaş grubunun farklı gereksinimleri vardır ve yaşlılar bu süreçten en etkilenen gruptur (Tufan, 2016).

Toplumumuzda yaşlılara yönelik evde torun bakan, kahvede vakit geçiren ya da huysuz, hasta, üretmeyen, teknolojiden anlamayan, yenilikleri takip etmeyen gibi olumsuz yaklaşımlar bulunsa da günümüzde yaşlı bireyler üreten, teknolojiyi takip eden, spor yapan vb. aktif yaşlanan bireylere dönüşerek bu kalıpların dışına çıkmaya başlamışlardır.

Uluslararası ve ulusal pek çok çalışmada yaşlı bireylerin daha mutlu, huzurlu, sağlıklı, üretken ve uzun yaşamalarının yaşlı dostu bir çevrede aktif yaşlanmaları (yaşlının fiziksel, psikolojik ve sosyolojik açıdan yüksek yaşam kalitesi ile mümkün olabileceği vurgusu yapılmaktadır.

Doğumdan ölüme kadar geçen süre içinde yaşlılar biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan zorlanmaktadır. Yaşlıların bu süreci başarılı, sağlıklı ve aktif geçirmeleri ve yüksek bir yaşam kalitesine kavuşmaları önemlidir. Yaşam kalitesinde sağlık ve mekan en çok ele alınan iki konudur. Yaşlılara uygun makro ve mikro ölçekte mimari çözümler sunmak, yaşlıların refah içinde sağlıklı, mutlu, başarılı yaşamaları ve aktif yaşlanma için önemli kıstaslardır. Ayrıca aktif yaşlanmanın temellerini oluşturan sağlık, katılım ve güvenlik olanaklarının geliştirilerek “yaşam kalitesinin” arttırılma süreci olarak görmektedir (WHO, 2002, s.45).

Dünya Sağlık Örgütü (2002), aktif yaşlanma modelinin belirleyicilerini altı ana başlıkta ele almaktadır. Sağlık Hizmetleri Ve Sosyal Hizmetler, Davranışsal Belirleyiciler, Sosyal Faktörler (sosyal destek, şiddet, eğitim), Ekonomik belirleyiciler, Kişisel Belirleyiciler ve Fiziksel Çevre: Çevre (kamusal alan ile temas) fiziksel ortamların yaşlı bireyler için; ulaşılabilir, ergonomik vb. yaşlı dostu olması yaşlıların bağımlı ya da bağımsız yaşamaları açısından belirleyici faktörlerdendir. DSÖ (2002), Çevre (kamusal alan ile temas) açısından; yaşanılan mekanın güvenli, aile üyelerine, hizmetlere ve ulaşım noktalarına yakın, ev kazalarına karşı düşme vb. önleyici tasarlanmış olması gerektiğini belirtmektedir. Barınma açısından; yaşanılan mekanın güvenli, aile üyelerine, hizmetlere ve ulaşım noktalarına yakın, ev kazalarına karşı düşme vb. önleyici tasarlanmış olması gerektiğini belirtmektedir. Bu sebeple, yaşanılan tüm iç ve dış mekanların, donatıların ergonomik olması önemlidir.

Aktif yaşlanma politikalarının desteklenmesi; yaşlıların toplumun sosyal, kültürel, ekonomik vb. alanlarda aktif olmalarını, yaşamla bağlarının devam etmesini ve dinamik

bir nüfus yapısının oluşumuna katkı sağlayacaktır. Bu sayede yaşam süreleri uzayan ve sağlıklı yaşlanmaya başaran yaşlıların topluma yüklediği maliyetler (sağlık, bakım vb.) azalmakta hatta üretkenlikleri devam eden yaşlılar sayesinde ülke ekonomisine katkı sağlanabilmektedir.

Aktif yaşlanma sürecinde yaşlının yapısal özellikleri kadar iç çevre (yapı) ve dış çevre faktörleri de etkilidir. DSÖ'nün yürüttüğü “Yaşlı Dostu Kent” projesi Aktif Yaşlanmayı desteklerken yaşlı dostu kentlerin geliştirilmesi için çalışmalar başlatmıştır. Yaş dostu bir kent; yaşlılar arasındaki büyük çeşitliliği tanır ve onların toplum hayatının tüm alanlarına dâhil olmalarını teşvik eder. Yaşlı bireylerin kararlarına, yaşam tarzına saygı duyar ve yaşlanma ile ilgili ihtiyaçlarını ve tercihlerini belirler ve esnek bir şekilde yanıt verir (London Report, 2007). 2007 yılında da Küresel Yaşlı Dostu Kentler Rehberi ve devamında yaşlı dostu kent kontrol listesi hazırlanmıştır. Bu çalışma ile birlikte dünya genelinde birçok ülkede yaşlı dostu kent oluşumları başlanmış ve yoğun bir ilgi görmüştür. Kentsel nüfusun küresel yaşlanması ile birlikte “yaş dostu” yaklaşımlar ve uygulamalar Türkiye’de de şehirlerimizde daha sık görülmekte, “Yaşlı Dostu Kent” ünvanı alan ve almak için çalışmalar yürüten şehir sayısı hızla artmaktadır.

DSÖ’ü tarafından oluşturulan bu rehberde yaşlı dostu kent kriterleri 8 başlıktan oluşmaktadır. Dış Mekânlar ve Binalar, Ulaşım, Barınma, Sosyal katılım, Saygı ve Sosyal İçerme, Sivil Katılım ve İstihdam, Bilgi Edinme Hakkı ve İletişim, Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri’dir. İlk üç konu; dış mekanlar ve binalar, ulaşım ve konut, bir kentin fiziksel çevresinin temel özellikleri olan; kişisel hareketliliği, yaralanmalardan korunmayı, güvenlik, sağlıklı yaşam ve sosyal katılımı vb. kapsamaktadır.

Yaşlıların, tüm bireyler gibi, rahat, uygun, güvenli ve sağlıklı bir ortamda yaşama hakları bulunmaktadır. Yaşlıların “Aktif Yaşlanmaları” için özellikle kentsel kamusal alanlar ve barınma alanlarına ilişkin özel tasarım kriterlerinin oluşturulması gereklidir.

Bu çalışmada araştırma alanı için (İstanbul ili, Beşiktaş ilçesi) gerek yaşlı nüfus büyüklüğü gerek sosyo-ekonomik, kültürel profili ile ülke bütününden ayrılan bir metropolün parçası olması, eğitim, kültür ve sosyo-ekonomik standart açısından çok yüksek ilçelerden biri olması, 65+ yaş gurubu oranı en yüksek ilçelerden biri olması ve Beşiktaş İlçesinin DSÖ’nün Yaşlı Dostu Kentler ünvanını almış olmasıdır.

Alanda yapılan anket çalışması, % 48.8'i kadın, % 51.2'si erkek daha önce herhangi yaşlı bakım kurumunda kalmamış, kendi evlerinde yaşayan 65 ve üstü yaş grubuyla kartopu yöntemiyle yüz yüze ve telefonda birebir görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Ankete katılanların profiline baktığımızda, katılımcıların çoğunun sosyal güvencesi bulunmakta, %9,4'ünün herhangi bir sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Katılımcıların %19,7'si hala çalışmakta, lise ve üstü bir eğitim kurumunu bitiren oranı ise %67 gibi yüksek bir orandır. Katılımcıların % 59,8'i bilgisayar, % 94,5'i akıllı telefon kullanmaktadır. Bu bilgidен yola çıkarak tahmin edilenin aksine katılımcıların teknolojiyi yaygın bir şekilde kullandıkları görülebilmektedir. Katılımcıların % 14,2'si sağlık problemlerinin yaşam kalitelerini etkilediğini söylerken, % 85,8'i yaşam kalitelerinin etkilenmediğini belirtmiştir. Katılımcıların % 85,8'i kendilerini aktif ve dinç, % 84,3'ü daha genç ve %81,1'i her zaman ya da çoğu zaman kendini mutlu hissetmektedir. Kullanıcıların % 47,24'ü kurumsal bir yaşlı barınma mekanında kalmaya olumlu bakmaktadır. Katılımcıların neredeyse yarısına karşılık gelen bu oran huzurevinde kalmak yönünde toplumdaki farklı bakış açılarının oluşmaya başladığının bir göstergesidir. Tüm bu sonuçlar katılımcıların büyük bir kısmının aktif bir yaşam süren yaşlılardan oluştuğunu göstermektedir.

Çalışmaya katılan yaşlıların “Yaşlı Barınma Kurumları” ile ilgili görüşleri alındığında; katılımcıların % 62,2'si kurumların az katlı yapılardan oluşmasını tercih etmişlerdir. Az katlı yapılar komşuluk ilişkileri, güvenlik vb. açısından müstakil evlere oranla daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Müstakil evlerin güvenlik sorunu yaşanabileceği, yaşlıları yalnızlaştırabileceği, masraflarının çok olacağı ve bakımının zorluğuna inanılmaktadır. Katılımcıların %37,8'i de müstakil bir yapıyı bahçe kullanımı ve özerkliği gibi nedenlerle tercih etmiştir. Çok katlı yapılar da yaşamayı ise ankete katılanlardan tercih eden kimse olmamıştır.

Yaşlı barınma mekanlarına ilişkin yaşlıların algısını etkileyen nedenler ise, yaşlı barınma kurumlarında %47,2'sinin yaşlıların aileleri tarafından bakılacaklarını düşünüyor olmaları, %23,6'sının çaresiz yaşlıların kaldığına inanmaları, kurumda kalanların %18,9'unun tek başına ihtiyaçlarını karşılayamadığını, kurumda kalanların %4,8'i kalabalık olduğu, ve onları çevrelerinden koparacağı düşüncelerinden dolayı kurumda kalmaya olumlu bakmadıkları görülmüştür.

Katılımcıların %47.24'ü kurumsal bir yaşlı barınma mekanında kalmayı düşündüklerini belirtmiştir. Yaşlı barınma mekanlarında kalmayı isteyenlerin öncelikli sebepleri incelendiğinde özellikle; % 57,7'si sağlık ve bakım hizmeti almak, % 18,8'i güvenlik, %11'i kurumun konumu, özellikleri ve imkanlarından faydalanmak için kurumları tercih etmektedirler. Gelecekte yaşanabilecek sağlık sorunları ve güvenlik yaşlıların hayatı için öncelikli konulardır. Daha iyi bakım hizmeti alacaklar düşüncesi yaşlılar için öncelikli olmaktadır.

Yaşlıların yaşadıkları evlere dışarıdan ulaşım uygunluğuna bakıldığında, yaşlıların % 76,4'ü evinin uygun olmadığını görüşündedir. Sokakların dik yokuşlar üzerine konumlanması, sokakların merdivenli oluşu vb. sebebiyle yaşlılar dışarı çıkmakta zorlanmaktadır. Katılımcıların dinlenmesini sağlayacak oturma, saçak vb. dış hava koşullarından koruyacak kent mobilyası bulunması, yaşlının dışarıya çıkmasını desteklemektedir.

Problem Tanımları; Yaşlıların yaşadıkları problemler mekansal/ yapısal / çevre ve ulaşım ile ilgili olarak üç başlık altında toplayabiliriz.

Çevre ve ulaşım açısından baktığımızda; kaldırım işgalleri (masa sandalye, saksılar, çöp kutuları, araç parkları vb.) sebebiyle, yaya ve araç yolları yaşlı ve engelli bireylerin kullanımı için uygun değildir. Kaldırımlar ve yollar bakımsız ya da kaygan bir zemine sahip olabilmektedir. Yaşlılar ve engelliler için kaldırımların yüksekliği çoğunlukla uygun değildir. Çok az örnekte rampa bulunmakta ve yaşlılar kaldırıma çıkmakta zorlanmaktadır. İklim şartlarına (güneş, yağmur, rüzgar vb) uygun tasarlanmayan duraklar bulunmaktadır.

Durakların tasarımında tasarım kriteri olarak aşağıdaki özelliklere dikkat edilebilir. Durağın yeri, konumu ve kullanılan malzemelerine dikkat edilmeden seçildiği görülebilmektedir. Rüzgârın etkisini azaltmak ve güneşten, yağmurdan vb. koruma sağlamak için durağın şekli ve malzemeleri dikkate alınmalıdır. Rüzgarı kesmek için cam paneller veya duvarlar, güneşten korumak için güneşlikler veya saçak benzeri yapılar tercih edilebilir

Duraklarda yaz ve kışa uygun elemanlar ve sistemlerden tercih edilebilir. Duraklar daha iyi aydınlatılabilirmeli, hareket sensörleri veya otomatik zamanlayıcılarla kontrol

edilebilir, böylece enerji tasarrufu yapılabilir ve çevre dostu bir yaklaşımla duraklar güneş panelleri ile kendi enerjilerini üretebilirler. Duraklarda sesli, görsel ve duyuşal okunaklı, anlaşılır ve dikkat çekici bilgilendirme tabelaları bulunmalıdır.

Duraklarda yaşlılara uygun oturma alanları tasarlanmalı ve tekerlekli sandalye için yer bırakılmalıdır. Ulaşım hatlarına yakın noktalarda yeterli sayıda, kolay ulaşılabilir ve hijyenik Wc'ler olmalıdır.

Toplu ulaşım seferleri yeterli olmalı yaşlılar istedikleri zaman kolay ve hızlı bir şekilde arzu ettikleri noktalara ulaşabilmelidir. Yoldan durak ya da peronlara ulaşım için gerekli yerlerde rampa, asansör vb. bulunmalıdır. Yaşlıların sosyalleşebilmeleri, bağımsız olabilmeleri, kendi istedikleri doğrultusunda yaşayabilmeleri için ulaşım ve kentin ulaşılabilirliği çok önemlidir.

Yaşlıların sosyalleşmeleri yaşlıların aktif yaşlanmaları için önemli kriterlerden biridir. Yaşlıların sosyal etkinliklere katılamama sebeplerine bakıldığında; sosyal etkinliklere eşlik edecek kimse olmaması, ekonomik nedenler ve ulaşım gösterilmiştir.

Yapı ve mekan açısından baktığımızda;

Apartman yaşamı (çok katlı yapı) içinde yaşlılar çevre ile bağ ve ilişki kuramamaktadır. Yüksek katlı yapılar; komşuluk ilişkisinin zayıflamasına sebep olmakta ve yaşlıların bir araya gelip birlikte eğlenebilecekleri, üretebilecekleri, oyun oynayabilecekleri, birlikte vakit geçirebilecekleri ortak mekanların bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca yaşlılar, kurumsal barınma mekanlarında, sosyal alanların mahalleli ve farklı yaş grupları ile birlikte kullanma talepleri yüksektir. Hayvan sevgisi tüm yaş grupları için önemlidir ancak yaşlılar özellikle birlikte yaşadıkları dostlarını kurumda kalabilmek için terk etmeye zorlanmaktadır. Katılımcıların çok büyük bir kısmı kontrollü bir şekilde hayvanlarla birlikte olmak istediklerini ve kurum bahçesinde böyle bir alanın olmaması talep etmektedir.

Yapılan bu çalışmada evde yaşayan yaşlıların % 76,4'ü kendi evlerine sokaktan ulaşımın yaşlılar için uygun bulmamıştır. Mutfak ve banyoda dolaplar ve tezgahlar ergonomik değil ve bir kısmında eskimiş olduğunu sözlü olarak belirtmişlerdir. Banyo ve mutfaktan memnun olan yaşlıların büyük kısmı mekanları yeniden istedikleri gibi yaptırdıkları, küvet ve duş kabinlerini kaldırdıkları vb. değişiklikler yaptırdıklarını

aktarmışlardır. Katılımcılardan hiç biri hasta yatağında yatmadığı ve tekerlekli sandalye kullanmadıkları için bu donatıların eve giriş ve çıkışlarında birebir bir sorunla karşılaşp karşılaşmayacaklarını deneyimlememişlerdir. Ancak; asansör ve veya rampası olmayan ya da yapılarda düşey sirkülasyonda problemler yaşanacağı görülmektedir.

- Katılımcıların sokaktan evlerinin kapısına kadar rahat ulaşamama sebepleri olarak; evlerinin bulunduğu sokağın dik bir yokuş olması, sokaklarının merdivenli bir sokak olması, sokakta dinlenmek için oturabilecekleri bir alanın olmaması, gece sokaklarının karanlık olması, apartmanlarına girişte rampa bulunmaması, apartmanlarında asansör olmaması gibi nedenler gösterilmiştir. Yaşanan bu sorunlar için sokakların yeterli şekilde aydınlatılması, merdivenli sokaklarda tekerlekli sandalye için ray yada raylı asansör sandalyeler yerleştirilmesi, gerek sokaklarda gerek merdivenli ve yokuşlu sokaklarda sokağın belli kısımlarında dinlenme bankları oluşturulması, yaşlıların tutunabileceği sokağı, merdivenlerin, yokuşların iki yanında ve mümkünse orta hatta tırabzan yerleştirilmesi önerilebilir. Banyo kullanımının uygun olmamasının sebebi olarak; kapıların dar olması, banyoda küvet bulunması, banyoda destek barlarının bulunmaması, banyonun çok eskimiş olması ama ekonomik sebeplerle yaptıramadıkları ya da ev sahibinin ilgilenmediği gibi nedenler göstermişlerdir. Banyoların elden geçirilmesi duşakabinler de, oturma elemanı, destek barları, zeminlerde düz, engelsiz ve kaymaz zeminler seçilmesi, mümkünse yardım butonları yerleştirilmesi gereklidir. Mutfağın kullanımının uygun olmamasının sebebi olarak; tezgah ve dolap yüksekliklerinin uygun olmaması, çok küçük olması, mutfağın çok eskimiş olması ama ekonomik sebeplerle yaptıramadığı ya da ev sahibinin ilgilenmediği gibi nedenler göstermişlerdir.

Mutfakların elden geçirilmesi, dolap, tezgah yüksekliklerinin yaşlıya uygun yeniden elden geçirilmesi, özellikle mutfaklarda yaşlı dostu tasarımları tercih etmek önem kazanmıştır. Kapı ve koridor genişlikleri vb. uygun olmamasının sebebi olarak;

Dar olmaları, tekerlekli sandalye, hasta yatağı, sedye ya da eşya geçmesinde sorunlar yaşanabileceğinden bahsedilmektedir. Genel olarak; evlerinin eskimiş olması ve yaşlarına uygun düzenlenmemiş olması dile getirilmiştir. Evlerinde daha önce sorun yaşamayan yaşlılar yaşanan fiziksel kısıtlılıklar ile birlikte mekan tasarımında sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Yapılı konutların ya da kurumların koridorlarını genişletmek çoğu zaman mümkün olmasa da kapı genişlikleri yerine göre genişletilmesi mümkün olabilir. Ancak yaşlılar için yapılacak yeni yapılarda bu durum göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır.

Yürütülen çalışmada yaşlıların ihtiyaç, talep ve beklentilerini değerlendirdiğimizde; yaşlıların farklı yaş gruplarıyla iletişim kurma ihtiyacı gözlemlenmiştir (Özellikle gençler, çocuklar ve yaştaşları). Ayrıca kurumsal barınma alanlarında yer alan sosyal aktivite alanlarını, kurum dışından bireyler ile paylaşmak istenmektedir (sosyalleşme, deneyim paylaşımı vb. sebeplerle). Sosyal hayattan kopmak istememekte, kendi ihtiyaçlarını kendileri karşılayabilmek ve bağımsız bir şekilde yaşamak istemektedirler. Az katlı yapılarda, şehir merkezinde ya da yakınında ama asla kent merkezinden uzaklaşmadan ve ilişkiyi kopartmadan ve asla yüksek katlı bir yapıda yaşamadan hayatlarını geçirmek istemektedirler. Bu doğrultuda;

- kurumsal barınma alanlarının sosyal kültürel alanlara (park- eğlence alanları), kent merkezlerine yakın olması (dinamik hayatın içinde olmak vb.) istemektedirler
- sağlık, banka vb. işleri kendileri yapabiliyor olmak, kültürel etkinlikleri takip edebilmek vb. talep edilmektedir
- evcil hayvanlar için paylaşabilecek barınma (kurumsal barınma) ve sosyalleşme alanları talep edilmektedir
- yaşlıların uygun çalışma koşulları sağlanırsa çalışmayı düşündüklerini belirtmişlerdir. Çalışabilecekleri, deneyimlerini aktarabilecekleri, üretebilecekleri ve bir fayda sağlayabilecekleri bir hayat talep etmektedirler
- yaşlılar, kendi yaşlıları için çok fazla hastalıktan ve ilaçlardan konuştuklarını ve kendilerinden büyüklerle ilgilenebilmek için de kendilerinde enerji olmadığını dile getirmekte ve kendilerinden yaşlılar hariç tüm yaş gruplarıyla birlikte olmayı tercih etmektedirler. Ancak özellikle genç ve çocuklarla birlikte zaman geçirmeyi istemekte kendilerine enerji verdiklerini, mutlu ettiklerini ve bildikleri şeyleri aktarmak istediklerini belirtmektedirler. Bu konuda sosyal projelerde gençlerle ve çocuklarla birlikte olmak istemektedirler
- konum olarak baktığımızda katılımcıların %93.7'sinin yaşlı barınma kurumlarının konumlarının önemli olduğunu ve çoğunluğun kent merkezine yakın ya da

kent merkezinde olmasını istediği yöndedir. Ancak kent merkezinde var olan kurumların bile içe dönük, dışarıya kapalı olduğunu vurgulamışlardır. Katılımcıların %39,4'ü kurumda kalanların kentlilerle paylaşabilecekleri ortak alanlar bulunmadığı görüşündedir

- katılımcıların az katlı bina tercih etmesinin en önemli sebebi sosyalleşmek ve komşuluk ilişkileridir. Müstakil bir yapıda yaşamayı olumlu yaklaşanlar olsa da çoğunluk evlerin bakım masrafından, güvenliğinden ve iş yükünden dolayı tercih etmemektedir.

- gerek sevgiyi paylaşmak gerek sosyalleşmenin ve iletişim kurmanın bir yolu olan evcil hayvanlarla iletişimde katılımcıların büyük çoğunluğu yaşlı barınma kurumlarında evcil hayvanlarla bir arada olunabileceği özel bir mekan talebinde bulunmaktadırlar

- katılımcılar; (her zaman ya da belli zamanlarda) ortak alanların mahalleliler ve dışardan gelenlerle paylaşımına açılmasına, yüksek oranlarda olumlu yaklaşmaktadırlar. Katılımcılara mekanların paylaşımıyla ilgili olumlu yaklaşımlarının sebebi sorulduğunda; farklı yaş gruplarıyla birlikte olabilmek ve deneyimlerini paylaşmak, hayatlarına bir hareket getirmesi ve daha aktif bir yaşam sunması, yakın çevrelerinde kurum dışında kişilerle de temas kurmanın onları mutlu edeceğini düşünmeleri olmuştur. Ayrıca; zaman zaman kendilerinin de bu mekanlarda çalışabilecek olmaları ve kendilerine ve kuruma gelir sağlayabileceğini düşünenlerde bulunmaktadır

- katılımcıların %69,3'ü yaşlı barınma mekanı içinde uygun ortam ve şartlar sağlanacak olursa gönüllü olarak sosyal faaliyetlerde sorumluluk almak isteyeceklerini söylemişlerdir. Yeniden gönüllü olmak istemelerinin ana nedeni olarak ; % 40,9'u faydalı olma – deneyimlerini paylaşmak olarak belirtmiştir. Aktif ve dinç kalmak, insanlarla birlikte olmak ve kendimi üretken hissetmek diğer etkenlerdir. Bu soruya verilen yanıtların referans gösterdiği gibi yaşlılar hayattan kopmadan, sosyalleşerek, engelleri kaldırarak, günlük hayatın gerekliliklerini kendileri yapmak istemektedir.

Yapılan çalışma da göstermiştir ki sağlık sorunları yaşlılar için en büyük kaygıyı oluşturmakta ikinci olarak sosyalleşme ve kültür etkinliklerine katılım gelmektedir. Katılımcılar büyük bir çoğunlukla yaşlı barınma kurumlarının hastane, eczane vb. sağlık kurumlarına yakın olmasını isterken ikinci olarak yüksek oranda rekreasyon ve kültür yapılarına yakınlığın sağlık kadar önemli olduğu görülmektedir. Ayrıca yaşlıların yarıdan fazlası, çocuk parklarına ve kamu yapılarına yakın olmasını istemektedir.

Ayrıca katılımcıların yarısından fazlası yaşlı barınma kurumlarının hayatın içinde ama gürültüsüz bir ortamda, yarısından azı canlı ve hareketli bir ortam olmasını istemektedir.

Katılımcıların sadece % 3.94'ü yaşlı barınma kurumlarının gözden uzakta ve izole bir ortamda olması gerektiği görüşündedir. Bu oranlar geçmiş dönemlerde düşünüldüğü gibi yaşlılar gözden uzakta ve izole olmak istememektedirler. Katılımcıların büyük çoğunluğu daha rahat sosyalleşebilecekleri, daha rahat hareket edebilecekleri, ulaşım imkanı bulacakları ve kendi kendilerine yetebilecekleri, bağımsız hissede bilecekleri ortamları tercih etmektedirler. Hayatın içinde olmak ve yola devam edebilmek yaşlıları aktif tutan bir unsurdur. Bahsedilen tüm başlıklar aktif yaşlanma için çok önemlidir.

Ayrıca; mekanlar, yapılar ve kent'in yaşlının yapısına uygun ergonomik tasarlanmış olması yaşlıların bağımsız yaşamaları ve sosyalleşebilmeleri için çok önemlidir. Gerek ev gerek kurum içinde olsun gerek kent içinde açık ve kapalı kurumsal alanlarda olsun ergonomik, sağlam, fark edilebilir ve yaşlılar düşünülerek yapılan tasarımlar yaşlıların hareketlerini kolaylaştırmakta, zarar görmelerini engellemekte ve bağımsızlıklarını ve sosyalleşmelerini kolaylaştırmaktadır.

ÖNERİLER:

Dünyanın farklı yerlerinde yaşlılar için sayısız çalışma yürütülmekte, kontrol listeleri, kılavuzlar ve anketler vb. hazırlanmaktadır. Yaşlılar için mikro ve makro ölçekte yapılacak tasarımlarda, hazırlanan kılavuzda bağlantılı oldukları alanlardan faydalanabilir ve değerlendirme kriteri olarak kullanılabilir.

Aktif yaşlanma ilkeleri ve yaşlı dostu tasarım kriterlerini daha iyi yönetilebilmek, organize etmek ve sonuç odaklı bir yaklaşım sunmak için bu çalışmada “Aktif Yaşlanma Planlama ve Tasarım Kriterleri” (Çizelge 5.1) geliştirilmiş devamında “Kontrol Listesi” bir araç olarak seçilmiştir.

Çizelge 5.1 “Aktif Yaşlanma Planlama ve Tasarım İlkeleri”. WHO Europe- DSÖ Avrupa yaş dostu çevreler oluşturmak- Politika yapıcılar ve planlamacılar için bir araç, The City of Markham is developing new age-friendly design guidelines, Honkong play making Elderly friendly design guideline, Hamilton's plan for an age friendly

community-2021 -2026, WHO Age Friendly City, WHO Age Friendly Chechk list'den ve yapılan alan çalışmasının sonuçlarına dayanarak oluşturulmuştur.

Oluşturulan “Aktif Yaşlanma Planlama ve Tasarım Kriterleri”; barınma alanları, çevre ve ulaşım olmak üzere üç ana kriterden oluşmaktadır. Barınma alanları; konut ve kurumsal barınma alanından, çevre; kamusal açık alanlar, kamusal yapılaşmış alanlar ve arazi kullanımından, ulaşım ise konut ve toplu taşıma sistemlerine ulaşım, toplu taşıma inme/binme ve üçüncü olarak özel araç-taksiler-dolmuşlar olmak üzere sınıflandırılmıştır. Bu kriterler yaşlının, yapı ve kent (çevresiyle) ile kurduğu ilişki ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Aktif Yaşlanma, Planlama ve Tasarım Kriterleri; projeyi veya tasarımı başarıyla yönetmek ve tamamlamak için organize, yönetilebilir ve sonuç odaklı bir yaklaşım sunmaktadır. Ayrıca, yapılan kontrol listeleri; Aktif Yaşlanma, Planlama ve Tasarım Kriter””lerinden yola çıkarak; barınma, açık/kapalı kamusal alanlar ve ulaşım başlıkları altında incelenmektedir (EK 2).

Çizelge 5.1. Aktif Yaşlanma Planlama ve Tasarım İlkeleri (Yazar tarafından üretilmiştir)

AKTİF YAŞLANMA PLANLAMA VE TASARIM KRİTERLERİ *			
BARINMA ALANLARI		ULAŞIM	
KONUT	KURUMSAL BARINMA	KONUT VE TOPLU TAŞIM SİSTEMLERİNE ULAŞILIRLIK	TOPLU TAŞIMA BİNİME/İNİME
• Erişilebilir konut • Güvenlik - o Fiziksel Güvenlik - o Sosyal Güvenlik • Ergonomi ve boyut (Sirkülasyon alanları, Oda boyutları, Oda boyutları, Oda boyutları) • Erişilebilir özel değişimlebilir mobilya (farklı yatay vb.) • Dekorasyon- renk- hava- ses • Akustik • Aydınlatma - o Doğal aydınlatma - o Yapay aydınlatma • Yarıya ulaşım ve yön algılama • Daireye ulaşım ve yön algılama • Dönüş alanları • Bina girişlerinin algılama • Doğal ile iç içe tasarım (Balcony) Yan açık ve kapalı mekânlar (Balcony) • Ergonomik Banyo ve Mutfak alanları • Kert merkezi ya da yakınında • Az katlı • ev içinde güvenli, kaymaz ve yüksek tünüş yüzeyler ve dokunsal puçları sağlayan malzemeler	• Temizlik • Bina Girişlerinin Algılama • Yarıya ulaşım ve yön algılama • Ayırt edici mimari özellik • Saçak Ve Dönüşme • Asansör • Kapılar (Döner Olmayan, Sensörlü Yana Kayan) • Erişilebilir kurulum • Güvenlik - o Fiziksel Güvenlik - o Sosyal Güvenlik • Algilama Ve Yönlendirme • Sirkülasyon Elemanlarının Yönlendirme • Giriş- çıkış ilişkisi • Ergonomi ve boyut (Sirkülasyon alanları, Oda boyutları, mobilyalar) • Erişilebilir mobilya (farklı yatay vb.) • Dekorasyon- renk- hava- ses • Akustik • Kurum içinde mahalle ile ortak kullanımı mekânlar (Balcony) Yan açık ve kapalı mekânlar (Balcony) • Doğal ile iç içe tasarım • Evül hayvan alanı • Kert merkezi ya da yakınında • Az katlı • Karın algılama, yakınlık (Balcony) Yan açık ve kapalı mekânlar (Balcony) • içinde güvenli, kaymaz ve yüksek tünüş yüzeyler ve dokunsal puçları sağlayan malzemeler	• Eğin • Rota Uzunluğu • Dönüşme ve yönlendirme • Kaldırım • Yürüş hızı/ Rampa • Dönüş/ Dönüş • Yaya geçitleri (Alt- üst) • Görülebilir ve algılanabilir durak • Güvenlik • Koridor • Aydınlama • Asansör Rampa/ Merdiven • Erişilebilir • Transfer • Trafik seklinin	• Kaldırım, basamak, Araç kapıları standartları • Şoförlerin bu konuya ilişkin eğitimi • Güvenli hareket (Araç içi) • Yaşlıya özel koltuk? • Tutma araçları, düğme • Bilgilendirme ve uyarı Renkli, ışıklı, sesli uyarı- ikaz • Ekonomik erişilebilirlik • Öncelikli Koltuk
ÇEVRE		KAMUSAL ALANLAR	KAMUSAL ALANLAR
• Dönüşme Alanları • Güçlük • Güvenlik - o Fiziksel Güvenlik - o Sosyal Güvenlik • Yönlendirme • Algilanabilir • Erişilebilirlik (Asansör, Rampa) • Sosyalleşme Olanakları • Doku, Renk • Yeşil Alan • Donatılar • (Su Sebili, Yansımaları Vb.) • Birlikte Oyun Alanları • Temizlik • Wc	• Temizlik • Wc • Bina Girişlerinin Algılama • Ayırt edici mimari özellik • Saçak Ve Dönüşme • Asansör • Kapılar (Döner Olmayan, Sensörlü Yana Kayan) • Güvenlik - o Fiziksel Güvenlik - o Sosyal Güvenlik • Algilama Ve Yönlendirme • Sirkülasyon Elemanlarının Yönlendirme • Giriş- çıkış ilişkisi • Ergonomi ve boyut (Sirkülasyon alanları, Oda boyutları, mobilyalar) • Erişilebilir mobilya (farklı yatay vb.) • Dekorasyon- renk- hava- ses • Akustik • Kurum içinde mahalle ile ortak kullanımı mekânlar (Balcony) Yan açık ve kapalı mekânlar (Balcony) • Doğal ile iç içe tasarım • Evül hayvan alanı • Kert merkezi ya da yakınında • Az katlı • Karın algılama, yakınlık (Balcony) Yan açık ve kapalı mekânlar (Balcony) • içinde güvenli, kaymaz ve yüksek tünüş yüzeyler ve dokunsal puçları sağlayan malzemeler	• Max. 5 dakika yürütme mesafesi ile erişim • Ticaret- alışveriş • Sosyal tesis- Kültürel tesis • Banka, postane • Sağlık ocağı, ASM (ilaç yazdırma) vb. • Zihin haritası • Oluşturma (Wc, market, pt, vb.) • basamak dağıtmak ve asmak • Yardım- Acil butonları	• ARAZİ KULLANIMI
KAMUSAL ALANLAR		KAMUSAL ALANLAR	KAMUSAL ALANLAR
• Dönüşme Alanları • Güçlük • Güvenlik - o Fiziksel Güvenlik - o Sosyal Güvenlik • Yönlendirme • Algilanabilir • Erişilebilirlik (Asansör, Rampa) • Sosyalleşme Olanakları • Doku, Renk • Yeşil Alan • Donatılar • (Su Sebili, Yansımaları Vb.) • Birlikte Oyun Alanları • Temizlik • Wc	• Temizlik • Wc • Bina Girişlerinin Algılama • Ayırt edici mimari özellik • Saçak Ve Dönüşme • Asansör • Kapılar (Döner Olmayan, Sensörlü Yana Kayan) • Güvenlik - o Fiziksel Güvenlik - o Sosyal Güvenlik • Algilama Ve Yönlendirme • Sirkülasyon Elemanlarının Yönlendirme • Giriş- çıkış ilişkisi • Ergonomi ve boyut (Sirkülasyon alanları, Oda boyutları, mobilyalar) • Erişilebilir mobilya (farklı yatay vb.) • Dekorasyon- renk- hava- ses • Akustik • Kurum içinde mahalle ile ortak kullanımı mekânlar (Balcony) Yan açık ve kapalı mekânlar (Balcony) • Doğal ile iç içe tasarım • Evül hayvan alanı • Kert merkezi ya da yakınında • Az katlı • Karın algılama, yakınlık (Balcony) Yan açık ve kapalı mekânlar (Balcony) • içinde güvenli, kaymaz ve yüksek tünüş yüzeyler ve dokunsal puçları sağlayan malzemeler	• Temizlik • Wc • Bina Girişlerinin Algılama • Ayırt edici mimari özellik • Saçak Ve Dönüşme • Asansör • Kapılar (Döner Olmayan, Sensörlü Yana Kayan) • Güvenlik - o Fiziksel Güvenlik - o Sosyal Güvenlik • Algilama Ve Yönlendirme • Sirkülasyon Elemanlarının Yönlendirme • Giriş- çıkış ilişkisi • Ergonomi ve boyut (Sirkülasyon alanları, Oda boyutları, mobilyalar) • Erişilebilir mobilya (farklı yatay vb.) • Dekorasyon- renk- hava- ses • Akustik • Kurum içinde mahalle ile ortak kullanımı mekânlar (Balcony) Yan açık ve kapalı mekânlar (Balcony) • Doğal ile iç içe tasarım • Evül hayvan alanı • Kert merkezi ya da yakınında • Az katlı • Karın algılama, yakınlık (Balcony) Yan açık ve kapalı mekânlar (Balcony) • içinde güvenli, kaymaz ve yüksek tünüş yüzeyler ve dokunsal puçları sağlayan malzemeler	• KAMUSAL ALANLAR

Yaşlı konutlarının tasarımı, yaş grubunun ihtiyaçlarına ve tercihlerine göre şekillenmektedir. Bu nedenle, tasarım sürecinde yaşlıların ve gerekirse ailelerinin de görüşlerine başvurmak, onların yaşam tarzlarına uygun çözümler üretmek önemlidir. Kullanıcıların geri bildirimi gerçekçi ve etkili çözümler sunulmasına katkı sağlayacaktır.

EK2-a1. Yaşlıların yaşayacağı konutlar tasarlanırken kullanabilecek bir kontrol listesidir. Bu liste, tasarım sürecinde dikkate alınması gereken önemli noktaları kapsamaktadır. Ancak ihtiyaca göre özelleşebilir ve eklemeler yapılabilir.

EK2-a2. Kurumsal yatılı hizmet veren kurumları (Huzurevi vb.) tasarlanırken yaşlılara konforu, güvenliği ve destekleyici bir ortam sunması önemlidir. Bu liste, kurumsal yatılı hizmet veren kurumların tasarım sürecinde dikkate alınması gereken önemli noktaları kapsamaktadır. Ancak ihtiyaca göre özelleşebilir ve eklemeler yapılabilir

EK2-b1 ve b2 çevre; kamusal açık alanlar, kamusal yapıları alanlar ve alan kullanımı tasarlanırken; yaşlıların güvenli, rahat ve keyifli bir şekilde vakit geçirebileceği bir çevre sunulması önemlidir. Yaşlılar için tasarlanacak çevre, onların konfor, güvenlik ve sosyal etkileşim ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde planlanmalıdır. Ancak ihtiyaca göre özelleşebilir ve eklemeler yapılabilir.

EK2 -c, ulaşım, erişilebilirlik, konfor ve güvenlik gibi faktörlerle birlikte yaşlı bireylerin mobilizesi, bağımsızlığı, kendini özgür hissetmesi için daha geniş bir açıdan bakarsak aktif yaşlanmaları için kilit noktalardan biridir. Bu kontrol listesi yaşlıların daha güvenli ve konforlu bir şekilde seyahat etmelerine ve aktif yaşlanmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Yaşlıların yaşam alanları tasarlanırken sadece mekânsal olarak ihtiyaçlarının temel alındığı bir yaklaşım tarzı onların aktif yaşlanmaları için yeterli değildir. Yaşlılara yönelik tasarımda, yapılacak tüm düzenlemeler kullanıcı grubu çok iyi analiz edilerek, ihtiyaçlarını belirleyerek, evrensel, esnek ve alternatifli bir bakış açısıyla tasarlanmalıdır. Bunlara ek olarak yaşlılara barınma hizmeti sunan kurumları yeniden ele alarak, yaşlılara farklı yaş gruplarıyla özellikle (gençler ve çocuklarla) ve yakın çevre ile daha fazla iletişim içinde olacak ve hayata bağlanmalarını sağlayacak şekilde yeniden

tanımlanmalıdırlar. Yaşlıların kurumda kalmayı tercih sebepleri çaresizlik vb. yerine bilinçli bir terciye dönüşmeye başlamıştır.

Kontrol listeleri EK2 yaşlılara yönelik tasarımlarda tasarım sürecinde dikkate alınması gereken önemli noktaları kapsar. Tasarımcılar, tasarım aşamasında, fikir geliştirirken ve uygulama aşamasında ek2 de yer alan kontrol listelerinin kendi çalışma alanlarını kapsayan bölüm ya da bölümlerin tamamının sağlanması hedeflenmelidir. Çalışma alanına göre ihtiyaç görüldüğünde özelleşerek eklemeler de yapılabilir.

Tasarımın amacı, yaşlı bireylerin güvenli, rahat ve keyifli bir şekilde vakit geçirebileceği bir çevre oluşturmaktır. Bu nedenle, yaşlıların ihtiyaçlarını anlayan, onlarla iletişim kuran ve tasarım sürecine katılımını sağlayan bir yaklaşım benimsemek önemlidir. Yaşlıların yaşadıkları toplum tarafından kabul görebilecekleri çevrelere ihtiyaçları vardır. Zamanla yalnız kalma riskleri artan yaşlılar için barınma mekanlarında (huzurevleri, rehabilitasyon merkezi, yaşlı evleri, yurtlar vb.) sosyalleşebilecekleri düzenlemelerin yapılması, mahalleyle ortak paylaşımlı mekanlar oluşturulmalıdır. Yaşlıların bu mekânlara dâhil olması bu paylaşımın kurumlarda yaşayan yaşlıların kentle bütünleşmelerinin sağlanması beklenmektedir. Kendi evlerinde yaşayan yaşlıların da gerek kendi evlerinde gerek kent ile kuracağı ilişki ve uyum süreci hassaslıkla ele alınmalıdır. Bu araştırmadan elde edilen başlıca çıkarımlardan biri de, yaşlı yetişkinlerin kent ile bütünleşmesinin sağlanabilmesi için “yaşlı, yapı ve kent” ilişkisinin sağlıklı bir şekilde ele alınmasıdır.

Bu çalışma; yaşlıların biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gereksinimleri doğrultusunda yaşlı, yapı ve kent ilişkisi dikkate alınarak barınma, çevre ve ulaşım öncelikli tasarım ilkelerini tanımlayan ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda, tasarımcılara, kurumlara, yönetimlere vb. özerk ve kurumsal yapılara tasarım sürecinde yardımcı olacak ve kullanabilecekleri bir model oluşturması hedeflenmiştir. “Aktif yaşlanma planma ve tasarım kriterleri”, kontrol listeleri (EK2 a,b,c) yaşlılara yönelik tasarımlarda tasarım sürecinde dikkate alınması gereken önemli noktaları kapsar ve ihtiyaca göre özelleşebilir ve eklemeler yapılabilir.

Yaşlılarla yapılan sohbetlerde ve anket çalışmasında “Huzurevi” kavramının geçmiş dönemde olumsuzluklarıyla gündeme gelen “Darülaceze” ile özleştirildiği ve mevcut yönetmelikleri karşılayamayan ve iyi denetlenemeyen kimi huzurevlerinin

varlıklarının yaşlıları korkuttuğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, katılımcılar arasında huzur kelimesinin onlara ölümü çağrıştırdığını belirtenler bulunmaktadır. Bu sebeple yapılan mekanların “Huzurevi” yerine günümüzde kullanıldığı örnekler de bulunan “Yaşam Evi” olarak anılması yeni bir yaşam vadediyor olması psikolojik olarak çok daha pozitif bir etki bırakmaktadır. Bunların dışında Yaşam Evleri tek bir kütle olarak değil bir yerleşke mantığında yaşam alanları, sosyal alanlar, idare ve hatta Geriatri merkezi ile birlikte vb. birimlerle bir yerleşke içinde tasarlanması yaşlılara arzu ettikleri bağımsızlık, özerlik, güvenlik sağlamanın yanında bir mahalle duygusu da yaratacak ideal bir yaklaşım olacaktır. Kent merkezlerinde ya da kent merkezi yakınlarında yerleşke olarak ayrılacak geniş alanların kısıtlılığı bir problem olarak görülse de var olan kurumların bir yerleşkeye dönüştürülmesinin çalışılması, yeni projelerin ise yerleşke mantığında tasarlanması önemlidir.

Günümüzde, yaşlılar için düşünülmüş, yaşlılar evi, yaşlılar apartmanı, yaşlılar köyü ve benzeri farklı ülkelerde farklı oluşumlarda bulunmaktadır. Bu oluşumların bir kısmı sadece yaşlıların kullana bildiği, bir kısmı farklı yaş gruplarının da dahil edildiği yaşam alanlarıdır. İster otel, rezidans, tatil köyü, yaşlı yurdu, yaşlı evi olsun ister kendi evlerinde yaşasınlar tüm tasarım ilkeleri evrensel olmalı ve yaşlının sağlığı, refahı, bağımsızlığını destekleyici ve ileriki yılları da kapsayıcı olmalıdır.

Bu çalışma tasarımcılar, mühendisler, mimarlar ve karar vericiler için (Bakanlık, Belediye vb.) için bir yol haritası oluşturacağı düşünülmektedir. Ancak bu değişim tek başına tasarımcılar, mühendisler ve karar vericiler tarafından yapılması sağlıklı bir dönüşüm için yeterli değildir. Mekânı kullanacak olan yaşlının gereksinimleri doğrultusunda mekânlar fiziksel, psikolojik ve sosyal açılardan yapılandırılmalı ve değişimin her adımında yaşlı kullanıcı kendi fiziksel çevresini oluşturmada tasarım aşamasında etkili olmalıdır.

KAYNAKLAR

“AB” Bakanlığı/Sosyal, Bölgesel ve Yenilikçi Politikalar Başkanlığı, (2011). Avrupa Aktif Yaşlanma Ve Nesillerarası Dayanışma Yılı Hakkında Bilgi Notu. Erişim tarihi 6 Ağustos 2023, https://www.ab.gov.tr/files/SBYPB/Sosyal%20Politika%20ve%20C4%B0stihdam/aktif_yaslanma_bilgi_notu.pdf.

AÇSHB, (2020). Yaşlı Nüfusun Demografik Değişimi. T.C. Aile , Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <https://www.aile.gov.tr/media/45354/yasli-nufus-demografik-degisimi-2020.pdf>.

Açık Öğretim ,(2011). Ders Notları 10 Ve 11. Ders. Erişim tarihi 30.07.2022, https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/141482/mod_resource/content/1/10%20ve%2011.%20hafta.pdf.

Akan, E. (2017). *Yaşlılık Kurumlarında Yaşlı Mekansal Davranış Ve Bilişiminin Mekansal Dizim Bağlamında İrdelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Akdemir, N., Görgülü, Ü., Çınar, F. İ. (2008). Yaşlı İstismarı ve İhmali. (Derleme) *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. yıl 2008, Cilt 15, Sayı 1, 68–75, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunhemsire/issue/7845/103307>.

Akdemir, O. İ., İncili, Ö. F., (2014) Coğrafi Ortam Ve Kent Fizyolojisi İlişkileri: XIX. Yüzyıl Kilis Şehri Örneği , *Marmara Coğrafya Dergisi* Sayı: 29, Ocak - 2014, S. 220-247 DOI: 10.14781/MCD.2014298128 İstanbul – ISSN:1303-2429 E-ISSN 2147-7825, copyright © <http://www.marmaracografya.com>.

Akın, G., Özgün Başbüyük, G., & Sönmez, G. (2015). Geroantropoloji’de Antropometrik Yaklaşım, Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu, 26-27 Kasım 2015. Bursa. Ss.139-149, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1037879>.

Akkul, M. A.,(1998). *Mekandaki Fiziksel Koşulların İnsanın Psikolojik Yapısına Olan Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=UiYYdrsB16EFik9MAIRqSA&no=UiYYdrsB16EFik9MAIRqSA>.

Akman, T., (2021). *Kent İçi Açık Ve Yeşil Alanların İnsan Psikolojisi Üzerine Etkileri Ve Nöro Mimari Açından İncelenmesi: Kocaeli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, https://acikerisim.uludag.edu.tr/bitstream/11452/19973/1/Tuba_AKMAN.pdf

Akyıldız, N., A., (2017). İnsan-Mekân İlişkisi Bağlamında 'Yaşlı Dostu Mekanlar. Balıkesir, Grafik Yayınları, ISBN: 978-605-9247-62-7, https://www.researchgate.net/publication/347486134_INSANMEKAN_ILISKISI_BAG_L_MINDA_%27YASLI_DOSTU_MEKANLAR%27.

Alkan, M., (2008). *Kullanıcı Faktörlerinin Huzurevi Tasarımına Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. S:37 Yıldız Teknik Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Alver, K., (2010). Mahalle: Mekân ve Hayatın Esrarlı Birlikteliği, *İdealkent Dergisi*, Sayı:2, Adamor Yayın Kuruluşu, Ankara, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent/issue/36625/416950>.

Anonim, (2021). Beşiktaş İlçesi Nüfus Piramidi, Yaşa Göre Nüfus Hareketleri. Beşiktaş İlçesi Nüfus Hareketleri Raporu. Muhtarlık İşleri Müdürlüğü. Mahalli Araştırmalar Birimi. İstanbul.

Anonim, (2019). Social isolation, loneliness in older people pose health risks April 23, 2019. National Institute on Aging. An official website of the United States government. Erişim tarihi 18 Ağustos 2023. <https://www.nia.nih.gov/news/social-isolationlonelinessolderpeopleposehealthrisks#:~:text=Research%20has%20linked%20social%20isolation,Alzheimer's%20disease%2C%20and%20even%20death>.

Anonim, (2019). Beşiktaş Nüfusu Yaş Dağılımı , Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nden alıntı, 2020-2024 Yılları Beşiktaş Belediyesi Stratejik Planı. Strateji Geliştirme Müdürlüğü.

Amerigo, M., Aragones, J.I., (1990). Residential Satisfaction in Council Housing, *Journal of Environmental Psychology*, 10, 313-325, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0272494405800313?via%3Dihub>.

Arber, S. and J. Ginn, (1995). *Connecting gender & ageing. A sociological approach*. Open University Press, Buckingham.

Ardahan, M., 2010. Yaşlılık ve Huzurevi. *Aile ve Toplum . Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi* Yıl: 11, 5(20) Ocak- Şubat- Mart 2010 ISSN: 1303-0256, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198088>.

Arslan, H. (2013). Kentsel Dönüşüm ve Sosyal Dışlanma: Narlıdere Kentsel Yenileme Projesinin Sosyal Dışlanma Ekseninde İncelenmesi . *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16 (1), 1-45. Retrieved from, <https://dergipark.org.tr/en/pub/sosars/issue/11397/13610>.

Asayesh, F.E., ve Özben, M. (2019). Huzurevleri Ve Yaşlılık: Ağrı Ve İstanbul Örnekleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 849-864, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/755715>.

ASPB (2017). T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı). Türkiye’de Yaşlı Bakım Hizmetleri Raporu Avrupa’dan En İyi Uygulama Örnekleri ve Türkiye İçin Bir Model Tasarımı, Hazırlayan: Hazırlayan Özmete, E., Hussein, S. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. <https://www.aile.gov.tr/media/9334/tuerkiye-de-ya%C5%9F%C4%B1-bak%C4%B1m-hizmetleri-avrupa-dan-en-iyi-uygulama-ornekleri-ve-tuerkiye-i%C3%A7in-bir-model-tasar%C4%B1m%C4%B1-proje-kitab%C4%B1.pdf>.

Asutan, S., (2007). *Sağlıklı Yapının Sürdürülebilirlik Sürecine Yönelik Bir Model Önerisi*. Mimarlık Ana Bilimdalı Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Aslan, D. (2009). Yaşlılık Döneminde Yaşam Kalitesi Kavramı: Kadın Sağlığı Bakışı. “Yaşlanan Kadın Sempozyumu. Türk Geriatri Derneği ve Gazi Üniversitesi. Sempozyum Kitabında, https://www.huzurevleri.org.tr/docs/Yaslilik_Doneminde_Yasam_Kalitesi_Kavrami.pdf

Aygenç, A., 2020. *Kullanıcı Açısından Mekân Aidyeti Ve Yaşam Çevresinin Psikolojik Etkilerinin Samanbahçe Konutları Örneğinde İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi Lefkoşa, Yakın Doğu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Ana Bilim Dalı. Erişim tarihi 14.08.2023. <http://docs.neu.edu.tr/library/6841133833.pdf>.

Aydiner Boylu, A., (2013). Yaşlılıkta Yaşam Kalitesi Ve Konut İlişkisi. *Toplum Ve Sosyal Hizmet* Cilt 24, Sayı 1, (145-156) Derleme. Erişim tarihi 11.07.2023, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/796969>.

Aydiner Boylu , A., Paçacıoğlu, P., (2016). Yaşam Kalitesi Ve Göstergeleri. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, Cilt 8, Sayı 15, (137–150), DOI: 10.20990/kilisibfakademik.266011. Erişim tarihi 29 Ocak 2022. <https://www.researchgate.net/publication/310387663>.

Bahar, G., Bahar, A., Savaş, H..A, (2009), *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, Cilt:4, Sayı:12. Erişim tarihi 10 Kasım 2022, <https://docplayer.biz.tr/10938686-Yaslilik-ve-yasli-lara-sunulan-sosyal-hizmetler.html>.

Balanlı A., 1997. *Yapıda Ürün Seçimi*. Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Eğitim ve Kültür Hizmetleri Derneği Yayını, İstanbul.

Balanlı, A., Öztürk, A., (1995) “Yapının İç ve Dış Çevresinin Yapı Biyolojisi Açısından İrdelenmesi”, Sağlıklı Kentler ve İnşaat Mühendisliği Sempozyumu 20-21 Ekim 1995, İzmir, İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi.

Balanlı, A., Öztürk, A., (2006) Yapı Biyolojisi-Yaklaşımlar, YTÜ Yayını, Yayın No: YTÜ.MF.YK-06.0759 / Fakülte Yayın No: MF.MİM-06.002, İstanbul.

Baran, A. G. (2016). Yaşlılıkta Sosyal Dışlanmanın Toplumsal Boyutu. Velittin Kalıncara (Ed.), *Yaşlılık: Disiplinlerarası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler-2* (105-197) Ankara: Nobel.

Başarslan, F. (2019). Sayılarla Türkiye’de Yaşlılık. Yaş Dostu Kentler. *Marmara Life* 2019 / Mayıs-Haziran. <https://marmaralife.com/2019/06/19/yas-dostu-kentler>.

Baybora, D. (2019) Yaşlı Ayrımcılığı. Velittin Kalıncara, (Ed.). *Yaşlılık - Yeni Yüzyılın Gerçeği*. Ankara, Nobel, s:41.

Beğer, T. & Yavuzer, H. (2012). *Yaşlılık ve Yaşlılık Epidemiyolojisi. Klinik Gelişim Dergisi*, (25), 1-3. İstanbul Tabipler Odası. Erişim tarihi 8 Ekim 2022, http://www.klinikgelisim.org.tr/kg_25_3/1.pdf.

Beşer, A., Kıssal, A. (2016). Yaşlı İstismarı Ve İhmali. Velittin Kalıncara, (Ed.), *Yaşlılık: Disiplinlerarası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler-2* (s:197-212) Ankara: Nobel.

Bilir, N., Özcebe, H., Vazioğlu, S. A., Aslan, D., Subaşı, N. & Telatar, T. G. (2005). “Van İlinde 15 Yaş Üzeri Erkeklerde SF-36 ile Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi”, *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 25(5): 663-668, <https://www.turkiyeklinikleri.com/article/tr-van-ilinde-15-yas-uzeri-erkeklerde-sf-36-ile-yasam-kalitesinin-degerlendirilmesi-41878.html>.

Birinci, E., (2021). Kentleşme Sürecinde Yaşlılık. Gerontolojik Bakım Ve Bakış Perspektifinden I. Uluslararası Yaşlı Bakım Çalıştayı Raporu. S: 13 – 26. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. www.aile.gov.tr <https://www.aile.gov.tr/media/93873/1-uluslararasi-yasli-bakim-calistay-raporu.pdf>.

Birren J.E. (1982) *The Psychology of Aging*, Prentice Hall, Inc. New Jersey.

Bölüktaş, R. P. (Ed). Temel Gerontoloji Ders Notları. (1-209). İstanbul Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Yaşlı Sağlığı Önlisans Programı, Erişim tarihi 10.08.2023, https://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12436/4035/temel_gerontoloji.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Büyükgümüş, R.B., Şentürk, M., (2019) Kentte Yaşlanma Deneyimi: Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Yaşlılık Yeni Yüzyılın Gerçeği*, Velittin Kalıncara, (Ed.), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss.353-378.

Canatan, A., (2008). *Sosyal Yönleriyle Yaşlılık* . Ankara: Palme Yayıncılık.

Canatan A. (2013). *Yaşlılar Ve Toplum- Yetişkinlik Ve Yaşlılık Gelişimi Ve Psikolojisi*. 2.Baskı. İstanbul: Açılım Kitap.

Cantekin, Ö.F. (2020), Kentsel Yaşam Olanaklarının Yaşlılara Uygunluğuna İlişkin Yaşlı Görüşleri *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* - yıl:24. sayı:1 (Giriş), Erişim tarihi 10.10.2022 . <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1037879>.

Cılga, İ. (1994). Gençlik ve Yaşam Niteliği, Ankara: T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Basımevi.

Çakır, D., (2004), “65 Yaş ve Üstü Kullanıcıların Fizyolojik, Psikolojik ve Sosyo - Ekonomik Gereksinimlerine Göre Yaşlı Yurtları Tasarlama Kriterlerinin Belirlenmesi ve Diyarbakır Merkez Huzurevi’nde İrdelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır, ss. 7-53.

Çelebi, G., Gültekin, A., B., Harputlugil, G., U., Bedir, M. & Tereci, A., (2008). *Yapı Çevre İlişkileri*. TMMOB Mimarlar Odası Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi, Thesis kitapevi ISBN: / ISSN: 978-9944-89-645-0, https://www.researchgate.net/publication/315810214_Yapi_Cevre_Iliskileri.

Çetiner, N. & Uygur, A. (2020). “Yaşlı Dostu Kentler Ve Rekreasyon İşbirliği: İrlanda, Longford Örneği” *International Social Sciences Studies Journal*, (e-ISSN:2587-1587) Vol:6, Issue: 68; pp:3544-3556, <http://dx.doi.org/10.26449/sss.2536>.

Çilingiroğlu, N. & Demirel, S., (2004). Yaşlılık ve Yaşlı Ayrımcılığı. *Türk Geriatri Dergisi* 2004; 7 (4): 225-230.

Çifçili, S., (2012). Aktif Yaşlanma: Fiziksel Boyut. *The Journal of Turkish Family Physician* 2012, 3 (1): 6-12 İstanbul, (Sanal Dergi) <http://turkishfamilyphysician.com/makaleler/derleme/aktif-yaslanma-fiziksel-boyut/>.

Çolak, Ç., Özer, Y. E., (2015). Sosyal Politika Anlamında Aktif Yaşlanma Politikalarının Ulusal Ve Yerel Düzeydeki Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. www.esosder.org *Electronic Journal of Social Sciences* ISSN:1304-0278, Güz-2015; 14 (55) Ankara: Bilimler Araştırma Merkezi. Erişim tarihi Ocak 2022. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/70669>.

Damon, A., & Stoudt, H. (1963). The functional anthropometry of old men. *Human Factors, Medicine Human Factors: The Journal of Human Factors and Ergonomics Society*. PMID: 14106553 DOI: [10.1177/001872086300500507](https://doi.org/10.1177/001872086300500507) National Library Of Medicine national Center for Biotechnology Information. sayfa 5:483- 491. Erişim tarihi Haziran 2023, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/14106553/>.

Danış, D. Aksoy, C. (2011). “Küreselleşme ve Kent”, Küreselleşme ve Demokrasi: Küreselleşmenin Farklı Yüzleri”. Özgür Adadağ, Cemil Yıldızcan, (Ed.) Dipnot Yayınları, Ankara.

Danış, Z. M., Efe, F., (2016). Aktif Yaşlanma. Velittin Kalınkara, (Ed.). *Yaşlılık- Disiplinlerarası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler-2* (s.105-126) Ankara: Nobel.

Davenport, MA., Anderson, D.H., (2005). Getting from sence of place to place-based management: An interpretive in investigation of place meanings and perceptions of landscape change. *Society&NaturalResources*,18,625-641.

Demir, A. (2018). *Yoksulluk Ve Sosyal Dışlanmanın Yaşlıların Yaşam Tatmini Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi . T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı. İstanbul, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Gj_FbpVX1VKivD5RF3LzQ&no=HROtlvG8Lk7mDLWjQ3kMow.

Demir, T.,(Ed.)(2016), *Türkiye’de Yaşlı Bakım Hizmetlerinin Proaktif Yönü ve Mali Yükü Analizi Etüt Araştırması*, Araştırma ve Politika Serisi 42, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, https://www.aile.gov.tr/Raporlar/ATHGM/Turkiyede_Yasli_Bakim_Hizmetlerinin_proaktif_yonu_mali_yonu_etut_analizi_2016.pdf.

Demirkan, H., edit. (2015). Mekanlarda Erişilebilirlik, Kullanılabilirlik Ve Yaşanabilirlik. Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Dosya no:36, <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/dosya36.pdf>.

Dericioğulları Ergun, A., Akyıldız, D. (2017) Yaşlıların Gündelik Yaşam Pratikleri Ve Sosyal Algılar: Menemen Örneği, - Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* ISSN: 1309-1387 9 (22) 500-509 . Erişim tarihi 3 Mart 2020. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/makusobed/issue/33082/364016>. <https://doi.org/10.20875/makusobed.364016>.

Durgun, B. (2015). *Yaşlılık ve Yaşlılara Sunulan Hizmetler*. 2. Baskı. İstanbul: Yalın Kitap.

Dülger,H. N. (2015). *Age Friendly Cities Criteria: An Ideal Type*. A Thesis Submitted To The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical University. In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Of Master Of Science In the Department Of Social Policy.

Economy-pedia. Anonim, Kent Sosyolojisi - Nedir, Tanımı Ve Kavramı, <https://tr.economy-pedia.com/11037285-urban-sociology>.

Elderly-friendly Design - Guidelines architectural services department. 20190326_5501_Elderly-friendly Design Guidelines_FINAL.pdf, https://www.archsd.gov.hk/media/reports/practices-and-guidelines/20190326_5501_Elderly-friendly%20Design%20Guidelines_FINAL.pdf.

Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni, (Ekim 2022). ASHB. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim tarihi 04.Haziran.2023 https://www.aile.gov.tr/media/123941/bulten_ekim.pdf.

European Commission (2012), Active Ageing, Special Eurobarometer (378).

Faaliyet Raporu 2020, (2021.). AÇSHB Strateji Geliştirme Başkanlığı Şubat 2021 Erişimi tarihi 11.07.2023. <https://www.csgeb.gov.tr/media/73627/2020-faaliyet-raporu.pdf>

Faaliyet Raporu ,(2022) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. 2022 Yılı Yıllık Faaliyet Raporu. Erişim tarihi 11.07.2023, https://www.aile.gov.tr/media/129482/ashb_2022-idare-faaliyet-raporu.pdf.

Feng, I-M., Chen, J-H., Zhu, B-W., & Xiong, L. (2018). Assessment of and improvement strategies for the housing of healthy elderly: Improving quality of life. Sustainability, 10(722), 1-32, doi10.3390/su100030722 .

Foster, L., Walker, A. (2015). *Active and Successful Aging: A European Policy Perspective*. The Gerontologist, Forum Special Issue: Successful Aging, 55(1), s: 83-90.

Galster, G. (2001). "On the Nature of Neighbourhood", *Urban Studies*, 38(12), s.2111–2124.

Gehl, J., (2004), *Places for People City*, of Melbourne in collaboration with Gehl Architects, Urban Quality Consultants Copenhagen, Melbourne 2004.

Geray, C. (1998). Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler, *Türk İdare Dergisi*, ss.323- 345.

Gilleard, C., Higgs, P., (2013) *Ageing, Corporeality and Embodiment*, Anthem Press, London- New York.

Güler Ç., (1998). Yaşlılıkta Tanımlar ve Yaşlılık Üstüne Söylenenler. Türk Geriatri Derneği. Geriatri 1 (2): 105 (Giriş) . Erişim tarihi 08.08.2023, <http://www.geriatri.dergisi.org/abstract.php?lang=tr&id=130>.

Gürel Üçer, Z. A., (Mart 2009) , “*Kentsel Yaşam Kalitesinin Belediye Hizmetleri Kapsamında Belirlenmesine Ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım : Orta Ölçekli Kent Örnekleri*” Doktora Tezi , Şehir Ve Bölge Planlama Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güven, A., (2016) Kent, Kentleşme Ve Kentsel Yönetim İhtiyacı, *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives* 4(1) 21–30, https://www.researchgate.net/publication/322132397_KENT_KENTLILESME_VE_KENTSEL_YONETIM_IHTIYACI.

Güven, Ş.D., Ucakan Muz , G. ve Efe Ertürk, N. (2012) Üniversite Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları Ve Bu Tutumların Bazı Değişkenlerle İlişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 99-105.

Hamilton's Plan For An Age Friendly Community 2021-2026 COH-age-friendly-report-2021-2026.pdf <https://www.hamilton.ca/sites/default/files/2022-07/COH-age-friendly-report-2021-2026.pdf>.

Hatıplı, M. (2019). Boyut ve Etkenleriyle Sosyal Dışlanmanın Yoksullukla Karşılaştırmalı İlişkisi. *Dergi Park, Bilgi- Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 21, Sayı1-S:39-77 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilgisosyal/issue/47169/429455>.

Huot, J. L., Thalmann, J. P. & Valbelle, D. (2000). *Kentlerin Doğuşu* (Çevr. A.B. Girgin), İmge Kitabevi, Ankara.

Hollar, D. (2003). "A Holistic Theoretical Model for Examining Welfare Reform: Quality of Life", *Public Administration Review*, 63(1), 90-99.

Hörnquist, J.O. (1990). Quality Of Life: Concept And Assessments. *Scand Journal Public Health*, 18 (1), 69-79. DOI: 10.1177/140349489001800111.

İmamoğlu , O., 1992. Psikolojik Açıdan İnsan Çevre İlişkileri, *İnsan Çevre Toplum Dergisi* . Der. R. Ruşen Keleş, S:191 - 209 (Kentsel Mekânda Kalite Kavramı) *The Concept of Urban Space Quality* Ankara, İmge.

İnceoğlu M., Aytuğ A., (2009). Kentsel Mekânda Kalite Kavramı* *The Concept of Urban Space Quality** Makale / Article Megaron (Y.T.Ü. Dergi) Cilt Vol. 4 - Sayı No. 3 Megaron 2009; 4 (3): 131-146, https://jag.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON_4_3_131_146.pdf.

İnkaya, B. (2019). Yaşlılık Ve Yaşlanma İle İlgili Temel Kavramların Tanımlanması. slayt: 4 ve 5. Erişim tarihi 10 Mart 2021. <http://hmyo.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/438/2019/03/Ya%C5%9Fli%C4%B1%C4%B1kla-%C4%B0lgili-Temel-Kavramlar.pdf>.

Kaçan, H., Dibekli, E., Akkan, K., (2018). Toplumda Yaşayan Bireylerin Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Düzeylerinin İncelenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi* (YSAD), 11(2): 8-15, (2018) ISSN 1308-5816 Erişim tarihi 6 Haziran 2021, <http://dergipark.gov.tr/yasad> <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/610584>.

Kahraman, L. (2016) Yaşlılara İlişkin "Sosyal Dışlanma"yı Önleyici Politikaların Gelişmesi. Velittin Kalıncara, (Ed.), *Yaşlılık: Disiplinlerarası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler*-2. Ankara: Nobel (127-140).

Kalıncara, V. 2017, "Yaşlanan Kentler: Kentsel Alanda Aktif Yaşlanmayı Destekleyecek Kapsayıcı Tasarım ve Ergonomi", s:233 <https://www.researchgate.net/publication/322131548>.

Kalıncara, V., (2010). "Yaşlı Sorunları Araştırma dergisi"- Yaşlı Bireyler İçin Yaşam Çevresinin Ergonomik Tasarımı. Erişim tarihi 23.10.2020, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/203216>.

Kalınkara, V., Kalaycı, I. (2019) Yaşlı Sağlığı ve Konut. Veliddin Kalınkara,(Ed.) *Yaşlılık- Yeni Yüzyılın Gerçeği*. Ankara: Nobel.

Kalınkara, V., Aral, N., Akın, G., Baran, G., Özkan, Y., (2005) *Yaşlı ve Aile İlişkileri: Ankara Örneği*, Görgün Baran, A.(Proje Yürütücüsü), Ankara: TC. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Karakuş, B. (2018), *Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Hizmetler, Kurumsal Yaşlı Bakımı Ve Kurumsal Yaşlı Bakımında İllerin Durumu*. Aile ve sosyal politikalar Yayını No: Engelli ve yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara, <https://www.aile.gov.tr/media/9323/kitaptuerkiyede-yasli-lara-yonelik-hizmetler-kurumsal-ya%C5%9Fl%C4%B1-bak%C4%B1m%C4%B1-ve-illerin-durumu2018.pdf>

Kaya, N.,T., Örsal, Ö. (2018). Sosyal Bir Sorun: Yaşlı Ayrımcılığı. *Social Sciences Studies Journal* 4(16):1350-1355. ISSN:2587-1587. Erişim tarihi 26.06.2023.

Kent ve Kent Kuramları. 1. Ünite Slayt 7. 8. Açıkders. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/119558/mod_resource/content/1/Kuram%201-d%C3%B6n%C3%BC%C5%9F%C3%BCr%C3%BCld%C3%BC.pdf

Kısacık Burcu, A., Tak Deniz, M., (2022). Yaşlılar İçin Ulaşım Uygulamalarının Yerel Ölçekle İlişkisi: Beşiktaş İlçesi. *İdeal kent*, Sayı Issue36, Cilt Volume13, Yıl Year 2022 – 2, 657-687, DOI:10.31198/idealkent.1066550 <https://docplayer.biz.tr/231976110-Yasli-lar-icin-ulasim-uygulamalarinin-yerel-olcekle-iliskisi-besiktas-ilcesi.html>.

Kneale, D. (2012).Is Social Exclusion still important for Older People? www.ilcuk.org.uk. London: ILC–UK https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/1491321/1/Kneale_Is_social_exclusion_still_important_for_older_people_ILCUKSept2012.pdf.

Kowaltowski Doris C.C.K., Silva Gomes V., Silva Gomes, S., Pina Silvia A.M.G., Labaki Lucila C., Ruschel, R., C., Moreira Carvalho D. (2006). Quality of life and sustainability issues as seen by the population of low-income housing in the region of Campinas, Brazil. *Habitat International* 30 (2006), 1100–1114 (p1109) doi:10.1016/j.habitatint.2006.04.003.

Kuban, D., (1992), Mimarlık Kavramları, Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş, (4 Baskı) Yem Yayınları, İstanbul.

Kurtkapan, H. (2018). *Kentte Yaşlılık ve Yerel Yönetim Uygulamaları*. Ankara: Nobel.

Lino, Y., Igarashi, Y. and Yamagishi, A. (2005). Study On The Improvement Of Environmental Humidity İn Houses For The Elderly: Part 1-Actual conditions of daily behavior and thermal environment. *Environmental Ergonomics*. Elsevier Ergonomics Book Series Vol 3, Elsevier B.V., Amsterdam. (p.231-238).

Lang, PJ (1994). Duygusal deneyim çeşitleri: James-Lange teorisi üzerine bir meditasyon. *Psikolojik İnceleme*, 101 (2), 211–221, <https://doi.org/10.1037/0033-295X.101.2.211>.

London Report: What makes a city age-friendly? London's contribution to the World Health Organization's Age-friendly Cities Project. Part1. <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/wpcontent/uploads/2018/06/agefriendlycities.pdf>.

Lynch, K. (1981). A Theory of Good City Form. London: The MIT Press Cambridge, Massachusetts.

Lök , N. (2015) Türkiye'de Yaşlı İstismarı ve İhmali: Sistematiik Derleme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*- 2015;7(2):149-156 doi:10.5455/cap.20140714124315 - <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115192>.

Mahalle, Erişim Tarihi: 2014-03-07. <https://mahalle.nedir.org/>.

Munteanu, C., Salah, A. A. (2017) The Handbook of Multimodal-Multisensor Interfaces: Foundations, User Modeling, and Common Modality Combinations - Volume 1 April 2017 Pages 319–362 <https://doi.org/10.1145/3015783.3015793>.

Moles, A. A. (1979). Methodologic Notes And Criteria For İntegration Of Quality Of Life İndicators. Strasburgo: Pubblicazioni CEE.

Necioğlu Örken, D., Yaşlılarda Düşme. <https://www.dileknecioğluorken.com/tr/prof-dr-dilek-necioğlu-orken/>.

Orhan, A., (2001). *Yapıların Boyutsal Biçimsel Özellikleri ile İnsan Sağlığı İlişkisi*, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilimdalı Yapı Programı, İstanbul YTÜ DSpace Kurumsal Arşivi, <http://dspace.yildiz.edu.tr/xmlui/handle/1/11010>.

Oktik, N. (2004). *Huzurevinde Yaşam Ve Yaşam Kalitesi: Muğla Örneği*. Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.(69-82).

Özbek , Eren, İ.,(2017). MAHALLE - *Yeni Bir Paradigma Mümkün Mü?* Tuti Kitap.

Özmete, E. (Yürütücü.). (2016). *Türkiye Aktif Ve Sağlıklı Yaşlanma Araştırması*, T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü, Ankara, Erişim tarihi 16.10.2022, <http://yasam.ankara.edu.tr/wpcontent/uploads/sites/259/2019/05/T%C3%9CRK%C4%B0YE-AKT%C4%B0F-VE-SA%C4%9ELIKLI-YA%C5%9ELANMA-ARA%C5%9ETIRMASI-kitap.pdf>.

Özmete, E., Hussein , S. (2017). *Türkiye’de Yaşlı Bakım Hizmetleri Raporu Avrupa’dan En İyi Uygulama Örnekleri ve Türkiye İçin Bir Model Tasarımı*. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Sosyal İçerme Politikaları Alanında Kurumsal Kapasitenin Artırılması Projesi, Ankara. Erişim tarihi 9 nisan 2021 <https://www.aile.gov.tr/media/9334/tuerkiye-de-ya%C5%9F%C4%B1-bak%C4%B1m-hizmetleri-avrupa-dan-en-iyi-uygulama-ornekleri-ve-tuerkiye-i%C3%A7in-bir-model-tasar%C4%B1m%C4%B1-proje-kitab%C4%B1.pdf>.

Öztop, H., Akkurt, S. Ş., (2016). Yaşlılarda Uyum Sorunları. Velittin Kalıncara (Ed.). *Yaşlılık: Disiplinlerarası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler-2* (43-77). Ankara: Nobel.

Öztürk, P., (2020), *Yapı Biyolojisi Açısından Kerpiç Kullanımının Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi ,T.C. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Palmore E B . (1999). Ageism: Negative And Positive. Eds: Joachim J, Gold H, Borger S. In: Springer Publishing Company. 2nd edition. New York;. p.3-46.

Paúl C, Ribeiro O, Teixeira L. (2012). *Active Ageing: An Empirical Approach to the WHO Mode*. 2012:382972. doi: 10.1155/2012/382972 Artical <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23193396/>

Perloff, H.S., (1969). “The Quality of the Urban Environment”, Resorce for the Future, Washington D.C.

Place-Age Place-Making with Older Adults: Towards Age-Friendly Cities and Communities AGE-FRIENDLY POLICY AND PRACTICE GUIDELINES AND RECOMMENDATIONS.... Printed in the United Kingdom by Mixam UK Ltd in August 2019.

Rapoport, A. (2004). Kültür, Mimarlık, Tasarım Çev. Selçuk Batur, YEM Yayınları, İstanbul.

Rittersberger Tılıç, H. (2017). Kavram Olarak Kent Sosyolojisi. F. Güneş (Ed.), Kent Sosyolojisi (s. 3-17). T.C. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Eskişehir.

Salur, G. (2018). Yaşlılık ve Bilişsel Süreç. Alan Düben (Ed.), *Yaşlanma Ve Yaşlılık Disiplinlerarası Bakış Açıları* . İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Sarp, A., (2007). Sağlıklı Yapının Sürdürülebilirlik Sürecine Yönelik Bir Yöntem Önerisi. Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Schulz-Norberg, C., (1971), *Existence , Space and Architecture*, * The Concept of Urban Space Quality* London : Studio Vista , London .

Şentürk, Ü., (2018a). Yaşlılığa Yönelik Kuramlar. *Yaşlılık Sosyolojisi–Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*. Bursa: Dora (111-164).

Şentürk, Ü., (2018b). Yaşlılığa Yönelik Kuramlar.Yaşlılık Sorunları Ve Sorun Çözüm Olanakları. *Yaşlılık Sosyolojisi–Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri*. Bursa: Dora 217-245.

Şentürk, M., Altan, R. B., (2015). Giriş İstanbul’da Yaşlıların Mevcut Durumu Araştırması İçinde. Murat Şentürk ve Harun Ceylan (Ed.) *İstanbul’da Yaşlanmak İstanbul’da Yaşlıların Mevcut Durum Araştırması* (13–35). İstanbul:Açılım Kitap.

Tanner, B., Tilse, C., & Jonge, D. de. (2008). Restoring and Sustaining Home: The Impact of Home Modifications on the Meaning of Home for Older People. *Journal of Housing For the Elderly*, 22(3), 195–215.<http://doi.org/10.1080/02763890802232048>.

T.C. Resmi Gazete, (05.04.1987). Sayı:19422. Huzurevlerinin İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik. Erişim tarihi 21.07.2023 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19422.pdf>.

TDK Sözlük (2021). “Yaşlı”. Erişim tarihi 15.07.2023, <https://www.tdk.gov.tr/icerik/diger-icerikler/tumsozlukler/>.

TDK Sözlük . “Yapı”. Erişim tarihi: 15.07.2023 <https://sozluk.gov.tr/>.

Tekeli, İ., Güler, Ç., Vazioğlu, S., Algan, N. ve Dündar, A.K., (2003). “*Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi*”, Türkiye Bilimler Akademisi Raporları sayı:6, Ankara.

Tekten Aksürmeli, Z. S. (2017). Yaşlılık Ekseninde Türkiye’de İç Göç Ve Kent . *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (64), 703-716 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abuhssbd/issue/35995/403962>.

Teymur, N., (1996). *Diğer Olarak Konut. Diğerlerinin Konut Sorunu*, Ankara, TMMOB Mimarlar Odası Yayını.

The City of Markham is developing new Age-Friendly Design Guidelines, <https://yourvoicemarkham.ca/age-friendly>.

Torlak Evinç, S. , Savaş Yavuzçehre, P., (2008). “Denizli Kent Yoksullarının Yaşam Kalitesi Üzerine Bir İnceleme” *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C.17, S.2 ,(23-44). Denizli.

Tufan, İ. (2016), *Antik Çağdan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma*, Ankara: Geliştirilmiş 2. Baskı, Nobel.

Tufan, İ. (2018). Yaşlılıkta Sosyal Dışlanma Ve Hayallerimizin Sınırsızlığı. Antalya Ekspres Gazetesi (Satır 3) <http://antalyaekspres.com.tr/yazi/ismail-tufan/yaşlılıkta-sosyal-dislanma-ve-hayallerimizin-sinirsizligi/66012>.

Tuğcu P., Arslan, T.,V., (2019), Türkiye’de Geleneksel Mahalle Kimliğinin Sürdürülebilirliğinin Yarışma Projeleri Üzerinden İncelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Mimarlık ve Yaşam Dergisi*. Cilt: 4, No: 1, (93-115) DOI:10.26835/my.538687, https://www.researchgate.net/publication/334125427_Türkiye%27de_Geleneksel_Mahalle_Kimliğinin_Sürdürülebilirliğinin_Yarışma_Projeleri_Uzerinden_Incelenmesi.

Tutal, O. (2015). *Yaşlılık Ve Evrensel Tasarım*. BURSA Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu Bildiri Kitabı. - Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ISBN 978-605-462-883-4 Ankara: Afşar, <https://www.aile.gov.tr/uploads/eyhgm/uploads/pages/yasli-dostu-kentler-sempozyumu-bildiri-kitabi/yasli-dostu-kentler-sempozyumu-bildiri-kitabi-ni-indirmek-icin-tiklayiniz.pdf>.

Tutal, O. (2016), *Yaşlılık Yaşam Çevresi Ve Evrensel Tasarım* Velittin Kalıncara (Ed.) Yaşlılık: Disiplinlerarası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler – 2.Nobel (489-508).

TÜİK (2021) Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni. Sayı: 45552, Erişim tarihi 15.07.2023. TÜİK Kurumsal (tuik.gov.tr) .

Türel, G., D., (2011). Yaşlı Barınma Mekanlarında Tasarımın Gelişmesi . *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, (1-2): 28-43.

UN (2009), Erişim tarihi 21.07.2023. <https://www.un.org/en/desa/world-population-ageing-2009>

Ujang, N., (2008), Place Attachment, Familiarity And Sustainability Of Urban Place Identity. Place Meanings And Perceptions Of Landscape Change. *Society & Natural Resources*,18,625–641. Erişim tarihi 21.07.2023. https://www.researchgate.net/publication/237273282_PLACE_ATTACHMENT_FAMILIARITY_AND_SUSTAINABILITY_OF_URBAN_PLACE_IDENTITY

Uyanık, Y. (2020). Yaşlılık, Yaşlanan Nüfus Ve Sosyal Politika. *İş Ve Hayat Dergisi Türkiye Gıda Ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası* , Erişim tarihi 11.07.2023. <https://www.sekeris.org.tr/dergi/?sayi=5>.

Uyanık, Y., Başyigit, R. (2018). Demografik Yapı İçinde Yaşlı Nüfusun Görünümü Ve Aktif Yaşlanma Yaklaşımı Perspektifinde Politika Örnekleri. *İş ve Hayat Dergisi*. Cilt 4, Sayı 8, 273 - 310, Erişim tarihi 23.10. 2020. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/isvehayat/issue/48947/679035>.

Uysal, A. (2002). Dünyada Yaygın Bir Sorun: Yaşlı İstismarı Ve İhmali. *Aile ve Toplum* Yıl: 5 Cilt: 2 Sayı: 5 Nisan-Haziran 2002 ISSN: 1303-0256, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/198042>.

Üçok, A., (2018). Yaşlılıkta Aktivite Kuramı İle Yaşamdan Kopma Kuramının Karşılaştırılması - *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research* Cilt: 11 Sayı: 56 Nisan 2018 Volume: 11, Issue: 56 s:452-456. www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-958, <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/the-comparision-of-the-theories-activity-is-senescence-and-rupture-from-life.pdf>.

Ünlü, A., (2018). *Ekolojik Adaptasyon Yaşlılık Ve Mimarlık* Özyeğin Üniversitesi /Mimarlık Ve Tasarım Fakültesi. Slayt Sunum. Erişim Tarihi:10.07.2023, <https://www.skb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/Prof.-Dr.-Alper-Unlu.pdf>.

Varshney, S., (2007). *Predictors of Successful Aging: Associations Between Social Network Patterns, Life Satisfaction, Depression, Subjective Health and Leisure Time Activity for Older Adults In India*. Dissertation Doctor of Philosophy, University of North Texas: Health Psychology and Behavioral Medicine.

Van Hoof, J.; Kazak, J.K.; Perek-Białas, J.M.; Peek, S.T.M. (2018). 3. Shaping Age-Friendly Cities. The Challenges of Urban Ageing: Making Cities Age-Friendly in Europe. MDPI–Int. J. Environ. Res. Public Health 2018, 15(11), 2473; <https://doi.org/10.3390/ijerph15112473>.

Walker, A. , Zaidi, A. (2016) New Evidence on Active Aging in Europe. *Leibniz Information Centre for Economics*, 139-144. <https://doi.org/10.1007/s10272-016-0592-0>.

Wish, N., B. (1986), "Are We Really Measuring the Qua1ity of Life? Well Being Has Subjective Dimensions, as well as Objective Ones", *American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 45(1), p. 93-99. <https://doi.org/10.1111/j.1536-7150.1986.tb01906.x>, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1536-7150.1986.tb01906.x>

Wikipedia (2022). Malnütrisyon. Vikipedi, Özgür Ansiklopedi. Erişim tarihi 25 Ağustos 2023. [url:https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Maln%C3%BCtrisyon&oldid=27427667](https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Maln%C3%BCtrisyon&oldid=27427667).

Wikipedia (2009). Istanbul location Beşiktaş.svg. İstanbul Beşiktaş İlçesinin Konumu Wikimedia Commons. https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Istanbul_location_Be%C5%9Fikta%C5%9F.svg

Wikipedia (2007). Besiktas mahalleler.png, https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Besiktas_mahalleler.png.

WHO-EURO-2021-4153-43912-61850-tur.pdf Avrupa’da Yaş Dostu Çevreler Oluşturmak Politika Yapıcılar Ve Planlamacılar İçin Bir Araç, <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/349479/WHO-EURO-2021-4153-43912-61850-tur.pdf>.

WHO- World Healty Organization, (2002:a) - WHO, (2002: a) (2002:b) Active ageing: A Policy Framework, Geneva: Erişim tarihi 02/12/2020. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/67215>.

WHO-World Healty Organization, (2002:b). Missing Voices. Geneva, Switzerland. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/67371/WHO_NMH_VIP_02.1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

WHO Map, Global Network for Age-friendly Cities and Communities. Son Erişim tarihi 20.07.2023. <https://apps.who.int/agefriendlycitiesmap/>.

WHO, (2002: 12a) - WHO, (2002: a) Active ageing: A Policy Framework, Geneva.

WHO- World Healty Organization, (2007a). Global Age-friendly Cities: A Guide. Son Erişim tarihi 20.07.2023. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43755/9789241547307_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

WHO- World Healty Organization, (2007b). Checklist of Essential Features of Age-friendly Cities. Son Erişim tarihi 20.07.2023. <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/wp-content/uploads/2018/04/Age-Friendly-Checklist-WHOedit.pdf>.

WHO, 2017. Age-friendly environments in Europe A handbook of domains for policy action. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/334251/9789289052887-eng.pdf>.

WHOQOL (Rev. 1 Mart 2012): Measuring Quality of Life <https://www.who.int/tools/whoqol>.

Yeşil, P., Taşçı, S., Öztunç, G., (2016) Yaşlı İstismarı ve İhmali . *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi / Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*; 6 (2): 128-134, ISSN: 2146-443X <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/224972>.

Yıldız, R. , Ömeroğlu, G. & Terim, N. (2017). Yaşlı Penceresinden Yaşlı Ayrımcılığı: Bursa ve Yalova Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (2), 313-329. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aeusbed/issue/33268/331065>.

Yıldızak, G.,B., (2022) Yaşlı Dostu Kent: Çanakkale Analizi. Akademik Kaynak ISSN:2687-6310 Erişim tarihi 19.10.2020, <https://www.akademikkaynak.com/yasli-dostu-kent-canakkale-analizi.html>.

Yılmaz, E. & Çiftçi, S. (2011). Kentlerin Ortaya Çıkışı Ve Sosyo-Politik Açıdan Türkiye'de Kentleşme Dönemleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (35), 252-267 . <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6149/82577>.

Ziyouddin, K. M. (2009). “Dalits and Social Exclusion - Understanding the Conceptualisation.”, Dimensions of Social Exclusion: Ethnographic Explorations, Ed. by. K. M. Ziyouddin, & E. Kasi, New Castle upon Tyne, Cambridge Scholars Publishing, , pp. 7-22.

Zastrow, C., Krist-Ashman, K.,K. (2015). *İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre.II.* (A. Foça,& S. E. Türközü, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.

Zorlu, T. (2017). Yaşlılar İçin Konutta İç Mekan Tasarımı ve Ergonomi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 10 (2), 40-53. ISSN 1308-5816 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/347168>.

EK 01: BEŞİKTAŞ ÖRNEKLEM ALANI ANKET SORULARI

Bu anket çalışması Beşiktaş İlçesi sınırları içinde evde yaşayan 65 ve üstü yaş grubundaki bireylerin kurumsal olarak kente entegrasyonuna yönelik tercih ve beklentilerini ölçmek için hazırlanmıştır.

KATILIMINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.

Şirin Bayram Şener

I. BÖLÜM: DEMOGRAFİK YAPI VE KİŞİSEL BİLGİLER

	1. Yaşınız?	65-69 ☐ 70-74 ☐ 75-79 ☐ 80 ve üstü ☐
	2. Cinsiyetiniz?	KADIN ☐ ERKEK ☐
	3. Medeni durumunuz?	EVLİ ☐ BEKAR ☐ DUL ☐
	4. Çocuğunuz var mı? Varsa sayısı	YOK ☐ VAR ☐ Çocuk Sayısı: ...
	5. Eğitimin durumunuz	YOK ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite+ yüksek okul ☐ Lisansüstü ☐
	6. Evinizde sizden başka yaşayan var mı? Varsa kimlerle yaşıyorsunuz?	Evde tek başıma yaşıyorum ☐ Evde eşimle yaşıyorum ☐ Evde ailemle (1den fazla kişiyle) yaşıyorum ☐ Arkadaşımla yaşıyorum ☐
İŞ VE GELİR	7. Çalışma durumunuz nedir?	Emekli Değilim, Çalışıyorum ☐ Çalışmıyorum ☐ Emekliyim, Çalışmıyorum ☐ Ev kadınıyım ☐ Emekli oldum ama çalışmaya devam ediyorum ☐
	8. Sosyal Güvenceniz var mı?	ES ☐ SSK ☐ Yeşil Kart ☐ Yurt dışından emekli ☐ Sosyal Güvencem Yok ☐ Diğer ☐
TEKNOLOJİ	9. Bilgisayar kullanıyor musunuz?	EVET Kullanıyorum. ☐ HAYIR Kullanmıyorum. ☐
	10a. Android (Akıllı) Cep Telefonu kullanıyor musunuz?	EVET ☐ HAYIR ☐
	10b. Yanıtınız evet ise telefonun özelliklerinden yararlanıyor musunuz?	Yararlanıyorum ☐ Yararlanmıyorum ☐
SAĞLIK	11. Sağlık probleminiz var mı?	EVET ☐ HAYIR ☐
	12. Sağlık probleminiz yaşam kalitenizi etkiliyor mu?	EVET ☐ HAYIR ☐
	13. Kendinizi aktif ve dinç olarak değerlendirir misiniz?	EVET ☐ BAZEN ☐ HAYIR ☐
	14. Kendinizi yaş olarak nasıl hissediyorsunuz?	Daha genç ☐ Aynı yaşta ☐ Daha yaşlı ☐
	15. Kendinizi mutlu hissediyor musunuz?	Her zaman ☐ Çoğunlukla ☐ Bazen ☐ Mutlu hissetmiyorum ☐

II. BÖLÜM - YAŞANILAN ÇEVREYE VE KONUTA AİT SORULAR

16. Eviniz yaşlıların yaşaması için uygun mu?

	Evet	Hayır
Sokaktan evinizin kapısına kadar rahat ulaşabiliyor mu?		
Banyo kullanımı yaşlılar için uygun mu?		
Mutfağın kullanımı yaşlılar için uygun mu?		
Kapı ve koridor genişlikleri, tırabzanlar vb. yaşlılar için uygun mu?		

17. Yaşadığınız dış çevre yaşlı bireyler için aşağıda sıralanan nitelikleri karşılıyor mu?

	Evet	Hayır
Yaya ve araç yolları yaşlı ve engelli bireylerin kullanımı için uygun mu?		
Toplu ulaşım araçlarına (duraklara) yürünebilir mesafede mi?		
Sokaklarda, parklarda ve duraklarda uyarı ve bilgi tabelaları yeterli miktarda var ve dikkat çekici mi?		
Yaşadığınız çevrede yeterli aydınlatma var mı? (Sokaklarda, parklarda ve duraklarda)		
Parklarda ve sokaklarda dinlenmek için yeterli oturma elemanı bulunuyor mu?		
Güneşten ya da yağmurdan korunmak için gölgelik, ağaç vb. bulunuyor mu?		
Yaşadığınız çevrede umumi tuvalet bulunuyor mu?		
Otobüs vb seferleri yeterli mi?		
Çevreniz Temiz mi?		

III. BÖLÜM - SOSYAL İÇERİKLİ SORULAR

18. Sosyal ve kültürel etkinliklere katılıyor musunuz? Yanıtınız hayır ise etkinliklere katılmama sebep-sebepleriniz nedir?

Evet Katılıyorum	Arada Katılıyorum	Hayır Katılmıyorum

Etkinliklere Katılmama Nedeniniz-Nedenleriniz	Evet
Ekonomik nedenlerle	
Yakın çevremde olmaması nedeniyle	
Ulaşım sorunu olduğu için (Uzakta, Ulaşım aracı yok, ulaşım aracı seyrek vb.)	
Bana eşlik edecek kimse yok	
İstemiyorum	
Varsa diğer nedeniniz:	

19. Mahalleli ile olan sosyal ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz?

Sosyal ilişkilerim iyi	Sosyal ilişkilerim fena değil	Sosyal ilişkim Yok

20. Yaşam çevrenizde hangi yaş grubundan insanların daha çok olmasını istersiniz?-(en çok istediğiniz yaş grubundan başlayarak 1'den 5'e kadar sıralayınız.)

Çocuklar	Gençler	Orta yaş	Kendi yaştlarım	Yaşça benden büyükler

21. Size uygun bir işte tam ya da yarı zamanlı çalışmak ister miydiniz?

Evet isterim	Olabilir	Hayır İstemem	Çalışıyorum

22: Aşağıda sıralanan sosyal projelerde görev aldınız mı ya da almak ister misiniz?

Evet Hayır

	Evet - Görev almak isterim	Bazen - Görev almak isterim	Hayır – Görev almak istemem
a-Çocuklara yönelik projelerde			
b- Gençlere yönelik projelerde			
c- Yaşlılara yönelik projelerde			
d- Çevre ve hayvanlarla ilgili projelerde			
Diğer?			

IV. BÖLÜM - YAŞLI BARINMA MEKANLARINA İLİŞKİN SORULAR

23. Herhangi bir yaşlı barınma mekanında kalmayı düşündünüz mü?

☐ EVET ☐ HAYIR Soruyu duyduğunda varsa ilk tepkileri ...

24. Sizce kurumsal barınma mekanında kalmak istemeyen yaşlıların öncelikli sebebi nedir?

Ailem bana bakar (Çocuklarım, akrabalarım) –ailemin yanında kalıyorum	
Tek başıma ihtiyaçlarımı karşılayabiliyorum	
Orada çaresiz kişiler kalır	
Kural altında yaşayamam	
Kalabalık olduğunu düşünüyorum	
Ailemden, arkadaşlarımdan, mahallemden kopmak istemem	
Etrafımda yaşlıları görmek istemiyorum	
Bunu düşünmek için erken	
Varsa diğer öneriniz:	

25. Sizce kurumsal barınma mekanında kalmak isteyen yaşlıların öncelikli sebebi nedir?

Sağlık ve bakım hizmeti almak	
Güvenlik	
Ekonomik Sebepler	
Arkadaş edinmek, yalnız kalmamak, sosyalleşmek	
Kurumun konumu (bulunduğu yer), özellikleri ve imkanları	
Aileme yük olmamak için	
Varsa diğer öneriniz:	

26. Yaşlı barınma mekânlarının konumlarının (yerlerinin) önemli olduğunu düşünüyor musunuz?

☐ EVET ☐ HAYIR

27. Yaşlı barınma mekanlarının konumu hakkında ne düşünüyor sunuz?

Kent merkezinde olmalı	Kent merkezinin yakınında olmalı	Kent merkezinin dışında olmalı

28. Yaşlı barınma mekanlarının kent ile ilişkisinin nasıl olduğunu düşünüyorsunuz?

	Doğru	Genellikle	Yanlış	Fikrim Yok
a- Kentten kopuk				
b- Kent merkezinde olsalar bile içe dönük ve dışarıya kapalı				
c- Kullanıcıların kentlilerle paylaşabildikleri ortak alanlar bulunmuyor				

29. Sizce yaşlı barınma mekanları nasıl olmalı? Neden?

Çok katlı bir bina (5 kat ve üstü)	Az katlı bir bina (5 kattan az)	Müstakil evler

30. Yaşlı barınma kurumunda yaşayanların evcil hayvanları ile bir arada olabilecekleri, veterinerlik hizmeti alabilecekleri kurum bahçesinde bir “evcil hayvan evinin” olmasını ister miydiniz?

Evet	Olabilir	Hayır

31. Yaşlı barınma kurumlarında ortak kullanım alanlarının kurum dışından gelenler tarafından kullanıma açık olmasını ister misiniz?

	EVET İsterim	EVET Belirli zamanlarda İsterim	HAYIR İstemem
a.-Spor Alanları – (Fitnes, Yüzme Havuzu vb.)			
b-Kurum Bahçesi			
c-Kütüphane - Okuma Salonu			
d-Atölyeler - Müzik Odası- Bilişim Odası vb.			
e-Tiyatro ve toplantı salonu			
f-Kuaför			
g-Kurumda var olan restoran ve kafenin dışında, mahallede yaşayanların kullanımına açık ikinci bir kafe ve restoran			
h-Oluşturulacak hayvan bakım evi ve veterinerlik hizmeti			
Varsa öneriniz:			

32. 31. Soruya verdiğiniz yanıtlardan en az biri “Evet” ile başlıyor ise nedeni aşağıdakilerden hangisi ya da hangileridir?

Farklı yaş gruplarıyla birlikte olabilme ve deneyim paylaşımı	
Bu sayede çevremizde yaşayanlarla bağ kurma ve sosyalleşme	
Hayatlarına bir hareket getirmesi ve daha aktif bir yaşam sunması	
Yakın çevremde kurum dışında kişilerle de temas kurmak beni mutlu edeceği için	
Varsa öneriniz:	

33. 31. Soruya verdiğiniz yanıt “HAYIR” ise nedeni aşağıdakilerden hangisi ya da hangileridir?

Güvenli olmayacağını düşünüyorum	
Hijyenik olmayacağını düşünüyorum	
Bize yer kalmayacağını düşünüyorum	
Karmaşa ve gürültü olacağını düşünüyorum	
Varsa öneriniz:	

34: 34a. Yaşlı barınma mekanı içinde uygun ortam ve şartlar sağlanacak olursa gönüllü olarak sosyal faaliyetlerde sorumluluk almak ister misiniz?

EVET ☐ **HAYIR** ☐

34b. Yanıtınız Evet ise nedeni ya da nedenleri nedir?

Faydalı olma - deneyimlerimi paylaşmak	
Aktif ve dinç kalmak	
İnsanlarla birlikte olmak için	
Kendimi üretken hissetmek	
Varsa öneriniz: ...	

35. Yaşlı barınma mekanlarının aşağıda sıralanan alanlara yakınlığı önemli midir?

	Önemli	Önemli Olabilir	Önemli Değil
a.Kültür yapılarına (sinema, tiyatro, opera vb.)			
b.Sağlık kurumlarına (hastane, sağlık ocağı vb.)			
c.Yeme içme mekanlarına (kafe, restoran vb.)			
d.Rekreasyon alanlarına (parklara, piknik alanlarına, sahile vb.)			
e.Çocuk parklarına			
f.Kamu yapılarına (banka, PTT, vb.)			
g.Dini mekanlara (cami, kilise, havra, Cem Evi vb.)			
h.Ulaşım noktalarına yakın olması (metro, otobüs vb.)			
ı.Eğitim kurumlarına (anaokulu, ilköğr.,lise,üniversite vb.)			
i.Eğlence Mekanlarına (bar, disko, gece kulübü vb.)			

j.Alişveriş mekanlarına (AVM, pazar vb.)			
Varsa öneriniz: ...			

36. Sizce yaşlı barınma mekânları nasıl bir ortamda-çevrede olmalı?

	EVET
Canlı ve hareketli bir ortamda	
Hayatın içinde ama gürültüsüz bir ortam olmalı	
Gözden uzakta ve izole bir ortamda olmalı	
Varsa öneriniz: ...	

EK-02 KONTROL LİSTESİ

EK 2 – a1			
BARINMA ALANLARI – KONUT		EVET	HAYIR
1	Konutlar ekonomik olarak erişilebilir olmalı	☐	☐
2	Minimalist olmalı	☐	☐
3	Konutların yıllar içinde tadilata girmeleri için devlet desteği gerekebilir	☐	☐
4	Büyük evde yaşayıp eve bakamayan, daha küçük bir evde yaşamak isteyenler için yaşadıkları evlerini yeniden dönüştürmek mümkün	☐	☐
5	Konutun tamamında iklimlendirme, güneş kırıcı vb. mevcut	☐	☐
6	Konutun tamamında akustik tedbirler alınmış	☐	☐
7	Konutun tamamında ısı ve su yalıtımı yapılmış	☐	☐
8	Konut'un balkon ya da bahçesi bulunmakta	☐	☐
KONUM - KAT SAYISI		EVET	HAYIR
9	Konut merkezde ya da merkezin yakınında	☐	☐
10	Konut çoğu az katlı ya da müstakil seçenekli (komşuluk ilişkisi kurulabilecek ortam sağlanmış)	☐	☐
11	Az katlı, sıra, ikiz ya da müstakil evler	☐	☐
KONUTA ERİŞİM		EVET	HAYIR
12	Tekerlekli sandalye ile erişim ve yürüme güçlüğü çekenler için rampa	☐	☐
13	Rampa eğimi ve merdiven yükseklikleri yaşlı kişiler için uygun	☐	☐
14	Rampa ve merdivenlerde yaşlıların yürürken destek alabilmeleri için güçlü korkuluk, tırabzan-küpeşteler yerleştirilmiştir	☐	☐
15	Tüm yüzeyler, düzgün, kaymaz ve gerekli yerlerde dokulu zemin kullanılmış	☐	☐
16	Yerleşke girişinde kontrol noktası var	☐	☐
17	Kurum bahçesinde ve yapı girişinde dinlemek için oturma alanları var	☐	☐
18	Varsa yerleşke girişinden yapı girişlerine kadar olan mesafede yaşlılar rüzgar, yağmur, güneş vb. hava koşullarından korumak için pasif iklimlendirme yapılmış. (Saçak, ağaçlandırma, bitkilendirmel vb)	☐	☐
19	Yapı girişleri, parklar ve tüm yerleşke geceleri aydınlatılmıştır	☐	☐
GİRİŞ VE SİRKÜLASYON ALANLARI (merdivenler- asansörler- koridorlar)		EVET	HAYIR
20	Apartmana ana giriş kapısı mümkünse sensörlü ve yana kayarak açılmalıdır	☐	☐
21	Apartman girişlerinde merdiven olduğu yerde rampada bulunmaktadır	☐	☐
22	Kapı, koridor, merdivenler, tekerlekli sandalye, hasta yatağı vb. için geniş ve eşikler düşüktür	☐	☐
23	Asansörler ve merdivenler kolayca farkedilebilir konumda	☐	☐
24	Asansör ve merdivenler birbirine çok yakın konumlanmıştır	☐	☐

25	Asansör ve merdivenler eşya taşıma, tekerlekli sandalye vb. yeterli genişliltilerdir	☐	☐
26	Merdivenlerde, asansörlerde ve koridorlarda tırabzan var	☐	☐
27	Merdivenlerle mümkünse doğal aydınlatılmalı	☐	☐
28	Asansörler mümkünse şeffaf düzenlenmelidir. İçlerinde ve ac-kapa oturma elemanı vardır.	☐	☐
29	Asansörlerde ayna bulunuyor	☐	☐
30	Asansörlerde gerektiğinde açılır oturma modülleri bulunuyor	☐	☐
31	Asansörlerde yardım butonları bulunuyor	☐	☐
32	Asansörler destek barları ile çevrilidir	☐	☐
33	Asansör genişlikleri tekerlekli sandalye ya da sedye için yeterli ölçülerde	☐	☐
34	Koridorlar mümkünse gündüz doğa ve gece yapay olarak aydınlatılmakta	☐	☐
ODALAR, Banyo, Mutfak		EVET	HAYIR
35	Odalar yeteri kadar gün ışığı almakta	☐	☐
36	Odalar geceleri yapay aydınlatma kullanılmakta	☐	☐
37	Odaların akustik, iklimlendirme, su vb yalıtıma ihtiyacı yoktur	☐	☐
38	İç mekanlarda tüm alanlar tekerlekli sandalye vb. geçişine uygun genişlikte olmalı	☐	☐
39	Eşyalar yerleştirdikten sonra rahat hareket alanı kalmaktadır	☐	☐
40	Yerlerde kaymaz, doğal ve çevreci malzeme kullanılmış	☐	☐
41	Banyo ve tuvaletler yaşlılar için uygun ölçülerde (klozet var ve yüksek değil vb.)	☐	☐
42	Banyoda Küvet yerine teknesiz duşakabin kullanılmıştır	☐	☐
43	Banyolarda duşakabin perdesi kullanılmamakta	☐	☐
44	Banyoda sabit gerektiğinde açılabilen oturma elemanları var	☐	☐
45	Banyo+tuvaletlerde tutunma barları var	☐	☐
46	Tüm zeminler kaymaz ve engelsiz	☐	☐
47	Islak mekanlar seramik, odalar parke kaplı	☐	☐
48	Esnek kişiye özel değişebilir mobilya yerleştirilebilir (Özel hasta yatakları, sağlık ekipmanları vb.)	☐	☐
49	Mobilyaların keskin veya sivri köşeleri yok	☐	☐
50	Mobilyalar dengeli ve güçlü	☐	☐
51	Mobilyaların etrafından güvenli bir şekilde dolaşılacak yeterli alan bulunmakta	☐	☐
52	Tüm odalarda tekerlekli sandalye, yürüteç vb. destek ekipmanları için girişe açılan bir depo alanı mevcut	☐	☐
53	Odaların akustiği ve izolasyonu var	☐	☐
54	Odaların hepsi gün ışığı alıyor ve aydınlık	☐	☐
55	Odaların bir bölümü bilinçli olarak kullanıcıların tasarlaması için boş bırakılmıştır	☐	☐

DONATI		EVET	HAYIR
56	Mutfak tezgah -dolaplar yaşlılar için ergonomik\ erişilebilir	☐	☐
57	Banyo ve tuvaletler yaşlılar için ergonomik	☐	☐
58	Banyo ve tuvaletlerde tutunma barları var	☐	☐
59	Mutfak ve Banyo zeminleri kaymaz ve engelsiz	☐	☐
60	Küvet yerine teknesiz duşakabin tercih edilmiş	☐	☐
61	Mobilyaların keskin veya sivri köşeleri yok	☐	☐
62	Mobilyalar dengeli ve güçlü	☐	☐
63	Mobilyaların etrafında engelsiz bir şekilde hareket alanı mevcut	☐	☐
MALZEME SEÇİMİ		EVET	HAYIR
64	Kaymaz	☐	☐
65	Çevre dostu	☐	☐
66	Ekonomik	☐	☐
67	Hijyenik	☐	☐
68	Sağlam	☐	☐
69	Estetik	☐	☐
70	Konforlu	☐	☐
71	Engelli ve yaşlılar için kullanışlı	☐	☐
GÜVENLİK			
FİZİKSEL GÜVENLİK		EVET	HAYIR
72	Zeminlerde kaymaz ve engelsiz	☐	☐
73	Engelliler için özel zemin var	☐	☐
74	Asansörlerde, merdiven giriş ve çıkışlarında yaşlılar ve engelliler için işitsel uyarılar var	☐	☐
75	Kot farkı ya da basamak olan her yerde rampa var	☐	☐
76	Merdivenler yaşlılar için sahanlıklı ve uygun rıhta	☐	☐
77	Merdiven, asansör, koridorvb. Kullanılan trabzanlar (küpeşte)sağlam, tutmayı kolaylaştırıcı ve kaymaz	☐	☐
78	Köşeler, yüzeyler ve uçlar sivri ve keskin değil	☐	☐
79	Odalarda giriş, banyo-wc, yatak başlarında - asansörlerde- koridor ve merdiven başlarında yardım butonları var ve dikkat çekici	☐	☐
80	Ortam hijyeniği sağlanmış, kullanımı kolay ortak çöp kovaları var	☐	☐
81	Anti bakteriyel ürünler tercih edilmiş	☐	☐

EK2 - a2			
BARINMA ALANLARI - KURUMSAL BARINMA		EVET	HAYIR
1	Kurumda kalmak ekonomik olarak erişilebilir	☐	☐
2	Kurumlar bir yerleşke içinde yatak odalarının olduğu bloklar, Yemekhane, Kafeler, her katta ortak sohbet salonları, Revir, doktor ve sağlıkçı odaları, çok amaçlı toplantı salonu, Oyun odaları, Spor salonu, kapalı- açık yüzme havusu.atölyeler, kütüphane, müzik odası, Bilgisayar odası restoran, pastane, market, kırtasiye, İdare, Misafirhane, oyun bahçeleri, Sera, evcil hayvanlar için veteriner-hayvan evi, Kamu paylaşımlı mekanlar, İdare olarak sıralanabilir	☐	☐
3	Oda boyutları tek ve çift kişilik olmak üzere balkonlu, bahçe katı gibi kullanıcıya seçme, deneyimleme ve isterse daha sonrasında değiştirme hakkı vardır	☐	☐
4	Kurumun tamamında iklimlendirme, güneş kırıcı vb. mevcut	☐	☐
5	Kurumun tamamında akustik tedbirler alınmış	☐	☐
6	Kurumun tamamı ısı yalıtımı yapılmış	☐	☐
7	Kurumun genelinde peysajda ağırlıklı olarak ağaçlar, çimlik alan ve su öğeleri vurgulanmakta	☐	☐
8	Çimlik alanlar, ağaç çevresi kurumda kalanlar tarafından kullanılabilirmekte serbesttir	☐	☐
9	Danışma, banka matikleri, büfe vb. banko yükseklikleri yaşlı ve engelliler için uygundur	☐	☐
KONUM ve YAPISAL ÖZELLİK		EVET	HAYIR
10	Konut merkezde ya da merkezin yakınında	☐	☐
11	Konut çoğu az katlı ya da müstakil seçenekli (komşuluk ilişkisi kurulabilecek ortam sağlanmış)	☐	☐
12	Az katlı, sıra, ikiz ya da müstakil evler	☐	☐
KURUMA ERİŞİM		EVET	HAYIR
13	Dışarıdan kurum rahatça farkedilebiliyor	☐	☐
14	Yakın çevrede kuruma ait bilgilendirme tabelaları yeteri kadar var, dikkat çekici ve okunaklı	☐	☐
15	Kurum girişinde kot farkı varsa merdiven ile birlikte rampa yapılmış	☐	☐
16	Rampa eğimi ve merdiven yükseklikleri yaşlı kişiler için uygun	☐	☐
17	Rampa ve merdivenlerde yaşlıların yürürken destek alabilmeleri için güçlü korkuluk, tırabzan-küpeşteler yerleştirilmiştir	☐	☐
18	Tüm yüzeyler, düzgün, kaymaz ve gerekli yerlerde dokulu zemin kullanılmış	☐	☐
19	Yerleşke girişinde kontrol noktası var	☐	☐
20	Kurum bahçesinde ve yapı girişinde dinlemek için oturma alanları var	☐	☐
21	Varsa yerleşke girişinden yapı girişlerine kadar olan mesafede yaşlılar rüzgar, yağmur, güneş vb. hava koşullarından korumak için pasif iklimlendirme yapılmış. (Saçak, ağaçlandırma, bitkilendirmel vb)	☐	☐
22	Yapı girişleri ve tüm yerleşke geceleri aydınlatılmıştır	☐	☐

GİRİŞ VE SİRKÜLASYON ALANLARI (merdivenler- asansörler- koridorlar)		EVET	HAYIR
23	Kurum girişinde sensörlü yana kayan kapı ve yanda manuel kapı bulunmakta	☐	☐
24	Kurum girişinde danışma yer almakta	☐	☐
25	Giriş te WC' lere kolay ulaşılabilir ve kolay farkedilebiliyor	☐	☐
26	Asansörler ve merdivenler kolayca farkedilebilir konumda	☐	☐
27	Asansör ve merdivenler birbirine çok yakın konumlanmıştır	☐	☐
28	Asansör ve merdivenler eşya taşıma, tekerlekli sandalye vb. yeterli genişliktedir	☐	☐
29	Merdivenler; açık tasarlanmış ve sahanlıklı (Yangın merdivenleri hariç)	☐	☐
30	Merdivenler; yaşlılara uygun tasarlanmış her iki yanda tırabzan	☐	☐
31	Asansörler; şeffaf, sesli olarak uyarı yapıyor ve düğmeler ulaşılabilir durumda	☐	☐
32	Asansörlerde ayna bulunuyor	☐	☐
33	Asansörlerde gerektiğinde açılır oturma modülleri bulunuyor	☐	☐
34	Asansörlerde yardım butonları bulunuyor	☐	☐
35	Asansörler destek barları ile çevrili	☐	☐
36	Asansör genişlikleri tekerlekli sandalye ya da sedye için yeterli ölçülerde	☐	☐
37	Koridorlar gündüz doğal gece yapay olarak aydınlatılmakta	☐	☐
38	Tüm kapı ve koridorlar tekerlekli sandalye, hasta yatağı ve sedye için yeterli ölçülerde	☐	☐
39	Tüm merdivenlerde, asansörlerde ve koridorlarda tırabzan var	☐	☐
40	Kurum içinde kot farkı olan her yerde mutlaka rampa bulunmakta	☐	☐
41	Kurum içinde WC'ler yeterli sayıda, ölçülerde ve temiz	☐	☐
ODALAR, Banyo, Mutfak		EVET	HAYIR
42	Kurum içinde farklı seçeneklere sahip odalar oluşturulmuştur	☐	☐
43	#Tek kişilik odalar: Bir kişinin kaldığı tek mekandan oluşan odalar	☐	☐
44	# Paylaşımlı odalar:İki farklı kişinin birlikte paylaştığı tek mekandan oluşan odalar	☐	☐
45	# Çift kişilik odalar; çiftlerin kaldığı tek mekandan oluşan odalar	☐	☐
46	# İki - tek kişilik oda: çiftlere verilen ortak kapıdan geçilerek iki yatma mekanından oluşan odalar	☐	☐
47	Odalar tek bir mekanda istenirse yatak ve oturma alanı ya da iki yatak alanı olmak üzere iki ayrı mekan oluşturulabilecek şekilde planlanmıştır	☐	☐
48	Odada balkon ya da bahçe bulunmakta	☐	☐
49	Odalar birbirlerini görmeyecek, kalanların özerkliğini koruyacak şekilde yönelmiştir	☐	☐
50	Tüm odalarda banyo bulunmaktadır	☐	☐
51	Tüm Odalarda küçük Mutfak tezgahı (ufak çaplı haşlama, çay-kahve, ısıtma vb. için) var	☐	☐
52	Banyo ve tuvaletler yaşlılar için uygun ölçülerde (klozet var ve yüksek değil vb.)	☐	☐
53	Banyoda Küvet yerine teknesiz duşakabin kullanılmıştır	☐	☐

55	Banyolarda duşakabin perdesi kullanılmamakta	☐	☐
56	Banyoda sabit gerektiğinde açılabilen oturma elemanları var	☐	☐
57	Banyo+tuvaletlerde tutunma barları var	☐	☐
58	Tüm zeminler kaymaz ve engelsiz	☐	☐
59	Islak mekanlar seramik, odalar parke kaplı	☐	☐
60	Esnek kişiye özel değişebilir mobilya yerleştirilebilir (Özel hasta yatakları, sağlık ekipmanları vb.)	☐	☐
61	Mobilyaların keskin veya sivri köşeleri yok	☐	☐
62	Mobilyalar dengeli ve güçlü	☐	☐
63	Mobilyaların etrafından güvenli bir şekilde dolaşılacak yeterli alan bulunmakta	☐	☐
64	Tüm odalarda tekerlekli sandalye, yürüteç vb. destek ekipmanları için girişe açılan bir depo alanı mevcut	☐	☐
65	Odaların akustiği ve izolasyonu var	☐	☐
66	Odaların yeterli miktarda gün ışığı alıyor ve aydınlık	☐	☐
67	Odaların bir bölümü bilinçli olarak kullanıcıların tasarlaması için boş bırakılmış	☐	☐
DONATI		EVET	HAYIR
68	Mutfak tezgah -dolaplar yaşlılar için ergonomik\ erişilebilir	☐	☐
69	Banyo ve tuvaletler yaşlılar için ergonomik	☐	☐
70	Banyo ve tuvaletlerde tutunma barları var	☐	☐
71	Mutfak ve Banyo zeminleri kaymaz ve engelsiz	☐	☐
72	Küvet yerine teknesiz duşakabin tercih edilmiş	☐	☐
73	Mobilyaların keskin veya sivri köşeleri yok	☐	☐
74	Mobilyalar dengeli ve güçlü	☐	☐
75	Mobilyaların etrafında engelsiz bir şekilde hareket alanı mevcut	☐	☐
76	Kurum içinde farklı köşelerde dinlenme bankları	☐	☐
77	Koridor ve belli noktalarda su sebilleri	☐	☐
MALZEME SEÇİMİ		EVET	HAYIR
79	Kaymaz	☐	☐
80	Çevre dostu	☐	☐
81	Ekonomik	☐	☐
82	Hijyenik	☐	☐
83	Sağlam	☐	☐
84	Estetik	☐	☐
85	Konforlu	☐	☐
86	Engelli ve yaşlılar için kullanışlı	☐	☐
FİZİKSEL GÜVENLİK		EVET	HAYIR
87	Zeminlerde kaymaz ve engelsiz	☐	☐
88	Engelliler için özel zemin var	☐	☐

89	Asansörlerde, merdiven giriş ve çıkışlarında yaşlılar ve engelliler için işitsel uyarılar var	☐	☐
90	Kot farkı ya da basamak olan her yerde rampa var	☐	☐
91	Merdivenler yaşlılar için sahanlıklı ve uygun ıhtıta	☐	☐
92	Merdiven, asansör, koridor vb. Kullanılan trabzanlar (küpeşte) sağlam, tutmayı kolaylaştırıcı ve kaymaz	☐	☐
93	Köşeler, yüzeyler ve uçlar sivri ve keskin değil	☐	☐
94	Odalarda giriş, banyo-wc, yatak başlarında - asansörlerde- koridor ve merdiven başlarında yardım butonları var ve dikkat çekici	☐	☐
95	Ortam hijyeniği sağlanmış, kullanımı kolay ortak çöp kovaları var	☐	☐
96	Anti bakteriyel ürünler tercih edilmiş	☐	☐
SOSYAL GÜVENLİK		EVET	HAYIR
97	Yerleşkede imkan varsa bir tanesi kalanlar ve ziyaretçiler için, diğeri mal indir-bindir, çöp arabası vb. 7/24 iki tane kontrollü kapı bulunmakta	☐	☐
98	Yerleşke sınırları kameralarla denetlenebilmekte	☐	☐
99	7/24 güvenlik görevlileri yerleşkede bulunmakta	☐	☐
KONFOR / TASARIM / ESTETİK		EVET	HAYIR
100	Odalar yeterli gün ışık alıyor	☐	☐
101	Yapay aydınlatma yeterli	☐	☐
102	İklimlendirme ve havalandırma var	☐	☐
103	Ergonomik donatı elemanları kullanılmış	☐	☐
104	Mekana uygun renk tercih edilmiş	☐	☐
105	Temiz hava- temiz su var	☐	☐
106	Gerektiğinde İhtiyaca uygun alan (Hasta yatağı, tekerlekli sandalye vb için) var	☐	☐
107	Odanın yanında Tekerlekli sandalye, yürüteç vb koymak için küçük bir oda	☐	☐
108	Her binanın bodrumunda depo alanı (eskiye ait tutmak istedikleri kimi özel eşyalar için)	☐	☐
109	Odalarda ya da evde balkon, bahçe - manzara (Deniz, orman, kent vb.) bulunmakta	☐	☐
110	Gizlilik ve kişisel alanlar düşünülmüş	☐	☐
111	Sivri ve keskin köşeli tasarımlar yok	☐	☐
112	Yerleşke içinde tüm donatılarda dikkat çekici davetkar tasarım ve renkler	☐	☐
KENTSEL ALANIN SUNDUĞU OLANAKLARDAN YARARLANMA		EVET	HAYIR
113	Kültür yapılarına yakın	☐	☐
114	Sağlık kurumlarına yakın	☐	☐
115	Yeme içme mekanlarına yakın	☐	☐
116	Rekreasyon alanlarına yakın	☐	☐
117	Çocuk parklarına, yakın	☐	☐

118	Kamu yapılarına (banka, PTT, vb.) yakın	☐	☐
119	Dini mekanlara yakın	☐	☐
120	Ulaşım noktalarına yakın (metro, otobüs vb.)	☐	☐
121	Eğitim kurumlarına (anaokulu, ilköğr.,lise,üniversite vb.) yakın	☐	☐
122	Eğlence Mekanlarına (bar, disko, gece kulübü vb.) yakın	☐	☐
123	Alışveriş mekanlarına (AVM, pazar vb.) yakın	☐	☐
124	Kamu kurum ve kuruluşlarına yakın	☐	☐
YAPI PROGRAMI		EVET	HAYIR
125	Ortak mutfak var	☐	☐
126	Ortak çamaşır odası var	☐	☐
127	Ortak oturma alanları	☐	☐
128	Küçük gruplar halinde kapalı yarı açık oturma alanları var	☐	☐
129	Kapalı yarı açık yemek salonları var	☐	☐
130	Küçük gruplar halinde kapalı ve yarı açık çay- kahve alanları var	☐	☐
131	Ortak ibadet alanları var	☐	☐
132	Hobi bahçeleri var	☐	☐
133	Kuaför- Berber var	☐	☐
134	Atölyeler var	☐	☐
135	Bilgisayar laboratuvarı - Bilişim Odası	☐	☐
136	Oyun alanları var	☐	☐
137	Yerleşke içinde yürüyüş yapılabilir alanları var.	☐	☐
138	Misafirhane	☐	☐
139	Revir- Doktor Psikolog, Fizyoterapist vb odaları	☐	☐
140	İdari Birimler - Kat sorumlusu, psikoloğ- Doktor odaları vb.	☐	☐
141	Restoran	☐	☐
142	Market	☐	☐
143	Çiçek serası	☐	☐
144	Dernek odası	☐	☐
145	İdari birimler	☐	☐
146	Geri dönüşüm odası	☐	☐
147	Kişiyeye özel depo alanları	☐	☐
148	Tesiat Alanları	☐	☐
YERLEŞKE İÇİNDE, FARKLI YAŞ GRUPLARIYLA BÜTÜNLEŞMEK		EVET	HAYIR
149	Kreş var	☐	☐
150	Anaokulu var	☐	☐
151	Basket sahası var	☐	☐
152	Tenis kortu var	☐	☐
153	Restoran+ Kafe var	☐	☐

154	Veterinerlik hizmeti veren evcil hayvan evi var	☐	☐
155	Kurumda üretilen ürünler için satış mağazası var	☐	☐
156	Kurumda kalan kişilerin istediklerinde kullanabilecekleri büro-ofis odaları var	☐	☐

EK2 -b1			
KAMUSAL AÇIK ALANLAR		EVET	HAYIR
1	Dinlenme alanları yaşlılar için yürünebilir uzaklıktadır	☐	☐
2	Açık alanlar, tekerlekli sandalye, yürüme yardımcıları vb.farklı ihtiyaçları olan yaşlılar için erişilebilirdir	☐	☐
3	Gerekli yerlerde erişilebilir asansör ve rampalar vardır	☐	☐
4	Kolay algılanabilirler	☐	☐
5	Yeterli, anlaşılır yönlendirme tabelaları vardır	☐	☐
6	Yaşlıların sosyalleşmelerini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır	☐	☐
7	(grup oturma alanları, ortak seyir terasları, gösteri-alanları, oyun alanları, spor alanları, parklar, meydanlar vb)	☐	☐
8	Yeterli yeşil alan, park mevcuttur. Yaşlılar için hafif egzersiz ekipmanları, esneme alanları ve yürüyüş yolları sağlanabilir.	☐	☐
9	Düşük zemin seviyeleri ve eşiklerin en aza indirilmesi gereklidir.	☐	☐
10	Yaşlıların kullanımına uygun şartlara sahip yeteri sıklıkta WC'ler bulunmaktadır (Destek barları, dışarıya açılan kapılar, alçak klozet vb. yardım butonu sağlam)	☐	☐
11	Yaşlılar için kapalı- açık araba park alanı vardır	☐	☐
12	Bilgi alınabilecek danışma kabinleri mevcuttur (information desk)	☐	☐
13	Buluşmayı kolaylaştıracak buluşma noktaları (meeting point) bulunmaktadır	☐	☐
14	Tüm kamusal açık alanlar bakımlıdır	☐	☐
YÜRÜME YOLLARI		EVET	HAYIR
15	Tüm yollar ve kaldırımlar, tekerlekli sandalye, yürüteç, baston vb destek aletleri kullananlar için engelsizdir ve rampa ile bağlantılıdır	☐	☐
16	Yürüme yolları, araç ve bisiklet yollarından belirgin bir şekilde ayrılmıştır	☐	☐
17	Tüm yollar ve kaldırımlarda kaymaz malzeme kullanılmış, engelsizdir	☐	☐
18	Tüm yollar ve kaldırımlar görme engelliler için dokuludu	☐	☐
19	Gerekli yerlerde bariyerler konulmuştur	☐	☐
20	Yollar ve kaldırımlar yeterli genişliktedir	☐	☐
DONATILAR			
Oturma-Dinlenme Alanları		EVET	HAYIR
21	Park ve bahçelerde yeterli sayıda farklı çeşitlilikte oturma alanı vardır	☐	☐

22	Oturma alanlarının (banklar vb.) Sirt dayama desteği ve uygun yükseklikteki banklar,sağlam	☐	☐
23	Oturma alanlarının yanında tekerlekli sandalye, bebek arabası vb. için boş alan bulunmaktadır	☐	☐
24	Oturma alanlarında yaşlıları yağmur, güneş rüzgar vb. olumsuz hava şartlarından koruyacak gölgelik, ağaç vb bulunmaktadır	☐	☐
25	Oturma alanları kolayca fark edilmeyi sağlayacak şekilde renk ve tasarıma sahiptir	☐	☐
26	Gruplar halinde toplanma veya dinlenme için uygun alanlar oluşturulmalıdır.	☐	☐
27	Oturma ve dinlenme alanları, manzara, iklim, gürültü vb faktörler düşünülerek oluşturulmalıdır	☐	☐
28	Rahatlamak ve görsel açıdan ve tasarımı desteklemek için yansıma havuzları vb. vardır	☐	☐
29	Açık alanlarda yeterli sayıda dinlenme alanı bulunmaktadır	☐	☐
Tabelalar - İşaretleme ve Bilgilendirme:		EVET	HAYIR
30	Yol gösteren işaretler, bilgilendirici panolar ve haritalar, yaşlıların kolayca oryantasyon sağlamalarına yardımcı olur.	☐	☐
31	Alan içinde yeterli sayıda bilgilendirme ve yönlendirme tabelası vardır	☐	☐
32	Tüm tabela ve işaretler dikkat çekici ve merak uyandırıcıdır	☐	☐
33	Tüm tabelalar okunaklı ve anlaşılabilir	☐	☐
34	Kolay görünebilen dikkat çeken yerlere konmuştur	☐	☐
Çevre Temizlik		EVET	HAYIR
35	Kamusal Açık Alanlar Temizdir	☐	☐
36	Uygun yerlerde kolay görülür, algılanır farklı renk ve tasarımda çöp kutuları vardır	☐	☐
37	Çöpler geri dönüşüm kutuları bulunmaktadır	☐	☐
38	Köpek ve evcil hayvanlar için torba, çöp kutusu ve su sebili bulunmaktadır	☐	☐
Diğer		EVET	HAYIR
39	Uygun aralıkta su sebilleri vardır	☐	☐
40	Rahatlamak ve görsel açıdan ve tasarımı desteklemek için yansıma havuzları vb. vardır	☐	☐
41	Yaşlıların kendi araçları için kapalı- açık araba park alanı vardır	☐	☐
GÜVENLİK			
Sosyal güvenlik		EVET	HAYIR
42	Güvenlik kameraları	☐	☐
43	Acil durum düğmeleri	☐	☐
44	Güvenlik görevlisi ve güvenlik noktaları	☐	☐
45	Gece ve sabah erken saatlerde aydınlatmalar	☐	☐

Fiziksel Güvenlik		EVET	HAYIR
47	Zeminde kullanılan malzemeler kaymazdır	☐	☐
48	Yerler iyi işaretlenmiştir	☐	☐
49	Zeminler engelsizdir	☐	☐
50	Kaldırım ve yollarda yürümeyi ve geçmeyi zorlaştıracak saksı, masa sandalye vb yoktur	☐	☐
51	Kullanılan tüm donatılar, oturma elemanları, saçaklar, çöp kutuları, su sebilleri, çit, bariyer aydınlatma elemanları vb. sivri keskin köşelere sahip değildir ve takılıp düşmeye uygun değildir	☐	☐
52	Yaşlı bireylerin güvenliği önceliklidir. Engelli rampaları, korkuluklar ve yüzeylerin düzgün olması gibi önlemler alınmalıdır	☐	☐
AYDINLATMA		EVET	HAYIR
53	Alan içinde aydınlatmalar yeterlidir ve yürüyüş anında yürüme yolu aydınlıktır	☐	☐
54	Gece ve günün erken saatleri için yeterli ve güvenli aydınlatma sağlanmıştır	☐	☐
55	Yollar, oturma alanları ve önemli noktalar uygun şekilde aydınlatılmıştır	☐	☐
56	Bahçelerde, yaşlıların sosyal etkileşimde bulunabileceği alanlar tasarlanmalıdır.	☐	☐
AKTİVİTELER		EVET	HAYIR
57	Farklı yaş gruplarına hitap edebilen çeşitli aktivite alanları sağlanmalıdır. Bahçe alanları, egzersiz alanları, oyun alanları gibi çeşitli seçenekler yaşlıların farklı ilgi alanlarına uygun etkinlikler sunabilir	☐	☐
YEŞİL ALANLAR		EVET	HAYIR
58	Estetik ve doğal bitki düzenlemeleri yapılmaktadır	☐	☐
59	Bahçe tasarımında renk, bitki çeşitliliği ve peyzaj elemanları gibi görsel unsurlar kullanılmıştır.	☐	☐
60	Yeterli yeşil alan, park mevcuttur.	☐	☐
61	Yaşlılar için hafif egzersiz ekipmanları, esneme alanları ve yürüyüş yolları sağlanabilir.	☐	☐
62	Meditasyon yapma, spor veya kitap okuma gibi çeşitli aktiviteler düşük yoğunluklu alanlarda yapılmaktadır	☐	☐

EK2 -b2			
KAMUSAL YAPILAŞMIŞ ALANLAR			
KURUMA ULAŞIM		EVET	HAYIR
1	Dışarıdan kurum rahatça farkedilebiliyor	☐	☐
2	Yakın çevrede kuruma ait bilgilendirme tabelaları yeteri kadar var, dikkat çekici ve okunaklı	☐	☐

3	Kurum girişinde kot farkı varsa merdiven ile birlikte rampa yapılmış	☐	☐
4	Rampa eğimi ve merdiven yükseklikleri yaşlı kişiler için uygun	☐	☐
5	Rampa ve merdivenlerde yaşlıların yürürken destek alabilmeleri için güçlü korkuluk, tırabzan-küpeşterler yerleştirilmiştir	☐	☐
6	Tüm yüzeyler, düzgün, kaymaz ve gerekli yerlerde dokulu zemin kullanılmış	☐	☐
7	Yerleşke girişinde kontrol noktası var	☐	☐
8	Kurum bahçesinde ve yapı girişinde dinlemek için oturma alanları var	☐	☐
9	Varsa yerleşke girişinden yapı girişlerine kadar olan mesafede yaşlılar rüzgar, yağmur, güneş vb. hava koşullarından korumak için pasif iklimlendirme yapılmış. (Saçak, ağaçlandırma, bitkilendirmel vb)	☐	☐
10	Dinlenme alanları yaşlılar için yürünebilir uzaklıktadır	☐	☐
11	Açık alanlar, tekerlekli sandalye, yürüme yardımcıları vb.farklı ihtiyaçları olan yaşlılar için erişilebilirdir	☐	☐
12	Gerekli yerlerde erişilebilir asansör ve rampalar vardır	☐	☐
13	Kolay algılanabilirler	☐	☐
14	Yeterli, anlaşılır yönlendirme tabelaları vardır	☐	☐
15	Yaşlıların sosyalleşmelerini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır	☐	☐
16	Düşük zemin seviyeleri ve eşiklerin en aza indirilmesi gereklidir.	☐	☐
17	Yaşlıların kullanımına uygun şartlara sahip yeteri sıklıkta WC'ler bulunmaktadır (Destek barları, dışarıya açılan kapılar, alçak klozet vb. yardım butonu sağlam)	☐	☐
18	WC'ler giriş kapısına yakın ve fark edilir şekildedir.	☐	☐
19	Yaşlılar için kapalı- açık araba park alanı vardır	☐	☐
20	Bilgi alnabilecek danışma kabinleri mevcuttur (information desk)	☐	☐
21	Tüm kamusal açık alanlar bakımlıdır	☐	☐
22	Oturma alanlarının (banklar vb.) Sırt dayama desteği ve uygun yükseklikteki banklar,sağlam	☐	☐
23	Oturma alanlarının yanında tekerlekli sandalye, bebek arabası vb. için boş alan bulunmaktadır	☐	☐
24	Oturma alanlarında yaşlıları yağmur, güneş rüzgar vb. olumsuz hava şartlarından koruyacak gölgelik, ağaç vb bulunmaktadır	☐	☐
25	Oturma alanları kolayca fark edilmeyi sağlayacak şekilde renk ve tasarıma sahiptir	☐	☐
26	Oturma ve dinlenme alanları, manzara, iklim, gürültü vb faktörler düşünülerek oluşturulmalıdır	☐	☐
27	Kapalı alanlarda yeterli sayıda dinlenme alanı bulunmaktadır	☐	☐
28	Açık alanlarda yeterli sayıda dinlenme alanı bulunmaktadır	☐	☐
29	Yaşlılar için kapalı- açık araba park alanı vardır	☐	☐
GİRİŞ VE SİRKÜLASYON ALANLARI (merdivenler- asansörler- koridorlar)		EVET	HAYIR
30	Kurum girişinde sensörlü yana kayan kapı ve yanda manuel kapı bulunmakta	☐	☐
31	Kurum girişinde danışma yer almakta	☐	☐
32	Giriş te WC'lere kolay ulaşılabilir ve kolay farkedilebiliyor	☐	☐
33	Asansörler ve merdivenler kolayca farkedilebilir konumda	☐	☐
34	Asansör ve merdivenler birbirine çok yakın konumlanmıştır	☐	☐

35	Asansör ve merdivenler eşya taşıma, tekerlekli sandelye vb. yeterli genişliktedir	☐	☐
36	Merdivenler; açık tasarlanmış ve sahanlıklı (Yangın merdivenleri hariç)	☐	☐
37	Merdivenler; yaşlılara uygun tasarlanmış her iki yanda tırabzan var	☐	☐
38	Merdivenler; yaşlılara uygun tasarlanmış her iki yanda tırabzan	☐	☐
39	Asansörler; şeffaf, sesli olarak uyarı yapıyor ve düğmeler ulaşılabilir durumda	☐	☐
40	Asansörlerde ayna bulunuyor	☐	☐
41	Asansörlerde gerektiğinde açılır oturma modülleri bulunuyor	☐	☐
42	Asansörlerde yardım butonları bulunuyor	☐	☐
43	Asansörler destek barları ile çevrili	☐	☐
44	Asansör genişlikleri tekerlekli sandalye ya da sedye için yeterli ölçülerde	☐	☐
45	Koridorlar gündüz doğal gece yapay olarak aydınlatılmakta	☐	☐
46	Tüm merdivenlerde, asansörlerde ve koridorlarda tırabzan var	☐	☐
47	Kurum içinde kot farkı olan her yerde mutlaka rampa bulunmakta	☐	☐
48	Kurum içinde WC'ler yeterli sayıda, ölçülerde ve temiz	☐	☐
Tabelalar - İşaretleme ve Bilgilendirme:		EVET	HAYIR
49	Yol gösteren işaretler, bilgilendirici panolar ve haritalar, yaşlıların kolayca oryantasyon sağlamalarına yardımcı olur.	☐	☐
50	Alan içinde yeteri sayıda bilgilendirme ve yönlendirme tabelası vardır	☐	☐
51	Tüm tabela ve işaretler dikkat çekici ve merak uyandırıcıdır	☐	☐
52	Tüm tabelalar okunaklı ve anlaşılabilir	☐	☐
53	Kolay görünebilen dikkat çeken yerlere konmuştur	☐	☐
54	Kolay görünebilen dikkat çeken yerlere konmuştur	☐	☐
Güvenlik			
Sosyal güvenlik		EVET	HAYIR
55	Güvenlik kameraları	☐	☐
56	Acil durum düğmeleri	☐	☐
57	Güvenlik görevlisi ve güvenlik noktaları	☐	☐
58	Gece ve sabah erken saatlerde aydınlatmalar	☐	☐
Fiziksel Güvenlik		EVET	HAYIR
59	Zeminde kullanılan malzemeler kaymazdır	☐	☐
60	Yerler iyi işaretlenmiştir	☐	☐
61	Zeminler engelsizdir	☐	☐
62	Kullanılan tüm donatılar, oturma elemanları, saçaklar, çöp kutuları, su sebilleri, çit, bariyer aydınlatma elemanları vb. sivri keskin köşelere sahip değildir ve takılıp düşmeye uygun değildir	☐	☐
63	Yaşlı bireylerin güvenliği önceliklidir. Engelli rampaları, korkuluklar ve yüzeylerin düzgün olması gibi önlemler alınmalıdır	☐	☐
64	Engelliler için özel zemin var	☐	☐
65	Asansörlerde, merdiven giriş ve çıkışlarında yaşlılar ve engelliler için işitsel uyarılar var	☐	☐
66	Kot farkı ya da basamak olan her yerde rampa var	☐	☐

67	Merdivenler yaşlılar için sahanlıklı ve uygun rıhta	☐	☐
68	Merdiven, asansör, koridor vb. Kullanılan trabzanlar (küpeşte) sağlam, tutmayı kolaylaştırıcı ve kaymaz	☐	☐
AYDINLATMA		EVET	HAYIR
69	Alan içinde aydınlatmalar yeterlidir ve yürüyüş anında yürüme yolu aydınlıktır	☐	☐
70	Gece ve günün erken saatleri için yeterli ve güvenli aydınlatma sağlanmıştır	☐	☐
71	Yollar, oturma alanları ve önemli noktalar uygun şekilde aydınlatılmıştır	☐	☐
KONFOR / TASARIM / ESTETİK		EVET	HAYIR
72	Doğal ve yapay aydınlatma var	☐	☐
73	İklimlendirme ve havalandırma var	☐	☐
74	Ergonomik donatı elemanları kullanılmış	☐	☐
75	Temiz hava- temiz su var	☐	☐
76	Mekana uygun renk tercih edilmiş	☐	☐
Tabelalar - İşaretleme ve Bilgilendirme:		EVET	HAYIR
77	Yol gösteren işaretler, bilgilendirici panolar ve haritalar, yaşlıların kolayca oryantasyon sağlamalarına yardımcı olur.	☐	☐
78	Alan içinde yeterli sayıda bilgilendirme ve yönlendirme tabelası vardır	☐	☐
79	Tüm tabela ve işaretler dikkat çekici ve merak uyandırıcıdır	☐	☐
80	Tüm tabelalar okunaklı ve anlaşılabilir	☐	☐
81	Kolay görünebilen dikkat çeken yerlere konmuştur	☐	☐
Çevre Temizlik		EVET	HAYIR
82	Kamusal yapılaşmış alanlar Temizdir	☐	☐
83	Uygun yerlerde kolay görülür, algılanır farklı renk ve tasarımda çöp kutuları vardır	☐	☐
84	Çöpler geri dönüşüm kutuları bulunmaktadır	☐	☐
DONATI		EVET	HAYIR
85	Yeterli sayıda farklı çeşitlilikte oturma alanı vardır	☐	☐
86	Oturma alanlarının (banklar vb.) Sırt dayama desteği ve uygun yükseklikteki banklar, sağlam	☐	☐
87	Oturma alanlarının yanında tekerlekli sandalye, bebek arabası vb. için boş alan bulunmaktadır	☐	☐
88	Oturma alanları kolayca fark edilmeyi sağlayacak şekilde renk ve tasarıma sahiptir	☐	☐
89	Rahatlamak ve görsel açıdan ve tasarımı desteklemek için yansıma havuzları vb. vardır	☐	☐
90	Açık alanlarda yeterli sayıda dinlenme alanı bulunmaktadır	☐	☐
91	Banyo ve tuvaletler yaşlılar için ergonomiktir ve tutunma barları vardır	☐	☐
92	Mobilyaların keskin veya sivri köşeleri yok	☐	☐
93	Mobilyalar dengeli ve güçlü	☐	☐
94	Mobilyaların etrafında engelsiz bir şekilde hareket alanı mevcut	☐	☐
95	Koridor ve belli noktalarda su sebilleri	☐	☐

EK2 - c			
ULAŞIM			
KURUM / KONUT VE TOPLU TAŞIM SİSTEMLERİNE ULAŞILABİLİRLİK		EVET	HAYIR
1	Ulaşım araçları yeterli sıklıkta	☐	☐
2	Rota uzunluğu - Toplu ulaşım araçlarına (duraklara) yürünebilir mesafede	☐	☐
3	Kurum yakınına kadar toplu taşıma var	☐	☐
4	Duraklar görünebilir ve algılanabilir	☐	☐
5	Duraklardaki yapay aydınlatmalar yeterli	☐	☐
6	Duraklarda dinlenme alanları yaşlılar için uygun (banklar)	☐	☐
7	Duraklarda donatılara (dinlenme alanları/ bankların yanında) tekerlekli sandalye kullanıcısının girebileceği bir alan (en az 90 cm) vardır	☐	☐
8	Duraklarda mikro iklimlendirme var	☐	☐
9	Duraklarda görsel ve işitsel bilgilendirici tabela ve megafon var. Tabelalar anlaşılır ve dikkat çekici durumda	☐	☐
10	Gerekli durumlarda duraklara ulaşabilmek için asansör, rampa, merdiven üst ve alt geçit mevcut	☐	☐
11	Rampa, merdiven ve asansörler kolay algılanabilecek şekilde konumlandırılmış	☐	☐
12	Otobüsler hava şartlarına karşı korunaklı	☐	☐
13	Kurumun bulunduğu duraktan geçen ve kalkan tüm otobüsler yaşlı dostu. (tekerlekli sandalye rahatça girebilir- yürüme ve görme güçlüğü çeken kişiler rahatça otobüse binebilir, inebilir ve ilerleyebilir	☐	☐
14	Yaya geçitleri kolayca algılanabilmekte	☐	☐
15	Trafik ışıkları süresi en yavaş yaşlının geçişine izin verecek nitelikte sesli ve görsel sinyaller vermekte	☐	☐
16	Otobüsler, engelli erişimini kolaylaştıracak rampa gibi gerekli donatıları sağlamakta	☐	☐
17	Erişilebilir transfer merkezleri	☐	☐
18	Görme engelliler için yaya yolları, geçitler, duraklar vb. üzerinde TS 13536 ve TS ISO 23599 Standartlarına uygun kılavuz yollar uygulanmış	☐	☐
19	Trafik ışıkları sekansı ve sesli	☐	☐
20	Duraklar düz, kaymaz ve kılavuzlar var	☐	☐
21	Kaldırım yüksekliği, genişliği ve malzemesi otobüs yanaşması için uygun	☐	☐
22	Durak ve yol kotu farklıysa kaldırımdan inişlerde rampa var	☐	☐
TOPLU TAŞIMA İNME - BİNME		EVET	HAYIR
23	Kaldırım basamak, araç kapıları vb standartlara uygun	☐	☐
24	Otobüse binis ve inişlerde tekerlekli sandalye için açılır rampa ve ... otobüsler	☐	☐
25	Araç içi güvenli hareket için kaymaz, yeterli sayıda tutunma barları, ulaşılabilir tutamaç (tutungaç), kaymaz zemin	☐	☐

26	Araç içinde tekerlekli sandalye ve yürüteç kullananlar için uygun bekleme alanları	☐	☐
27	Koltuk yükseklikleri, inme-durak düğmeleri ulaşılabilir, yeterli sayıda ve fark edilebilir	☐	☐
28	Uygun noktalarda inme düğmeleri vb.	☐	☐
29	Bilgilendirme ve uyarıları tabelaları, renkli, ışıklı ve sesli uyarı ikazlar var	☐	☐
30	Araçlar erişilebilir (ekonomik ya da ücretsiz)	☐	☐
31	Toplu ulaşım araçlarında yaşlılara öncelikli koltuk var	☐	☐
32	Otobüs şoförleri kurum ve yaşlılar hakkında bilgili ve eğitilmiş	☐	☐
ÖZEL ARAÇ-TAKSİLER		EVET	HAYIR
33	Boyutlar tekerlekli sandalye (katlı durumlarda), yürüteç, baston vb ekipman için uygun	☐	☐
34	Araç şoförleri kurum ve yaşlılar ile ilgili olarak eğitilmiş	☐	☐
35	Durak / otopark alanları yaşlılar için özel standartlara uygun	☐	☐
36	Engelli otoparkları yapı girişlerinden en fazla 30 m uzaklıkta	☐	☐
37	Araç, bisiklet ve yaya yollarının ayrımı nettir	☐	☐
38	Araç park yerleri geceleri aydınlatılmıştır	☐	☐
39	Tüm bina girişlerine yakın açık otopark kullanımları mevcuttur.	☐	☐
40	Otopark alanları herkes için ulaşılabilir durumdadır	☐	☐
41	Yerleşkeye ve yapı önlerine taksi, özel araç, ambulans, itfaiye aracı vb. girişi sağlanmıştır	☐	☐
42	Yerleşke girişinde kontrol noktası bulunmakta	☐	☐
43	Sokaklarda, parklarda ve duraklarda uyarı ve bilgi tabelaları yeterli miktarda var ve dikkat çekici mi?	☐	☐

ÖZGEÇMİŞ

Mimarlık Lisans eğitimini 1994 yılında Trakya Üniversitesi'nde tamamladıktan sonra Yüksek Lisansını (İstanbul Teknik Üniversitesi – Mimarlık Fakültesi Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı'nda, 2004 “**Kapı/Giriş Mekanı, Anlamı ve Tasarımı İçin Tipolojik Araştırma.19. Yüzyıl Beyoğlu (PERA) Örneği**” çalışmasını Tez Danışmanı: Prof. Dr. Afife BATUR, Jüri üyeleri Prof. Dr. Stefan Yerasimos, Prof. Dr. Nur Akın ile başarıyla tamamladı.

Londra'da ***Dekoratif Metal İşlemesi, Seramik, Grafik Tasarımına Giriş, Vitray ve Perspektif*** konularında sertifika programlarına katıldı. İki yıl kaldığı kentte davetiye, posta kartları, cam boyaması ve bahçe peysajı tasarımı yaptı. İngiltere dönüşü İstanbul'da çeşitli mimarlık bürolarında çalıştı. İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde STK Araştırma ve Geliştirme Sertifika Programı'na burslu olarak devam etti. Cam Boncuk yapımı, Cam Fizyon tekniği üzerine eğitimler aldı. Paper folding- Slice form üzerine çalışmalar yaptı. Hamburg ve Amsterdam'da çalışmalarına devam etti.

Ulusal ve Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulmuş ve kongre kitaplarında basılan, ulusal hakemli ve diğer periyodik dergilerde yayımlanan makaleleri bulunmaktadır. Ulusal ve Uluslararası çeşitli mesleki organizasyonlarda asistanlık ve kongre Org. sekreteryalığı (Uluslararası “Osmanlının 700. Yılı Uluslarüstü Kültürü ve Mirası) ve Betonart yaz okulunda atölye yürütücülüğü yaptı.

2016 yılında, Lüleburgaz Belediyesi Yüzme Yıldızları Ulusal Mimari Proje Yarışması Güven Şener, Şirin Bayram, Tuğçe Ercan Şimşekalp, Mansiyon, 2017 yılında Bornova Evka 3 Sosyal Merkez ve Aktarma İstasyonu Mimari Proje Yarışması- Güven Şener -Şirin Bayram 3.lük ödülü ekipçe alındı.

Mart 2013 yıllarında; Tasarım Sergisi: “Parametrik Döngü – Işık ve Gölgenin Dansı” Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şube ve “Parametrik Döngü” 8. Uluslararası Sinan Sempozyumu, Edirne, 2013 yılında Nasrettin Hoca Festivalinde “Memleketimden İnsan Manzaraları” fotoğraf sergilerini açtı. Halen üniversitelerin Mimarlık ve İç Mimarlık bölümlerinde mimari proje, temel tasar, teknik resim, mekan tasarım ilkeleri ve maket dersleri yürütmekte.